

**critică și
cronică:**

Nicolae Dragoș
Gheorghe Grigurcu
Ion Hirghiduş
Lucia Pătraşcu
Vasile Ponea
Ion Popescu-Brădiceni
Lazăr Popescu
Andrei Popete-Pătraşcu
Mihai Şporiş
Ion Trancău
Eugen Velican

proză:

Valeria Certăzeanu-Zorilă
Ion C.Gociu

eseuri și studii:

Petre Ilie-Birău
Eugen Evu
Al. Florin Ţene
Antigona Grecu
Viorica Răduță

poezie:

Claudia Ardelean
Radu Cârstoiu Arbore
Valentin Cernei
Alex Gregora
Ana Gogălniceanu
Nicolae Gugu
Roxana Lupescu
Mariana Popeangă Cornoiu
Silviu Doinaş Popescu
I.D.SICORE
Silvana Todea Depounti
Adriana Tomoni

**restituiiri
și evocări:**

Mircea Arjuna
Ion Mocioi
Ion Pința
George Topârceanu
Tudor Voinea

Reportaj:

Ion Elena

atitudini:

George Iovan
M.L.Rollé

**Statuia
lui
Decebal**

(expl. pag.77)

traduceri:

Paula Romanescu

grafică:

Adina Romanescu

Despre Sinea Națională

Editorial itinerant de Eugen Evu

M-a intrigat cândva Istoria Românilor, a lui A.D. Xenopol, în egală măsură doar cu altele, oarecum și alte două capo'd-opere ale culturii Române: Mitologia lui Nicolae Densușianu și Istoria Literaturii române de la origini până în prezent, a lui George Călinescu. În cazul lui Xenopol, odată în plus, existența din chiar numele său, evident grecește, a etinomului (onomastic) XENO: mi-am spus că poate și de aici vine cuvântul XENOFOBIE. citește „frica, fobia față de elementul străin, alogen,

așadar. (la români). Numai că românii sunt cel mai primitor Neam dintre toate! Conceptul este unul determinativ, justificat din milenii (!), la un popor ce suie scarat din istoria-i multi-milenară, neconținut încercat de Condiția indusă din situarea Sa într-un spațiu al interferențelor mereu tendențios-expansive, ale Imperiilor ce s-au succedat tinzând și reușind temporar să înghită – ca Ființă și Teritoriu, acest Neam indoeuropean.

(continuare în pag. 55)

semnal

S ✓

Aporiile tinereții lui Ghilgames
Ion Hirghidus,
Presa Universitară Clujeană,
Cluj, 2016, pag. 296

Cu timpul nu-i de glumit,
nici măcar la români
Valeria Roșca,
Ed. PIM, Iași, 2016, pag. 258

Scara de valuri
Eugen Evu,
Editura TipoMoldova,
Iași, 2016, pag. 300

Pe siajul gândurilor
Vasile Ponea, Ed. Rafet,
Râmnicu Sărat, 2016, pag. 94

La prima lectură

Ion Trancău

Cu minte, inimă și literatură

Colegul și amicul meu mult mai june, matematicianul Ion Pința, mi-a oferit, pentru primele lecturi estivale...toride, două cărți care m-au transferat în stări literare cu totul agreabile, prin *tranzitivitatea* și *reflexivitatea* mesajului științific, religios și...poetic. De-a dreptul surprinzătoare, cele două cărți, *Medicina ca misiune* și *Taina iubirii* au drept autori doi oameni care au cunoscut și cunosc, fizic și spiritual, condiția și suferința umană.

Prima carte, *Medicina ca misiune*, are doi autori: scriitoarea Mariana Pândaru, semnatară a unui număr de peste 15 cărți de poezie, interviuri, publicistică, note de călătorie și reputatul chirurg cardiovascular, dr. Dan Cioată. A doua carte, *Taina iubirii*, cu un titlu deloc epigonic, involuntar și aleatoriu blagian, aparține în exclusivitate și ... subiectivitate, lui Dan Cioată, în ipostaza de veritabil poet al unui sentiment definitiv și ... inoperabil uman.

Câte un itinerar biochirurgical și scriitoricesc este pertinent și comprehensibil pentru cititori și pentru ambii autori ai primei cărți. Acest demers biobibliografic ne este înlesnit de succintele precizări de pe copertile interioare ale volumului.

Scriitoarea Mariana Pândaru este originară din comuna Pleșoi, județul Dolj, unde s-a născut la 20 august 1952, ca viitoare soție a mai cunoscutului scriitor Valeriu Bârgău. A debutat publicistic la douăzeci și doi de ani în revista clujeană *Tribuna*, fondată de clasicul, romanticul și realistul ardelean, Ioan Slavici. Debutul editorial l-a făcut cu *volumul de poezii Dincolo de râu, câmpia*, la *Facla* din Timișoara,

în anul 1987. Alături de soțul ei, înființează *la Deva săptămânalul Călăuza*, în primul an postdecembrist, 1990, apoi Editura *Călăuza* și revista *Ardealul literar*. În prezent este demnă de apartenența la Uniunea Scriitorilor din România și la Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România. Din anul 2006, este redactor-șef al Editurii *Călăuza v.b.* și al revistei *Ardealul literar*. Remarcabila scriitoare Mariana Pândaru deține numeroase premii literare și este prezentă în presa literară, atât din țară, cât și din străinătate.

Celălalt autor al cărții *Medicina ca misiune*, cu subtitlul *Întoarcerea spre medicina creștină*, apărută la Editura *Călăuza* din Deva, în anul 2010, este dr. Dan Cioată, care s-a născut la 14 decembrie 1955 în satul Godinești, lângă o reprezentativă mănăstire din Oltenia (mai precis din Gorj, n.m.I.T.), adică *Tismana*.

(continuare în pag. 6)

Fondator: Tudor Voinea**Redactor șef: Vasile Ponea**

Redactori: Ion Popescu Brădiceni - redactor principal, Ion Trancău, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Marius Iorga, Gelu Birău, Elena Roată, Alex Gregora, Florian Saioc

Tehnoredactare și procesare grafică:
Bogdan Chirimbu

Fundația Culturală "COLUMNNA", Tg. Jiu,
tel: 0253 216529, 0740157280

cenaculcolumnna.wordpress.com la rubrica "Revista" vizualizare și pe: www.targuuiu.ro la rubrica "Cetățeni" și Corespondență pe e-mail: ponea.vasile@yahoo.com

Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor. Materialele trimise să fie scrise cu diacritice și în format digital, dar cele netipărite nu se restituie.

O carte de referință

Gheorghe Grigurcu

A purcede azi la elaborarea unei istorii a literaturii române e un act ce presupune o anume curtezanță. Căci există deja un braț de atari opuri, cele mai multe, e drept, de nivel modest, însă câteva din ele absolut remarcabile, ceea ce înseamnă un teren bătătorit pe care nu e chiar la îndemână să descoperi aspecte necunoscute, să pui propriile tale însemne de proprietate în preajma lor. E asumarea unei aventuri nescutite de un risc considerabil, întrucât o întreprindere de-o asemenea anvergură pune în joc prestigiul, pe viață, al autorului său. Un asemenea pas îl face Mihai Zamfir. Specialist în stilistică, dar și romancier, d-sa face parte, în reconstituirea cu caracter istoric căreia i se dedică, ambele perspective: “cartea este o *istorie stilistică* a literaturii române. Asta înseamnă un lucru clar: m-am bazat pe faptul că doar stilul determină valoarea ultimă a unui scriitor și că doar originalitatea stilistică îi asigură acestuia perenitatea”. Firește. Chiar dacă o apreciere cum că “tot universul de infinită bogăție” al literelor e “reductibil la un cifru lingvistic” ar putea îndispune prin sicitate, avem a face astfel cu o subliniere a faptului ireductibil că o creație se impune prin coerența unei viziuni/execuții singulare. O precauție, mai puțin explicabilă din partea unui prozator e cea a distanțării de existențial. Mihai Zamfir socotește că cititorul, atras precumpănit de valoarea estetică a textelor, nu ar fi prea interesat “de istorie, de anecdotică, de filosofie ori de politică”. Să fie aici o aluzie la

Istoria lui G. Călinescu, care, din motive pe care mărturisim a nu le pricepe, îndispune pe unii critici contemporani pînă la gestul brutal al unei excomunicări? Chiar marea operă călinesciană să fie “marea nefericire” a literaturii noastre? Autorul revine însă la un punct de vedere mai larg, precizînd ulterior: “Fiecare dintre scriitorii înfățișați aici în virtutea valorii operei lor au fost oameni vii, de obicei personalități puternice și în orice caz inconfundabile; încerc să le desenez profilul”. Și chiar își arogă pînă la capăt caracterul de factură literară, nutrit de imaginar, al scrierii: “Cititorul să ia cartea de față drept ceea ce ea pînă la urmă este - o vastă ficțiune”.

O istorie literară expune neapărat o tablă de valori. Există un tablou deja bine statornicit, “clasicizat” al acestora, măcar pînă la un moment dat, implicînd o ierarhie, anume orientări, și grupări, ceea ce, aparent, reduce marja de manevră a unei abordări noi. Dar, în principiu, întrupînd o subiectivitate creatoare, un istoric literar de vocație nu poate a nu pune în plan o seamă de preferințe și de rezerve, mergînd de la selecția numelor și de la însemnătatea acordată fiecăruia din ele pînă la formula categorică ori măcar nuanța opiniei sale, “negociind” cu materia dată un quantum de inovații. Un aparent spațiu definitiv ni se înfățișează astfel drept unul al mișcării, fertil neașezat, în bascularea reconstituirii cît mai convenabile a imaginii valorilor. Proces pururi neîncheiat. Să punctăm mai întîi cîteva momente ale prețuirii

admirative, sub condeul lui Mihai Zamfir, corespunzătoare unor impulsuri constructive ale conștiinței. O meșteșugită închinare în fața lui Eminescu, disociat de Rimbaud și totodată consubstanțiat în chip insolit cu bardul francez, grație harului genialității: “Ar fi greu să găsim doi poeți mai opuși între ei ca stil de existență, dar concluzia ce se impune rămîne paradoxală. Există, probabil, un club internațional secret și select - cel mai select dintre toate - , clubul poezilor de geniu. În el se pătrunde extrem de greu și există secole întregi cînd porțile lui rămîn închise și nu intră nimeni. Iată însă că, odată ajunși acolo, membrii clubului încep să semene între ei mai mult decît s-ar fi putut bănuși, tot mai mult, pe măsură ce-i privim cu atenție”. Cu toate că s-a format în spațiul monastic, îmbibat de slavonisme și grecisme, aflîndu-se în contact și cu cultura poloneză, Dosoftei a mers, meritoriu, pe o altă cale: “Intuiția profundă a poetului moldovean a frizat aici geniul: el a pus bazele limbii

☑ poetice românești extrăgând de la început lexicul ei din fondul latin de bază, fără concesii contextuale majore”. Anton Pann ar vădi o originalitate paradoxală, excelând “în rearanjarea folclorului românesc și universal, mai ales a celui de esență paremiologică”, iar nu în ceea ce ar vrea să “inventeze”: “re-scrierea și nuanțarea unui ansamblu poetic în care toate elementele sînt împrumutate - iată rețeta capodoberei la Pann. Bricolajul de geniu îi definește specificul. Cele mai reușite episoade din **Povestea vorbii** ori **O șezătoare la țară** nu conțin nimic propriu lui Anton Pann, dar spectacolul verbal în ansamblu îi aparține”. E posibil un raport valoric răsturnat între Asachi și Heliade în ipostază de poeți? Mihai Zamfir crede că da: “Între autorul introvertit al unei opere poetice de reduse dimensiuni, cum a fost Asachi, și bulimicul Heliade, preferința unui cititor din secolul XXI nu mai înclină automat spre acesta din urmă”. E cu puțință o paralelă între Alecsandri, cel a cărui întreagă viață a fost luminată de glorie, și Nicolae Filimon, cel cu o faimă abia postumă? “Deceniile următoare îl vor privilegia pe Alecsandri-epistolierul, pînă acum ignorat, iar corespondența lui va ajunge cea mai prețioasă mărturie lăsată de autor - așa cum sînt toate șansele să se întîmple cu Bălcescu ori Kogălniceanu”. Nu e desigur prima înregistrare a declinului bardului de la Mircești, dar, în compensație, Mihai Zamfir are impresia că, deocamdată, ar trebui “să vedem ce rămîne din imensa operă alecsandriniană, cîndva înălțată la

ceruri, astăzi citită doar din obligație. Există însă și obligații plăcute”. “Plăcută” e, neîndoios, această mînuire a figurilor scriitoricești de către istoricul literar care le așează altminteri pe trepte, le retușează fizionomia, cu un amestec de deferență și iritare. Deferența e în cazul de față oarecum nerăbdătoare, gata a ceda locul incredulității, sancționării neconvenționale, iar cît privește iritarea, aceasta e corijată de o conștiință superior didactică ce nu e dispusă a încălca anume limite. Astfel încît se instituie un compromis. Rezultatul său: ocultura atît a repetiției respectuoase, a unui *déjà vu*, cît și a cîrtirii cu sistem, ocupînd mai mereu prim-planul precum la un congener ce se confruntă încăpățînat cu “iluziile” uneori... iluzorii.

Unele imagini de notorietate se văd pur și simplu date la o parte. Cînd întîlnește un autor care nu-i place Mihai Zamfir nu umblă cu mînuși, expunîndu-și dezacordul în chipul cel mai neted, introducînd astfel momente de suspans. Reflectăm la romancierul ce-și declină de altfel calitatea, în **Prefață**, a cărui lume fictivă cuprinde și personaje negative. O victimă este Al. I. Odobescu, a cărui proză “falsă și contrafăcută, pare a fi ieșit din zona interesului real”. Și nu fără accente în care se întrevede o anume voluptate a execuției: “Observînd încă din tinerețe că nu era făcut pentru literatura propriu-zisă (mult prea inteligent și prea cultivat și-a dat imediat seama), dar, pe de altă parte, atras de condiția de scriitor, spre care spiritul său monden și snob îl împingea irezistibil, Odobescu a adoptat singura variantă de literatură

posibilă în cazul lui, adică pseudo-literatura izvorîntă din erudiție, introducerea subreptice a ficțiunii în pagina savantă. În absența talentului literar, avantajul tînărului aspirant la glorie îl reprezentau cunoașterea latinei și a elinei (tot mai puțin știute în epocă), a principalelor limbi europene, ca și lecturilor numeroase și dezordonate”. Cu o mișcare similară este pus la colț și B. P. Hasdeu, asociat cu autorul **Doamnei Kiajna**: “Declarat oficial «geniu» încă de la vîrsta de 38 de ani (hilara scenă se petrecea în Parlamentul României), Hasdeu s-a strecurat în literatura română asemenea lui Odobescu, cu care formează de altfel un tandem de perfectă simetrie - doi savanți amatori, considerați mari scriitori de către contemporanii lor și rămași în această condiție chiar și un secol mai tîrziu printr-un soi de inerție culturală specific românească”. Un G. Coșbuc are parte de o recepție dulce-amăruie din care iese în evidență mai cu seamă trăsătura inoportună a artifexului ce nu s-a ferit de “producția de duzină”: “Coșbuc a fost un versificator înnăscut, exercițiul prozodic a reprezentat pentru el o îndeletnicire vitală; facilitatea de a versifica, frapantă în cazul lui, a reprezentat pentru opera sa atît suprema însușire, cît și cel mai redutabil handicap”. Goga apare supus unor asprimi și mai și, ce se rezumă în următoarea sentință: “dimensiunea strict estetică a operei sale a fost ani la rînd hipertrofiată, din motive ce nu au avut a face cu literatura”. Și nu doar atît. Prilejul pare nimerit pentru a fi muștrată critica anterioară, printr-o necompletată referire la marile sale nume:

“fulguranta și multipla sa ascensiune cultural-socială i-a intimidat pînă și pe cei mai lucizi critici interbelici: G. Călinescu îi închină în **Istorie**... un adevărat poem în proză, ce capătă uneori accente delirante (“După Eminescu și Macedonski, Goga e întîiul poet mare din epoca modernă, poet național totodată și pur ca și Eminescu”); iar Tudor Vianu, de obicei ponderat în afirmații, credea că «Goga merită cuvîntul prețuirii care se acordă celor mai aleși dintre poeți. Niciodată limba poeziei n-a sunat în același fel înainte de Goga și niciodată nu va răsuna aidoma în viitor». Furia exaltării a lăsat ecouri chiar și în paginile unor Lovinescu ori Cioculescu”. De unde deducem că, sub un aer sobru, de ins laborios ce sortează cu migală obiectele spre a le așeza în rafturi, Mihai Zamfir e dispus a mînuii ascuțisuri de efect. Intervin momente în care decepția nu se poate abține, dizolvînd pur și simplu, aidoma unui acid, clișeele încă în curs. Acestea prezintă probabil punctele cele mai personale ale **Istoriei** în discuție. Ele nu impietează însă asupra marilor valori, în lipsa cărora negațiile ar ocupa tot cîmpul, producînd simțămîntul unei sumbre tendențiozități. A nega fără să ai capacitatea prețuirii nu e decît un viciu moral cu consecințe dezolante în orice evaluare.

Și acum să urmărim gesticulația romanescă a autorului în cîteva dintre momentele ei cheie. Renunțînd, aidoma lui I. Negoîtescu sau N. Manolescu, la biografiile scriitorilor, Mihai Zamfir nu se poate reține de a arunca priviri asupra chipului lor psihologic, asupra peripețiilor

lor biografice, ca și cum ar ridica în răstimpuri cortina textuală spre a viziona spectacolul omenescului. Nerăbdător a-l înregistra, a-i aborda pe scriitori și ca personaje. Ficțiuni intersectînduse cu ficțiunea operei. Un libertinaj, o “erezie” în instanța “cifrului lingvistic” sau doar un alibi al acestuia? În orice caz dovada unei deschideri spre complexul existențial al fostului “metodolog” convins. A unei curiozități față de varietatea acestuia care devine și curiozitatea noastră, a cititorilor. Nicolae Bălcescu își excede literatura aidoma unei culori astfel aplicate peste un contur grafic încît iese pe dinafară: “Bălcescu intră în literatura română ca personaj, ca prezență literară; întruchipînd, prin propria sa existență, idealurile pașoptismului la modul eroic, Bălcescu a devenit referință națională. Nu a fost literat, ci mai degrabă subiect de literatură, cu destin exemplar, construit pe modelul sacrificiului individual”. Un erou epic de cu totul altă factură e Ion Codru Drăgușanu, integrat în universul balzacian chiar prin intermediul ambiției sociale corespunzătoare: “Secolul romantic a fost plin de copii mai mult sau mai puțin imperfecte ale lui Rastignac - și românii n-au făcut excepție. La Codru Drăgușanu putem urmări direct, pe viu, o asemenea formă de destin (...), un destin pornit în cea mai umilă casă a unui sat ardelean și ajuns în palatele marilor capitale europene”. Duiliu Zamfirescu n-ar fi fost decît un monden ambițios, un arivist distins, care “a încercat să suplinească lipsa de talent prin stăruință, *savoir faire* social și abilitate mondenă”. Cariera ascendentă

i-a fost fixată încă din tinerețe: “de la situația de modest avocat de provincie și de jurnalist anonim la cea de scriitor «celebru», de academician, de Ministru de Externe și de Președinte al Camerei Deputaților a urcat mereu cu aparentă grație naturală”. Vocația sa principală ar fi fost cea “a mediocrității”. Din aceeași speță ar face parte și Delavrancea, cu specificarea că “nu și-a putut învinge lenea și, mai ales, atracția pentru luciul social”. Un caz excentric, cel al lui Alexandru Davila. Francez pe linie paternă și educație, însă pe linie maternă coborîtor al unei vechi familii boierești valahe, inițial aderent la modernismul patronat de Macedonski, se transformă într-un naționalist ardent, cu note extremiste: “Rațiunea acestei *volte-face* nu e clară nici pînă astăzi, deși putem invoca oricînd un complex oedipian de cîștigare a personalității prin renegarea spectaculoasă a supraeului”. Pentru ca elegant-tragicul Dimitrie Anghel să se înfățișeze ca un ultim celebrator al perioadei numite *la belle époque*, murind exact odată cu sfîrșitul acesteia: “Fără să știe, dar probabil presimțind-o instinctiv, Dimitrie Anghel s-a retras tocmai la timp”.

Dincolo de această galerie de personaje, discursul lui Mihai Zamfir se completează cu o sumă de comentarii de ordinul moralităților, al sapienței. În marginea operelor și a portretelor, d-sa meditează la lucruri care se extrag din concretețea lor, din contingent, tinzînd la generalitate. Avem a face cu corolarul educativ al scrierii ce se doarește a fi “un manual de bază”.

Istoricul nu se dă în lături a ne lăbra “învățăturii”. Despre Nicolae Filimon: “nu a bănuț nicio clipă că destinul său - să scrii o singură capodoperă și apoi să te retragi discret - a reprezentat din totdeauna idealul oricărui creator, din indiferent ce domeniu al artei și de pe indiferent ce latitudine”. Despre Anton Pann: “În posteritate, destinul lui (...) se va dovedi și el fără egal. I-a fost dat acestui bulgar, născut în Sudul Dunării și împovărat de o ascendență balcanică obscură, fiul lui Panteleon Petrov, să compună muzica imnului **Deșteaptă-te, române!** (...) și, mai ales să construiască o operă literară legată de solul național prin toate detaliile ei, una dintre cele mai «locale» opere ale literaturii noastre”. De unde putem deduce că nu puritatea etnică ar fi decisivă în aprecierea creatorilor reprezentativi pentru un popor. E menționat cazul lui Petöfi, slav venit și el din Sudul Dunării, identificat cu destinul liricii romantice maghiare, dar ni-i amintim și pe Alecsandri, Caragiale și nu numai. Un reproș la adresa lui Negruzzi, la care reminiscențele lecturilor franceze sînt ostentative: “În mod normal, cultura n-ar trebui să se observe cu ochiul liber în proza de ficțiune, deoarece, cu cît cultura explicită a unui prozator e mai puțin frapantă, cu atît e mai bine pentru proza lui”. Sau acest regret în raport cu paradigma eminesciană: “Se întîmplă însă că, în privința substanței sale intime, cultura noastră rămîne foarte departe de a fi «eminesciană»: extrem de puțini scriitori români au unit un mare talent cu un mare

caracter”. Sau în legătură cu faptul că Octavian Goga și-a secătuit talentul poetic, intrînd tot mai adînc în jocurile politicianiste: “Puțini scriitori români au ajuns miniștri și încă și mai puțini prim-miniștri (...). Ceva mai atrași de politică s-au dovedit criticii ori filosofii români, începînd cu Maiorescu; ministeriatele lui Nicolae Iorga, Mihai Ralea ori Ion Petrovici nu au contribuit deloc la sporirea prestigiului global al personajelor”. În atenția contemporanilor noștri... filosofi!

Primul volum al **Scurtei istorii** a lui Mihai Zamfir e o carte nu doar substanțială, dar și atracțioasă, pe care destui cititori, fie că sînt sau nu de acord chiar cu toate aserțiunile cuprinse într-însa, o vor parcurge, după toate probabilitățile, cu sufletul la gură. Însă proba de foc a autorului rămîne, din pricini lesne de înțeles, volumul doi.

Mihai Zamfir: **Scurtă istorie. Panorama alternativă a literaturii române**, volumul I, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Cartea Românească, Polirom, 2012, 528 p.

Cu minte, inimă...

(continuare din pag. 2)

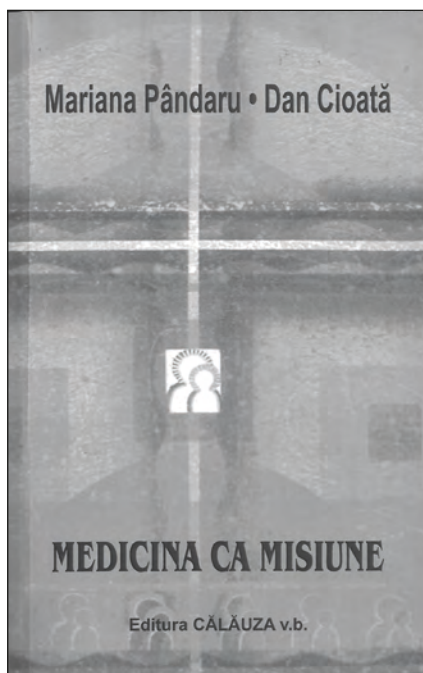
Formația și experiența medicală a ilustrului *chirurg cardiovascular* dr. Dan Cioată, desăvârșite pe meridiane naționale, la Timișoara, Târgu Mureș și București, și pe meridiane europene, la *Stockholm, Lisabona și Geneva*, sunt impresionante, demne de un virtual personaj picaresc, nicidecum donquijotesc, dintr-un imaginar bildungsroman contemporan. Câți medici se pot mândri cu o *activitate operatorie* excepțională, concretizată în *peste 5000 de operații cardiovasculare*? Dr. Dan Cioată, infatigabilul chirurg, animat și ... reanimat neconținut de atitudini, sentimente și convingeri profund umaniste și umanitariste, niciodată lucrative, se afirmă și se impune competent, cu modestie, probitate și smerenie, bidimensional, ca adevărat medic și poet, la răscruce de secole și milenii.

Cartea *Medicina ca misiune* are 237 de pagini și o structură literară de o evidentă complexitate compozițională: debutează cu două *Argumente* concepute și redactate de dr. Dan Cioată, se continuă cu un *Motto* semnificativ, *Suferința este măsura tuturor lucrurilor... crede numai... și te vei vindeca. Doctorul tratează. Dumnezeu vindecă*, compus din șase enunțuri aforistice, după care urmează partea cea mai amplă, ca modalitate publicistică, interviul luat renumitului chirurg cu orizont și fior teologic, de scriitoarea Mariana Păndaru. Interviul adună peste o sută șaiszeci de pagini cu întrebări și răspunsuri

☑ concepute și formulate de cei doi coautori ai cărții, evidențiind, cu asupra de măsură, afinitățile lor elective. Interviu cuprinde paisprezece secvențe cu titluri concludente: *Inima reprezintă sediul sufletului nostru, Medicina creștină, o medicină eclezială, Despre sănătate și boală în conceptul medicinei creștine, Suferința și răbdarea creștinească, Neliniștile interioare ale medicului, Întâlnirile nu sunt întâmplătoare, Gândesc pentru bolnav, ca pentru mine, Lângă un început bun să punem și fapta bună, Viața este un dar, Relația medic-pacient este salutară în vindecarea unui pacient, A îmbina știința cu arta vindecării este o vocație, Dan Cioată, omul și medicul, Cuvânt pentru doctorii spitalelor secularizate, Rugați-vă unul pentru altul ca să vă vindecați.*

După acest interviu extraordinar prin conținut medical, religios și prin profunde atitudini și sentimente umaniste, cartea se rotunjește compozițional cu unsprezece poezii, cu *Psalmul 33*, apoi cu un emoționant *Cuvânt de*

încheiere al scriitoarei Mariana Pândaru și, în sfârșit, cu *Ecouri la prima ediție*, semnate cu pertință și grație de oameni care au cunoscut tratamentul medico-duhovnicesc, miraculos, oferit de dr. Dan Cioată. Sunt mărturisiri de fidelitate și pasiune ale unor inimi revigorate, prezente în cartea *Medicina ca misiune*: Muguraș Maria Petrescu, acad. Gheorghe Păun, preot prof. dr. Theodor Damian, prof. Alecsandru Nanulescu, Laura Oană, Cornel Galben, prof. Elena Manta Făgăraș. Aprecierile emoționante ale acestor oameni, care l-au cunoscut nemijlocit pe dr. Dan Cioată, ne determină pe noi, ceilalți oameni, posibili cititori și pacienți, să simțim tot mai estompate hotarele dintre realitate și ficțiune, știință și religie, medicină și teologie.

Cartea de versuri *Taina iubirii*, semnată de poetul-chirurg Dan Cioată, a apărut la Editura *Danimar* din Deva în anul 2012. Volumul însumează peste o sută de pagini secvenționate în două capitole, *Universul iubirii* și *Crucea iubirii*, amândouă având aproape o sută de poezii. Titlul primului capitol este mai cuprinzător, iar al doilea sugerează sensul major și complex al sentimentului de dragoste umană, *vizionarismul erotic* al autorului fiind perpetuu *ascendent* și esențial. Titlul de pe coperta inițială, *Taina iubirii*, îi trimite pe cititorii și comentarii poemelor lui Dan Cioată spre lirica lui Lucian Blaga, *poezia sentimentului cosmic și a fiorului metafizic*, cu vădite accente ale substratului religios, după cum observa criticul și istoricul literar Ov. S. Crohmălniceanu. Sunt

uneori frapante, în primul rând la nivelul lexicului și al imaginilor poetice, similitudinile cu *Poemele luminii*, pe care inegalabilul poet ortodox din Lancrăm le deschide cu celebra artă poetică, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*. Cuvântul și motivul poetic din noțiunea *minuni* se află într-o trinitate sinonimică și metaforică alături de *taine* și *mistere*, prezente, surprinzător, și în unele poezii ale lui Dan Cioată. Se poate afirma că poetul originar din Gorj nu strivește nici el, tainele, misterele și minunile iubirii sale nobile față de semenii suferinzi, dimpotrivă, le amplifică prin *lumina* științei și credinței religioase, cu ochi și mâini umane însuflețite de mila și bunătatea Lui Dumnezeu.

Trăind cu intensitate și puritate iubirea față de oameni, poetul Dan Cioată izbutește să contureze un univers de idei și sentimente adecvat crezului său demiurgic creștin-ortodox. De aceea, acest crez, demn de o veritabilă *ars poetica*, se află inserat cu mijloace artistice remarcabile în multe din poeziile cuprinse în *Taina iubirii*. În spirit clasic, modern și modernist, peste o jumătate din poeziile cărții au titluri inspirate și date de substantive nearticulate: *Creație, Smerenie, Răspuns, Descoperire, Revelație, Mister, Înălțare, Joc, Zbor* etc. Asemenea titluri alternează cu celelalte, articulate: *Viața, Timpul, Sărutul, Cuvântul Iisus, Icoana, Dorința, Iubirea din cer, Lumina, Steaua, Somnul* etc. Titlurile însele sunt sugestive și semnificative prin valențele lor semantice multiple și complexe, inspirate la nivelul unor originale conotații și simboluri poetice.

Mircea Petean sau știința poeziei

Lazăr Popescu

Apărut la Editura Dacia din Cluj-Napoca, în 1981, primul volum de poezie al lui Mircea Petean intitulat *Un munte, o zi* ne prezintă un autor matur încă de la debut. Asemenea unui bun gospodar sau să zicem mai bine administrator, protagonistul liric ține să-și delimiteze cât se poate de clar domeniul. Acesta este motivul pentru care deschizând cartea sa de versuri vom întâlni acest titlu: *Domeniul*. Iar Domeniul este, desigur, poetical, am putea zice chiar și la plural cu o sintagmă chiar Domeniile de Origine care sunt cărțile trecute și prezente, dar și cele ce – vorba lui Maurice Blanchot – vor să vină... Cartea care va să vină... Cartea viitorului, *Le livre à venir*. Delimitat, Domeniul va conține trei secțiuni: Imprecația, Invocația și Cântecul. Prima secțiune pare a se duce cumva spre social într-un soi de discurs nu mult prea departe de dicteul autumat al suprarealiștilor, ca și la aceștia suprimându-se punctuația. Sunt invocați (și invocate!) o serie de “chibiți anemici căutători chivuțe etern pasionate” care sunt prezenți nu întâmplător, ei și ele au un rol bine definit în economia realului, deoarece “țin domeniul în mâini”. E aproape o panoramă în această viziune, în aceste imagini cu «astronomi și astrologi de ocazie» având roluri la rândul lor bine definite, fiind și proprietari ai «funigeilor cosmici», o sintagmă care se va relua și mai târziu în poezia lui Mircea Petean, dar și «mici slujbași atei ai Marelui Afacerist»... De mirare cum de a reușit să treacă de cenzură această sintagmă! Dar după aceea poetul nu a mai reușit

să publice nicio carte până ce a survenit Revoluția din Decembrie 1989. Editurile începuseră să fie temătoare...

Secțiunea Invocație aduce în scenă mai multe personaje, «ființe de hârtie» cum le-a numit Roland Barthes, bunul Sergio, umilitul Nicolae, imprevizibilul Kreutz, slavii Tîfîrkin și Osipovci, urâciosul Glandy. Fiecare are o anumită calitate, dar aparțin, totuși, trecutului. În fine, Cântec, ultima secțiune, este una dedicată iubirii, iubirea e muzică inefabilă, regină a artelor în viziunea mult prea mizantropului (poate) Arthur Schopenhauer, e asociată aripilor de rândunică, zborului și plutirii, desprinderii de gravitație și telluric și, mai mult decât atât, asemenea unei ființe fabuloase, magice chiar, «răsucesce domeniul ca pe o coală de hârtie îl face sul îl bagă-n sân după ce și-a umplut cofele cu apă». Să recunoaștem: frumos început de carte! Iar imaginea găleților, cofelor cu apă, prin prospețimea sa, amintește puțin anumite versuri din Tagore... Dar poemul încă nu s-a încheiat, căci această făptură de vis, ne spune poetul, «așa înaltă și dreaptă pășește prin inima mea».

Nelipsită de o anumită straniețate e figura unui personaj oarecum bizar despre care aflăm că e numit doar El, unul cu bucuroase elucubrații, intrat în grațiile unui rege neprecizat și a unor îndepărtate prințese. Elementele care par a ține de fantastic se amestecă acum cu unele mai bine precizate și mai ancorate în realitate, atunci când acel El «trecea prin dreptul pensiunii». Tânărul Domn este supus descrierii, aflăm

«cât de tulburător de viu îi e salutul», capul și trunchiul sunt și ele avute în vedere. Verbul lui Mircea Petean rămâne la înălțime: «roată în jurul visului răzbunător înverzește maidanul cu fața în carte».

Încă din acest prim volum sesizăm un fel de dicteu autumat, suprimarea punctuației și, în majoritatea cazurilor, a majusculilor: «verbe de lână chipu-mi înfășoară albine/bezmetice ochii-mi înțepă pripeala din/lucruri îmi ferecă gura prin stânga vine/suferința pe-o tavă de plastic prin dreapta/ se duce bucuria în jgheabul de scurgere». Finalul este memorabil: «degetele mele bat darabana în ceafa celui/pierdut pentru totdeauna». Două poeme intitulate *Acesta* și *Celălalt* sunt în bună parte descrieri, după cum aflăm, «o mască grotescă pe un trepid de oase în eternă tremurare». Există uneori la Mircea Petean niște ruperi de ritm la nivelul sintaxei poetice (relația între semne): «așteaptă seara/să rețeze coada sprintară/-prin dreptul tău/va zburătăci o cometă». Poezia presupune într-adevăr un «șir de mici așteptări», notația se apropie în bună măsură de tehnica imagiștilor americani: «stol de păsări/așternute pe crenghi ca o mătrează». Dar textul ne mai oferă uneori și alte surprize așa cum ar fi introducerea dialogului în poezie, ușoara teatralizare parcă a acesteia. Bunăoară ca în acest exemplu: «<<ce vezi printre ele>>/<<rotund de vid cu pene>>». Un poem cum este *Cătana oarbă* pare a fi unul al ștergerii, al dispariției, amintind, dar doar ca idee nu ca text!, de bacovianul «chemări

de dispariție mă sorb» căci, pas cu pas, nihilismul se face simțit: «ultima zi cătana oarbă nu e nici mulțumită nici nemulțumită nici singură nici laolaltă nu mai e deloc cătana oarbă». Etajele blocului oferă un adevărat concert, ceea ce se poate vedea pe stradă este redat în aceeași manieră apropiată de tehnicile imagiștilor: «mașini în alergare/pe bancheta din spate/statui – bătrâni demni/fețe lungi pălării». Unele titluri, *Vedenia*, bunăoară, surprind, ba chiar sunt puțin șocante, ne pot aminti de un anumit Arghezi sau un anumit Marin Sorescu, poate, însă vocea poetică este extrem de personală chiar de la acest volum de debut: «sta acolo/cu capul puțin aplecat/înjumătățit de dunga ferestrei/mai apărea dispărea vreun copil/jos treceau oameni/printre oameni pietre gunoi și fire de iarbă». Un poem circular precum în romanele cu construcție circulară, dar și într-o notă de sobrietate care presupune o stăpânire deplină a mijloacelor de expresie. Acesta este de fapt primul Mircea Petean și, așa cum am observat, el este matur încă de pe acum: «mai apăreau dispăreau o zdreanță de nor/file goale dintr-o noapte/marginea unui zâmbet/umbra câtorva cuvinte căzute dintr-un tom». Acum ne aflăm împreună cu protagonistul discursului în fața unei porți, dar nu a uneia oarecare ci a uneia deosebite, deoarece «în dosul ei se îngrămădea nimicul». Relatarea se face aici într-o serie de tehnici amintind de proză: «ce nebunie ce circ ce scandal drumul cotea mirosind a câine vlăguit – era zvon că lupii vor coborî aveam în orice clipă o țigară aprinsă la îndemână». Rafinamentul stilistic al lui Mircea Petean devine și

mai vizibil în momentul în care va introduce, pe lângă narațiune, și dialogul în textul poetic: «... o deșănțată viroagă verde ascunde o părere de rău <<bună seara>> zic <<seara bună>> zice o bătrână». Marea intuiește vag realitatea propriei forțe, pescarul vede farul aidoma unui copac sterp, poate chiar uscat... Poezia *Lumânări* pe care o redau integral aici, pentru ceea ce Roland Barthes a numit “plăcerea textului”, este o adevărată fenomenologie artistică: “ard molcom flacăra urcă micșorându-se trandafiria zbatere are miezul negru în mijlocul cupei albe cu margini informe flacăra urcă micșorându-se în aerul dens al tăcutelor case al înaltelor catedrale pustii în țintirimuri în mijlocul apelor la mari procesiuni sfârșesc într-o grămăjoară de seu murdară printre gunoaie zeul culege flacăra ca pe o floare ofilită are fața și mâinile mânjite de fum”. Elogiul și enumerarea florilor îi prilejuiesc poetului admirabile finaluri de poezii de cele mai multe ori scurte ca în acest caz: «prin abureala de eleșteu a zilei/urmăresc cum dispăre ultima/porțiune de trup a cuiva». Într-o viziune oarecum stranie cu «mări verticale» și «ceruri liliachii» ne vom găsi într-o zonă a personajelor aproximative, căci nici bărbatul «nu e întru totul bărbat», nici femeia «nu e femeie întru totul». Sau poate e vorba aici de o sugestie mai subtilă a noțiunilor de *animus* și *anima* ale lui Carl Gustav Jung ori a celor din tradiția yoghină hindusă cu *femeia interioară* și *bărbatul interior*? Ipoteza nu este, cred, întru totul de exclus.

Un poem deosebit de interesant mi se pare a fi *Unda de șoc*. Lucruri oarecum ciudate par a se întâmpla aici: «astfel

mă-nșurubez în uitare/ dar mi se umflă capul/ și-n loc de picioare cresc fântâni». Peisajul se schimbă și el după cum lesne putem vedea și constata: «păsat de dealuri și câmpii/ făină de muniți». La un moment dat lucrurile par a lua o întorsătură dramatică și elementele componente ale decorului par și ele a certifica acest fapt: «cimitire de păsări pe crengi/ frânturi de ape ierburi murdare». Finalul e laconic și oarecum misterios: «o dungă perpetuă discret violetă – singurul comentariu», Iubitor de paradoxuri, poetul scrie: «un murmur prelung urcă-n auzul/ celor fără auz». Ca la Bacovia apare imaginea grădinei publice într-o notație potolită și fără dramatismul acestuia, deși anumite stridențe ale lumii apar și aici: «în grădina publică pe străzi/ în camere înverșunate/ în subțiriimea pământului/se mănâncă semințe se umblă bezmetic/ se aruncă scuipat coji umbre aspre cuvinte». Nu ni se spune explicit că există o anumită *cădere*, dar vom citi clar cuvântul *alunecare*, apropiat câmpului semantic al căderii: «ca pe un suflet alunecăm noi/ înspre văioaga plină de noroi». În *Ultimul sihastru* sunt valorificate anumite elemente caracteristice basmului și creației populare într-o notă absolut personală: «la o margină/ nu s-ar zice-n paragină/ că trăiește pe-acest astru/ ultimul sihastru». Joculară, cu elemente ce vin din folclor dar parcă și din poetica unui anumit Nichita Stănescu, ne apare poezia intitulată *Peștele: «turlă-n mierlă/ mierlă-n zbor/ pe deasupra caselor»*. Sau ludic-didactică, amintind de rețeta lui Nichita cumva arhitextual, devine această poezie în alte momente

☑ demne și acestea de a fi reținute: «atunci iei peștele în mâna stângă/ îngenunchezi și cu dreapta/ îi torni nisip în gură/ îi îndeși nisip în gură/ îl îndopi cu nisip/ până se face aspru și tare așa». Impactul textual-poetic este unul considerabil chiar dacă cele relatate țin de cotidian, atmosfera fiind una obișnuită și consemnarea făcându-se la modul cel mai natural cu puțință: «întâlnirea desigur nepremeditată a avut loc într-o grădină devastată de un bulldozer trist au participat în afara mea și a prietenului meu două palori foarte tinere în care soarele creștea ca un extatic zmeuriș». Cu o «urmă» blagiană, cu un arhitext blagian prin ideea de final, ni se prezintă poezia *Sfârșit* cu un *exit* splendid purtând deja marca inconfundabilă a lui Mircea Petean: «singurătatea unui sfârșit de mileniu/ trebuie să înceapă cu o fâneață vineție/ un iaz și un greier orb/ visând să rupă liniștea». Liniștea invocată, liniștea în care se face poemul e una specială, deosebită, căci «poți auzi cum îmbătrânește pământul». Și trebuie să știi, să mai știi și ce trebuie evitat în construcția sa, căci, aflăm, «poemul se face din eschive». Textul dobândește autorreferențialitate, poemul vorbește uneori despre facerea sa. Poetul urmărește înfrigurat cuvintele în aceste clipe de maximă luciditate artistică: «săltărețe/ cuvintele/ își fac de cap pe coridoare». Un ceas în care sunt consemnate tot felul de degradări sau de pierderi metafizice: «nicio cădere nu mai are sfințenie/ și nicio urcare la cer măreție nu are/ în afara urcării la cer a bobului de rouă».

A doua parte a acestui prim volum se intitulează *Zâmbiți vă rog*. Textele sunt acum ceva mai lungi și limbajul devine pe alocuri

mai aspru. Îndemnul de a zâmbi se duce în direcția stupidității sau indiferenței, zâmbetul poate presupune uneori ipocrizia și deci este fals, învăluitor, uneori el poate fi o dovadă a comprehensiunii dar poate aduce și alte conotații: «sceptic cretin supt». El poate da seama însă și de o metafizică de tip thanatic: «surâsul peste moarte». E un întreg câmp semantic invocat aici, o scurtă poetică a înțelegerii zâmbetului, dar parcă și o hermeneutică a acestuia într-o atitudine uneori tăioasă: «nu fi prost/ oamenii au zâmbit dintotdeauna/ de ce nu te naști în zâmbet?/ în zâmbet dispari/ ce înlocuiește un zâmbet dispărut?/ un zâmbet întors e fața de mut/ ce este aceea un zâmbet?/ impudică floare pe creier/ însoțitorul unuia dat dispărut/fosfor la capătul țigiei scormonitoare». În schimb, când purtător al zâmbetului devine poetul însuși, registrul liric se schimbă și-l vom întâlni parcă pe Mircea Petean cel dintotdeauna, poetul reflexiv și, blagian parcă, aplecat asupra întrebărilor lumii. Zâmbetul s-a schimbat în prezent, căci: «zâmbesc în dreptul muntelui/ unei muzici a depărtării». Muntele e deopotrivă spațiu al sacrului și al inițierii. Poetul pare a consemna acum vidul necesar, acele «spații goale între oameni», dar, asemenea unui discipol consecvent al lui René Girard, consemnează și violența: «popasuri ale violenței la colțuri de stradă». Versurile se prezintă acum ca niște metafore ample: «s-au descoperit filoane de frig/ trec trenuri încărcate cu zăpadă». Mesajele poetice par a se adresa acum unui *topos* greu de detectat, metaforic definit totuși: «acolo unde ploaia se desparte de zăpadă». E o absență și o așteptare aici. O absență a

omului, una care nu este spusă direct, care poate fi doar intuită, presupusă, bănuită. Și o așteptare în care parcă tot *cosmosul imediat* așteaptă omul care se lasă încă greu de convins să apară. Ne aflăm aproape de o *survenire umană* ce încă nu se produce. *Nu are loc*. Încă: «muntele mai singur ca oricând/ un foc așteaptă să fie aprins/drumurile se răsucesc îndărăt ca frunzele bolnave sunt sure pietrele care cu albeața lor/ au risipit cândva întunicul». Brusc, poetul schimbă registrul liric și începe să scrie în dulcele stil clasic și tradițional, păstrându-și însă virtuțile poematice: „rostirea ta - deposedaree/calmă într-un cer de absențe/ prin ochii goi un flutur mare/ cu aripile numai zdrențe”. Există clipe deosebite, clipe ale regăsirii, atunci când: «ochii mi se umplu de liniște». Clipe când, nu se știe prea bine cum, poți scrie pentru interbelici și în linia ori gusturile lor: «când/ și vântul ia chipul apei încrețite mărunț/și lumina ia chipul palmei trecute peste obraz/ și liniștea ia chipul trupului părăsit».

Uneori poetul revine la o poezie tradițională, tonul devine mai aspru și parcă, intertextual și arhitextual, am putea sesiza, în aceste situații, o «urmă» argheziană: «vine abureală acra de subsuori/ bărbații și femeile-s în dârdori/ s-au trezit copiii de țâță/ câțiva flocaie înnebnesc o mătă».

Intitulat *Zi după zi* și cuprinzând poezii scrise între februarie 1981 și februarie 1982, al doilea volum de versuri al lui Mircea Petean va apărea abia în 1993 la Editura Euphorion din Sibiu. Curajul versurilor despre «micii slujbași atei ai Marelui Afacerist» fusese plătit de poet

☑ cu un deceniu de zăbavă, vorba lui, dintr-un titlu, editurile nemaiaivând curajul să-l publice...

În *incipit*-ul poeziei cu același titlu ca și volumul vom citi versuri care ne vor aminti vag de un anumit Lucian Blaga, dar parcă și de un T. S. Eliot, cel din *incipit*-ul *Țării pustii*: «stau în spatele zilei precum/ în vremile de glorie ale copilăriei/ în dosul gardurilor împletite din crengi de răchită/ unde răscoleam pământul cu o voluptate secretă/ și nu neapărat în căutare de rizomi și tuberculi comestibili». Tema poeziei e așteptarea, poetul se aseamănă zilierului de «pe șantierul de construcție», căci de la Rimbaud încoace, așa cum de fapt acesta «profețise», într-unul din excepționalele sale poeme în proză, poetul se știe «horrible travailler». Vânător al momentelor prielnice scrisului, el își va curăța și armele și-și va pregăti și uneltele... Însă așteptarea aceasta nu este una oarecare, ci e chiar așteptarea facerii poemului, a venirii acestuia, a sosirii cuvintelor în momentele de grație și iluminare: «zi după zi/ sapă în marginea marginii/unde pasăre nu s-a zărit/ să își dureze cuib».

Mă opresc puțin pentru o paranteză pe care o consider necesară. Poetul a traversat toate marile experiențe ale modernității poetice, mai exact suprarealismul sau expresionismul din Europa și imagismul Americii de Nord. Însă acestea au fost atât de bine asimilate și într-un mod atât de personal încât, așa cum spunea marele antropolog René Girard despre mecanismele sacrificiale, urmele s-au șters. Sau abia dacă se mai văd... Iubitor de înțelepciune veche orientală, Mircea Petean știe prea bine acel dicton

taoist conform căruia cel ce știe să meargă nu lasă urme... Și el știe.

Revin acum la acest al doilea volum. Imaginea unui mic oraș nu este lipsită de elemente comune, ba chiar și de unele dizgrațioase. Poetul se trezește uneori asaltat de obsesii și temeri mallarméene în fața colii goale, asemenea altui optzecist atipic, Marian Drăghici: «la fel de neajutorat ca totdeauna/ în fața colii goale». Este momentul următor, cel al ieșirii în oraș, o ocazie de introspecție pentru eul poetic? Se pare că da din momentul în care în aceste clipe are loc introspecția: «te auzi și te ascuți/ nu-i vocea ta/ îndepărtatule/ mai îndepărtat ca ascetul de ororile sângelui». În seara de iarnă «se desenează cu frig» și uneori mai și plouă. E un fel de a fi acesta, dublat de tot felul de întâmplări comune cum ar fi apariția sperietorilor. Imaginea câinilor vagabonzi care iau cu asalt «buncărul de gunoi» se înscria în realitatea cotidianului cenușiu din comunismul decadent care își trăia agonic ultimii ani într-o țară devastată de lipsuri... După tot felul de întâmplări mărunte și total ne semnificative, decizia retragerii și anunțarea ei nu mai par să fie surprinzătoare, ci mai degrabă o consecință a lipsei de miză a unei societăți slăbite care aștepta o schimbare: «măine voi dispărea undeva în Transilvania». La început de cuaternar, zice poetul, se întrevede un «februarie sur» și frunza moartă a plopului abia de se mai zărește pe zăpada înghețată. Lucrurile par prea repede îmbătrânite, căci «un aer bătrân se infiltrează prin ziduri». Salvarea e căutată într-o manieră orientală, budistă chiar, constând în detașare, impasibilitate și

imobilitate sau, cum zice poetul, neclintire. Ca în Bhagavad Gita, citim aici: «<<singură renunțarea la roadele faptei/ e izvor de sălbatică bucurie>>». Oricum, pe hainele sale niște copii, jucându-se, se pare că i-au agățat «învechitele manuscrise ale ninsorii». Mai grea de sensuri și oarecum ermetică e partea finală a acestei poezii ce poartă titlul *Supraviețuiri*, așadar putem zice *supraviețuiri în...communism*, alt cuvânt scăpat de vigilența cenzurii: «dar iată că unul – vocea rațiunii - / s-a proțăpît în vârful muntelui/ pregătindu-se să sune din trâmbiță/ încolonarea». Titlul are cu certitudine o nuanță subversivă, politic vorbind, să nu uităm că acest volum a fost publicat în 1993! Acel unu proțăpît în vârf de munte, așadar urcând toate ierarhiile și devenind lider maxim, ni se spune că reprezintă «vocea rațiunii», o ironie totuși având ca punct de plecare faptul că marxismul, deși practica la greu și la mare scară mitologia, se voia a fi raționalist. E de fapt o rațiune cazonă, una de cazarmă care numai rațiune nu e, căci, de fapt, el – liderul maxim – se pregătește «să sune din trâmbiță încolonarea»! Să vedem acum, însă, și cum se întâlnește și cu cine sau cu ce se întâlnește poetul, deoarece următorul text este intitulat *Întâlnirea*. Un titlu în parte înșelător, căci întâlnirea mai degrabă nu este, nu are loc, cel puțin ca de obicei. Aflăm doar că: «vârtejul/ pe-afară/ umflă mânecele mov ale bluzei» poposită pe o insulă... Suntem aici în plină indeterminare, cum spunea Hugo Friedrich despre poezia modernă. Conversația e banală și întreruptă. Mai întâlnim, foarte interesant, un taumaturg... Să fie vorba de o

☑ întâlnire cu el? Greu de spus, nimic nu este precizat. Doar stranietățile. Căci dacă la Eugène Ionesco, la un moment dat, apăreau scaunele, la Mircea Petean cuvintele însoțite (nu știm de cine sau de ce) «dau să-și agațe bastoanele pălăriile treciurile/ a rămânere», așadar au comportamentul actanților umani. E de crezut? Este, în logica poeziei moderne care, cum același Friedrich observa, cultivă alogismul, și în limba poeziască. Acum și cărțile sunt însuflețite și... citesc! *Se citesc*: «cărțile/ deoparte/ zac sleite dar neatinsse - / se citiseră unele pe altele cu agresivitate devorator». Tema dispariției se reia în *Dispariția și farmecul ei deosebit* în care protagonistul, un schior straniu «cu fața burată» dă cu zăpadă chiar în... «Bunul și Marele Anonim». Livrescul a coborât și el în arenă și-n... text. Finalul poemului revine într-o notă absurdă și parcă, intertextual, citim și o anumită ironie: «apoi/ și-a scos zilele/ adunate într-o pungă de plastic/ în fața casei de pionieri/ iar el s-a îndepărtat puțin/ urmat de fanfara care cântă/ cu anumite prilejuri/ pentru mineri». Ceva mai departe, însă, vorba poetului, «se produc modificări», mai precis metamorfoze, căci acesta e titlul poemului. Unul aproape circular, căci citim în *incipit*: «lumina și vântul zvântă ochii lăcrămioarelor/ în aer sfârâie lumânări și cântece de păsări». Iar în *exit*: «lumina și vântul zvântă ochii

lăcrămioarelor/ în aer șuieră cântece de păsări și limbi despicate». Asistăm la un deces, cel al unei femei tinere, și la o reorientare profesională: «casapul s-a metamorfozat într-un punctual/ vânzător de ziare». *Desprimăvărare* conține unele terține care ne fac să ne gândim la haiku și să-i savurăm parfulum și culoarea: «în grădina plăcintarului socul a înmugurit/ ori liliacul – nu se știe – trebuie/ consultat profesorul de buruieni». Sau chiar în *incipit*: «rănilor-s vindecate/colții ierbii sparg plăgile reținute/ de dinții greblelor». În rest, e o poezie a imaginilor, a peisajului cu «porțiuni de gard nou», cu miei care «bat zăvoaiele» și cu autobuze care merg la Sighet. Este evocat și minerul, de fapt pufoaica lui cu rol protector, securizant chiar pentru puii de la cloșcă, însă de data asta străfulgerarea de haiku pare a fi și mai pregnantă: «pufoaica minerului ține de cald/ puilor de sub cloșcă - / ieșirea din iarnă ca dintr-un ou de găscă». Oricum, e bine...E bine deoarece asistăm la «aprinderea focurilor de primăvară/ în livezi grădini bălți suflute și fânațuri». În alte situații putem asista la o veritabilă confruntare cu Umbra, în sensul lui Carl Gustav Jung, negativul din noi, pe care poetul o numește mai simplu *bruta*: «cuvinte neutre să-ți însoțească retragerea/ pieziș în vârful picioarelor/ să nu se trezească fiara/ să fii ori să nu fii politicoș cu bruta». Acestor momente deloc comode, deloc confortabile le este preferabilă compania unui animal, a unui cal văzut în mișcare și care «se sprijină în vârful co-pitei îndoite/ cu nepăsătoare eleganță». Sau aceea a unui domn «scurt/molcuț deci tandru», chiar și în situația când există riscul posibil al plictisiei... Rămâne întotdeauna ceva de făcut, apare chiar și când nu te aștepți, aproape neverosimil câte o propunere de activitate căreia nu i te poți sustrage până la urmă: «înregistrez noi propuneri/ în favoarea înălțării unei noi statui/ a mizericordiei în inima orașelului». Și au mai rămas destule de făcut din momentul în care ai plonjat în cotidian. Bunăoară să descrii câinele plictisit și el care cascade și «sentinde pe etichetele dinaintea», să urmărești oamenii de pe stradă cum «pășesc de parcă acum ar învăța să umble»... Dar chiar și așa nu te simți prea în apele tale, acțiunile îți sunt urmărite, un sentiment inexplicabil de vină apare nu se știe de unde și ești «citit cu deferență de radarul entuziasmului general». Ești ironic și autoironic mai ales că te știi «limpezit de o nouă înfrângere» și în versurile ori cântecul fredonat apare parcă o *urmă* în sens cumva

☑ derridean a lui Radu Stanca deoarece te știi, ca și el, singurul din oraș «care are dreptul/ să poarte frumușel/ o floare în buzunarul superior al vestei». E un ceas al căderilor, căderi de guguștiuci, de păsări, dar și căderi de îngeri și veștile nu par a fi deloc de natură să ne liniștească: «a început potopul universal». Nu știi de ce, dar se pare că te afli în contratimp, acesta fiind și titlul unui poem care pare a fi o descriere a râsului. Râsul, dacă ne gândim puțin, nu e totuși recomandabil, întrucât figura omului se încrețește în acele momente sau, altfel spus, se textualizează... În fața râsului transcendența pare a se tulbura căci, spune poetul, «cerul încremenise crispat/ ca o față trudită». Cei care râd nu sunt agreeți și li se spune că e cazul să se îndepărteze. Rămâne însă un mister cine sunt cei care spun toate acestea și despre care nu aflăm mai nimic, cu excepția ultimului vers în care aflăm că «în urma noastră ei trag zăvoarele».

Sunt parcă și ușoare *urme* bacoviene în această poezie și, în orice caz, titlul unui poem mi se pare edificator în această privință: *De-ar fi să pier azi*. Tema *dispariției* nu e nouă, am mai întâlnit-o ceva mai înainte. *Peisajele* lui Mircea Petean sunt acum voit sărace și anoste. Ulița e pustie, un câine vagabond șchioapătă, muntele care pare «decupat cu mâini de infirm», ciorile din piața orașului pleonastic care «încearcă să avanseze-nainte». E un gol în lucruri și ziua e «goală ca o cutie de conserve» golită de conținut. Să nu uităm: poeziile au fost scrise în plin comunism ceaușist... Și, deși locul pare «străin și devastat», printr-un miracol neștiut desprinderea e posibilă, căci poetul scrie: «*simt că mă înalț la cer*». Deloc întâmplător, cred, poetul a trăit ca martor mai multe lepădări, *urma* sau chiar *arhiurma* lor fiind celebra lepădare din Evanghelii a Sfântului Petru: lepădarea anotimpului de oameni, a oamenilor de lucruri, a lucrurilor de cuvinte și a acestora chiar de poetul mânător al lor... Iar acestuia îi revine acum doar rolul de a consemna tot felul de pierderi astfel încât nu-i deloc de mirare că pare întrucâtva exasperate: «să iei capul din gât îți vine/să dai cu el după o coadă de câine». În atâta lipsă de semnificație protagonistul liric mai are totuși puterea necesară să laude acest fel de a fi al unei lumi terne: «*laudă particulelor de praf de pe rafturile/ după-amiezilor sterpe*». El pare a fi acum altul și viziunea sporește în stranietate și dramatism: «*iubita îi coase pleoapele/ cu duiosie și/ cu dexteritate/ aceluia/ apoi îl sărută pe gură - / el alunecă în negru leșin*». Poetul își creează un *alter*

pe care-l numește vânzătorul său de iluzii și care este, din cât se poate vedea, obosit. Dar acest lucru nu-l împiedică să observe o anumită deșertăciune sau, poate, o miză falsă, căci, așa cum ne spune, «călătoria [...] / întâlnirea gloria iubirea poezia amintirile/ nu valorează toate laolaltă cât o inscripție ambiguă/ incompletă uitată în sertarul unui istoric de provincie». Tocmai observația aceasta îl face să se metamorfozeze, produce schimbarea și acest *alter* poetic devine un «zelos colecționar» de antichități și alte obiecte. Mircea Petean știe foarte bine să găsească pretextele care provoacă poetul și acest text este, dacă mai era nevoie, o dovadă în plus.

Se poate scrie poezie, aflăm, chiar și în condiții oarecum precare. Ca să nu spunem grele. Chiar și într-o stație de autobuz în care o pereche de îndrăgostiți își dovedesc reciproc sentimentele “pigulindu-și scamele din păr/ și de pe haine/ cu infinită discreție”. În continuare se pare că intră în joc ceea ce un Gaston Bachelard numise la un moment dat *imaginație dinamică*, autobuzul pornește, se pot vedea cotiturile drumului și casele de pe margine, în timp ce îndrăgostiții urcați în el “se reped din când în când unul asupra celuilalt/ cu elan higienic”. Imaginea în mic, aproape miniaturală cunoaște în finalul acestui poem o amploare deosebită: «lumea se umple de scame de grijă și de tandrețe». Întors spre el însuși, poetul continuă să scrie. Nu trebuie să ne mire deloc banalitatea uneori intențională a descrierilor, sărăcia poate a imaginilor, căci Mircea Petean a trăit și el, ca toată generația noastră a optzeciștilor, cenușiul și sordidul societății de tip ceușisto-totalitar, zisă și societate socialistă multilateral dezvoltată... Versurile poetului repliat asupra lui însuși vorbesc de la sine, cred. Ca în aceste exemple: «o zi ca o rufă spălată/ oameni retrași în case ca melcii/ plouă cu soare/ prietenul meu s-a prăbușit (ca un avion) într-o nouă/ tăcere fugarul de frate-meu (cel mare cel mic)/ cu chipul meu răsfrânt pe-o carte se joacă Ștefana/ scriu de parcă mi-aș aduce aminte». Vedem cum realmente se trăia într-un orizont al retragerii și lipsei de speranță, tăcerea și prăbușirea se contopeau iar scrierea era un exercițiu mnemotehnic... În tot acest univers asemănător unui refuz scrisul rămâne totuși o activitate firească (printre puținele lucruri firești atunci!), căci scrii «ca și cum ai împacheta ceva»... Și urmează un vers splendid așa cum numai un mare poet îl poate scrie (să nu uităm, marii poeți sunt rari pe acest

☑ Pământ!): «muzica unei plecări încă o dată amânate». Există, observă autorul, spații, pliuri între cuvinte, sugerându-se astfel, discret, procesul de textualizare. Peisaje noi sunt de găsit într-o altă poemă purtând titlul *Ilustrată de la munte*: «cele câteva case de pe colină/ în stânga drumului cum uric spre Moldova/ păreau compartimente ale serii care pune/ brusc stăpânire pe verdele omniprezent». Apare acum un alt personaj enigmatic, bărbatul trecut de a doua tinerețe care nu meditează nici la spunere cu bucuriile sau dulceața acesteia, nici la inechitățile mundane și nici la greutatea de a câștiga un ban în plus... Nu. Discret, el meditează la propriile eșecuri sau victorii «și mai discrete». Intertextualitatea practică de Mircea Petean este una personală, diferită de cea a poezilor de la Cenaclul de Luni, din epocă, și, pe deasupra, de maxim rafinement, în care îl putem citi și pe Eminescu, dar și pe Labiș, ambii aduși în contemporaneitate: «un cer de păsărele dedesubt/ deasupra cer de păsări răpitoare/ în ciuda ruginii avocatul părea însăși osia lumii»... Pe Eminescu desigur cu «cerul de stele», pe Labiș cu «osia lumii». Școala echinoxistă își făcea din plin datoria...

În *Vedere aeriană* întâlnim niște stranii temerari mergând «pe buza stâncii singuri» într-un dispreț total al «cărării bătucite și răsbătucite» pe care merg, subliniază poetul, doar babalâcii... Vor fi fiind poate acești temerari urmașii intertextuali ai emirului lui Macedonski, cel care a traversat pustiul ca să nu se abată de la drumul drept, jertfindu-și viața, iar «babalâcii» cei ai drumețului pocit?

Adina Romanescu, grafică:
Jacques Brel -
«L'Homme de la Mancha»

Don Quijote sau Înțelepciunea morilor de vânt

Paula ROMANESCU

De-atâtea secole tot macină timpul povestea aceluia ciudat cavaler, pre numele său *Don Quijote*, rătăcitor prin landul rațiunii unei lumi de-a pururi iraționale!

Cât se mai știe despre insolitul personaj turnat în magma cuvântului de *Miguel de Cervantes Saavedra* (1547-1616) astăzi, când lectura cărților nu face decât să genereze malițioase zâmbete acelora pentru care „*cea mai de folos zăbavă*” nu-i decât un ilar anacronism într-un vârtej de patimi cu golul logodite!

Și totuși, până și ne-cititorii – cititori poate în stele căzătoare ce nu vor ști nimic din tainica lumină din cerul gândului, au auzit de lungele umbre albastre ale morilor de vânt ce macină nimicul, de niște mult prea large, adânci oglinzi care răsfrâng și chipuri-măști, și zboruri-cădere, și țipătul-tăcere, când mai mereu înfrânt, omul rămâne zeu etern și

pieritor.

O întregă lume de umbre își află ilustrare în geniala nebunie a acestui personaj care nu-i decât măsură iubirii pe pământ.

Cel mai adesea literatura și artele se inspiră de la un model uman real spre a reda în felul lor nouă alcătuire poveștii „ca o viață de om”. Don Quijote, ingeniosul hidalgo de la Mancha creat de Cervantes, creează la rândul lui un tip uman căruia, pentru simplificare, i se spune *donquijotesc* și, care înglobează în el candoare și temeritate, măreție caricaturală și curaj întru împlinirea unor acte care n-au servit niciodată cu adevărat la nimic dar fără de care viața n-ar fi decât un anost șir de zile care duc toate spre singura certitudine asupra căreia „trestia gânditoare” nu are nici o fărâma de îndoială – moartea.

Eroul donquijotesc

☑ este generos fără limită, iubirea îi este zeitate, onoarea – măsură a sufletului, gloria – steaua de neatins spre care se înalță iar și iar ca un Sisif modern, Sisif etern, Sisif condamnat de nu se mai știe care zei să-și poarte spre vârful muntelui de lumină, nu stânca ci trupul însuși. Este un Icar cu grele aripi de miere, plutind sub cerul cu stele-oglinzi, și sori rotitori, și vânt de mori separând lumina de întuneric în zările de dincolo de zări.

Se cuvine să menționăm câteva coordonate bio-bibliografice ale autorului ca nu cumva să se creadă că *Don Quijote* este cel care l-a creat pe Cervantes, deși uneori îndoiala, ca o răsfrângere a tăișului de gând, mai stăruie să ne tulbure sufletul care vede în legea lui: *Dar dacă, totuși?...*

Ei, da! Dar dacă totuși?...

Istoriile literare ale lumii, dicționarele – cataloage mereu actualizate ale Bibliotecii din Alexandria ajunsă în fărâme de pulberi până la noi, ca la rândul nostru să le păstrăm adăugite (neapărat adăugite! Altfel cum vom putea răspunde la Marea Judecată întrebării: „*Venirea ta n-aduse nici un adaos lumii?!*”), pentru cei ce vor veni după noi în vastul deșert din lumea celor care mai cuvântă, istoria cu-ale ei istorii despre bătălii mereu pierdute în urale de victorii din care nu învățăm niciodată nimic și totul se ia de la-nceput, teatrul, muzica, pictura, dansul, totul stă mărturie cum că, da! Cervantes a existat!

S-a născut la Alcada de Henares la 29 septembrie 1547 într-o familie blagoslovită cu mulți copii a unui modest chirurg – Rodrigo de Cervantes și a soției

sale Dona Leonor de Cortinas. Se mai spune c-ar fi urmat niște studii întârziate la Salamanca prin anii 80 ai veacului al XVI-lea, după ce luase ceva lecții de științe umaniste de la magistrul Juan Lopez de Hoyos și își încercase talentul într-ale scrisului compunând rondeluri, elegii, sonete, epitafuri, mai cu seamă epitafuri pentru că pe atunci, ca dintotdeauna, se mai înclina sub tăișul coasei de fum și câte-un cap încoronat pentru care (musai!) lacrimile trebuiau turnate în cânt de jale, un fel de doină ceva mai „etranjeră” de pe la noi cei care, navând prea multe capete încoronate de jelit, am prins a plânge în vers-cântec de jale câte-un fecior pierit în luptă – dreaptă mereu și strâmbă deopotrivă – pe vreun haiduc, ori crai, ori crăișor, pe vreun fără de nume domnișor din neam de Gheorghe, Iancu sau Ion...

Prin toamna anului 1568 se stinge regina Isabelle de Valois, cea de a treia soție a lui Filip al II-lea. (Socoteală dreaptă: ea - *a treia*, el - *al doilea*...)

Cervantes a compus atunci o „copla”, o elegie și un epitaf – trei „jelanii” pentru *cea de treia* soață a regelui.

Va fi fost recompensat cu câțiva firfirici.

Gloria scriitorului nu-și suna se încă din trâmbițe de aur venirea.

Un an mai târziu, poetul Cervantes era la Roma întregind „armata” personalului de serviciu pe lângă viitorul cardinal Acquaviva (în traducere „Apă vie” sau „Apă de foc” sau neașa Țuică, semn că sfinției sale îi cam plăcea să se împărtășească ...), experiență care-i va servi mai târziu la scrierea unor opere

cu aluzie la Italia.

În 1570 se înrolează ca soldat în armata pontificală și participă la expediția maritimă contra turcilor, sub comanda generalului Marc Antonio Colona sub ale cărui ordine se aflau trupele și galerele spaniole de la Andrea Doria.

Istoria consemnează în dreptul expediției cu pricina : *Eșec*.

În 1571, în bătălia de la Lepante, soldatul Miguel de Cervantes primește în piept două focuri de arcebuza (cărora le-a rezistat eroic) și un altul în brațul stâng care-i va fi retezat. Aflăm acestea din *Prologul* la cea de a doua parte din romanul *Don Quijote* precum și din ciclul de povestiri *Nuvele exemplare: Captiv: Călătorie în Parnas*.

În primăvara anului 1572, infirm deja dar tot *bun de luptă* (!), îl aflăm în regimentul lui Don Lope de Figueroa, modelul eroului din „*Alcadele din Zalamea*” de Lope de Vega.

Bătălii, bătălii, bătălii – mori de vânt măcinătoare de vieți!

Între 1575-1580, Cervantes este prizonier în Alger. Nu singur: împreună cu fratele său mai mic Rodrigo. Evocarea acelor ani o va face în comedii (da, comedii! Captivității trebuie să-i opui hohotul de râs spre a o face suportabilă!): *Galathea*, *Persilès*, *Epistolă lui Mateo Vasquez* (acesta era secretarul lui Filip al II-lea), *Viața în Alger*, *Închisorile din Alger*, *Topografia Algerului*, *Raport*, *Numamța*.

În anii 80, numai la Madrid, i se joacă peste 20 de comedii.

Viața îi joacă și scriitorului o comedie dintre cele mai savuroase: i se naște fiica naturală Isabel care va deveni mai târziu un fel de zburdalnică *Dulcinee*

asemenea mamei sale, iubeața Caterina de Salazar y Palacios cu care Cervantes – cavalier cu un înalt simț al onoarei – se va căsători (ne) fericit.

Ajuns om la casa lui, tată de familie, s-a ocupat vreme de vreo zece ani cu descurcarea (încurcarea) ștețelor financiar-contabile pentru comercianții de cereale, ulei de măsline și *Invincibila Armada* pentru care avea obligația de a procura hrană și echipament.

Dezastru: „*Invincibila*” este învinsă!

În 1598 moare și Filip al II-lea.

Cervantes scrie un celebru epitaf pentru morământul celui dus. (Cred că trebuie mers la Madrid să vedem la fața locului ce se spune în epitaful cu pricina. Filip al II-lea nu mai poate obiecta. Deci, vă invit la călătorie!)

În 1600, în bătălia de la Dune, moare fratele său Rodrigo.

Ce epitaf va fi scris atunci poetul nu se știe. Istoria nu se ocupă de oamenii simpli...

Miguel de Cervantes a fost invitat să „locuiască” un timp într-o închisoare din Sevilla pentru oarece „greșeli de calcul” în actele contabile de care se ocupa. (Pe vremea aceea „se suporta” detenția pentru „greșeli de calcul”).

Avea 57 de ani când, în 1604, la 26 septembrie solicita și obținea privilegiul curții regale de a-și publica romanul *Ingeniosul Don Quijote de la Mancha*, partea I.

Șapte ediții aveau să urmeze în același an.

De ce ne-am mira că în zilele noastre această bijuterie literară este opera cu cel mai mare număr de ediții din lumea întreagă, cu cea mai mare notorietate literară zămislițoară de erou – oglindă fidelă și mereu schimbătoare în reflectarea chipului unei lumi nebune, nebune, nebune în care omul se oferă de bunăvoie – grăunte fragil – pietrei și vântului în marea nebunie a morilor de pulbere și nopți, după o scurtă ardere-n iubire, după o rătăcire fără sens prin landul iraționalei rațiuni omenești!

Cum cea de a doua parte a romanului întârzie să apară iar gloria scriitorului depășise binișor granițele limbii spaniole, prin anul 1614, un editor din Taragona publică un Don Quijote apocrif cunoscut astăzi sub titlul *Quijote de la Avellaneda*.

Abia la 30 martie 1615 lui Cervantes i se acordă privilegiul (tot un fel de cenzură ca aceea din vremi știute nouă funcționa și pe atunci sub ochiul

vigilent veghetor al „*suavei Inchiziții*”...) de a-și publica partea a II-a a Don Quijote-lui său. Dediția autorului este, ca și la partea I a romanului, o plecăciune către marele său protector Conte de Lemos, pe atunci vice-rege de Neapole.

În anul 1617 cele două Părți ale romanului apar în sfârșit împreună, la o editură din Barcelona.

Din 23 aprilie 1616 (ca să nu-l lase pe Shakespeare să facă singur drumul cel de dincolo de marea trecere!), Miguel de Cervantes, autorul lui Don Quijote, s-a dus să odihnească puțin.

Eroul său este fără de moarte.

Cine n-a văzut la 23 aprilie 2005 pe scena Teatrului Național din București spectacolul în care Dan Puric, acest inclassabil artist al scenei românești, împrumută chipul lui Don Quijote spre a ne pune în față imaginea lumii noastre îmbătrânită-n rele, lume ce se bulucește ca o turmă de bezmetice necuvântătoare spre gura nesătulă a monstrului (din care coșmar al rațiunii?), nu va înțelege imensa bogăție de sensuri a acestei povești, când jocul inteligenței se logodește cu rațiunea inimii.

Dar rațiunea-rațiune din timpul nostru ce chip are? Unul de măscărici, desigur, un Sancho Panza care conjugă în felul său comandamentul din *primum vivere* ignorând, de la înălțimea măgarului care-i este pedestal mergător, orice *deinde* cu filosofările lui cu tot.

Inimitabilul om de teatru (tot despre creatorul nepereche Dan Puric vorbesc!) folosește un „limbaj” care nu-i altceva decât tăcere adânc grăitoare, aleasă (culeasă) dintr-un vacarm asurzitor de tălmăciri sonore înveșmântate-n muzici, spre a ne învăța pe noi, spectatorii, să auzim liniștea (când „*se izbesc de geam razele de lună*” cum ar fi zis poetul din cel „*sat de lacrimi fără leac*”), să recunoaștem Iubirea - Dulcinea când, cu degete moi de răcoare, ea ne abate până și umbra gândurilor grele înscrise-n ridurile frunții.

Câtă bogăție în jocul acestui *Stradivarius* al scenei românești în care lumea, rotundă ca o lacrimă și tot ca ea de dulce, se aliniaza mișcării sferelor din universul tot mai fără cer al realității, amestecând în infinitul din noi ceva care nu mai vrea să semene cu zborul ci cu minunea simplă a mersului pe apă...

Don Quijote rămâne în creația lui Cervantes ceea ce (păstrând proporțiile) este *Dansul Săbiilor*

☑ din Suita *Gayaneh* de Aram Hacıaturian raportat la întreaga sa muzică (despre care însuși autorul spunea: „*Copilul acesta răsfățat a anulat tot restul muzicii mele*”).

Și de-ar fi așa, dacă Don Quijote ar fi tot ce a scris Cervantes, ce-ar schimba aceasta?

Miguel de Cervantes Saavedra rămâne în primul rând creatorul de geniu, acel Pygmalion muritor căruia eroul său Don Quijote, Galatee masculină, i-a dat viață, nemurindu-l.

Este imens numărul studiilor dedicate lui Cervantes și infinit acela al operelor artistice inspirate din povestea Cavalerului de la Mancha.

Aș mai aminti doar două puncte de vedere exprimate de doi gentilomi, ambasadori ai Franței, veniți în Spania din timpul lui Filip al III-lea (mai exact din timpul lui Cervantes și Lope de Vega!) să pună la cale oarece chestiuni politice deghizate în alianțe matrimoniale între cele două regate.

Sătui de ode și epode, de vin de Malaga, de doamne și domnițe găsculițe, de toată fauna bufonă – saltimbanci, pitici, măscărici cu sau fără ranguri nobiliare, aceștia (ambasadorii adică) și-au exprimat dorința de a-l cunoaște pe autorul lui Don Quijote.

Jenați foarte, curtenii, lighioane pomădate, dedulciți la fastul Curții, i-au „deconseiat” pe oaspeți strâmbând din nasul lor subțire și spunând că Cervantes nu este decât un bătrânel ramolit, un zdrențăros mutilat de război, un hidalgo scâpătat.

- „Cum, s-a prefăcut mirat unul din oaspeții regatului acela în care soarele nu apunea niciodată, pe un astfel de om Spania nu s-a învrednicit până acum să-l îmbogățească? Nu i s-a acordat o rentă viageră din casa de bani publici?”

Întrebarea începea să fie de-a dreptul stânjenitoare pentru cei de la care se aștepta răspunsul.

Atunci celălalt ambasador francez („pețitoare” ceva mai stilată, cu diplomația la purtător) s-a grăbit să intervină:

- „Dacă tocmai lipsurile îndurate îl ajută să scrie așa cum scrie, facă Bunul Dumnezeu Preamilostivul ca el să nu afle nicicând ce este bogăția și, în felul acesta, prin opera lui de om sărac să îmbogățească și pe mai departe lumea cu frumusețe!”

Aviz bogaților din vremea noastră:

Să nu-i lăsați pe adevărații creatori să se îmbogățească fiindcă, fără suferință și fără lipsuri cântul lor n-ar fi decât o lălăială sălcie, dansul lor – o scâlâmbăială de marionete cu sfori șubreze

de prea îndelungă uzură, arta – o gelatină imitând marmura cu Pygmalioni de mucava și Galathee – steluțe de doi bani în perpetuă cădere!

Cervantes, deși aparține Renașterii, este reversul lumii renascentiste.

Dar aparține și clasicismului, fiind foarte la locul lui în acest imperiu al perfecțiunii.

Aparține până și „ismelor” toate din veacul al XX-lea în care literatura pare o formă derizorie a delirului.

El a intrat la fel de modern și contemporan „cu fluturii, cu Dumnezeu”, până și cu noi cei din Mileniul al Treilea, pe poarta mare a Cuvântului și, generos, ne îngăduie să mai fim și noi pe-aici, măcar până apucăm să-i citim capodopera...

Ar trebui să fii de foarte rea credință să te prefaci că nu știi că Don Quijote există!

Altfel degeaba gândul că „*În orice nebunie se ascunde și-un strop de-nțelepciune uneori*”.

Vastă panoramă a moravurilor cavalerești, Don Quijote rămâne, cum avea s-o declare autorul însuși „*O invectivă contra romanelor cavalerești, o parodie a lor, un mozaic halucinant de poeme eroi-comice*”, o imitație, în cel mai nobil sens al cuvântului, a lui Ariosto, a poezilor bucolici.

Personajelor create de el „*li se conferă atâta clarviziune încât ele nu se mai mulțumesc doar să acționeze ci se și analizează acționând, se și judecă. La Cervantes nu-i om care să-și fi pierdut umbra, nici gândire omenească fără judecată*” (Paul Hazard).

Dar cel mai bine o spune tot Cervantes, în **Prolog**: „*Cititorule fără griji, ai să mă crezi cu siguranță fără să-mi pretinzi să jur, dacă-ți voi spune că aș dori ca această carte – copil al gândului meu, să fie cea mai elegantă și cea mai plină de miez din câte se pot închipui; numai că, vai!, n-am putut să mă opun legilor naturii care cer ca fiecare ființă omenească să nu poată da naștere decât unei alteia care să-i semene...*”

Adevăr grăit-ai, meștere hidalgo!

Îți seamănă leit acest „copil al gândului tău”, ba, mai mult, el se aseamănă cu lumea cea niciodată pieritoare!

Dar cât de puternic în tragismul lui sentimentul acela de om care se naște, suferă și moare, (da, mai cu seamă moare!) sentiment pe care fiecare dintre noi îl purtăm în suflet ca pe o rană de nevindecă.

Ce alta este poemul din musical-ul *L'Homme de la Mancha* – *La Quête*, pe care Jacques Brel, și

el un Don Quijote al cântecului francez din a doua jumătate a secolului al XX-lea, îl face una cu „l'impossible rêve”:

„Să porți în suflet dor de ducă, / Vis de neîmplinit să crești / Unde nu-s drumuri să pornești

Când dor de viață te usucă / Să iubești ne-ncetat și învins / Să încerci fără armură și scut

Să atingi steaua de neatins.”
[...]

...Și să nu uităm (cum am putea?) că orice om are-o Dulcinee cât inima mai știe-a bate.

„Dar dacă tu ești dintre-aceia / ce vor să țină luna-n palmă, / nu uita: luna de-o atingi se face pulbere, se sfarmă [...] / Nu, nu există Dulcineea există doar dorul de ea; / blestem acelei ce confundă/ verbul **a fi** cu **a avea**[...] / Sperarea-i este disperare/ amară, cenușie, tristă :

Nu, Dulcineea nu există!”

Dar dacă, totuși?...

În literatura română, pentru că se cuvine să amintim de ea atunci când ne raportăm la un model de dimensiune planetară, Marin Sorescu a creat ciclul de poeme „Tinerețea lui Don Quijote.” (1968), dar și poemul răzleț „Don Quijote și Sancho Panza” (1965), în care „cavalerul” (nobil, de!) își prezintă „scutierul”:

„E Sancho Panza nobil scutier / Preabunul și-ncercatul meu curier... / Atent m-ajută să mă-mbrac / Întâi c-o platoșă de-oțel, / Apoi cu una de bambac / Să par pe dinafară slab și moale

Și să induc morile în eroare. / Mă sui apoi pe-o Rosinantă, / De iureș drumul meu se face pantă

Și, ca pe-o lance cu-ascuțiș fierbinte / Azvârl cu mine înaintea. / Odată m-am înfipt cu capu-n soare / Și, agățându-mi

gravitația de picioare / Pământul m-a întors din nou la sine; / Chiar când greșesc / Pământul nu se leapădă de mine.”

Câtă profunzime de gând în scrisul românului nostru! Câtă tristețe jucăușă în acel „Pământul nu se leapădă de mine”, de noi cei mai mereu cu capu-n nori, noi „cei cărora ne e dor de optimismul inimii de vată a păpușilor-jucării, noi, cei adulți, ajunși prea mari, pentru care nu mai există nimeni mai mare ca noi cât să ne-alinte”...

Don Quijote este un **perpetuum mobile**, ceva care încearcă să ne spună pe înțelesul nostru un lucru simplu și poate tocmai de aceea de neînțeles:

„Că între idealurile oamenilor și realizarea lor va exista întotdeauna o diferență de nivel mai mare decât cea mai înaltă cascadă dar că se poate folosi rațional această cădere de speranțe”.

Tot Sorescu a spus-o, așa-i! dar știți voi ceva mai clar exprimat pentru a defini un suflet donquijotesc, un suflet al cărui chip ne pare cunoscut că prea seamănă cu al nostru?

Doar învelișul altul...

Poezia lui Marin Sorescu, alt Don Quijote, are ceva ce seamănă cu o solară nebunie familiară nouă, „ca o bucată de destin de esență tare” cu care i se dă omului cu grație în moalele capului lovitura de ... grație.

Don Quijote continuă să trăiască în fiecare dintre noi chiar când „bucata noastră de destin de esență tare” ne pălește mai mereu fără grație...

Și-acum te-aș întreba, *non-hypocrite lecteur, mon semblable, mon frère*, ce-ți mai fac morile de vânt? Dar tu...

Ce mai faci, dragul meu hidalgo? / Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt – / Femei ce macină-n cuvânt nimicul / Și nici de lancea, ultim biet tezaur. / Ce mai faci tu în vremea noastră / Cu iz de spini și laur. / Te-au fost robit zăpezile de-aldtat / Cu albul lor curat din zile alte? / Ce mai faci, dragul meu hidalgo, / Când Dulcinei și Rosinante / Ce și schimbă rolu-n ritm de tango / Râzând de morile-ți de vânt / Și nechezând a vino-ncoa' / Șubșă de noi tâmpi scutieri, / Cearcă șăgalnic între dinți / Valoarea calpilor arginți? / Ce mai faci, dragul meu hidalgo, / În vremea asta fără cânt? / Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt / Cu chip de nori. Cocorii / Sunt duși demult, pe rând

Și frunzele spre zare / Au învățat să zboare / Căzând...

Da, știm cu toții: Don Quijote nu este decât un personaj creat de un autor genial la o vârstă la care muritorii în cea mai mare parte nu mai au nimic de spus (dacă ar fi avut vreodată).

Nu, nu Don Quijote l-a creat pe Cervantes!

Dar dacă, totuși?...

Cântecul de fluier - semnificații spirituale

Petru-Ilie Birău

Specific satelor de pe Jiuri, până acum 40-50 de ani, era faptul că din copilărie toți băieții învățau să cânte din fluier, lucru semnalat de către etnologul local Dumitru Gălățan Jieț: „Aproape că nu exista gospodărie în care să nu găsești un fluieraș bun. În unele gospodării întâlneai chiar câte doi sau trei.”[1]

Și bunicul meu (Birău Petru zis al lui Lazăr, n. 1894, d. 1990), deși nu avea un talent muzical deosebit, știa să cânte bine două sau trei melodii la fluier.

Dealtfel așa cum îmi povestea Gaja Petru, un consătean, bun fluieraș, se inventase și o „zâcală” (cântec, n.n.)[2] universală, ușoară, pentru începători, denumită în zeflema „zamzaua”, după sunetul repetat ritmic și constant, iar dacă cineva nu era în stare să învețe măcar această melodie se spunea despre el în bătaie de joc: „Ăsta nici zamzaua n-o poate zâce”. [3] Creativitatea era la loc de cinste și în acest domeniu, pentru că, dacă fiecare fată trebuia să-și facă un rând de straie populare, creație proprie, fiecare băiat cu oarecare pretenții, trebuia să compună cel puțin o melodie originală, care să-i poarte numele, aceasta reprezentând una dintre garanțiile succesului la pețit: „Fiecare floieraș are și o melodie a lui, personală, compusă de el care îl definește în lumea fluierașilor. Unii, mai talentați au înscrise în dreptul numelui, chiar mai multe melodii proprii.”[4]

Puțini dintre flăcăii crescuți în mijlocul comunităților arhaice nu reușeau să deprindă cântatul la fluier, tot așa cum puține fete

nu reușeau să-și facă primul rând de haine populare singure, pentru că aceste îndeletniciri se învățau din fragedă pruncie: „Cântatul din fluier l-au învățat toți fluierașii de la sine, de mici copii. Fluierul, boata, straița cu de-ale gurii și brișca i-au însoțit de copii la păzitul animalelor pe dealuri, în munți și vrând- nevrând au învățat să cânte din fluier, alungându-și singurătatea în mijlocul naturii, înfrățindu-se cu codrul. Acest lucru s-a petrecut fără note muzicale și fără profesor de muzică, poate imitând trilurile păsărilor de la munte, foșnetul pădurilor și susurul izvoarelor.”[5]

Dincolo de latura artistică a cântatului sau „zâsului” din fluier, cea a virtuozității prin care își puteau dobândi, în funcție de talentul muzical, un plus de valoare în societate, majoritatea oierilor descoperiseră în această îndeletnicire și o latură folositoare în alt sens, așa cum îmi spunea Nicolae Codrean din Cimpă (1924- 2010), fluieraș vestit în tinerețe: „Pe când eram copil umblam cu oile pe munte, fără să fiu însoțit de alți ciobani, și câteodată, mai ales în zilele călduroase, îmi era foarte greu să le întorc, pentru că o luau la fugă în mai multe direcții și mă alergau toată zăua. Cum mă hotărâsem să învăț să cânt din floieră (fluier n.a.) și tata îmi făcuse una mică din lemn de salcie, am început să „ciurlicăi” (să fluier fără a putea încă forma o melodie, n. a.) din el pe lângă oi și treptat am observat că, atunci când cântam din floieră, oile se linișteau, veneau pe lângă mine și nu mai fugeau.

De atunci nu am mai alergat după oi, pentru că le cântam toată zăua și ele stăteau liniștite pe lângă mine și ascultau.”[6]

Experiența această avea să mi-o descrie și Nicolae Răscolean (n. 1933).

Un fapt legat de cântecul de fluier al momârlanilor este originalitatea stilului. Doar momârlanii din satele Văii Jiului cântă din fluier în stilul așa numit „cu gât”, adică fac basul printr-un anumit gâlgâit din gât, după cum îmi explica același Petru Gaja, unul dintre puținii fluierași buni din satul Cimpă care mai știe „zâcăturile” vechi la ora actuală.

Chiar dacă fiecare fluieraș de aici învață cântece de la alți fluierași din sat sau creează propria „zâcală”, maniera de a cânta rămâne aceeași „cu gât” și dă un ton grav, o notă de sobrietate melodiei, la fel cum albul și negrul dau sobrietate costumelor populare momârlănești. În ultima vreme aceste cântece au fost numite „jienești” fiind adaptate și pentru alte instrumente, în special taragot ori saxofon, lucru pe care îl consider impropriu, datorită faptului că sunetul taragotului sau al saxofonului este mult mai puternic, mai strident și se pierde tocmai acea notă joasă, sobră, dată de basul făcut „din gât” la fluier.

Așa cum au remarcat și alți cercetători, în satele de pe Jiuri, în vremurile trecute nu era cunoscut alt instrument muzical decât fluierul, purtat în permanență de către ciobani la brâu: „Există în trecut un singur instrument tradițional și anume fluierul. Însă

un fluier mai mare decât în alte părți. În ultima perioadă însă au început să fie folosite la noi și alte instrumente precum sunt taragotul, saxofonul, clarinetul, acordeonul, etc.”[7]

Am ascultat cântece de fluier din zonele limitrofe Văii Jiului și nici sibienii, nici novăcenii, nici hațeganii, nici pădurenii nu cântă în acest stil denumit de localnici „cu gât” sau bătrânesc, devenit endemic, în zilele noastre deși într-un trecut mai îndepărtat probabil era mai răspândit în țară. Avem, prin cântecul din fluier al momârlanilor, încă un argument ce cântărește în balanța autenticității culturii tradiționale care a reușit să evite influențele. Cântatul „cu gât” este însă destul de dificil. Am vorbit în anul 2014 cu câțiva tineri din satul Cimpa și Jieț care învățau să cânte la fluier și mi-au spus că nu vreau să învețe acest stil vechi pentru că „este prea greu”.

Despre cântatul din fluier „cu gât”, Paraschiv Nicolae, un fluieraș talentat, din cătunul Moșici, aparținător de Cimpa, mi-a spus: „Este foarte greu de învățat felul acesta de cântat, cum cântăm noi. Dacă nu începi din copilărie, nu prea mai poți să-l prinzi. Eu am învățat de când aveam vreo șase ani și stăteam la oi cu un unchi. Nu cânta el așa bine, da de la el am învățat, cu o fluieră mică de alun, din cele pe care le aducea un meșter de la Sibiu și le vindea prin sat. Apoi a trebuit să-mi tot cumpere tata încă vreo patru sau cinci, pentru că una două cădeam, alergând după oi, cu ea în mână și o spărgeam, până am mai crescut și am putut să am grijă de ele.”[8]

Un aspect important, care face dovada unei ascendențe culturale a cântecului de fluier „cu gât” în străvechiul ritual șamanic de pe teritoriile daco-geților, este dat de faptul că la fluier se cântă doar individual, în toate comunitățile de oieri jieni. Nicăieri în vechile sate de pe Jiuri fluierașii nu au cântat în grup. Fiecare învăța și apoi cânta singur, fie în timp ce păzea oile, fie la nedei, fie la clăcile sau la petrecerile care se organizau destul de des.

Chiar dacă erau prezenți doi sau trei fluierași, aceștia cântau pe rând, iar participanții la joc le cereau să cânte „zăcătura” unuia sau a altuia, după cum aveau preferințele.

Cântecul vocal pe aceste meleaguri s-a manifestat doar în incantațiile bocitoarelor ce însoțeau cortegiul funerar, iar poezia populară lipsește aproape cu desăvârșire.

Prin anul 1960, folcloristul local Gicu Popa (1926-1981), i-a adunat pe fluierași punându-i să cânte în grup, la un moment dat constituind o echipă cu 29 de fluierași din toată Valea Jiului și a participat, începând cu anul 1961, la mai multe înregistrări radiofonice realizate de Radiodi-

fuziunea Română din București, difuzate pe postul de radio vreme de vreo cinci ani.[9]

După cum mi-au mărturisit fluierașii Gaja Petru și Dobre Dumitru zis Nitra, din Cimpa, cel de-al doilea fiind unul dintre participanții de atunci, la început a fost o dizarmonie totală, mai ales că folcloristul nu îl primise de prima dată în grup, pe motiv că nu știa să cânte după note, pe unul dintre cei mai cunoscuți fluierași din zonă, Cerna Ilie (n.1924, d. 2002), zis Ilie al lui Ispas, despre care toți consătenii spuneau că este cel mai bun[10]. Abia după multe încercări, probe și repetiții s-a reușit să se încropească o formă de cântec din fluier, de grup, bazat pe una sau două melodii. Constituirea unei formații de fluierași nu era decât o diversiune a sistemului comunist de atunci, care nu dorea valorificarea folclorului autentic, ci denaturarea lui și inducerea unei tente propagandistice.

Folcloristul Gicu Popa probabil știa că stilul cântecului de fluier „cu gât” nu merge cântat în grup, chiar și fluierile sună total diferit, în funcție de lungimea, grosimea sau esența lemnului din care sunt făcute și nu pot fi armonizate, dar așa primise dispoziție să facă, de aceea a și fost invitat la Radiodifuziunea Română din București.

Despre „echipele” de fluierași mi-a vorbit și Nicolae Răscolean, care a condus câțiva ani o astfel de formație, în urma celei alcătuite de Gicu Popa: „Să cântau două, tri zăcale, eu le pornem și ei zăceau după mine. Da erau unii care sânguri nu puteu cânta de treabă, cum o fost Constantin Cocolan și Doagă (Moian

☑ Ion, n.a.) din Cimpa, da' în formație să încadrau și cântau încet după hăl de conducea cântarea, și alții, fluierași buni, care sânguri cântau minunat, cum erau Stamate' al lu' Gligor (Dăjic Stamate), din Răscoala și Ilie al lu' Ispas de aci de la noi (Cerna Ilie din Birăoni, n.a.), nu s-or putut încadra în echipă, că ei știau zăcale de-ale lor și nu să puteu da dupa hăștialăț'. (...) Așa am pațat eu cu hăsta, cu Ilie' al Mariuchii (Popa Ilie, n.a.), acu vre-un an, cân'or vrut hăia gi (de, n.a.) la Petrila să ne înregistrează. Ne-or cemat (chemat, n.a.) pe mine, pe George' al lu' Șucă (Ienulesc Ghoerghe, n.a.) și pe Ilie, da' hăsta nu s-o măi putut încadra nici să-l ie dracu', sa auză altceva, și doară cântasă cu noi în echipă, înțalegi ce spun eu, și o făcut ăia înregistrarea numa' cu mine și cu al lu' Șucă. (...) Tot ahelea le pun și acuma cân' joacă ăi cu formația de dansuri, că nu mai au zăcători din fluieră.”[11] Modul de a cânta din fluier, numit de momârlani „cu gât”, are în primul rând conotații spirituale și m-au trecut fiorii când, în urmă cu vreo zece ani, am ascultat pentru prima dată, „zăcătura oilor pierdute” și „zăcala hălor (celor) frumoase”, cântate de Nicolae Răscolean, care le-a învățat de la Pătru Dănăreață din Cimpa (1883- 1961). Aceste două melodii au ceva magic în ele. „Zăcătura oilor pierdute” începe într-un ritm lent, de doină tânguitoare, exprimând durerea ciobanului care, adormit la soare, s-a trezit după un timp și constatând că nu mai sunt oile, începe să le caute. Apoi dintr-o dată ritmul se schimbă, devine alert, vesel, vioi, asta însă doar pentru câteva momente, sunetul coborând

iarăși la gravitatea și disperarea căutării. Ciobanul crezuse că a văzut oile sale undeva pe un vârf de munte, dar când s-a mai apropiat puțin a observat că erau doar niște pietre. Și melodia se încheie în aceeași notă de tristețe, căutarea prelungindu-se parcă, undeva, dincolo de cântec, poate într-un univers spiritual, unde nu știm dacă și-a mai regăsit ciobanul oile sau nu. În celălalt cântec, cunoscut sub numele de „zăcătura hălor frumoase” recunoaștem

parcă dansul aerian, iureșul, vârtejul amețitor al trecerii „Ielelor”, numite aici „hăle (cele n.a.) frumoase”. Despre acest cântec al „hălor frumoase” există și o legendă în satul Cimpa, cum că Pătru Dănăreață l-ar fi auzit cântat din fluierul ce acompania dansul „Ielelor” în timp ce el se afla noaptea pe un deal, în drum spre o colibă. Fiind un fluieraș iscusit l-a reținut reușind apoi să îl reproducă. A doua oară i-ar fi fost cântat lui Pătru Dănăreață de același fluier al „Ielelor”, pe când acesta dormea noaptea sub poarta din lemn a unui vecin pe

nume Mihăilă Ion și l-a învățat mai bine.

Avea însă o problemă cu această melodie după cum mărturisesc sătenii că le spunea el, și anume cântecul fiind de sorginte supranaturală, atunci când îl începea nu se mai putea opri singur din cântat și le spunea celor din jur să-l oprească, aceștia luându-i fluierul de la gură când vedeau că a obosit.[12]

În urma cercetărilor efectuate și a bibliografiei studiate am ajuns la ipoteza că acest mod de a cânta la fluier, alături de cântecele „cu noduri” sau „hore din grumaz” promovate în ultima vreme mai ales de către rapsodul popular Grigore Leșe, precum și unele dansuri, între care reprezentativ este jocul călușarilor, sau colinduri cum ar fi „Capra”, „Brundușii”, „Ursul”, etc., își au originea în cele mai vechi ritualuri șamanice, ale unor populații străvechi din încrengătura popoarelor indoeuropene, care au migrat în vechime pe aceste teritorii.

Note bibliografice

1. Dumitru Gălățan-Jieț, *Petrecerile Jienilor momârlani*, Târgu-Jiu, Editura Măiastra, 2012, p. 23.
2. Zăcală- zicătură- zicături, s. f. 1. Zicătoare (1). 2. (Reg.) Cântec, cântare. – Zice + suf. -ătură. Sursa: DEX '09 (2009), DEX online, accesare din 2014.
3. Gaja Petru din Cimpa (n. 1957) interviu realizat în anul 2011.
4. Dumitru Gălățan-Jieț, *op. cit.*, p. 22.
5. *Idem*, p. 21.
6. Relatare din anul 2001.
7. V. Teodorescu, *Folclorul local poate și trebuie să fie mai bine valorificat*, (interviu cu Gicu Popa), „Steagul roșu” [Petroșani], nr. 7186, 09.12.1972, apud Dumitru Velea, *Gicu Popa, fereastră spre frumos*, [Petroșani], Edi-

☑ tura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2000, p. 46.

8. Interviu realizat în 20 septembrie 2014 cu Paraschiv Nicolae din Cimpa (născut în anul 1940).

9. Dumitru Velea, *Gicu Popa, fereastră spre frumos*, [Petroșani], Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2000, p. 12-16, *passim*.

10. Gaja Petru (n. 1957) din Cimpa, relatare orală din anul 2010.

11. Interviu cu Nicolae Răscolean (n. în anul 1933 în satul Răscoala), realizat în 29 noiembrie 2014.

12. Dumitru Gălățan- Jieț, *Momârlanii, ieri și azi*, Craiova, Editura MJM, 2007, p. 68-72, *passim*.

BIBLIOGRAFIE:

Apolzan Lucia, *Carpații- tezaur de istorie, Perenitatea așezărilor risipite pe înălțimi*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987;

Blaga, Lucian, *Filozofia stilului*, Ediție anastatică, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2011;

Boldureanu, Ioan Viorel, *Mic tratat de etnologie*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2005;

Eliade, Mircea, *Șamanismul și tehnicile arhaice ale extazului*, traducerea Prelipceanu Brândușa, Baltag Cezar, București, Editura Humanitas, 2014;

Dunăre, Nicolae, coordonator, *Arta populară din Valea Jiului*, [București], Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963;

Frunzetti, Ion, *În căutarea tradiției*, București, Editura Meridiane, 1998;

Gălățan- Jieț, Dumitru, *Momârlanii, ieri și azi*, Craiova, Editura MJM, 2007;

Gălățan-Jieț, Dumitru, *Petrecherile Jienilor momârlani*, Târgu-Jiu, Editura Măiastra, 2012;

Georgescu, Dan Corneliu, *Jocul popular românesc*, București, Editura muzicală, 1984;

Lascu, Ioan, *Satul de la capătul vremii*, Craiova, Editura Autograf MJM, 2010;

Petrescu, Paul, Stoica, Georgeta, *Arta populară românească*, București, Editura Meridiane, 1981;

Stahl, Paul H., *Folclorul și Arta populară românească*, București, Editura Meridiane, 1968;

Dumitru Velea, *Gicu Popa, fereastră spre frumos*, [Petroșani], Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2000.

O vizită imaginară în atelierul lui Brâncuși

- un eseu de Silviu D. Popescu

Este amiază la Paris. Căldura înăbușitoare de pe străzile înguste și întortocheate îmi dă impresia că întregul oraș este un uriaș labirint care își desfășoară imensitatea pe tărâmul magic al minotaurului – Franța.

Mă apropii cu pași repezi de Arcul de Triumf, simbolul victoriei, în apropierea căruia găsesc Muzeul de Artă Modernă din Paris. Aici, în acest lăcaș celebru, se află Atelierul lui Brâncuși, uitat de vreme, dar încremenit de trecerea furtunoasă a timpului, asemeni unui gând efemer de nemurire prin artă, pierdut într-o mare de figurine exotice.

Această „a doua casă” a marelui sculptor îl așteaptă încă pe Brâncuși să vină să intre pe ușa solidă, nefinisată, din lemn de stejar, și, luându-și daltă în mână - arma magică a creatorului de frumos -, cu care sculptorul a înfruntat o lume - și să născocască, din bucata de piatră neînsuflită, viața, simțirea...

Atelierul prăfuit păstrează încă, asemeni unei amintiri fantomatice din altă lume, mirosurile de piatră prelucrată și zgomotele de daltă, răsunătoare în minte ca o melodie străveche, obsedantă.

Smulse din sufletul mereu tânăr al lui Brâncuși (căci, Brâncuși adesea spunea că atunci când nu mai suntem copii am murit), acele bucăți de viață – sculpturile - animează pereții reci ai atelierului. Personaje reale, construite de sculptor pentru a „popula” lumea sa, fiecare din ele întrupează o idee fundamentală, un mit, o alegorie, o emoție.

Artistul se confesa că are „ca orice sculptor, o idee în fiecare zi, scrie un editorial sau un foileton

zilnic, ca orice ziarist, un vers ca orice poet autentic, un capitol ca orice filozof cotidian sistematic”.

O bardă, un topor, un joagăr, unelte de lucrat lemnul, un cuptor și o vatră spoită cu var-interior de meșter hobițean, trăind în singurătatea pădurii, cum vor fi fost și vor mai fi atâția în umbra uriașilor codri carpatini. Lipseau doar mirosul fânului și foșnetul frunzișului verde.

Alb, negru, culorile opuse ca semnificație, dar gemene prin naștere, apoi gri-ul stâlpilor de piatră care se înalță spre cer ca un axis mundi, axa lumii brâncușiene, sau lucirea fadă, polară, a bronzului, transpun privitorul într-o altă dimensiune, unde sculptorul este „stăpânul, iar arta, creația sa, este destinată locuirii acestui spațiu-timp fără limite, care este asemeni unui al doilea Paradis, de această dată terestru / transcendent. Undeva, într-un ungher ascuns al încăperii, șade, neterminat, o parte din Templul Dragostei, o coloană din piatră pe care stau unite cele două Yin și Yang, femeia și bărbatul, feminitatea imanentei și masculinitatea transcendenței, reunite revoluționar.

Masa la care Brâncuși lucra zi

☑ de zi, plină de praful izvorât din piatra dură crestată de loviturile de daltă, răsună printre numeroasele sculpturi. Pe masă se află, neatinsă de altă mână afară de cea a artistului, instrumentele de lucru, înșirate ilogic pe suprafața găurită și neterminată.

Domnișoara Pogany, ochiul absolut, un suflet prins în strânsoarea letală a pietrei, privește prin ochii mari, plini de inocență, universul împietrit din jurul ei căutând parcă salvarea în lumina emanată de albul pur prin sens și păgân prin aspect.

Alături de ea, Socrate, pe suportul cilindric de piatră, meditănd încă asupra condiției umane, mereu căutându-și trans-viziunile și trans-figurările.

Câteodată parcă îl vezi pe Brâncuși - de această dată ca o umbră rece, stând pe scăunelul cioplit din lemn, cu o țigară în gură, privind fix un punct imaginar din spațiu, așteptând, poate, ca „muza adormită” să-i șoptească o idee.

Deasupra lucrărilor sale, grinzile îmbătrânite din lemn pârâie sub greutatea tavanului, avertizând sculpturile nemuritoare că totul este efemer. Poate că operele brâncușiene au murit demult, acum, în atelier, dăinuind pentru totdeauna, sufletele lor - frânturi din sufletul sculptorului - mag și arhetip.

O machetă a „Coloanei fără Sfârșit”, asemănătoare cu niște mărgelile înșirate pe o ață - firul fragil al vieții - își găsește mormântul în acest cimitir simbolic, muzeu al imaginarului cuantic.

Toate lucrările sunt realizate dintr-o armonie de materiale - de la marmură albă de Carrara și de Páros la marmora neagră, marmora verde, de la delicatețea lemnului de stejar la grația lemnului de nuc și finețea plopilor.

Chipuri misterioase de bronz lustruit cu patină prind reflexele solare și schimbările zilei tuturor anotimpurilor în cavități dionisiace și linii apolinice.

Brâncuși a sculptat la lumină, a sculptat de fapt lumina, de aceea opera sa este radioasă și fosforescentă. Dacă un orb ar vizita atelierul său ar vedea, prin ochii minții, voluptatea acestor sculpturi care impresionează tocmai prin simplitatea formelor și complexitatea mesajelor.

Blocuri mari de piatră necioplită înconjoară lucrările sale ca zidurile înalte ale cetăților medievale, dure ca granițele cele mai tari.

Atelierul păstrează la maturitate și bătrânețe piese din multiplicatale sale teme fundamentale ale istoriei sufletului uman și ale zbuțumului propriu creator. Aceste piese le-a dăruit prin testament Franței.

Foca și Broasca Țestoasă Zburătoare, ultima creație, cu care se juca câinele său, Polaire, parcă ar fi fost animale vii, răsar din întunericul răătăcitor al atelierului într-o noapte călduroasă de vară.

Măiastra străjuiește atelierul din Impasse Ronsin, zveltă, luminoasă, cu aspirația spre nesfârșire, ca și Columna Infinitului. Câți alți sculptori, pictori, poeți sau filozofi nu s-or fi perindat prin atelierul brâncușian. În acel atelier modest, dar totuși plin de mituri și legende, se întâlneau ciobanii cu miliardarii, prințesele cu blazon sau prințesele dolarului laolaltă cu servitoarele și cu midinetele.

Și prin această pădure pietrificată zac, înghețați de mii de ani, arborii vieții și morții. Trunchiuri fosilizate și rupte de acel stăpân nemilos al secolelor - timpul - țâșnesc parcă într-o grațioasă rugăciune către cer.

Pe unul din pereții atelierului lucește în timp de noapte un felinar învechit. Dar astăzi, pentru prima oară, acea lumină călăuzitoare a încetat, în semn de reculegere pentru marele artist. Și tot astăzi, în acest atelier, în această „casă” spirituală, Brâncuși va reînvia în sufletele celor ce l-au iubit. Călit în piatra dură, strungul din atelier se odihnește alături de masa de lucru, tânjind după atingerea rece a rocii primare. Atelierul - un Templu închinat Artei și iubitorilor de artă - strălucește însingurat în inima Parisului. Atelierul - lăcașul lui Hefaistos, unde se zămisleau fulgerele, și unde Brâncuși a încercat să găsească adevărul, sensul vieții - vibrează din toate colțurile: este un atelier de căutare și creație transdisciplinară.

Iar, zi de zi, peste toate aceste veritabile opere de artă din atelier, plutește neliniștit spiritul hoștișenului, mereu în căutarea unui început, în căutarea nemuririi, asemenea Duhului lui Dumnezeu peste lumea creată de El.

Întâi au fost ideea, inspirația, originea, apoi s-a născut arta. Întâi a fost Brâncuși, atelierul fiind rodul talentului său ieșit din comun.

Seara se lasă agale peste orașul lui Ludovic al XIV-lea - Paris -. Umbre întunecate cuprind străzile întortocheate. Părăsesc, în sfârșit, acest interior românesc, dac și predac, pe care Brâncuși și-l durase, ca pe o Sarmisegetusă sufletească, ale cărei ziduri n-aveau să fie niciodată năruite și care face acum parte din tezaurele acestui oraș, alături de sarcofagele faraoanelor și obeliscul din Place de la Concorde.

Un țăran din Gorj a făcut pentru țara lui ceea ce pentru alte țări n-au putut face decât regii și împărații, branchizii într-un cuvânt.

Poeme

Roxana Lupescu

1. Post-scriptum

În pomul de oțel
de la capătul coridorului proaspăt zugrăvit
și-a făcut cuib o spânzurătoare
Ce bine ne pare ce bine ne pare
că e strașnic păzită
de muguri condamnați la neînflorire –
gândesc dimpreună
zugravii și înfloriturile lor abandonate în ziduri.
P.S. Nu călcați florile, păianjeni!

2. Domnișorul sentiment

Țanțoș și stăpân pe sine ca un destin
ne bate la ușă la cap la ce bun
tabelul lui Mendeleev adulmecat pe rând de fieca-
re nou-venit

Azi: Hei nuia congelată, dacă ne atingi te topești!
Măine: Avalanșă nupțială de muguri
nu-ți mai face iluzii.

Suntem bătrâni eu și dresorul meu
Împachetați în aceleași arene în loc de
„Bun găsit, domnule S!”

3. Ecou

Înainte să vină iarna
Ștergeți bine mistreții de rouă
S-ar putea să încolțească și la primăvară
nu-i mai suportați la piept

Doar știți cu toții Povestea Porcului
jumătate poveste
jumătate porc
restul ecou...

4. Prieten – frumos
– al – poetului

Hai să discutăm despre vulturul – pacient
clinicii noastre de sentimentologie dosită
în grădina
vechituri ne arde nouă acum am asistat
ciugulirea doctorului din filmul de-aseară
vaietă că e prea aproape neonul de soare
există pericolul să-i ostenească pana
aidoma Poetului-de-mine te ferești tu
Prieten-frumos-al-poetului martor
scufundarea slăbiciunii în torace și alte
ingrediente necesare

definirii tale,
Prieten-frumos-al poetului...

5. Plictis sublim

Mama se plictisește
îmi pune temelii noi în jurul gleznelor murdare
Tata se plictisește
fură pentru mine perechea de cai albi când
nu sunt atenți șahiștii

Eu mă plictisesc
repet monologul și îl trec pe curat în certificatul
de naștere

Tu te plictisești
mă ascuți
Ei se plictisesc mă iartă îmi decupează alt
certificat

din nou fac cunoștință cu mama cu tata cu tine
Mama se plictisește
îmi pune temelii vechi în jurul gleznelor curate
Tata se plictisește
fură pentru mine un cal alb altul negru și îl
prind șahiștii

Eu repet monologul
Tu mă auzi?!

6. Gravitație

Asiști la căderea mea ca la căderea nopții
la picioarele tale
apropiate și arse de o stea căzătoare.

7. Tu te opui

Tu te opui numărărilor inverse
ca o clepsidră goală din cap până-n picioare
ca un triunghi

ca o stâncă
Fără să știi că stâncile n-au nume au fisuri
n-au sens
că tabla adunării suferă de inerție ca trunchiul
de copac...

Hei lucruri paralele vă numărați și voi printre vârste? De ce?
Există deja un triunghi la capătul lumii
Și fiecăruia dintre noi
(confortabil de altfel uneori simbolic)
cu nume sens și fără figuri
pe care îl iubim mult pentru că nu suferă

8. Enigmă

Oare de aceea se plimbă printre noi
fiindcă nu s-a găsit nici măcar o aripă șifonată
și pentru el

Oare de aceea se îngheșuie cu noi toți
Să apuce prima a doua a treia
iubire blamată pe rând
de artiștii filosofii proprietarii de concret
pentru care au fost aripi îndeajuns

9. Circuite în natură

Văd găoace materie-vie apărută după
ploaie seducătoare (fiind vorba de Arhimede)

Ce comunicative sunteți voi vaselor parazitare în
neuronii roșii de moliile primei iubiri
punct și de la capăt
Materie-vie găoace vid

10. Când

Dragă spirală
mă amețești
pe cale orală
cu vorbe de duh
înșurubând sau numai bând

licori dezvoltate lin
din mlaștini arse de mălin
când se zvonea în cartier
că am sădit un palmier
în locu-n care nu veneai
când era ger

Săraca Morala
când ia cuvântul
apare vântul

11. Dialog estetică dialog

- Hei urâto vorbește
doar stau cu ochii închiși
și tu cu mâinile la spate
gâtuind zorile ca pe niște piramide reci

Hei urâto zornăindu-ți asimetria vorbește
doar stau cu urechile de ornament
Și praful scuturat de gesturile tale
ultimul este cel mai lung
umbră
finalistul din jurul mesei umezite de vinuri
vorbește

- nu vorbesc număr una două trei
coordonate boeme și tu fugi cu sania în gură
precum evadatul scrâșnind din gratii să mă număr

- invers

12. Mică publicitate

Vând loc de casă – zise iedera
lăsând să se întrevadă prin ochiurile ei
nudul părăsit
al zeiței
peste arhei

Romanul sadovenian între modernism și postmodernism

Ion Popescu-Brădiceni

1. Romanul sadovenian ca operă deschisă

De căutat metaproza despre proza lui Mihail Sadoveanu într-o mai recentă „istorie” a lui Nicolae Manolescu. Am găsit-o în paradigmă cu Neculce și Creangă ca având „geniul de povestitor”, apoi în paradigmă cu Cipariu și Heliade ca nutrindu-și ficțiunea din cărțile populare. Îl regăsim în continuare alături de I.L.Caragiale și Mateiu I. Caragiale ca autor de poveste inițiativ-erotică pe fundalul unor întâmplări fantastice ori „la pachet” cu Duiliu Zamfirescu ca evocator al unei provincii moldave arzând „la foc mic, cu personaje uitate de lume și îmbătrânite înainte de vreme” (Manolescu, 2014, 12-87).

Așezat/ încadrat la „Marii moderni”, Mihail Sadoveanu îi captează atenția lui Manolescu prin borgesianismul avant-la-lettre, adică prin literalitatea prozei, prin metaliterarul decorativ-livresc, într-un cuvânt – cu un termen manolescian deja îndătinat judecății critice – prin corinticul ei. Identificăm prin urmare glisarea modernismului spre postmodernism și desigur spre transmodernism și metamodernism. Dar M.Sadoveanu vizionarul intuieste că doar ca poet, filosof și utopist al literaturii va străpunge viitorul trăirii pe un alt tărâm. Visase cu ochii deschiși la o lume numai de el văzută. Ca s-o doteze cu o altfel de bibliotecă alcătuită din peste 100 de volume. Scrise numai de el

Din perioada ludică și metali-

terară se detașează trei romane: *Creanga de aur*, *Divanul persan* și *Ostrovul lupilor*, aproape de basmele și de povestirile morale orientale decât de romanul occidental. Ca și Borges, românul Sadoveanu fuzionează contrariile: eruditul și intuitivul, raționalul și imaginativul, ca să se înalțe prin ele, desigur reconciliate, la gândirea superioară, ca să pătrundă sensurile cele mai ascunse ale fenomenelor, ale pasiunilor de toate categoriile.

Și par atât de poetice, într-o bibliotecă precum „un cabinet magic în care există multe spirite vrăjite” care, trezite și chemate de Sadoveanu, încep să spună pe de rost o poveste; cel de-o aude, cu instanțele interioare, n-are decât un singur lucru de făcut: s-o transcrie mai metafictionând-o pe ici pe colea și anume în punctele (ne)esențiale.

Oricum cert e că toată viața, Sadoveanu n-a scăpat de obsesia că literatura este expresie, ca și Croce, care afirmase că estetica e „o știință a expresiei” cu rol de a include în intuiția-expresie, așadar în poezie, toate celelalte momente ale spiritului, atât logicul cât și eticul (Croce, 1971, 13).

Și Borges era de părere că fiecare structură cu adevărat literară este „o operă poetică” iar „poezia este întâlnirea cititorului cu cartea, lectura cărții, descoperirea cărții” (Borges, 1988, 31).

„Mi-am imaginat întotdeauna paradisul ca o bibliotecă, nu ca o grădină” (Borges, 1990, 115) – sună o confesiune a aceluiași Borges. Aserțiunea e valabilă și pentru român, adeptul „nesom-

nului capodoperelor” (Gorcea, 1977).

Modernitatea lui Sadoveanu rezidă în principal în utopicitatea umanistă. El aparține, împreună cu Thomas Mann, cu Hermann Hesse, Albert Camus, Ernst Jünger și André Malraux, utopiei unui umanism regăsit... transdisciplinar.

Am recitat „Jocul cu mărgelile de sticlă” (Hesse, 1994, 21-508) și am fost de acord cu Manolescu că „în romanul lui Hesse, descoperim o utopie umanistă foarte înrudită de aceea sadoveniană. Dacă în *Castalia* lui Hesse educația omului se face prin muzică și matematică, în „provincia pedagogică” a lui Sadoveanu, așază la baza educației filosofia și în genere Cartea. La Sadoveanu – arată N.Manolescu – spiritul redevine natură, îmblânzindu-se transreligios, iar Cartea descinde din tradiția populară autohtonă, din iluminism, din cărțile înțelepte ale Indiei și Chinei, din folclorul arab. „Jocul lui Hesse, ca sinteză a tuturor conținuturilor și valorilor culturii europene, are cu siguranță o rădăcină în enciclopedismul secolului al XVI-

II-lea, ca și raționalismul moral sadovenian: și e echivalentul Cărții sadoveniene, ca model de existență și educație” (Manolescu, 1999, 219).

Aș reitiera în continuarea acestei secțiuni, că destule dintre romanele sadoveniene stau și azi în actualitate ca opere deschise din perspectiva unei dialectici a ordinii și aventurii, și din unghiul pe nedrept ignoratei, până prin anul 1960, a artei barocului și neobarocului, permițând, iată, neîntrerupta integrare a tradiției în spiritul culturii contemporane. (Rousset, 1976)

Poetica operei deschise, aplicată prozei sadoveniene, promovează și în cititorul-interpret acte de libertate conștientă, îl situează în poziția de centru activ într-o rețea de relații inepuizabile, în-sărcinat să reinventeze opera „în congenialitate cu autorul însuși” (Eco, 2002, 49).

De altfel, Mihail Sadoveanu mărturisea în 1955 – într-un interviu cu Gheorghe Bulgăr – că i-a plăcut să caute frumusețile limbii și puterea vie a imaginilor pe care le-a găsit în multe cărți ale trecutului și în creația anonimă a folclorului. „Munca artistului – citez – e însoțită permanent de un studiu al mijloacelor expresive” (Bulgăr, 1984, 165).

Arta literară înseamnă cultivarea limbii, iar fraza caută să aibă armonie, împerecheri noi de cuvinte, metafore izbutite. Calitățile artei literare sunt concizia, exactitatea, originalitatea și frumusețea. Autorul modelează fraza și ritmul expunerii, punând pe primul plan elementele sugestive: imagini, termeni concreți, asocieri noi, comparații originale și îndrăznețe. Iar fluxul emotiv al

creatorului trebuie să se transmită cititorului prin limba pe care o folosește, cam în același fel în care eroii romanelor sadoveniene îi dictează povestirea, lui rămânându-i doar cumpănirea cuvintelor și stăpânirea meșteșugului literar.

Așa că M.S. recomandă „preciziunea prin concentrare, frumusețea prin simplitate, claritatea prin proprietatea termenilor” (Bulgăr, 1984, 166).

2. Mitologia „Crengii de aur”

Recitindu-l pe Sadoveanu, iată relectura fiind un apanaj al gândirii critice al judecății degust/ de valoare/ pe cont propriu, îmi văd de drum.

Da. Să ținem cont că România își are „nobeleinii” ei. Iar cel puțin „Frații Jderi” cu „Creanga de aur” alături ar fi putut fi onorate cu acest premiu al Academiei Suedeze.

Ruxandra Ivănescu și Ana Popescu au coordonat o lucrare în care au comentat, elogios, 111 romane celebre într-o singură carte. M-am simțit fericit după inevitabila tresărire că, în ea, se află, la locul de onoare cuvenit, „Bunavestire” (1977), de Nicolae Breban, „Concert din muzică de Bach” (1927) de Hortensia Papadat Bengescu, „Craii de Curtea-Veche” (1929) de Mateiu I. Caragiale, „Creanga de aur” (1933) de Mihail Sadoveanu, „Ferestrele zidite” (1947) de Alexandru Vona, „Inimi cicatrizate” (1937) de Max Blecher, „Matei Iliescu” (1970) de Radu Petrescu, „Noaptea de sânziene” (1955) de Mircea Eliade, „Patul lui Procust” (1933) de Camil Pe-

trescu, „Pădurea spânzuraților” (1922) de Liviu Rebreanu.

Odată construită paradigma prin citat în rezumat (Ivănescu, Popescu, 2005) e momentul să dezvăluim că Adrian Cristea precizează că romanul poate fi citit ca un basm cult, dar valoarea sa parabolică e mult mai importantă, căci Mihail Sadoveanu își publică această utopie (distopie/ antiutopie) într-o perioadă politică plină de amenințările stalinisto-dejiste, de dictatură comunistă și criminală, căci destui dintre intelectualii epocii au fost arestați pe nedrept și lichidați în lagărele de exterminare sovietizate abuziv și conduse de dezaxați cu chip de fiară (Cristea, 2005, 12).

În 1933, Europa era într-adevăr în pragul fascismului, al războiului, al antiutopiei comuniste de proastă inspirație stalinistomaisto-hitleristă; iar Bizanțul secolului VIII este o imagine în oglindă parabolico-alegorică a acestei Europe implosive, subminată pe dinlăuntru de propriile slăbiciuni, menținute și azi.

În privința romanului ca atare – ca poveste în sine – mai întâi se efectuează lectura de plăcere, emoționant fiind aliniamentul relației de iubire, una immanentă/transcendentă, dintre Kesarion Breb și Maria. Nici tandemul Kesarion Breb și părintele Platon (acesta din urmă avatar al greului antic Platon – n.m.) nu și pierde farmakonica seducție (trans)pedagogică.

Prin urmare piste de lectură ar putea fi mai multe:

- scriere ermetică ce folosește un limbaj de semne oculte;

- roman inițiativ la orice nivel al metalecturii;

- suprapunerea ordinii noi peste cea veche, mitică (ordinea firii i-a spus Lucian Raicu – n.m.) a lumii (Raicu, 1982);

- corespondențele și diferențele dintre cele două structuri de gândire: pe această pistă, a ordinii noi, văzută vizionar, ca prelungire firească a celei vechi, dar fundamentale, stabile, fixe, de refondare a construcției culturale și civilizatorii, am instituit grila postmodernistă și/ sau transmodernistă, sfătuit de unii și de alții cu dărnicie și entuziasm, dar eu oarecum prudent acceptând sugestiile de altfel binevenite.

Piste valabile nu numai pentru „Creanga de aur” ci și pentru celelalte capodopere sadoveniene, am scos din:

- Hanul Ancuței (1928);
- Baltagul (1930);
- Nunta domniței Ruxandra (1932);
- Noaptea de Sânziene (1934);
- Nicoare Potcoavă (1952).

Aș începe acest subcapitol cu informația că după ce l-am utilizat ca sursă bibliografică pe Nicolae Manolescu, cel din „Sadoveanu sau Utopia Cărții” (1976) va fi la timpul potrivit inspectat și Alexandru Paleologu (Paleologu, 1978).

Cu un ochi proaspăt, european și dezinhbat, Mihai Cimpoi, într-un medalion literar din seria „Clasici români” îl (re)consideră, în cheie platoniciano-aristotelică pe „marele utopist al adevărilor eterne”(după expresia totuși a lui Nicolae Manolescu – n.m.) și mai reține în seria capodoperelor:

- Zodia Cancerului (1929);
- Țara de dincolo de negură (1926);
- Frații Jderi (1935, 1943);
- Divanul persian (1940);
- Poveștile de la Bradul Strâmb (1943).

Din simpla considerație că ele lansează îndemnuri la întoarcerea spre habitatul și normele arhetipale sub semnul global al iraționalismului și al sacralului, le-am consemnat ca atare.

Din categorica părere că ele sunt salvate din irecuzabila modernitate (în genere futiță – n.m.) de sistemul de semne și simboluri ezoterice, care scapă hermeneuticii uzuale și rămân mereu de ordinul Tainei (lui Blaga? cel din „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii!” – n.m.) împingând romanul într-o salvare sponte sua (Blaga, 1968, 3).

Mișcarea personajelor este de închidere și de deschidere în raport cu aceste semne și simboluri de luminare și ocultare, de înălțare și cădere. Aceste personaje nu vor să piardă legătura cu natura originală, cu misterul ei primordial.

Dacă ar fi să admit că, oscilând între modernism și postmodernism, romanul sadovenian i-ar sluji ideal ca materiale narativ/ epopeic, baladesc lui Umberto Eco (ghidat de două „estetici” Eco-iene aș putea încerca o asemenea recuperare/ reinventare - n.m.), atunci pot afirma motivat că romanul sadovenian rămâne o opera apertă, aflată oricând în aventura căutării limbii perfecte/ adamice/ naturale, a utopiei lingvistice universaliste, a celei indoeuropene, a celei getodacice (Eco, 2002), limbii magice, filosofice, semiotice, fantastice ș.a.m.d.

De altfel, Mihai Cimpoi crede – ca și Croce – că orice operă care-și reintegrează lirismul fundamental, care-și democratizează și universalizează toate formulele narrative ce-ar fi putut fi oarecum defazate și riscate pentru expresivitatea cea mai optimă, rezistă oricărei mode și oricărei epoci istorice (Cimpoi, 1995, 108-172).

Opera deschisă are drept marcă folosirea simbolului ca formă de comunicare a indefinitului. Opera sadoveniană este inepuizabilă în măsura în care este ambiguă. Unui univers ordonat de legi universal recunoscute prozatorul de care mă ocup i-a substituit un univers întemeiat pe ambiguitate, în sensul pozitiv, precizez eu, al unei permanente posibilități de a revizui valorile și atitudinile (Eco, 2002, 55).

Colindând pădurea de simboluri sadoveniană, Alexandru Paleologu își propune găsirea elementului fundamental al unei propedeutici implicite. El bate cu pasul minții lunga cale către sine a lui Sadoveanu preocupat simultan de șlefuirea pietrei filosofale al cărei posesor devenise printr-o miraculoasă transmutație interioară: aceea prin care prozaismul său e poieinic (adică făuritor), iar romanul său un vast poem vizionar. Dar deschiderea către postmodernism și mai ales către transmodernism survine numai atunci când romanul implică în substanță și context sensuri filosofice, deciptarea acestora sporind imens cuprinderea și eficiența estetică. Acest alt roman sadovenian se integrează unei ordini cu caracter legic și cosmic, în care-și pierde identitatea sau mai exact iese de sub incidența accidentalului și evaluărilor practice.

„Conștiința aceasta nu e una raționalistă în sens instrumental, ci postulează rațiunea ca substanță a universului” (Paleologu, 1978, 22).

Acest roman cu anticipație post- și trans-modern are intuiția unei vaste cosmologii polifonice, scara umanității inserându-se în cea a universului ca totalitate. Spre deosebire de Iorga, Sadoveanu cel vizionarist are o unică și continuă teorie a universului, opera lui de maturitate având acest caracter teoretic și procesional. Ca scriitor intelectual, el a transferat în creația-i artistică o filozofie conceptuală pitagoreică despre lume, implicând în mod consecvent câteva din marile teme și idei ale gândirii umane universale.

O asemenea temă se desprinde din „Creanga de aur” – roman în care mentorul are plăcerea să ne călăuzească adânc în Țara necunoscută, obscură, a unor simboluri aproape stinse sub tot soiul de cenuși semiotico-retorice. Aici, în acest roman „stăruiesc... înfățișările de demult arhetipale” (Sadoveanu, 1976, 7), pot fi auzite glasurile misterioase care cheamă neconținut dintr-o primitivitate edenică, Sadoveanu invocând-o căci pentru spiritul său ea e încă vie și dorește s-o restaureze în integritate „scormonind astfel de sedimente” paleologice în „epave ale oceanului-timp” (Sadoveanu, 1976, 7).

Într-o „Postfață”, Elena Zaharia-Filipaș, reprojectează „Creanga de aur” în orizontul unei hermenutici a mitului și, recunosc, mă convinge profitabil. Este vorba de un mit al luminii, asemănător în multe puncte cu mitul blagian din Poemele luminii (Blaga, 1968, 3-132). Dar și de un mit al timpului trecut, iar trecutul coboară la rândul său într-un alt trecut, și așa mereu, încât se poate afirma că Sadoveanu proiectează omul aproape de matricea stilistică. Reîntorcându-mă la mitul luminii, acesta este leit-motivul care traversează întreaga serie, iar sensul cel mai înalt, filozofic, este legat de cunoaștere, lumina fiind un instrument de cunoaștere a esenței lucrurilor. Ca și lui Blaga, universul îi apare lui Sadoveanu ca o țesătură de taine, de minuni. Citez: „Aspectele lumii și fenomenele naturii magul le prezintă în embleme; le pune deci o cheie veșnică. După aceeași metodă, sub simbol, adevărul cel mai abstract putea deveni sensibil; o propoziție uscată se mișcă în imagini; astfel necunoscuturile se îmblânzeau, zidurile neanimate și entitățile morale se poetizau; metafizica se înfățișa

într-o horă de zeițe” (Sadoveanu, 1976, 9).

Astfel că poveștile, în romanele sadoveniene, cuprind adevăruri permanente, practică după o rânduială antică, de la Memfis, grafia sacră a cunoașterilor spirituale. Căci „hieroglifile cuprindeau un principiu de înțelegere universală a noțiunilor, înfățișând pe inițiați într-o limbă mută” (Sadoveanu, 1976, 10).

Tehnica instituirii lui însuși ca personaj narator – sub masca profesorului Stamatina, drept mentor călăuzitor – în propriul roman e desigur postmodernistă. Sadoveanu, alias Stamatina, este conștient de propria ficționalitate dar în ultimă instanță realizează că singurul mod de a rezista controlului exercitat de ficțiunea care îl conține este să o controleze la rândul-i, devenind el însuși autorul textului de a cărui compoziție e responsabil. Citez: „După ce profesorul (Stamatina – n.m.) nostru și-a împlinit timpul și prorocia, adăugându-se în chip așa de dramatic la strămoși, s-a găsit între hârtiile lui un manuscris ce-mi era adresat, din încâlcitele meandre ale căruia extrag istorisirea ce urmează. Cu toate ciudățeniile pe care domnul Stamatina le-a întretesut în ea, și povestea această e, în definitiv, o poveste de dragoste” dar una – cum ar replica Brian McHale – în care Kesarion Breb se pregătește până la punctul în care o să fie literalmente capabil să scrie fiecare text în care figurează ca personaj. Dar câtă vreme căutarea lui Proust e circulară, cea a lui Kesarion Breb e o meta-căutare. „Înțelegerea de către personaj a propriei ficționalități funcționează adesea ca un fel de trop suprem, pentru determinism – cultural, istoric, psihologic” (McHale, 2009, 194), însă, grație formei și indeterminării din poetica sadoveniană, de la puterea emoțională a cuvintelor la novalisiană putere de evocare a poeziei ca „artă a înțelesului vag și a semnificației imprecise?” (Eco, 2002, 53).

Ca să nu mai observ că și profesorul Stamatina e autorul decedat și postum: mort, dar tot cu noi; alături de noi, dar mort. Ca și John Fowles, din „Iubita locotenentului francez” – a cărui istorie e de la un moment dat încolo în întregime imaginată, personajele create de romancier existând numai în mintea lui (Fowles, 1969, 85) și Mihail Sadoveanu sfărâmând cadrul din jurul lumii Bizanțului simultan din jurul lumii reale, Bizanțul nefiind decât o „alegorie” a acesteia, ce-i e dată povestitorului,

☑ își aduce în prim plan realitatea superioară alegorizată, într-o Dacie natală care e mai mult un tărâm imaginar, de mit, decât de realitate. Cu alte cuvinte, gestul metafictional de a sfârâma cadrul este o formă de superrealism cam în genul celui fixat de Gabriel Josipovici care sesizează că luarea imaginii drept realitate este gest postmodernist (Josipovici, 1971, 297). Acest gest metafictional de a sacrifică o realitate iluzorie în favoarea unei „realități superioare mai reale”, aceea a autorului, stabilește un precedent: de ce n-ar fi acest gest repetabil, așa, precum un ritual tradițional? Vocea autorului pătrunde, după „decesul” lui Stamat, în propria ficțiune pentru a-i declara ficționalitatea: „Era, de la fericitul Zalmoxis, cursul vremii într-al cincilea ciclu, socotind ciclul cât numărul zilelor anului, adică trei sute șaiszeci și cinci de ani...” (Sadoveanu, 1976, 15). Acesta este incipitul poveștii lăsate moștenire prozatorului. Alexandru Paleologu derulează „Creanga de aur” dinspre ficțiunea modernistă spre cea postmodernistă, în sensul că nu amendează deloc convențiile compoziționale și sintactice ale cadrului modernist. Dimpotrivă recreditează dominantă ficțiunii moderniste care este epistemologică (adică ține de cunoașterea și interpretarea lumii în stil gnoseologic). Dar Sadoveanu schimbă la timp dominantă epistemologică cu dominantă ontologică ceea ce înseamnă că ficțiunea postmodernistă dezvoltă strategii postcognitive cu întrebările adiționale:

- Ce fel de lume este aceasta?
- Ce e de făcut cu ea?

– Ce fel de lumi există, cum sunt constituite și cum diferă între ele?

– Ce se întâmplă când tipuri diferite de lumi sunt puse să se confrunte?

– Care este modalitatea de existență a unui text și care este modalitatea de existență a lumii (sau a lumilor) pe care o/ le proiectează?

– Cum e structurată o lume imaginată?

La toate aceste întrebări romanul sadovenian răspunde fără complexe. În virtutea calității sale de model perfect, absolut arhetipal, de anamnesis platonician și presupune „mitul eternei reînțoarceri eliadesc” (Eliade, 1999). Acest mit vine să se adauge celor remarcate de Zaharia-Filipaș:

- mitul luminii,
- mitul locului,
- mitul misiunii supraumane,
- mitul atributului imperativ categoric,
- mitul călătoriei de cunoaștere,
- mitul cunoașterii de sine,
- mitul tăcerii și al singurătății,
- mitul omului fără prihană,
- mitul aspirației spre liniștea pură,
- mitul Daciei absolute,
- mitul lui Zalmoxe, zeul dacilor,
- mitul păstorului (deci cel mioritic),
- mitul străinului (drag lui Camus și lui Popovici – n.m.)
- mitul voinței de putere,
- mitul Cetății de basm (Bizanțul anului 780 al erei creștine)
- mitul erotic (mitul dragostei ca aspirației spre frumusețea ideală),
- mitul zeiței iubirii, întrupată

în copila de la Amnia, Diana, și al imposibilei iubiri,

- mitul luceafărului de seară,
- mitul soarelui în asfințit,
- mitul echinocțiului,
- mitul solstițiului ș.a.m.d.

Toate aceste mituri (Zaharia-Filipaș. 1976, 205-232) sunt tot atâtea toposuri recurente în proza sadoveniană, cu belșug de teme și motive literare, inepuizabile prin tratare.

Dar semnificația romanului „Creanga de aur” iese din lumea arhaică a mitului și se prelungește spre înțelegerea modernă, vinovăția fără vină a lui Kesarion Breb putând fi raportată la tema absurdului.

Pe planul narațiunii se poate constata că mitul coboară în fabulația basmului (episodul cu pantoful mic și delicat descinde din basmul Cenușereșei – n.m.). Basmul reprezintă o realitate convențional – misterioasă, care se exprimă la modul simbolic, printr-un limbaj de semne, care trimit – nu-i așa? – la pădurea de semne a lui Blaga sau de simboluri din Corespondențele lui Baudelaire (Baudelaire, 1993, 24). Totuși basmul e numai o tentație de moment a povestitorului, căci aspectul ceremonios al narațiunii este subminat parcă de neîncrederea povestitorului, care introduce uneori o notă de ironie față de textul – cum altfel? – dacă nu prestabilit, ca în „Monadologia” lui G. W. Leibniz „sistemul armoniei prestabilite” (Leibniz, 1994, 51 – 88).

I. Negoșescu are și el aceeași afirmație: cum că romanele simbolice *Baltagul* (1930) și *Creanga de aur* (1933) sunt transsemnificative și diametral opuse dar pe aceeași axă mitologică.

Astfel „Baltagul” este un roman al demitizării (demistificării), iar „Creanga de aur” dimpotrivă e un roman al mitizării (mistificării). (Negoîtescu, 1976, 142-148).

Baltagul rezistă artistic prin abilitatea de a nu se lăsa ispitit de mitul Mioriței și de a nu fi confundat nivelurile stilistice. În alte povestiri – ca de pildă în *Ochi de urs* (1939) – asperitatea naturii și violența durerii se ridică fabulos la un vitalism fantastic, de ordi-

2002, 239 – 243).

3. Claritatea romanescă

Până la urmă această capodoperă te obligă să revii mereu asupra ei. „Creanga de aur” este un basm ceremonios? Da. Este în el și puțină magie? Desigur. Dar e și coregrafie de simboluri. Ca și gesturile, cuvintele au un anumit substrat. Filosofic? Da. Căci „Creanga de aur” este o povestire vecină cu Zadig ori Candide de Voltaire, care acostează în zona generalizării simbolice. În

efectul proverbului din recunoaștere, nu din noutate. Relația text-cititor capătă în acest sens aspectul unei fericite coabitări filosofico-pedagogice dar și pe cel al lecturii de plăcere. Al lecturii pe criteriul diacronic și în baza paradigmei „clasice” a lecturii. Care este lineară, ireversibilă și neîntreruptă, și „în numele proșpețimii impresiei” (Călinescu, 2003, 49). Cartea pare să inspire viața, oferindu-i un model armonios de a fi: lumea poate fi citită și descifrată, alfabetul ei, fiind rațional, permite aportul ima-

ginației în cunoaștere. Ca și Descartes, ale cărui meditații metafizice dezbăt existența lui Dumnezeu și sufletul omului, aș putea afirma că gândirea lui Sadoveanu învăluie o întregă rețea conceptuală în evidența deplină a cogitoului. (Vizureanu, 2000, 85).

A s t f e l , „Creanga de aur” devine biografia unui

nul teroarei sacrului.

La antipodul Baltagului, Creanga de aur își dezvoltă cu ostentație simbolul și realizează romanul spiritual – inițiativ de genul celor ale lui Hermann Hesse. Pe aceeași linie, Măria sa Puiul Pădurii și Divanul persian reafirmă și redescoperă patima de joc intelectual proprie geniului sadovenian (Negoîtescu,

această zonă a corinticului singurul plan perceptibil – consideră N. Manolescu – este cel simbolic. În transparența ființelor, a gesturilor, a cuvintelor, vedem ideea generală. Acest roman rămâne unul de factură simbolică. Relația e verticală, paradigmatică. Fiecare moment al narațiunii își conține explicația. Parabola ca și basmul operează cu clișee,

erou problematic (sau demonic) de roman. Structura basmului se metamorfozează în structură romanescă. Conform definiției lui Lukács, „această trebuință de cugetare este cea mai adâncă melancolie a oricărui roman mare și autentic” (Lukács, 1977, 90). „Creanga de aur” face parte din această superclasă. Este romanul

☑ unui erou așezat în centru tocmai pentru că prin acțiunea sa de căutare și găsim devine manifestă, cel mai limpede, totalitatea lumii. Ca și Wilhelm Maister al lui Goethe, Kesarion Breb trăiește romanul deziluziei marcat de propria singurătate, dar misiunea lui e să pună în lumină depravarea realității: în inevitabilitatea eșecului fiecărei interiorități, orice destin individual nu este decât un episod, iar lumea se compune dintr-un număr nesfârșit de astfel de episoade. (Lukács, 1977, 137).

Ceea ce transformă basmul în roman tragic este îndrăgostirea lui Breb de Maria. Însă căutarea lui Breb devine neautentică, se degradează în acord cu lumea degradată în care și el și Maria trăiesc. „Se observă – suna concluzia lui Manolescu – că fără această degradare Breb nu ar fi devenit erou de roman (rămânând Făt-Frumos ori Prințul), iar basmul ar fi rămas inalterat. Între erou și lume nu s-ar fi produs conflictul. Înțelepciunea lui ar fi continuat să-și verifice netulburată modelul de lume pe care l-a creat. Altfel spus, lumea însăși ar fi luat la fel de ușor și de firesc forma modelului metafizic cum piciorul Mariei a luat forma condurului împărătesc.” (Manolescu, 2000, 614).

Exercițiul hermeneutic al lui Alexandru Paleologu nu trebuie, în lucrarea de față, ignorat. El începe prin a semnala că magul din „Creanga de aur” este identic cu cel din „Strigoii” lui Eminescu: „Fantastic pare-a crește bătrânul alb și blând./ În aer își ridică a farmecelor vargă” (Eminescu, 2002, 176). Apoi explică ce în-

seamnă titlul: „e o creangă de aur care va luci în sine, în afară de timp” (Sadoveanu, 1976, 191). Prin urmare e vorba de o legătură imaterială, transcendentă și eternă, prin care iubirea lor, transfigurată și „mântuită”, rămâne în veci ca un arc celest incoruptibil, peste pământ și mare, între muntele ascuns al Daciei și insula Principilor. Dar simbolul corect îl furnizează Frazer: creanga de aur ar fi vâscul, iar Kesarion Breb ar fi așa numitul rege al pădurii (Frazer, 1980, 176-193), poet și păzitor al sanctuarului lui Zalmoxis și al Diane. Magul Kesarion are o latură mistică și în el se întrunesc un caracter pragmatic și activ, utilitar și desigur vrăjitoresc, cu un altul mistic, „de unire cu acele puteri, de contopire în ele și de extaz, prin care mărginita individualitate omenească se neagă pe sine și se depășește, fericindu-se” (Paleologu, 1978, 45).

În spirit sadovenian, noțiunea de magie, care presupune aprehendarea cosmosului ca o ființă unitară și vie, îmbrățișează toate formele și nivelurile ei. Pe lângă cele culte, le îmbrățișează și pe cele primitive și arhaice, pe lângă cele raționaliste, și pe cele transcendente. Rațiunea este înțeleasă ca având un caracter instrumental, funcțional, în vreme ce transcendența este înțeleasă substanțial, ca având o existență reală, supra- sau extra-mundană, ca reprezentând un ens realissimum.

„Creanga de aur” este ca roman un descensus ad inferos, căci, evident, Bizanțul e Infernul. Dar ea, creanga de aur ca atare, poate lua bunăoară și for-

ma „unui baltag”. Iar romanul „Baltagul” e totuna cu o Anti-Miorița și cu o coborâre în Inferne. Și e singura capodoperă a seriei realiste a lui Sadoveanu, ce-i drept și ea dezvoltând o baladă. Inspirându-se din ea, scriitorul a scris romanul unei întrepedități și al unei reușite ce nu se mai explică în orizontul mitului. În acest roman „burghez” realismul devine o metodă artistic eficace. Să-l analizăm în continuare.

Baltagul ar conține nu o singură structură ci două complementare: una monografică, epică, realistă; cealaltă simbolică, mitică. Cea dintâi provine din faptul că societatea pastorală, arhaică, din balada „Miorița”, este confruntată cu o lume nouă, bazată pe acumularea capitalului, care-și are instituțiile și moravurile specifice. Pe de altă parte, mandatul Vitoriei Lipan are un sens transcendental și sacru, izvorât din realitățile mitului, ceea ce face din eroină o Antigonă.

Iar Mihail Sadoveanu își reconfirmă tot glorios „dreptul la literatură” (Apetroaie, 1982, 109) și la „claritate romanescă” (Blanchot, 1980, 264). Este o claritate totală, egală, pe care am putea-o numi monotonă. Ea impregnează tot spațiul și cum este totdeauna aceeași pare că transformă și timpul, dându-i și cititorului puterea de a-l străbate în funcție de noi sensuri. Dar în cazul „Baltagului” e o claritate ce face ca totul să fie... clar, și devreme ce arată totul, nearătându-se pe sine, este tot ce poate fi mai tainic. În cartea lui Sadoveanu se impune o primă subliniere: aparența descrierii celei mai obiective. Totul este descris în

„Baltagul” în chip minuțios, cu o precizie regulată. S-ar părea că vedem toată desfășurarea tramei/dramei, dar că totul nu-i decât vizibil; de fapt – ar ține să puncteze Blanchot – în acest roman polițist, Vitoria Lipan vrea să recupereze un timp mort în care se strecurase soțul ei; crima ne conduce către criminal printr-un labirint de urme și indicii (Blanchot, 1980, 264-271).

Iar prozatorul ne conduce și el spre adevăr cu o rafinată artă a imaginilor, ce se construiește treptat printr-o suprapunere subtilă, de detalii, de figuri, de amintiri, prin metamorfoza și curbarea unui desen sau a unei scheme în jurul căreia se organizează și se însufletește tot ceea ce vede călătorul.

Peste tot, poezia trecutului și a naturii se înconjoară de mister. Realul și irealul ajung de multe ori să se confunde și, timid, evocarea se prelungește în fantastic. În „Dumbrava minunată” (1922), pădurea nocturnă se însufletește cu o viață miraculoasă ce pare replica locală a „Visul unei nopți de vară” a lui Shakespeare (Munteanu, 1996, 167).

Fantasticul în opera lui Sadoveanu descinde din taină și din fabulosul popular și ajuns la îndemâna „bătrânului cronicar”, dar și a rapsodului popular, ambii reuniți în povestitorul care reconstituie evenimente pietrificate demult care prin reamintire readuc în prim-plan o întâmplare misterioasă și de un eroism ieșit din comun, coborâtor direct din cântecul bătrânesc, baladă, din cultul vârstei eroice a umanității, evidențiindu-se în acest fel reversul mitic al îndepărtării

timpului povestitorului de cel al evenimentelor.

„Omul mitic (sadovenian – n.m.) își datorează calitatea nu numai gesturilor proeminente pe care le săvârșește, dar și succesiunii unor forțe memorabile pe care le consideră sacre” (Dan, 1975, 158). O notă particulară este că prozatorul fantastic se adresează domeniului feeric – basmul prin urmare fiind Olimpul în care cred personajele sale.

Bibliografie:

- Manolescu, Nicolae (2014), *Istoria literaturii române pe înțelesul tuturor*, Pitești, Ed. Paralela 45
- Croce, Benedetto (1971), *Estetica privită ca știință a expresiei și lingvistică generală. Teorie și istorie*, București, 1971, Ed. Univers (traducere de Dumitru Trancă)
- Borges, Jorge Luis (1988), *Cărțile și noaptea*, Iași, Ed. Junimea (traducere de Valeriu Pop)
- Borges, Jorge Luis (1990), *Borges despre Borges, Convorbiri cu Borges la 80 de ani*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia (traducere de M.S. Constantinescu)
- Gorcea, Petru Mihail (1977), *Nesomnul capodoperelor*, București, Ed. Cartea Românească
- Manolescu, Nicolae (1999), *Metamorfozele poeziei, metamorfozele romanului*, Iași, Ed. Polirom
- Rousset, Jean (1976), *Literatura barocului în Franța*, București, Ed. Univers (trad. de C-tin Teacă)
- Eco, Umberto (2002), *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeziile contemporane*, Pitești, Ed. Paralela 45 (trad. de C.M. Ionescu)
- Bulgăr, Gheorghe (1984), *Scriitorii români despre limbă și stil*, București, Ed. Albatros
- Ivănescu, Ruxandra, Popescu, Ana (2005), *111 romane celebre, într-o singură carte*, Pitești, Ed. Paralela 45
- Raicu, Lucian (1982), *Calea de acces*, București, Ed. Cartea Românească
- Paleologu, Alexandru (1978), *Treptele lumii sau calea către sine a lui Mihail Sadoveanu*, București, Ed. Cartea Românească
- Blaga, Lucian (1968), *Poemele lu-*

minii, București, Editura pentru Literatură

Eco, Umberto (2002), *În căutarea limbii perfecte*, Iași, Ed. Polirom (trad. de Dragoș Cojocaru)

Cimpoi, Mihai (1995), *Sfinte firi vizionare*, Chișinău, CPRI „Anons” S.Ungurean

Sadoveanu, Mihail (1976), *Creanga de aur*, București, Ed. Minerva (postfață de Elena-Zaharia-Filipaș)

McHale, Brian (2009), *Ficțiunea postmodernistă*, Iași, Ed. Polirom (trad. de Dan H. Popescu)

Fowles, John (1994), *Iubita locotentului francez*, București, Ed. Univers (trad. de Mioara Tapalagă)

Josipovici, Gabriel (1971), *The World and the Book: A Study of Modern Fiction*, Macmillan, Londra

Eliade, Mircea (1999), *Mitul eternei reînnoțiri. Arhetipuri și repetare*, București, Ed. Univers Enciclopedic (traducere de Maria și Cezar Ivănescu)

Baudelaire, Charles (1993), *Les fleurs du Mal*, Maxi-Poche, Classiques Français, Booking International, Paris

Leibniz, G.W. (1994), *Monadologia*, București, Ed. Humanitas (trad. de C-tin Floru)

Negoșescu, I. (1976), *Analize și sinteze*, București, Ed. Albatros

Negoșescu, I. (2002), *Istoria literaturii române (1800-1945)*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia

Călinescu, Matei (2003), *A citi, a reciti. Către o poetică a (re)lecturii*, Iași, Ed. Polirom (trad. de Virgil Stanciu)

Vizureanu, Viorel (2000), *Descartes*, București, Paideia

Lukács, Georg (1977), *Teoria romanului. O încercare istorico-filozofică privitoare la formele marii literaturi epice*, București, Ed. Univers (trad. de Viorica Nișcov)

Eminescu, Mihai (2002), *Poezii*, București, Ed. 100+1 Gramar

Sadoveanu, Mihail (1986), *Creanga de aur/ Noptile de Sânziene*, București, Ed. Minerva

Frazer, James George (1980), *Creanga de aur*, București, Ed. Minerva (trad. de Octavian Nistor)

Apetroaie, Ion (1982), *Orfeu și Aristarc*, Iași, Ed. Junimea

Blanchot, Maurice (1980), *Spațiul literar*, București, Ed. Univers (trad. de Irina Mavrodin)

Aletheia și Eidolon

Ion Popescu-Brădiceni

Traducând poezia lui Tudor Arghezi, în limba greacă, Silvana Todea-Depounti și-a demonstrat simultaneitatea inspirației cu cea a meșteșugului po(i)etic. A debutat sub semnul ludicului („Joc de cuvinte” în 2011, Atena). După volumul „49 de trepte”, poeta acceptă invitația lui George Drăghescu și dă spre tipar în colecția „Ceașca de cafea”, ajunsă la numărul 12, „Poteca furnicilor”.

Textul de față debutează cu bucuria de a fi descoperit, în scriitura Silvanei Todea-Depounti, o scriitură neotraditionalistă pe alocuri, de o limpezime diamantină, constant tributară „clasiciei” prozodii, adică artei poetice prin excelență. Scăzuta influență postmodernistă îi face bine discursului liric dar nu-l pervertește de la muzicalitatea-i arhetipală, de la literalitatea-i orfică.

Orice poem intertextualist al acestei visătoare poete, atinsă de aripa geniului, abordează cu o dezinvoltură a refondării, motive precum cel al oglinzii, cel al mărului, cel al mântuirii, cel al norilor, reconotându-le seman-

tic, într-o zonă a repovestirii vinovată, frumos, de mirajul căutării, asemenea lui Umberto Eco, a limbii perfecte; ba cutează a scoate în relief pliurile unei rostiri transparente exact ca în mai noua paradigmă transmodernistă, al cărei promotor sunt, și eu, în România.

Căci din adâncul ei, izvorăsc chiar magme folclorice, pe care Silvana Todea-Depounti le transformă, alchimic, în replămădiri fantasmatiche, ori, dimpotrivă, ironice, contrastele dând acestui nou volum de versuri atât de necesarul „aer” de noutate (ca-n „Aer cu diamante” – n.m.) și iarăși e minunat.

Poieinul și poesiusul (de la grecolatini învățate – n.m.) sunt împreună, într-o kairotică locuire transretorică, a unor teritorii simbolice neepuizate încă, ba și a unora melodice ori dimpotrivă de un prozaism frustrant, enervant, ceea ce iarăși o determină pe poetă a le explora metodic, Silvana Todea-Depounti fiind adică o metodiciană diferită a unui alt tip de Eros: ca un arc voltaic între primordialul Paradis

și „libertația” vicioasă oarecum, a unei reactualizări a moștenirii pur culturaloide.

Ce vreți mai mult de atât? Poeta e sigură pe uneltele sale, pe orizontul de relectură, care dă „compozițiilor” sale densitate, fabulație, autenticitate, naturalețe, profunzime ș.c.l. Își recâștigă încrederea în sine însăși, în preajma marilor modele interbelice românești, adiindu-i dinspre ele un binefăcător stil recicla(n)t, cu note personale de indiscutabilă personalitate și originalitate. Întrucât cu o remarcabilă „dexteritate” posedă știința nuanței infinitizimale (ca și Petre Țuțea bunăoară, ori ca Petru Creția cel din „Oglinzile” – n.m.), am subliniat și acest aspect.

Așadar „poteca furnicilor” e una îngustă însă suficientă poetei să-și urmeze calea ei spre Adevăr/ Aletheia și spre Frumos/ Eidolonul sufletului ei de înger întraripat cu metafore și alegorii, capabile să-i asigure ascensiunea spre cerurile lui Platon și Dante într-o zi care nu va fi ca toate celelalte.

Poeme

Versuri pentru poezie

Se-aude, parcă, o melodie pămîntească
Sunt cete de versuri poezii să vestească,
Ritmice, cu patos, glăsuiesc din puhoi
sau îngînă duios... Dar ce surzi suntem noi!

În noapte, în zori, în amurgul opac,
Nevoiași nu există cînd ascultă și tac.
Prin potopul de versuri, binefăcător,
Trec arce în ele cu cîte-un sine și-un dor..

Silvana Todea Depounti /Grecia Uite, vine toamna

Nu vreau să mă uit pe fereastră.

Trag jaluzelele
împreună draperiile
care poate vor da naștere
într-un tîrziu
sub lumina becurilor mereu aprinse
unor gînduri colorate
asemănătoare nelipsitelor franjuri ornamentale.

Se plimbă anii, cu barca, pe Jiu

Cînd din amonte, cînd din aval
Așteaptă anii barca să-i ia de pe mal.
Cînd din aval și cînd din amonte
Mai șuieră, rătăcit, cîte-un glonte.

Zilele nu-s îmbuibate de soare,
Se feresc anii-n snop strîns, de răcoare,
Pînzele bărcii amintesc de-o stafie
Ce jucase mai demult într-o comedie.

Pe anii cei repezi și grei nici nu crezi
C-odată trecuți vei mai vrea să-i mai vezi
Ei însă-ți fac semn dintr-o barcă pe Jiu
Amintindu-ți cît este trecutul de viu.

ca o ventuză se lipise nepăsarea de mine

cînd n-am mai avut timp să te iubesc
te-am pus la naftalină
ca să te am la bătrînețe
cînd tot omul are nevoie de un sprijin cît de mic
de o persoană
ci nu de o imagine în oglindă
sau de un robot
ca la aeroport
care să-ți spună „bine-ai venit!”
pe toate limbile pămîntului
sau de un Moș Crăciun de jucărie
care să-ți cînte colindele altora

tu te-ai supărat

văzînd cît de diferite sînt zilele noastre
și-ai plecat luîndu-ți din cui
ultima noastră îmbrățișare
ca pe o haină călduroasă
pentru vreme rea

cînd te-am revăzut
într-o iarnă
peste ani
purtai aceeași haină învechită
pășeai cu capul înfundat în guler
murmurînd cuvinte de dragoste

m-am înduioșat
chiar aș fi vrut să facem o fotografie împreună
așa cum încă te mai gîndeai la mine...
... n-ar fi ieșit bine.

Căci tu erai tu.
Și eu eram eu.

toane prin cotloane

cubul din el s-a rotit într-un cerc
cu raza cîtă de la pămînt la lună
pe pînza lui însă exprimată inert
s-a ivit o natură moartă și brună

balerina ascunsă sub o canapea
exersa ținîndu-se-n poante
vremea afară era rece și rea
mișcărilor ei erau moi și șarmante

o poveste de viață se smucea în culori
cît era seara de lungă
peste-ale istoriei umbre și orori
împroșcase o bulină și-o dungă

Galerie de artă și amintire sau Poezie cu „hurducăia”

În anul cel mai de grație, noi,
În grădina de vară, am dat cep la o bere.
Dorul de tîrg ne-adusese-napoi,
Cu Brîncuși ne plimbam
prin grădini și cartiere.

Îndreptîndu-ne spre a tăcerii lui masă
Într-o seară cu lumină și ploaie
Am văzut un băiat cu privirea sfioasă
Sărutînd, într-o poartă,
pe-o fată bălaie.

Trenul atrofie hurducăia
Pe șinele-i tacticos foarte
Din stînga biserica viață vestea
Din dreapta coloana
ne salva de la moarte.

N.a. Intrată de mult în jocul așa-numitei întîmplări, mi-am însușit frumusețile primei mele vizite, în Maiul tocmai lăsat în urmă, la Tîrgu Jiu. O călătorie, inițial, închipuită și apoi aievea, despre care mi-am asumat riscul de a scrie cîteva gînduri. Le ofer cititorilor în loc de fursecuri la o ceașcă de cafea.

Fiindcă apele Jiului m-au tulburat, devenind, în conștiința mea, afluate cu cele ale amarelor Tigru și Eufrat și cu cele ale zgomotosului Aheron, spre a se vărsa în marea cunoașterii de sine. Undeva, la orizont, am zărit o limbă de pămînt. *Et voici*, „Po-teca furnicilor”, o primă carte de ... călătorie.

S.T.D.

Între Efes și Nazaret – o pledoarie pentru culturile heracleitice

Ion Hirghiduș

Cartea lui Lazăr Popescu, intitulată *Între Efes și Nazaret*, Editura Universitaria, Craiova, 2010, este incitantă pentru orice intelectual pentru că produce o „trezire” la viața culturii. Dorindu-se un critic, prin judecățile lui valorizante, scriitorul devine fără să vrea un filosof care strecoară idei, experimentează gânduri și concepte și descrie fața unei lumi al cărei sens se află în noi. Aceasta fiind o carte de eseuri literare și filosofice (nu există o graniță între literatură și filosofie din moment ce literatura caută atât de mult filosofia și filosofia se revendică din ce în ce mai mult în limbajul literar) are cea mai mare libertate de a căuta principii și, totodată, de a nu se opri la acestea. Efesul și Nazaretul sunt stâlpii spirituali ai suferinței care se desfășoară într-un registru cultural. Este un registru cultural între mișcarea care subminează orice stabilitate și năzuința unde se acumulează faptele.

Având o largă respirație culturală, scriitorul Lazăr Popescu atinge în cartea sa câteva ținte bine precizate, fapt pe care-l vedem chiar și dintr-o parcurgere sumară a temelor dezbătute.

Eseul *Între Efes și Nazaret* este cel care deschide cartea cu același nume în care ia în discuție capitolul al IV-lea din *Cartea a doua: Scriptura iudeo-creștină*, din lucrarea lui René Girard, *Despre cele ascunse de la întemeierea lumii*, Cercetări întreprinse cu Jean-Michel Oughourlian și Guy Lefort, Editura Nemira, București, 1999. Motivul acestei intruziuni eseistice este Logosul lui Heraclit și Logosul lui Ioan, apropierea sau depărtarea dintre aceste două forme ale Cuvântului. O criză a Logosului este evidentă și trimiterile interpretative la Martin Heidegger nu pot decât să conștientizeze această criză care se perpetuează în diferitele relaționări dintre filosofie și teologie. În reinterpretarea pe care o dă Lazăr Popescu, aruncând ancore în filosofia lui Heidegger și-n ideile lui René Girard, se întrevide posibilitatea de apropiere între cele două feluri de Logos, modul în care Logosul creștin, cel teologic, accede la ideea filosofică. Pare o imposibilitate ca logos al păcii să accepte un logos al violenței, pentru că o apropiere de filosofie pare să fie o îndepăr-

tare de *Biblie*, după cum afirmă René Girard în cartea menționată: „Din punct de vedere istoric, este adevărat că oamenii se depărtează încetul cu încetul de *Biblie*, pe măsură ce se apleacă spre filosofie” (René Girard, *op. cit.*, pp. 300-301). Filosofia joacă rolul de armă a lui Ares (ca și Logica lui Ares de care vorbește Constantin Noica), în timp ce *imaginea cristică* este cea a păcii nedisimulate. Totuși, gândirea teologică medievală va distorsiona într-un mod fundamental ideile creștinismului autentic despre care vorbea Søren Aabye Kierkegaard. Violența culturală privită ca violență a Logosului este contrazisă de Logosul iohanic, dar, totuși, ceea ce înfăptuiește teologia creștină și practica mundană a Bisericii nu infirmă violența. O dovadă este că teologia creștină se bazează pe o logică aristotelică, deci o logică a lui Ares. Singurul motiv al unei astfel de alegeri se află în temeiul rațiunii care pare a fi sigur până la „violencia” acesteia.

În prefața cărții sale, Lazăr Popescu spune că „faptul de a împlăni, în cercetarea noastră, antropologia sacrului și gândirea postmodernă nu este câtuși de puțin o extravaganță ci, mai degrabă, o necesitate impuse de scopurile acestei cercetări” (Lazăr Popescu, *op. cit.*, p. 10). Mai mult, Lazăr Popescu vrea să impună o direcție de cercetare nouă: „ar fi necesar să vorbim de o corelare a semioticii cu *antropologia sacrului* și cu gândirea postmodernă, în încercare de realizare a unei *antroposemiopoetici* înțeleasă ca știință a literaturii

și totodată ca instrument absolut necesar în orice cercetare culturală” (*ibidem*). Acesta pare a fi un program extrem de ambițios, cu beneficii deosebite dacă acesta se va impune ca model, pe un teren al spulberării „iluziilor umaniste”. Scriitorul apelează pentru aceasta la autorități ca: René Girard, Georges Bataille, Catherine Clément și Julia Kristeva, Jacques Derrida, Gianni Vattimo, Emmanuel Lévinas, Martin Heidegger, François Mauriac, Gilbert Durand, Maurice Blanchot, Franz Kafka, Manfred Riedel, André Séailles, Paul Claudel, Marcel Raymond, Virgil Nemoianu, Roger Caillois, Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, Jean-Pierre Sironneau, Umberto Eco, Jean-François Lyotard, Richard Rorty, Emmanule Mounier, Gaëtan Picon, Georges Bernanos, Julien Green, André Maurois, Théophile Gautier, Georges Poulet, Novalis, Albert Béguin etc. Aceasta este o listă relativ scurtă care poate fi amintită și pe baza căreia ne-am putea face o imagine sociologică a unor nume fundamentale. Dacă s-ar face o statistică privind frecvența numelor care apar în cartea lui Lazăr Popescu, atunci René Girard deține primul loc în mod evident. Ideile din lucrarea *Despre cele ascunse de la întemeierea lumii* sunt mereu folosite ca reper. În această lucrare de maximă complexitate, René Girard (filosof, antropolog și critic literar), dezvoltă o teorie mimetică a comportamentului uman (așa cum apare și în *Violența și sacrul*), prin care s-ar putea explica violența mai largă din cadrul culturii în genere. Analiza creștinismului și *Bibliei* din perspectiva unei teorii mimetice deschide o largă poartă a interpretării. Astfel că putem înțelege afinitățile lui Lazăr Popescu pentru acest autor.

Cele 24 de eseuri (acest număr este valabil dacă includem și *Argument* care deschide cartea) creează o imagine a posibilității de sine și o punere în practică a planului inițial al autorului. Voința de a face o astfel de critică, diferită de cea literară, marchează fiecare rând scris, fiecare idee și fiecare eseu în parte. Lista pe care am menționat-o mai sus ar putea reprezenta tot atâtea sofisme ale autorității dacă autorul nu ar veni cu propriile idei. De altfel, autorii folosiți ca repere sunt tot atâtea motive de a dezvolta o arhitectură nouă în care cultura joacă rolul termenului mediu din silogismul aristotelic. Și dincolo de rigorile unei

logici de fier, cultura reprezintă pentru Lazăr Popescu marea provocare. Un exemplu în acest sens îl reprezintă eseu despre Tudor Arghezi, intitulat *Indemnizația argheziană*. Acesta este un fel de *apărare a lui Socrate*, în care faptele banale ale vieții se convertesc și trec într-un orizont esențial al culturii. Pentru un necunoscător, Arghezi este suspect pentru că s-ar fi certat cu Dumnezeu, dar nu s-ar fi certat cu regimul comunist. Dar cine-l cunoaște pe marele poet va înțelege că *viața* reprezintă pentru acesta o valoare fundamentală ca și pentru Wilhelm Dilthey. O analiză a unei creații culturale de mare adâncime este un rezultat al tăcerii, așa cum ar putea rezulta din celebra *Teza a șaptea*: „Despre cea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă” (Ludwig Wittgenstein, *Tractatus logico-filosoficus*, Editura Humanitas, București, 1991, p. 124).

Ceea ce se poate spune despre scriitorul Lazăr Popescu este că acesta este un erudit care-și expune ideile cu o deosebită acuratețe. Grijă pentru detalii este evidentă mai ales în explorările lingvistice pe care le face. Ideile care fundamentează eseurile sale capătă o corporalitate pe care numai un talent deosebit o poate da. Și aici sunt adeptul lui Platon în privința realității ideilor și aparenței lucrurilor. Uneori o structură ideatică este mai puternică decât orice construcție materială. Așa par și eseurile din cartea lui Lazăr Popescu. În ceea ce privește titlul acestei cărți, el spune ceva despre furcile caudine ale culturii, despre pericolele care stau ascuse sub apele scrisului. Se poate distinge un sens tare, cel care ar însemna o rupere cu tradiția, așa cum și-a dorit și filosoful austriac Ludwig Wittgenstein. Dar acest sens tare este o năzuință pentru că dacă ne uităm în tabloul cu numele de referință pe care-l folosește Lazăr Popescu, desprins din bibliografia fiecărui eseu, mulți dintre autorii menționați și-au bazat opera pe cultura clasică greacă. Se pare că postmodernitatea, un nume atât de controversat!, cel puțin la nivelul culturii europene, nu poate scăpa din cercul *culturilor heracleitice* de care vorbea Anton Dumitriu (a se vedea *Culturi eleate și culturilor heracleitice*, Editura Cateea Românească, București, 1987). Totuși, direcția de cercetare nouă se confirmă și aduce o nouă iluzie care este pusă în scenă, aceea a unei holistici (ca să evităm termenul de *nouă ontologie*) în care disciplinele spirituale devin intersanjabile.

Poeme**Adriana TOMONI****Emitem**

Vorbim despre Șirul lui Fibonacci
și Curba lui Gauss,
emitem teorii și facem filozofii,
cu inimile tot mai pustii.
Unii ne salvăm prin poezii.
La sfârșit de drum,
îi dăm dreptate lui Socrate,
care a spus că:
„Știu că nu știu nimic și nici asta nu știu”.
Săraci muritori de lut.

Trăim

Trăim o vreme între primul și ultimul Big-Bang.
Sfârșitul va fi un nou început,
ca și o nouă zi, într-o nouă dimineață
sau Pământul se va transforma în praf de stele?
M-ai întrebat într-o seară senină și brodată,
în stele-mbrăcată, dacă aud glasul Cosmosului?
Mi-am lipit urechea de cer și te-am auzit
șoptindu-mi: te iubesc.
Te-am întrebat ce formă ar avea universul,
De, Doamne, îl poate ține în mâinile Lui?
Mi-ai spus să aștept, să am răbdare,
până în Octombrie,
când vei avea timp să analizezi înscrisurile
maiașe, și-mi vei spune.
Învăț să aștept.

Univers

Uneori, am impresia că
se scurge tot universul prin mine,
ca un ecou.
Iisus stă răstignit în sufletul meu,
cu fiecare călcare a mea cu bocancul.
Învie, când îmi ating buzele
de Sfânta împărtășanie.
Stau în mine mama și tatăl meu
și neamul meu,
fiecare după numele lui.
Răsună vibrația primului Big-Bang
și o simt și pe ultima,
timpul fiind doar măsura omului.
În mine sunt pomi și flori
și nori și zori, jivine și îngeri și sori
și Tu iubitule ești.
În mine sălășluiește o
Picătura Dumnezeiască,
deși, sunt un biet punct.

Ce pricep si eu.....

**Poeme într-un vers -
Sensuri/Sens****Paula Romanescu****Înserare**

Un greiere-și încearcă arcușul printre ierbi.
Tombée du soir
Une cigale accorde son archet dans les herbes.

Legendă

În podul palmei mărul îmi spune că odată...
Légende
*Aux creux des paumes une pomme d'un il était
une fois...*

Nepăsare

Galben-roșie frunza se leagănă pe ram...
Insouciance
*Jaune-rouge la feuille morte se balance sur la
branche...*

Oracol

Având răspuns la toate, sporește ne-nțelesul...
Oracle
*D'avoir toutes les réponses on n'y comprend plus
rien.*

Limită

Nu e auz să prindă în scoica lui tăcerea.
Limite
Pour la perle du silence il n'y a pas de coquille.

Lună

Liman spre care valul se zbućiumă s-ajungă.

*Lune**Rivage dont toute vague rêve de l'atteindre une fois.*

Palma

Răvaş prin care soarta-mi trimite veşti ciudate.

*Paume**Carte où les quelques lignes me donnent d'étranges nouvelles.*

Permanenţe

Când puii deprind zborul, în cuib e zvon de iarnă.

*Permanences**Quand les poussins s'envolent, l'automne fredonne au nid.*

Regret

Şarpele de o vreme tot cată înspre cer.

*Regret**Depuis longtemps déjà le serpent rêve de cieux...*

Risipă

O, cât pustiu de vorbe pentru-a drapa nimicul !

*Gaspillage**Quel déluge de paroles pour draper le néant !*

Sfârşit

Ultimul fruct sub vălul zăpezii cea dintâi.

*Fin**Le tout dernier fruit sous la première neige.*

Sinele

Un *Eu* care adesea nu-i de acord cu mine.*Le soi**Un Moi qui trop souvent me montre que j'ai tort.*

Supunere

« Să se facă lumină ! ». Şi umbra : - Sunt aici !

*Obédience**« Que la lumière soit ! ». Et l'ombre : - J'y suis !*

Surâs

Nici râs nici plâns şi totuşi atâtea înţelesuri...

*Sourire**Ni pleurs ni rire, pourtant combien de sens cachés...*

Temeritate

Bătrânul măr în floare curtează o rândunică.

*Témérité**Le vieux pommier en fleur courtise une hirondelle.*

Ură

Din zgură şi cenuşă să-i faci inimii strai ?

*Haine**Tisser à son cœur voile de cendre et de boue ?*

Vânt

Eternă rătăcire peste vremelnicii.

*Vent**Eternelle errance à travers tout s'en va.***Xenon**

Din rariştea de ceruri îşi iau apele clarul...

*Xénon**De la claière du ciel les eaux en prennent leur bleu.*

Western

Veni şi la noi Vestul c-un dolar găurit...

*Western**L'Ouest nous trouva enfin par un dollar troué...*

Yoga

Minunea de-a fi lotus cu rădăcini de soare !

*Yoga**Te voilà blanc lotus aux racines de soleil !*

Zenit

Mă ninge cerul 'naltul cu stele căzătoare...

*Zénith**Le ciel haut et lointain me neige d'étoiles filantes...*

Zodiac

Douăsprezece dansuri, soarele – mare star.

*Zodiaque**Ballet aux douze danseurs, le soleil – grand étoile.*

Fenomenul filonului francez și german în literatura română (Macedonski, Goethe, Eminescu)

Al Florin ȚENE

La 74 de ani Johann Wolfgang Goethe se îndrăgostește de o tânără de 19 ani, cerând-o în căsătorie, dar, îi despărțeau prejudecăți de ordin moral, realitatea senectuții și apoi refuzul părinților ei. Dacă nu s-ar fi întâmplat acest lucru, în septembrie 1823, poetul n-ar fi scris și tulburătoarea sa „Elegia de la Marienbad”, care este un zguduitor „cântec al dorului și al renunțării” (Tudor Vianu). Acest poem este o creație de vârf al liricii goetheene, și în același timp operă de referință a literaturii universale, poemul exprimând tragedia unui spirit care a mizat totul pe câștigarea conflictului cu timpul. Poetul povestește mai târziu că prima formă a scris-o imediat după plecarea din Marienbad pe drum, din popas în popas, până seara a scris întregul poem.

Un sentiment asemănător, al „dorului și renunțării”, este exprimat în literatura română de către Mihai Eminescu în „Odă” (în metru antic), fiind una din cele mai cutremurătoare poezii scrise în literatura română. In-

vestigația comparată poate da seamă și de goetheanismul scriitorului român, atât de teoretizat la noi, de la studiul lui H. Sanielevici, din „Noua revistă română” (nr.3, 1900), până la cărțile lui Ion Roman, din 1981, ori Zoe Dumitrescu Bușulenga, în 1986, dedicate relațiilor lui Eminescu cu literatura germană. Elegia lui Goethe debutează sub semnul descoperirii iubirii pământene cu aceea divină, în geografia unui cosmos înghețat, ce oferă însă granița permanenței. Acest poem a fost scris pe o hârtie specială, încadrată într-o ramă de marochin roșu. Și i-a fost dăruită de Goethe lui Eckermann, la 16 noiembrie 1823, ca o lectură de taină. Spre deosebire de poetul german Odă (în metru antic), tipărită în ediția Maiorescu din 1883, dezvoltată dintr-o proiectată odă pentru Napoleon, concepută la Berlin, prin 1873-1874, atacă problema morții din unghiul de vedere al juvenilității triumfătoare, înțeleasă ca vârstă statuară a omului. Starea de asceză interioară, decurgând din dialogul exclusiv cu un cer al stelelor fixe, dă sentimentul deplinătății ființei, al înțelegerii sinelui. Omul edenic al Odei nu este un inocent, după cum nu este nici întruchiparea unei conștiințe în nuce. Măreția sa, eminamente romantic, rezultă dintr-un titanism asumat, din trăirea unei vocații: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată: Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,/ Ochii mei nălțam visători la steaua Singurătății”. Vulnerabilitatea sa în ordine existențială nu ține de impo-

sibilitatea concretizării în spirit, ca la Goethe, ci de reactivitatea la o formă aparte de maculare-suferința „dureros de dulce”.

Frumoasa operă eminesciană „Odă” (în metru antic) exprimă, într-o formă sintetică, sui generis câteva din trăsăturile de bază ale creativității sale geniale. Este forma în principal de o înțelegere a discursului literar drept logos esențial, situație în raport cu care ideea de pretext se atomizează, deoarece poezia emană din străfundurile conștiinței. Numai într-o astfel de perspectivă devine limpede cum „Oda”, în comparație cu „Elegia” lui Goethe, trăiește în alt spațiu ideatic și oferă alte soluții pentru aceeași temă, a „dorului și renunțării”. Foame de real și dorință de eternizare a efermerului, pe de o parte, utopia titanică a geniului liber, pe de alta.

Descoperim prea puține lucruri comune între „Odă” și „Elegie”. De unde și constatarea unei la fel de puțin plauzibile înrâuriri a creației scriitorului german asupra operei eminesciene. Goethe era un bun teoretician al conceptului de lectură universală și al celui de literatură ocazională: „Toate poeziile mele sunt poezii ocazionale, inspirate din realitate și avându-și rădăcina în realitate. Nu pun nici un preț pe poeziile plăsmuite”. Poetul german acorda realității calitatea de cheie și de primum movens al lumii ficționale, incapacitatea de a te „supune la obiect” fiind o tară iar puterea de a răspunde impulsului dat de viață suprema calitate a sensibilității

☑ creatoare. Pentru Eminescu literatura ocazională aproape n-a existat, iar raportul între ficțiune și realitate se rezolva prin conceperea creației artistice ca expresie a dramelor conștiinței. Pentru Goethe, moartea spiritului însemna pierderea forței de a privi viața, pentru Eminescu, perspectiva sa era dovada omniprezentă a nimicniciei eforturilor umane și, în același timp, garanția izbăvirii de suferință.

Pe de-altă parte orice investigație modernă a operei literare a lui Alexandru Macedonski nu poate ignora, în conceperea demersului critic, necesara sa dublă raportare la istoria literară, adică atât în raport cu momentul contemporan din evoluția liricii românești, cât și față de starea existentă în dezvoltarea poeziei mondiale. Ca și în cazul lui Eminescu, evaluarea specificității liricii macedonskiene rămâne imposibilă în afara unor perspective complexe, anvergura deschiderii orizontului critic trebuind să respecte specificitatea profundă a operei analizate, de o monumentalitate indiscutabilă în ambele cazuri. Poet de talie națională, Macedonski nu poate fi înțeles și explicat decât din perspectiva literaturii române ca fenomen al literaturii universale. Formația franceză a poetului Macedonski, realitate tot atât de indiscutabilă ca și opoziția sa față de junimism, nu reprezintă, în contextual literaturii române, un fapt izolat. Orientarea literaturii române spre o Europă francofonă poate fi constatată încă înainte de pașoptism, fereastră deschisă spre Franța îngăduind de multă vreme scriitorilor români nu numai contemplarea experiențelor sale fundamentale (clasicism, romantism etc.), ci și contactul cu valorile literare la care cultura franceză făcea referință (clasicismul greco-latin, literatura Renașterii italiene, romantismul englez).

De la faimosul „Scrieți, băieți, numai scrieți!”, al lui Heliade, trecând prin opera lui Grigore Alexandrescu, literatura română pre-eminesciană face dovada unei febrile căutări a modernității pe cale mai variate registre, fără preocuparea de a adânci cercetarea resorturilor expresive ale formelor literare la nivel structural, acolo unde obținuera pentru un stil înseamnă absorbția sa ca forma mentis.

În perioada aceea, literatura pre-eminesciană - până pe la 1870, în mare măsură una a Munteniei și a Moldovei - „provine” din Franța. Iar sensul care se cuvine dat verbului utilizat aici se deslușește cu maximă claritate dacă raportăm nevoia de literatură, ca fapt cultural, la nevoia timpului pentru

obiecte aparținând lumii concrete. Folosind cuvintele lui Roland Barthes, vom constata că apariția unor noi nevoi este indisolubil legată de admiterea, ca soluție, a exact acelor modalități de a le obține și pune la ADĂPOST, CA VALORI, PE CARE SOCIETATEA LE-A DESCOPERIT ȘI LE-A FETIȘIZAT ÎN ACEEAȘI PERIOADĂ.

Așezarea experienței franceze în adâncimea expresivității, acolo unde se deslușesc resursele motivaționale ale adevăratului stil, reprezintă doar o opțiune în cadrul suitei de exigențe ale unui timp și ale unei epoci.

Macedonski rămâne însă tributar, în chip esențial, unei viziuni pașoptiste, de extracție heliadescă, a raporturilor literare. Într-o perioadă în care poezia eminesciană ilustra strălucit modul în care etapele pot fi arse din direcția unei beletristici funcționale, prin progresiva abandonare a straiului inutil, Macedonski se complăce în imitații facile ale unor modele presupus ilustre, practica eufonia, se încapățânează să demonstreze genialitatea unor lucrări pe care nu le remarcă nimeni, își traduce și își publică la Paris opera în jurul cărora face mult zgomot, pândind disperat reacția criticilor la modă.

Că acest univers al lui Macedonski n-ar fi străbătut de falia unui dezechilibru major, care-l transformă pe poet din mostră de inadapat în victimă tragică. Fiindcă în spatele cuvintelor incriminate se ascunde un alt tip de sensibilitate decât cel eminescian.

ION N. RĂDOI și teatrul din Cîmpofeni

Ion Mocioi

Tradiția spectacolului teatral în satele de pe Valea Jaleșului își are începuturile în anii de după 1920, când, un pasionat al scenei, actor amator de mare talent, Ion C. Davițoiu, care pe front jucase teatru sub îndrumarea celebrului Constantin Tănase, a adunat în jurul lui câțiva tineri din Cîmpofeni-Gorj, înjghebînd un spectacol.

Receptivitatea și entuziasmul spectatorilor din satul de pe Jaleș au dat aripi artiștilor amatori care au pregătit mereu alte și alte piese. Pe scenele improvizate în zăvoaie sau în sălile de clasă s-au jucat comedii, drame, cuplete, scenete comice cu mare priză la public, apetitul pentru teatru al locuitorilor întreținînd și alimentând flacăra pasiunii artiștilor amatori.

Așa a intrat în tradiția satului ca elevii întorși în vacanțe să pregătească serbări din care să nu lipsească piesa de teatru.

În 1926, urmare a activității culturale bogate a tinerilor intelectuali, se înființează în Cîmpofeni Societatea culturală „Murmur Jaleșului”, cu 36 membri fondatori.

Un an mai târziu, în 1927, echipa de teatru a societății culturale prezenta, în semn de omagiu, un

spectacol în satul pandurului Tudor, în Vladimir, prima piesă jucată în localitate, în 1935 societatea culturală devenea cămin cultural.

În cei peste 50 de ani de la întemeierea societății au jucat teatru vreo 170 de artiști amatori, în piese de V. Alecsandri, I.L. Caragiale, V. Eftimiu, M. Sorbul, Camil Petrescu, A. Baranga, Cehov, Moliere, Schiller, cu spectacole prezentate în Cîmpofeni, Arcani, Stroești, Stolojani, Brădiceni, Runcu, Peștișani, Bălești, Stănești, Lelești, Bîlta, Valea Mare, Tîrgu-Jiu.

Au rămas în memoria spectatorilor artiști amatori ca agricultorul Ion C. Davițoiu, care la 60 de ani juca cu multă vervă în comedia lui Ion N. Rădoi „Revelion pe Valea Jaleșului”, sau ca pensionarul Vasile Ungureanu, care juca la 67 de ani cu deosebit succes în piesa „Zbancă haiducul” de același autor, ca și mulți alții.

Tradiția teatrală n-a avut întreruperi în Cîmpofeni, an de an găsimu-se amatori pasionați ai scenei. De altfel, prezența la activitățile culturale este deosebită în Cîmpofeni de foarte multă vreme, tinerii acționînd din proprie inițiativă sau la îndemnul părinților care au jucat și ei teatru. Fiecare familie și-a avut „actorul” sau „actorii” ei și tradiția este perpetuată. Din familia lui Dumitru Petcu, de pildă, urcau pe scenă cîte patru actori, de la 14 la 50 de ani. Tinerii înțeleg și simt că pot să rămînă sufletește ai satului, prețuiți de colectivitate numai dacă, pe lîngă activitatea cotidiană, se integrează în „tradiție”, în activitatea culturală, cu o cît de modestă contribuție. Și astfel spectacolul de teatru a devenit o emblemă a satului.

Dintre animatorii vieții cul-

turale de pe Valea Jaleșului, cu o îndelungată activitate, se remarcă învățătorul pensionar Ion N. Rădoi, născut la 17 ianuarie 1908, în Cîmpofeni, comuna Arcani - Gorj.

Primul președinte al Societății culturale „Murmur Jaleșului”, Ion N. Rădoi, a jucat teatru încă de pe băncile Școlii normale, patima scenei rămînîndu-i ca o constantă a activității sale pînă în zilele noastre.

În Baziaș și Naidăș, jud. Caraș-Severin, în 1927-1929, a format echipa de teatru, dansuri populare și coruri, la Cetan, în județul Cluj, între 1929-1940, a clădit o școală, a întemeiat o bibliotecă și a pus bazele unei formații artistice cu o frumoasă activitate. În cîteva spectacole prezentate la Cetan au jucat și actori amatori din Cîmpofeni.

Din 1940, restabilit în Cîmpofeni, își va relua preocupările artistice pe Valea Jaleșului, desfășurînd o diversă și fructuoasă activitate pe plan social-cultural. Cu formații de teatru, de dansuri și corale a obținut numeroase premii pe raion, județ și regiune. Cu ajutorul satului a înălțat un monument închinat eroilor din Cîmpofeni.

Ion N. Rădoi s-a afirmat și în planul creației literare originale, în special în acela al dramaturgiei. A scris numeroase piese, unele deja tipărite, dintre care amintim: Zbancă haiducul („Gorjul literar”, V), Dealul pustiu (placheta „Teatru”) între două iubiri („Gorjul literar”, VI), Eptala, fiica lui Burebista, Ilieș, fiul lui Zbancă, Magheru, Revelion pe Valea Jaleșului, Cuscrele, Litonvodă și Bărbat, Basarab I etc, cele mai multe din cele inedite

☑ apărînd în acest volum.

Toate piesele au fost jucate, în regia autorului, pe scenele satelor din împrejurimi, de către artiștii amatori din Cîmpofeni sau din alte sate, bucurîndu-se de mari succese. „Zbancă haiducul” a fost jucată de peste 20 de ani și reține și azi atenția publicului.

Explicația succesului pieselor lui I. N. Rădoi a dat-o în parte, strălucitul reporter Ilie Purcaru în cartea sa „Planuri în lut” (Editura Scrisul românesc, 1979): „Piesele învățătorului plac, fiindcă ele sînt scrise pentru un public anume, cel țărănesc, pe care el, autorul, îl știe bine, intuindu-i gusturile, disponibilitățile asociative, răgazurile de neîncredere, buna credință față de fantezie, plăcerea de a se lansa în fabulos. O calitate specială a literaturii pentru țărani? Nu, nu despre asta e vorba, chestiunea asta s-a lămurit de mult (deși, poate, nu îndeajuns...), este vorba de faptul că lumea satului Cîmpofeni pretinde teatrului ceea ce toți pretindem, adică viață, acțiune, neprevăzut, personaje vii, emoții vii, verb clar, material saturat de idei”.

Piese cuprinse în acest volum, inspirate din istorie, susțin și comunică, în general convîngător din punct de vedere artistic, idealuri scumpe dintotdeauna poporului nostru. Ideea luptei pentru libertate și dreptate împotriva asupritorilor externi și interni, a independenței, a unității, a neamstecului în treburile altora, a prețuirii omului după credința și dragostea de țară, după capacitatea de sacrificiu pentru interesele majore, iată doar cîteva din motivele care întrețin tensiunea compozițiilor, imprimă dramatism și densitate dialogului.

Sînt evocate în aceste piese momente cruciale din evoluția istorică a poporului nostru: primul

stat dac centralizat, încercarea de independență a voevodului Lito-voi, întemeierea Țării Românești, frămîntările social-politice următoare revoluției lui Tudor, revoluția de la 1848 și Unirea - corolar al luptei de veacuri a poporului.

Autorul, cu o certă intuiție a specificului artei scenice, nu scenarizează întâmplări ale istoriei, ci ia momentul istoric ca pretext pentru afirmarea unor idealuri, pentru reliefa permanentei în timp a acestora.

Evoluția personajelor principale, atestate istoricește, cit și a celorlalte personaje, unele din vecinătatea baladei, este proiectată pe fundalul evenimentelor politice și al relațiilor istorice cu țările vecine aferente momentului evocat.

Substanța conflictului se încheagă din opoziții majore: în „Eptala...” se confruntă tendința expansionistă a romanilor cu năzuința de independență prin unitate a dacilor, în „Liton-vodă și Bărbat” hotărîrea de scuturare a jugului vasalității luată de Litovoi cu caracterul spoliator și anxios al feudalității maghiare, motiv reluat și dezvoltat în „Basarab I”, în „Ilieș, fiul lui Zbancă”, foștii panduri și urmașii lor, crescuți în spiritul justițiar al domnului Tudor față de exploatarea internă în cîrdășie cu cei externi, iar în „Magheru” idealurile pașoptiștilor cu spiritul retrograd și reacționar al marilor puteri imperiale.

Prin atitudinea și comportarea lor, personajele dramelor, bine construite și individualizate - domnitori, căpitani de oaste, cărturari revoluționari, haiduci, oșteni, boieri, clerici, panduri, țărani etc. - ne dau o imagine complexă asupra structurii societății din perioada evocată, iar prin felul cum gîndesc și acționează sunt scoase în evidență mentalități specifice diverselor clase și categorii soci-

ale, dar și tipologii umane.

Intriga erotică, prezentă în toate dramele, este subsumată intrigii principale de natură social-politică, însă deloc neglijabilă în economia pieselor, ea dînd culoare și individualitate personajelor, potențînd tensiunea dramatică și nuanțînd momentele conflictului.

Se subliniază în aceste piese, uneori pînă la obsesie, ideea că năzuința de libertate și unitate a fost și a rămas o coordonată spirituală esențială a poporului nostru, conducătorii fiind doar personalitățile momentului istoric care s-au identificat pînă la sacrificiu cu aspirațiile românilor.

Generozitate, loialitate, devotament dezinteresat, spirit de jertfă, de dreptate, acestea sînt trăsăturile eroilor piesei, eroi din popor, uneori învinși vremelnic, dar mereu victorioși prin permanența idealurilor ce le supraviețuiesc.

Dramaturgul are o deosebită grijă pentru fixarea culorii locale, pentru autenticitatea evocării, de aceea apelează frecvent la expresia populară, la tradiția folclorică - de aici și impresia modalității baladice în conturarea unor personaje. Piese folosesc uneori lungimi retorice, prețiozități stilistice și poncife, dar nu în măsură să-și altereze calitățile scenice și valoarea artistică și nici să devină cu vădită intenție moralizatoare.

Activitatea dascălului pensionar în planul creației dramatice a fost răsplătită prin trei premii I la nivelul județului, în cadrul prestigioasei manifestări „Cîntarea României”, și poate sta în atenția oamenilor de teatru, a artiștilor amatori din satele gorjene în primul rînd. La depășirea viratei de 70 de ani, îi aducem lui Ion N. Rădoi un omagiu, lui și sătenilor care au jucat teatru de peste 60 de ani.

Salut, Iași!

George Topîrceanu

Te salut, oraș romantic, plin de parcuri și de flori
Unde noaptea stau de vorbă trubadurii visători
Cu tăcerea de pe uliți, cu trecutul și cu luna...
Te salut, oraș istoric, oropsit ca-ntotdeauna
Tu, oraș de harnici dascăli, de poeți și cărturari,
Leagănul atîtor gânduri și-al atîtor fapte mari,
Care ai adunat în juru-ți, ca un far incandescent,
Tot ce e inteligentă, suflet mare și talent.
Te salut, oraș de basme, cu conturii iluzorii,
Străjuit de șapte dealuri încărcate de podgorii!
Te salut, oraș grădină cu castanii tăi feerici,
Și cu turnurile tale- și cu cincizeci de biserici,-
Blînd oraș de odinioară , melancolic și tăcut,
Unde fiecare piatră ne vorbește de trecut,
Unde vechea strălucire îngropată în pergamente,
Se ridică mai curată din pioase monumente
Ce-n sclipirea dimineții despre alte vremi vorbesc:
Cetățuia... Trei Ierarhi... Sfîntul Neculai Domnesc...
Te salut, oraș al păcii, al poeziei, și-al iubirii,
Unde se întrec în grații fetele cu trandafirii,
Unde primăvara cerul e albastru ca cicoarea
Și din fiecă ogradă liliacu'și plouă floarea
Peste ziduri învechite, peste garduri, la răscruci...
Tu, oraș cu arzătoare și gingașe duduici,
Care-au moștenit în zîmbet ca și-n tremurul de gene
Frumusețea legendară a femeii moldovene!
Te salut, oraș politic, unde vezi la Primărie
Un primar ce vrea să plece, pe cînd șapte vor să vie!
Te salut, oraș romantic, înzestrat c-un Abator.
Cu o Baie comunală și... c-un Ștrand răcoritor
Unde se prăjește'n soare, pe nisip întinsă-alene,
Frumusețea legendară a femeii moldovene!
Unde vine să se scalde orice piele năpîrlită!
Unde poți vedea conturul unei doamne de elită
Cu tricou lipit de coapse și cu toate alea goale,
Ceea ce costa pe vremuri o mulțime de parale!
Te salut, oraș poetic, plin de visuri și de șoapte,
Unde seara ies pe stradă păsărelele de noapte
Să propage abstenența și s-o răspîndească'n țară,
După cum le poruncește noua lege sanitară!
Te salut, oraș arhaic, plin de suveniruri sfinte!
Te salut cu toată stima, te salut și ...n'am cuvinte.

Poeme

Vasile Ponea

Cu atîția îndrăzneți în păcate

Cu atîția îndrăzneți în păcate
Și nivelatori de conștiințe,
fără discreție serafică,
cu defecte fermecătoare
și delir în grandoare,
ne-am cotlonit în astă lume,
trecând pe puntea
dintre veac și veșnicie.

Să fim și vii câteva veacuri

Gîndurile cu mișcările feline – extrag
din piscurile profunzimii noastre,
o axă nulă /muzicală cu senzuri firești
și tăceri mișcătoare, spre revigorare,
pentru a birui haosul acestei trăiri.
Să încercăm să fim și vii câteva veacuri.

Adevărul e rotund

Se spune că adevărul e atît de rotund,
că din el nu sar hășchii.
Trebuie să încercăm un limbaj alb,
ce revarsă undele multicolore
și arabescurile în spirale
din curcubeul omenirii.
În sfârșit am înțeles armonia.

Simfonia duhurilor

Percep simfonia duhurilor
din oceanul sideral al infinitei bolți;
deci muzica genurilor cu vibrații de sinteză
de pe spirala nașterii în urcuș -
cu tonalități multiple de la profan la geniu
și chiar spre desăvârșire și etern,
de la univers la transunivers.
Dar ce este aceasta - de nu
cîntecul singurătății albastre,
al întrupării armonice,
al frumuseții și sublimului.

***

În visul meu luna e zugrăvită pe cer
iar un oracol îmi pare firește, stingher-
Că frații se plimbă acum prin cer,
slobozind fărăme de gânduri ce pier,
la noi să ajungă nu sper,
că-s din altă croire și dintr-un alt mister.

Gânduri de cititor

Flori neîmblânzite de Gheorghe Grigurcu

De curând am recitat, bineînțeles cu alți ochi, cartea *Flori neîmblânzite* a D-lui Gheorghe Grigurcu, în tălmăcirea în limba franceză făcută de D-l Miron Kiropol.

După cum știm “La început a fost cuvântul...” care a avut apriori o fantastică energie, de unde vine și forța poeziei.

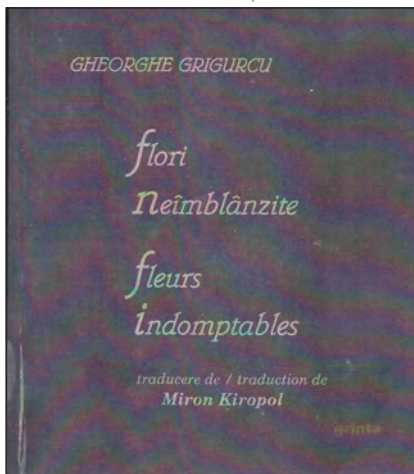
Cartea deconspiră un tangaj continuu între limitele însingurării - “sunt încă în mine, dar umbra/ vrea să mă vadă”. Îndoiala este tocmai aceea care împinge înainte, obligând la cercetare.

Autorul vede speranța ca pe o consecință a suferinței, dar parcă ne-o prezintă pe un suport prea pesimist (*Nu pot*) - “Nu pot reînălța speranța prăbușită-n adâncurile apei”.

Poetul e ca un vrăjitor ce bea numai din izvoare de munte, pe întrecute, e ca un râu care a uitat să înghețe și peste care se topește văzduhul - (*Izvoarele și A prinde viață*). Autorului nu-i place să lase tăcerea să-și facă de cap, o filtrează prin conștiința proprie - (*Teamă*) și statornicește o privește în care tu intri, dar și ea intră în tine - (*Un trandafir învață matematica ; Mânia porumbelului*).

De asemeni autorul se manifestă ca marea clocotitoare a unei păduri de Frunze, de o superbă splendoare (*În pădure*); dar nu-l mulțumește a iureșului haos

(*Meșteșug*) și este convins că Domnia Sa este ca un bulgăre de lut în care Dumnezeu și-a semănat florile - (*Florile; Flori*).

Fiind copleșit de atâta amar în lume, parcă și bucuriile îl dor- (*Am întâlnit*) - poetul a făcut scufundări în durerea pură, dar nu i-a dat de fund. Este convins că viața oscilează între putere (dominare) și utopii - deci între dreapta și stânga.

Autorul se simte ca într-o sală de oglinzi în care viezi sau mori repetat - (*Tu cel ce-ți aranjezi de minune hazardul*) - dar nu poți să gândești repetat, că nu ai decât un singur suflet (*Eden*). Poetul în lumea sa, necăjit,

prin voia bună - pe voia rea o sfădește într-o desăvârșire, dar se răsfață apoi dându-și cu zorii zilei pe față (*Saltimbacii*), de asemeni el pare robul unei mari iubiri dintr-o partidă de iluzie înmărmurită, dintr-o spațioasă veșnicie (*Poetul*). Uneori pare asurzit de tăcere pe un drum suind tot înainte, spre miracole stinghere (*Filmați încovoierea bruscă a umerilor*); iar o dragoste de culori devastate, ca pe o dezamăgire - întâlnim în poemul *Dilemă*.

Domnul Grigurcu și-a construit patul germinativ de calitate cu migală și seriozitate, cu mult timp înainte și azvârlit din ceas în ceas pe-o culme singur a rămas.

Vasile Ponea

Note de lectură

Arta combat la Ștefan Doru Dăncuș, anti- mascarade

Citindu-l pe Aurel Sasu, privitor la un anume hronicism (preferabil cronicism, pe-a neolati-nească, Maestre!, n.) Ștefan Doru Dăncuș a fost și continuă a mai fi, atât prin satire, cât și prin proza și eseurile lui, un moralist cu simțul umorului...El scrie pentru a (se) cunoaște, este un ironic nesolitar, deși egida generică a și a parteneriatelor lui e aceea de SINGUR..., un raționalist echi- visător cu viguroasă aspirație pe verticala Libertății.

În Eliberarea,...autocercetașul Șt. D. D. analizează gesturi, pasiuni, cultivând principiile bunul simț dar și ale clarviziunii...(ibid. cit). Cum spunea un Thomas More, pe constanta Operei sale, incomodă pentru unii, ”limbajul, moravurile, instituțiile

și legile rămân perfect identice”...Remarcabil el ni se destăinuie, într-o ultrafină mecanică a literaturii (v. Istrati, Fănuș Neagu, Mircea Micu ș.a) în acel energetism contrapunctic paradigmelor sudice - ludice, din sorginte Nordică, sub Azimut splendid românesc..S.D.D. nu pozează ipocrit în missionarist, ci pledează o demnitate a sincerității așa cum o definise Laurențiu Ulici...

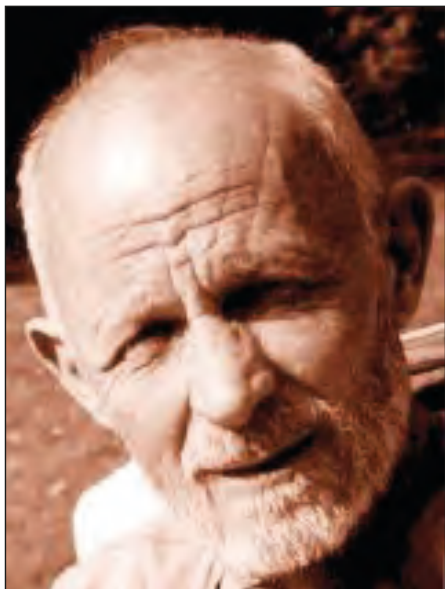
Brâncușianul Dăncuș combate nu Masa tăcerii, ci Măscă tăcerilor, mascaradele toate, de la Mme Bovary recte Hugo, idem a dlui Breban...

Cu atât mai nicăieri cum patibulează H. R. Patapieviucul. Hauk!

Eugen Evu

retro Poeme

Eugen Evu

ultima apariție a mea în revista USR...

Luciul apei

Cu privirea geamănă unduios străvisînd
 Se măsoară adâncimile-n primordia apei
 Cum în textul zburat dintre orb și cuvânt
 Zbaterea azimutului pleoapei...
 Chip si-asemănare din Arhaetip
 La incindenta luminei cu sinele
 Poema ne lecuie – sărutul divin
 Sublimînd muscătura dorintei, amin.
 Familia, 1986

Ana plângînd

- doamnei Blandiana-

Am auzit-o iarăși pe Doamna Ana plângînd
 la radio românește plîngea undeva-n Europa
 melodios și straniu în seara de doi iulie
 ocrotitor plânset al zeiței Bendis
 certîndu-l pe diavol, ah, cumplit, manoleic
 stigmat !
 și plânset de dragoste fără rodnicie
 „ stii, Evule, e vorba de noroc”...
 Minciună sete si ură vegetal în cenzură
 Une etrange relation avec les chosos
 La facenocturne de Dieu?
 În iulie după lovitura de stat
 EA plîngea respinsă grav de colectiv
 Zgîlțînd arborul ființei
 Și EL râdea blestemîndu-și orbirea
 Rob-sieși- stăpân
 Căzut în femeie incubul
 *poem cenzurat, apărut în revista Orizont,
 1980, sub genericul Cutia Pandorei...

Puntea din vis

Pe umărul tău niciodată
 Palma mea prinsă nu va fi pasăre
 Îți voi retrăi amintirile
 Te însoțesc în fagurii labirintici
 Ai viselor
 Suport complicitatea duală a umbrelor
 Infernul nepierdut
 Care-și leapădă ca solzii rănile în uman
 Pe spatele cuvintelor
 Eu doar îmblânzesc preaiubind un daimon
 Rebel. Cer clemență pentru trădarea ta
 Cadă brațul meu odată cu ultima stea !
 Destrame lumina puntea din vis
 Nu sunt nici orfeic, nici narcisic,
 Ci doar sămănșos, prin cunoaștere.
 *Revista Opinia, Iași, 1997

Stamora Moravita, un reportaj

Dublul cordon de vameși binaționali
 Vineți încrunțați milițieni
 Și cei kaki, ai armatei care trage
 În proprii ei părinți
 Flux trafic de cratițe și donații de carte
 De la Deva rotisor de miei mioritici
 Și toboșari ai lăsatei secului
 Și anchetatorilor mei haiku-vuh and văceanu
 Jur- împrejur arături ca ștergarele moșilor
 Dulceag vânt Acvilon dinspre Hateg
 Și Kogaion...
 În melosul rom-sîrbo- croat
 O, ce nebulie-n istoria mutilată de jertfe!
 Clănțâne a sânge fratern clopote oarbe...
 Semineuri, turisme, fanfare,
 Utilaje ahambare valută forte standarde
 trafic prin Triest columbare exotice
 vile piscine copii bursieri în România
 ce nu au este mult mai mortal
 cu răsucite rădăcini împierite-n Ardeal-
 benzină orizont recesiv în istorie
 se plîng nu de Tito, ci de poetul tiran
 Vug Draskovici!
 Ochi în spate nu au, trecut retezat
 Emisiunile tv la București se receptează
 Cu pureci, ca de la bulgari-
 Fără sonor, vai, cei tineri, gata să lupte

- A moșteni utilaje, vilele, memoria
Aia moartă, ca a lui Puslojici și a lui Nichita...
*Revista Banatul Sârbesc, Serbia, 1997

Omul pe tărături

n-am stare n-am stare
din stânga himera cu ghiare
din dreapta cea iubitor- trădătoare
n-am stare n-am stare
dinspre pădure s-ar smulge să zboare
toate poienile în care-am îngenunchiat
întru a te cunoaște prin celestul păcat
în bătrânul niciodată păcat!
Nălucitoarea! Din lacrima zeului
Dus-am războiul lunar, perigeului
Prin zodiacul din antikitera
Până când întreind emisfera
Cerebrală-a redevenirii
între morții mei reptaji
se va stinge blestemul
din surori și din frați...
Lăudată nestarea să iarăși învie
Dumnezeimea prin entelehie !

Unicitatea fraților

Suferințele fratelui tranfigurat
Prin uitătura celei ce l-a trădat
Mă doare ca o rană doar sieși închisă
Gelozie și destin secundar asumat
De același pântec în Diferență purtat.
Se spune că ura de sine, cea fată de rău,
E suferinta de a nu iubi ce-i al tău
Noi n-am fost simultani
Pe sub parapante sub corbi subterani
Iertat să fiu că fost-am dintâiul născut
Iertat să fii, ne vor duce pe scut
Fiii și nepoții
Plinindu-ne sorții.

De boue et de sang

- fragment-

Pleiada teluricilor
Fumegă sub Cancer.
Sfârmată estetica sacrum
Simulacre din chakre.
Logos muscat fruct oprit doar gustat
Cuvânt de neucis între suflet și harfe
Crucea femeie culcată-n bărbat
Dogma-i a cărnii cu solzuri de șarpe.
Fruntea mea pe genunchi și-n zăpadă
La picioarele zeului nicidecum să cadă !

lată de ce anume mă temeam
Adumbrit printre verbe să-i aștept pe cei buni
Din abandonul neștiinței de-o moarte
Te-am venerat cum știam din străbuni
Doar pe tine, femeie din carte.
Cei ce au promis întoarcerea-n zare
Să ne resoarbă din groapa cu fiare
Îi va ucide- lumină cunoașterea -
Reacția în lanț, om- renașterea.
*Revista Contemporanul, august 2001

Oratio vecchio

La ieșirea din pădurea
Hermeneica din sus
Nicăieri de nicăurea
Moartea și-a tocit securea
La vânatul nesupus
Rabdă curva nesătulă
Unde taie iar răsare
Mama fricii, tarantulă
Moașa foamei cărnii-amare

Nu îi pasă-n nebunie
Câte cruci a-nșiruit
Ca la mine-n poezie
Toate câte le-am iubit
Cumva suferă cu partea
Preaiubirei doritoare
Ardă templul ei, deci moartea,
Mănăstire-ntre picioare!
Viata care m-a iubit
Mă va răzbuna, femeie?
Hop și eu, poet smintit,
Răzlețit prn epopee...
Nu mă las ucis de tine,
Rabdă, moartea, n-ai noroc!
Mama-mi spuse-ntre suspine
" Tu nu ești de-aici, de loc"...
* Vitraliu Arte frumoase, Deva 1989.

Le poète existe toujours

Le poète existe toujours.
La poesie devient
Emotions et ombres des nuages
Courant sur les champs eleusiens
Traduire, c'est une utopie.
Le ciel est étoile même dans la journée.
La mort a seulement la part
Des ombres
Dans la peinture.
*Revista L- Agora, 2001, Franța

Restituirii Poeme

Mircea Arjuna

Mi-e teama

Mi-e teamă să adorm în vis
Și să visez frumos în somn
Că mă trezesc direct în paradis,
Acolo unde-s așteptat de Domn.

Atâta frică mă cuprinde-n pat,
De parcă m-aș băga în apă...,
Și trebuie din brațe să tot bat,
În visul care va să-nceapă.

De-aceea nu mai dorm în tihnă,
De frică ... frica asta mă doboară.
Și-mi este dor atâta de odihnă...,
Și aș dormi profund, ca pietrele de moară.

Mi-e teamă să adorm în vis,
Să nu se-ntâmpale o întâmplare,
Să mă trezesc direct în paradis...
Și să îmi fie dor mereu de-o floare.

Si voi pleca

Și voi pleca să-mi fie iarăși dor
De mine ca și altădată....
Presimt plecarea cum se urcă în picior
Și-n urma caldă, cum începe să se zbată .
Ș-aș ajung acolo unde nu mai fost-am încă ,
În loc curat de gânduri și de vise ... ,
Presimt acestea ca pe o poruncă,
În baterile inimii, atâta de precise.
Și voi pleca să-mi fie iarăși dor
De mine ... , și ca să uit de mine iară...
Presimt aceasta,... drumul nu nu va fi ușor,
Și dorul meu plecând cu mine, să dispară.

Să bem această cupă cu miros de lut

(lui Tudor Voinea)

Să bem această cupă cu miros de lut,
Pentru noroc..., să bem și pentru soartă.
Să bem din roua noastră de-nceput
Până la fund, și dincolo de toartă.

Priviți cum ninge peste visele cu îngeri,
Acolo unde i-am lăsat să ne aștepte...
Și frunze roșii îs pe crengile de sângeri,
Ce au rămas acolo, fluturi să deștepte .

De liniște și dor, să bem încă o cupă,
Toți prietenii ce am rămas lângă ninsoare,
Ca să vedem de ne așteaptă raiul după
Această iarnă care vrea să ne-nconjoare ...

Să bem această cupă cu miros de lut.

Mi-e dor

(pentru Ion Popescu-Chebacea)

Mi-e dor de mine, ca frunzelor de fluturi
Și florilor de soare alb, prelins din nori.
Mi-e dor de mine, cel de la-nceputuri
Și rătăcit prin amintire uneori .
De voi mi-e dor, o îngeri, fără aripi large,
Ce ați pornit pe Stix atâta de devreme,
Cu barca neagră, fără de catarge .....,
De voi mi-e dor... și n-are cine să vă cheme.
Atâtea goluri și chenare de ferpar mă dor,
Ca rana de sărut pe buza prea spuzită...,
Atâtea goluri, urmă fără de picior,
Prin inima de-acuma tare obosită.
Mi-e dor de voi, ca unui mânz de fugă
Pe câmpul verde..., iarba să mă-nnece...
Și pentru cei plecați ridic această rugă,
Un gând pios din dorul ce nu-mi trece.

Nu știu

(lui Viorel Gârbaciu)

Nu știu ce sunt, dar știu ce mi-s.
Am fost și-n iad, mă duc și-n paradis.
Am fost și lup, am fost și cerb gonit.
Și vânător am fost și fost-am și rănit.
Și toate m-au durut ... și dor mă încă.
Nu vreau să cad, de-mi dați poruncă.
De-aceea zic și tac apoi că vreau:
Lăsați-mă să fiu ce sunt, cât stau.

De teama visului

(celui care m-a urât dincolo de ființa sa)

De teama visului fecund ce mă inundă
Cu ape izvorâte din zăpezi topite,
M-ascund în viața ce-i acum rotundă,
Și clocotește-n mine cu ispite,
Mă salt pe val, cum aș urca pe scară,
Purtat de el spre încă un liman,
Mă las purtat de apa care zboară,
Culcând sub ea și visul meu tiran.

De vise nu am timp, nici vreme prea
Să stau pasiv, privind în urmă...
Mă fac mai greu, povară apei grea ,
Să las în valul ei o urmă care scurmă.
De mine nu mi-e teamă, dar mi-e dor
Să-nnot cu bateri largi de brațe....,
Și apei, când socot, să-i pun pripor,
S-o fac să curgă, nu să-nhațe.

De-aceea bat din brațe voinicește,
Să trec prin apa vieții și să ies curat,
Și să mă fac ce am visat, un pește
Plutind magnific... și să fiu iertat
Că n-am putut trăi pe lângă plaur,
C-am înotat cum fuse voia lor, altora
Să fiu din nou un peștișor de aur
Dorit să fac dorința tuturor.

O literă ...

O literă mai pun ca să se facă întregul,
rotund și să cuprindă-n el ideea ,
cum aș mai pune o petală florii
în care am ascuns de rătăcirii femeia .

O literă, atât lipsește, ca să fie clar
un gând, o zbatere de geană fină,
ce nu încapă într-un buzunar,
zbatându-se să iasă la lumină.

O literă, atâta e, cât o părere oarecare
ce nu o dai, când mintea nu cutează....,
e punctul apărut de dincolo de soare
și nezărit, ce universul tot o luminează.

O literă de multe ori, o literă contează.

Ridic o mână

ridic o mână ca să spun ce vreau,
tăcerea mea s-o sparg de un ecou,
și în timpane să vă dau,
un sunet nou, un cântec nou.

ridic o mână să vedeți că încă sunt,
privirile uimite să mă cerceteze,
să vă mirați ca de un sfânt,
căzut din cer pe metereze.

ridic o mână să arăt o cale de urmat,
cu șerpuiți și poticneală,
și să rămân cu brațul ridicat
către direcția finală .

ridic o mână ca să ies din rând,
și din canoane să mă depărtez,
pe altă cale, singur apucând,
o nouă lume, lumii să-i creez.

Ce spaime mari ...

ce spaime mari vă invadează visul,
croit în somnul de amiază,
un cocostârc cât paradisul,
spre care nimeni nu cutează?

ce spaime mari vă umplu de angoase,
cu ape negre ca de smoală...
unde-s femeile frumoase,
pe care nimeni nu le scoală?

ce spaime mari le împingeți către mal,
ca bărci târate pe nisipul,
nesărutat nicicând de val,
în care să vă vedeți chipul?

ce spaime mari ce spaime mari,
că nu scăpați de ele,
apasă greu pe umerii solari,
ce nu se saltă din zăbrele?

Scrisoarea aceasta

(lui Mircea Bârsilă din vremea când
era timișorean)

scrisoarea aceasta e ultima care se face înaintea
tăcerii de apoi,
se scrie cu mâna la tâmplă, domol așezată căuș...
e scrisă întâi înăuntru, cu gândul năier, ce-l înmoi
în liniștea de lacrimi pierdute spre greul urcuș.

scrisoarea aceasta se face cu litere întoarse,
cu rune de ape ucise,
se scrie cu mâna un grad mai sus către stea,
pecete se pune pe gene și giulgiu pe vise,
se lasă ca fulgul să cadă, ca piatra să pară
de grea.

scrisoarea aceasta aceluia este de-acuma meni-
tă, să stea ca oglindă,
în ea să se vadă mai tineri, cu pomii în floare la
tâmplă...,
e scrisă încet, să poată risipa în ea să-l cuprindă,
pe cel ce a scris-o de-o viață, ce adesea se-ntâmplă.

scrisoarea aceasta e prima pe care poștașul în
tolbă n-o poartă, nici duce...
ea are puține cuvinte, și-s grele, o trag la pă-
mânt...,
se înalță în aer, neștiind încotro s-apuice...
scrisoarea aceasta nu este semnată, lipsește
doar ultimul rând.

scrisoarea aceasta oricând e citită la lampa cu
flacăra mică...,
se scrie cu unghia-n carne înfiptă de frică.

Nu am curajul ...

.... să plec la drum de seară
doar cu mine nepereche,
mai vreau înc-o primăvară
să adaug la ureche .

.... să vă las cu-atâția fluturi ,
zborul să-ncercați cu ei,
dar nici cu puținii vulturi,
rotitori printre femei .

....despre toate să vorbesc ,
nu se poate , nu e bine ,
doar eu singur să pornesc,
să mă întâlnesc cu mine .

de aceea n- am curajul
să vă las cu doru-n piept ... ,
iar de-o fi să trec pârleazul ,
stau puțin ... ,și vă aștept .
(la începutul versurilor cu puncte se adaugă „nu
am curajul ”)

Vin către voi

(lui Jean Cănavoiu)

vin către voi cu brațele săltate peste umăr,
în exercițiul pentru zbor planat,
cocorii toamnei primăvara-i număr
și numărul se schimb-neâncetat.

vin către voi cum aş putea ca să vă dau ocol,
să vă cuprind la piept, ca iubitoarea mamă,
de puii ei, ce-și lasă cuibul gol,
și ploaia cerului cu norii îl destramă.

vin către voi cu inima încă bătând în palmă,
și caldă încă de un dor nespus...
privirea voastră mă așteaptă calmă,
dar zboru-i nalt și cerul mult prea sus.

vin către voi cu mersul lin, cum aş călca ușor pe ape,
și valul greu începe să mă-ngroape.

Hei, trubadur ...

(să-i fie de suflet lui „Spirache ” Popescu)

hei, trubadur e spartă pălăria și chitara tace ,
un lemn ce este, fără glas,
din corzi un sunet nu se face,
la ceasul care ne-a rămas.

hei, trubadur ascunzi tăcerile în tine,
ca într-o grotă fără de ecou,
și pelerina ta „care abia se ține”
pe umărul căzut, căzut din nou .

hei, trubadur te-așteaptă lumea iară,
o veste să aduci despre o zână,
și prințul ei iubit o seară
cât viața care să-i rămână

hei, trubadur te-așteaptă vinul pus în oală,
pe buză miere, și să-ți placă
dintr-o sorbire..., să rămână goală
tăcerea ta..., iar cântec să se facă.

hei, trubadur hai, fă-te mai aproape,
deschide-ți baiera la glăsuire,
și ochiul tău nu îl lăsa să-i scape
când zici acum de părăsire.

hei, trubadur să zici ce știi că doare,
acolo unde le-ai băgat zăvor,
să zici de viața viitoare,
de noi să cânti,... când ți-o fi dor.

Drum prin Țara Loviștei

Ion Elena

Revenim pe drumuri străvechi de țară, după două decenii. Străbatem iarăși defileul făurit de Olt prin cremenea Carpaților, în calea-i spre Dunăre. Nu se aude curgând râul! Unda lui, lină și tăcută, se cufundă în luciul lacului liniștit sub abrupturile stâncoase ale Munților Cozia. Urcăm pe vale, pe podul zidit în lungul albiei, trecem pe sub umbre de versanți și păduri, până în inima depresiunii, lângă Brezoi, unde Țara Loviștei - ținutul dintre Făgăraș și Parâng - îți deschide porțile spre o altă țară a ei - Țara Lotrului - meleg încărcat de legende și strașnice împliniri ale inteligenței și acțiunii umane.

Nu ajungem la Perișani, în strânsorile de piatră ale munților, unde se presupune că oștenii lui Basarab Voievod au dat victorioasa bătălie de la Posada. Rămânem mai la vale de acest spațiu istoric și pătrundem în misterioasa țară a Lotrului, însoțind râul de la întâlnirea lui cu Oltul până departe, spre izvoarele de sub cerdacele munților, uimindu-ne de făpturile prometeice născute din legendarele fapte ale lotrilor luminii, care au străpuns munții, au înălțat baraje și au îmblânzit apele diri-

jându-le spre stranii uzine, unde iureșul lor picură și azi mulți wați-putere în rețelele energetice ale civilizației.

Trecem prin orașul Brezoi, dar nu mai întâlnim forfota citadină de altădată. Remarcăm firave semnale care mai vorbesc despre ocupațiile legate de prelucrarea lemnului, industrie cu care localnicii se mândreau cândva. Șoseaua șerpuiește pe sub versanții împăduriți cu fag viguros. Așezările umane sunt rare și pierdute în sălbăticia acestui paradis montan. Abia după ce trecem de Valea lui Stan, munții ocupă orizontul albastru, arătându-și măreția și frumusețea. Crestele îndepărtate ale munților Lotrului, Căpățanii și Latoriței veghează zarea, parcă își întind brațele să te oprească aici, în ținuturi pline de taină și puritate.

Suntem spre sfârșitul lui august, prin locuri în care doar potecile ciobănești erau stăpâne odinioară. Comunități izolate, strălucind prin meșteșuguri și tradiții perene într-un spațiu geografic atractiv, se ivesc în puținele largimi ale văii. La Brădișor, întâlnim primul baraj din beton în arc care zăgăzuiește Lotrul, deviindu-l prin galeria sfredelită în miez de munte direct în albia Oltului. Lacul de acumulare a împrumutat culoarea cerului și a pădurilor care curg până în maluri. Întinderea lui dezvelește privirii sclipiri albastrui cu nuanțe de smarald, între pinteni stâncoși, coborâri de poiene și văl de izvoare. În largul apelor reci, învăluite de taină și sălbăticie, impresionează prin propria geometrie și întrebuintare

păstrăvăria plutitoare, apanaj al oamenilor cu îndeletniciri riguroase și ecologice din domeniul pisciculturii silvatică.

Ocolim spre amfiteatrul verde al Carpaților. Admirăm arhitectura caselor din Mălaia, ogindite în luciul lacului ridicat sub cupole de păduri falnice. Pe fața plaiurilor verzi presărate cu brazi pitici se zăresc vitele pășunând iarba crudă și grasă a munților. Mai aproape de albia râului, vlăguit de susur și valuri, se leagă pâlcurile de alun bogat în rod. La margine de drum, oprim să gustăm din ofranda culegătorilor, să respirăm parfumul poienilor dezmiardate de soare și ploii. Suntem întâmpinați de oameni încercați de conviețuirea cu muntele, voioși și hotărâți, cu mâinile aspre și obrajii îmbujorați. Alegem de la ei un coșuleț cu alune de pădure culese de pe povârnișurile Latoriței.

Rămâne în stânga drumul ce duce spre cetatea subpământeană de la Ciunget, uzina care turbinează toate râurile culese din arborele vital al Lotrului. Și Latorița, cu pereții muntelui ferăstruiți în forme ce încântă ochiul, cu șuvoaiele cristaline în care zburdă unul și unul păstrăvul indigen, cu barajul de la Petrimanu, unde se azvârle spumegător Oltețul după ce iese din măruntaiele muntelui. Înaintăm spre Voineasa, așezare cu numele haiducului Voinea ridicată la statut de stațiune de energeticienii secolului douăzeci. Măsurăm cu privirea împrejurimile și constatăm cât de puțini vizitatori sunt pe aici. Lăsăm în aval confluența Lotrului cu Jidoaia și încercăm călătoria tot mai adânc în singu-

☑ rătătea naturii. Să găsim la el acasă, Lotrul!

Pătrundem solitari în templul munților. Lăsăm în aval Voineasa, stațiunea născută din dorința românilor de a îmblânzi Lotrul și de a-i culege puterea energetică. Drumul șerpuiește pe vatra văii, lipit de glezna versanților, și înaintează curajos spre culmile montane. Pe margini piezișe se agață temerari alunii cu smocuri de fructe zdrențăroase în ramuri. Culegătorii de alune și mănătărci se întâlnesc tot mai rar pe aici.

La confluența cu pârâul Mănăileasa, șoseaua se bifurcă spre dreapta, pe cursul sălbatic al Lotrului, cu vestitele cataracte și văgăuni enigmatice pe care sticlește în lumină minereul de mică, și spre stânga, pe un fir de apă mai domol, urcând în spectaculoase serpentine spre pridvorul vulturilor, printre păduri zvelte, cu coloane înalte și dese de brad și molid,

ca să coboare apoi în uriașa căldare a munților unde s-a ridicat lacul de acumulare de la Vidra.

Suntem în țara prin care s-au răzvrătit la restriște haiducii Voinea, Breazu și Ciungu, de numele cărora se leagă acum denumirea unor localități din această pitorească depresiune a Carpaților noștri. Lăsăm drumul pietruit să scormonească valea către curmătura barajului, printre prăvăliri de codri imenși de conifere sau de versanți văduviți de pădurile tăiate de braconierii nărași la furtașag de lemn. Suverană, natura își oblojește rănilor, îmbrăcându-și munții golași cu lăstărișuri dăruitoare de freamăt lung de codru verde. Alegem urcușul spectaculos al asfaltului cățarat pe piepturi de munte, peste văioage și izvoare, până spre golul alpin, dincolo de culmi, să coborâm apoi până-n buza lacului, unde valul sărută florile de garofiță și ciobanii ogoaie turmele-n rariștea dintre ziduri de molid.

Încercăm să ne pierdem spre coronamentul barajului Vidra, un zid gigantic din piatră și argilă prăvălit în calea apelor prin viziunea proiectantului, cu tenacitatea specialiștilor constructori și forfota me-

seriașilor experimentați în stăpânirea utilajelor ziditoare de minuni. Reapar aici culegătorii cu coșurile de ciuperci în cârcă, retrăgându-se spre adăposturile vremelnice. A trecut de ora trei a după-amiezii. Pășim pe baraj și ne oprim undeva la mijlocul lui, să admirăm întinderea de ape pripășită în căușul larg al munților. Ne primește cu prudență agentul de pază al acestei îndrăznețe lucrări hidrotehnice. Observând uimirea noastră în fața priveliștii mărețe, începe a ne povesti cu mândrie ceea ce știa el despre istoria ingenioasei construcții.

Epopoea de pe Lotru a durat mai mult de două decenii. Privim analitic povârnișul barajului și ne minunăm de stâncile mari și negre înfipte în trupul acestuia. Suntem la o altitudine de 1 289 de metri deasupra nivelului mării. Plouă mărunț și vântul rece ne șuieră pe la urechi. Ne impresionează această împlinire unică la acea vreme în Europa, operă a confruntării dintre strălucirea științei ingineresti din România și uluitoarea forță a izvoarelor din munții noștri.

Se spune că, pentru supunerea râurilor de aici, s-au sfredelit prin miez de stâncă 150 km de galerii, să fie aduse 81 de cursuri repezi de ape în uimitorul lac de la Vidra, prin pompare sub presiune. Se vorbește despre descărcătoare de ape mari, vane de echilibru, galerii de fugă, conducte forțate și alte obiective tehnologice, implantate cu măiestrie în măruntaiele adâncurilor, culminând cu superba bijuterie a transformării și străfulgerării energiilor - Centrala Hidroelectrică Lotru-Ciungu.

Ne minunăm de ce auzim și vedem. Este inutil să comparăm avântul acelor ani de durabile zidiri cu fragila rătăcire a culegătorilor de fructe de pădure de azi adăpostiți în arealul fostei colonii Puru, unde au locuit și au trăit constructorii de baraje și hidrocentrale. Impresionați și nedumiriți totodată ne despărțim cu binețe de amfitrionul nostru și părăsim aceste locuri înnobilate de izbânzi și sacrificii umane. Ne întoarcem ușor, pe drumul cu gropi și bolovăniș mărunț. Pe versantul din stânga zărim un telescaun înțepenit. Câteva pavilioane urcă în trepte spre vârful pantei. Hotelul fanion al stațiunii are aceeași înfățișare, neschimbată de ani buni, de construcție neglijată într-o stațiune părăsită de orice speranță. Nu știm dacă, la iarnă, vor fi turiști la Vidra!

Septembrie coborâse culorile toamnei prin pâlcurile de fag presărate în verdele adânc al pădurilor de molid. Aștepta sosirea lui octombrie, să coloreze în galben frunzișul pantelor scoborătoare ☑

până-n geană de lac. Aveam în dreapta întinderea albastră de ape în care scapătau în fulgerări scurte razele soarelui trecut spre Vârful Bora din Coasta Benghii.

Lacul uriaș cuprinde vatra Depresiunii Puru. Este cel mai mare de pe râul Lotru și al treilea din România. Are o adâncime de 109 metri la glezna barajului, un zid gigantic înălțat din piatra smulsă prin dinamitarea muntelui și legată cu miez de argilă, care zăgăzuieste un lac limpede și strălucitor cu un volum de 340 de milioane metri cubi de apă, răspândit pe o suprafață de peste 1000 de hectare. Scormonind mai mult în fișa tehnică a barajului zămislit în fosta vale a cataractelor, aflăm că acesta s-a ridicat între anii 1966-1973, având o lățime de 487 metri la bază și 10 metri la coronament, cu o înălțime de 121 metri. În plan longitudinal, în ulucul văii, barajul măsoară 237 metri iar la partea superioară - 350 metri. Lungimea lacului se apropie de 10 km., până la vărsarea Tâmpii în Lotru.

Trepte de scări tocite de scurgerea timpului urcă spre pavilioanele și hotelul fără nume ale stațiunii părăsite de două decenii. De atunci, Vidra este tot în așteptarea viitorului. Între timp, sălbăticia se re-instalează în geometria de beton a clădirilor. Pe cărării coboară culegătorii cu poverile de ciuperci în spate, cu găleți pline de afine, merișoare și alune. Străbatem cu prudență drumul pitit sub vârfuri de molid și ocolim înspre talpa masivului Latorița. La cascada din răspântie, suntem îndemnați cu produse păstorești, siropuri de zmeură și afine, cu miere ecologică, de un cioban venit chiar din Novaciul Gorjului.

Înaintăm pe centura sudică a lacului, unde se vede vălul izvoarelor care curg tocmai din acumularea Galbenu, prin cădere gravitațională pe o rețea de galerii în lungime de aproape 13 km. Stăvilarul de ape a fost înălțat pe pâraul Latorița, la 1 308 metri altitudine, având 60 de metri înălțime și 174 metri lungime la coronament. El întinde între pîntenii munților 17 hectare de luciu de apă. Suntem în spațiul geografic al celei mai impresionante amenajări hidroenergetice de pe apele interioare ale țării, unde Lotrul este adus sub pământ pentru a-i smulge energia prin iureș de turbine.

Molidișul ne desparte de maluri răpindu-ne privilegiul de a admira săgetarea păstrăvului sprinten. Zărim, peste lac, potecile care urcă munții în lungul

văilor Balului, Sărăcinu Mijlociu și Goța Mare. Nu se văd, între valuri, ca altădată, la antrenament caiaciștii și canoiștii din lotul național al României. Trecem podurile în lucru peste izvoarele repezi ce se prăvălesc din munți, Pietrele Vidruței, Mioara, Valea Benghii, Mieru și Pârâul Adânc. Ajungem până în preajma liniștirii Lotrului în lac, la Lunca cu Funiile.

Oprim să respirăm aerul tare, puternic ozonat, lângă pârtia de schi de la Puru. Telegondolele sunt oprite. Nicio șoaptă de lucrător nu se aude în ungherele de șantier deschise la poala muntelui. Aici este cea mai frumoasă, cea mai înaltă și cea mai spectaculoasă pârtie de schi a țării, care se desprinde în coborâș de la 2049 metri altitudine, din Vârful Puru al Munților Latoriței. Prietenii mei, Nae și Ovidiu, se cațără de versant culegând merișoare din hățișul

verde și admirând florile de priboi ivite printre brăduți. Dincolo, pe malul nordic, câțiva pescari își încearcă norocul la păstrăv. Peste creștetul lor se înalță în desiș pădurile de molid ale Țării Lotrului, care urcă în regimente și legiuni verzi și sănătoase până spre golurile alpine din Șureanu. În larg de zare, în panorama munților, soarele poleiește cu lumină reliefele stațiunii Vidra.

Ne reîntoarcem la drum spre Obârșia Lotrului. Truda de peste vară a culegătorilor este pe final. Se încarcă în dube lăzi cu ciuperci bondoace și curate din pădurile munților. La întâlnirea cu pâraul Pravaț, drumul se despică spre Oașa. Alegem calea spre Petroșani. Trecem Lotrul prin Luncile lui Rusalim și urcăm spre platourile din Parâng. Soarele bate în creasta stâncoasă din Ciobanu Mare. După un popas la stâna din Ștefanu, unde ne ospătam cu tocan și balmoș, ne cocoțăm pe spectaculoasa și misterioasa șosea Transalpina.

Să ne minunăm din nou și să prindem cu mâna norii!

Poeme

Alex Gregora

Toba africană

*Un bărbat oarecare
s-a retras într-o umbră
și s-a regăsit acolo în forma
unui trup de peste cincizeci de ani
împlântat cu sânge, cu viață, cu moarte.*

*Un bărbat ce a împrumutat brațele mele
s-a preschimbât într-un arbore pur și simplu
acum e o canoe ce spintecă apa
până în viscere.*

Un bărbat ce mi-a dobândit ochii
în toate ceremoniile crepusculare viitoare,
un bărbat ca o reptilă
la banchetul din urmă,
un bărbat al vechilor lumi
închihuindu-se înaintea de toate
doar atingerea ce pulverizează sunetele
dintr-o tobă africană.

Ceasornic de aer

*Unii au spus că sufletele sunt
agonisite după voia lui Dumnezeu
de către cei mai înalți copaci
și nu par stăpânite de păsările
cu patimă să le iscodească
încă în chipul dintâi,
asemenea unui ceasornic de aer
pentru că Domnul este părtinitor.*

Rostirea

*Dumnezeul meu – te-am căutat și în poemul
desenat ieri pe zăpada mieilor
cu sângele prelins de pe ascuțișul
săbiei mele vrednice.*

*Dumnezeul meu – te-am strigat
ca lăcusta lovită de-o alică
slobozită dintr-o muschetă arabă
pierdută în pustie.*

*Dumnezeul meu – te-am așteptat
cum își aștepta nouă scriptură litera
cea cu frică și cea cu sfinți flămânzi
însoțindu-ți Ție singurătatea.*

Dumnezeul meu – te-am vânturat
cu tot cu țepi și măracini pe o holdă
de deal cleios în parfumuri
cu maci interiori
și alcătuirii de izvoare.

Dumnezeul meu – te-am petrecut
cu vin de lină lumină
și te-am slăvit în vrednice
chiuituri de pe coamele cailor.

Dumnezeul meu – și în carnea clopotelor
de la mănăstirile din Bizanț
eu ți-am rostit numele.

Binecuvântare

Am să exist cât o funie
de păianjen marcată între două
buburuze, cât un pod
și cu toate legănările bobitelor de rouă
în văzul tuturor doar clopote
atât de mari, ca să pară
dumnezeiești.

Am să exist anume felinarului
cu seul pătruns prin urechea
unui ac de gherghef
neodihnit la sărbătoare.

Am să exist prin ascultarea
viforului, printre lupi și fluturi
arsenici în zbor de nerăbdare,
gând al copacului
sădit și răsădit
și răsărit în binecuvântare.

Ziua

*Va veni o zi
când voi fi singur
sub un dâmb plictisit de citirea
unui alt psalm al amurgului,
iar cerul va arăta ca o mare
străbătută de un aisberg plutitor
cu trupul unui urs polar.*

*Până voi muri va veni
o zi ca o chilie de adolescent
iluminând sfinții icoanelor
cu molii în mișcări superbe
în stare de veghe
asemenea stihului din rugăciunea
de splendoare către Dumnezeu.*

Smerenie

*Uite, Doamne, cum ziua se face
după îngăduința gândului tău
iar lumina vine ca un cariu
prin arborii plantați în galaxiile
ce se împuținează mereu.*

*Uite, Doamne, cum dimineața se sparge
în geamuri ninse cu păpădii stelare
și în oglizi se săvârșesc
foșnetele ca esențe
de icoane.*

*Uite, Doamne, calul pe care-l călăresc
ca un rob și am palmele sărate
de marea sângelui Tău,
iar țipătul din chipul meu
mi-l vindecă doar un doftor
medieval de-atâta singurătate.*

*Uite, Doamne, cum dealul pe care urc
dacă m-aș putea urca
pornește în smerenie către tine
ca o negrăită hulă a tuturor lucrurilor
răbdătoare și existențiale.*

Despre Sinea Națională...

(continuare din pag. 1)

E de regîndit și opera, niciodată superior- obiectivă(!) a unor geniali din acest spațiu: Lazăr Șeineanu (mitologia sa), Pîrvan, Iorga, Eminescu, Blaga..., H. Daicoviciu, Mircea Vulcănescu, Legionarii, Iosif C. Drăgan, Eugen Barbu, I. Ploscaru, Napoleon Săvescu ș.a. Scrutînd retro-capitulativ perindarea unor atari persoane- cheie ale teoriei existențiale- cu o întregă cohortă de școli ce s-au arătat și s-au estompat în memoria colectivă a Românilor remanenți (!) – constăți că acel substantiv, al xenofobiei, este de facto un reflex condiționat, al instinctului originar- genomic (sic,) – însă corupt de factorii conjuncturali ai Istoriei, cu toți deviaționiști (!) – paradoxal tocmai dinspre ...alogeni! Doctrinile, utopiile, dogmele, sunt un summum al acestui, vorba lui Marin Sorescu, Triajului (v. poemul Dreptatea liniilor, vol. Tușiți). Instinctul legitimității revendicative, resurect prin veac, al legitimității obsesionale, ca paradigmă a Fiindului, oricât răsună de prețios! Originismul, vs asaltul cumva precesiv-, al veneticilor, strămutaților, coloniștilor etc. ; prin substituire, prin cuceriri temporare, prin violență sau viclenie...”. Viclenia cea din mitul grecesc. „Timeo Danaos et dona ferente”? Sau una și mai oribilă: viclenia pan- slavică, de unde inoculatul morb al amalgamului de după retragerea Aureliană și tot ce a urmat! Un egregor, un „ciclotron” ce pare complice (sic, al duplicității ca „raționament” al supraviețuirii) – prin stigma prea- răbdării, sau a toleranței ca dictatură (v. Francis Dessart, Noua Reconquista un Neam vechi, ci nu bătrân (v. G. Călinescu, care afirma el însuși, surescitat, „Eu sunt grec!”) Iar trăsătura de a tolera spre a continua ne este și ea o determinare din afara ființei originare, genomice ! Extremele (atitudinale) se ating în spectrul „misterios” al acestei re- deveniri- redefinitorii, cum ar spune Mircea Eliade.

Dumnezeul Nostru, Gneticianul cosmic, este din interior, sau nu va fi deloc! Fobia existențialistă nu ne poate scoate din Dilemateca (sic, n) ce pare a fi devenit întreaga- ne străbătore în spațiul-timp ACUM. Acelui Dumnezeu din NOI se cere a ne închina, fără a ne tîrî, ci cu starea perenității transcendente, pe verticala Brançușiană, imuabile, a Noastră, cât anume ne vom recunoaște cu limpezime, revelatoriu, în EA. Cred că Poetul știe cel mai reînșeninat, ce anume a fost, este și se deduce profetic a mai fi. A Ne Adeveri.

Să ne amintim

Silviu Doinaş Popescu: „Amiază pe mare”

Al. Florin Ţene

Scria Cesare Brandi că „problema adevărului este o falsă problemă: adevărul este asemenea orizontului de care nu ne apropiem niciodată, pentru că orizontul suntem noi înşine. Realitatea, înţeleasă ca posedare a realului, este o apropiere progresivă care ne ţine totdeauna la aceeaşi depărtare”. Am făcut această digresiune pentru a înţelege mai bine sensul titlului şi conotaţiile emanate de poemele mai tânărilor confrate Silviu Doinaş Popescu, din al doilea volum al său „Amiaza pe mare”, Editura Clusium, 2002. Această reflectare asupra versurilor sale nu o fac printr-o apropiere, fiindcă între ordinea lucrurilor văzute de tânărul poet şi cuvintele sale nu există paralelism. Dacă Spinoza afirma: „ordo et connexio rerum idem est ac ordo et connexio idearum”, este că afirmaţia sa este proiecţia iluzorie a unei aspiraţii, înţeleasă ca o proiecţie de ipoteze, ca o mărşăluire de apropiere fără sfârşit către fiinţă. Fapt ce-l face şi Silviu Doinaş Popescu în „Balada lui Onyx”: „Şi dragostea născută în ţărână/ a ars , cenuşa plânge în odăi./ Pe sacrul Styx trece-o barcă/ până-n/ Vârtejuri de onyx din ochii tăi”.

Faţă de primul volum „Ideea de gheaţă”, trebuie să remarcăm, ab initio, că „ştacheta” este mult ridicată, iar transfigurarea, în chip superior controlată, atât de reflectia lucidă, dar şi de sensibilitatea cu efect liric premeditat.

Relatarea poemelor, de multe ori foarte concisă, e dramatică, chiar chirurgicală, iar imaginea

adolescentului maturizat pare mai mult o operaţie pe sufletul viu ce vibrează la efectele fizice ale naturii: „Iar apa fierbe-n sânge/ şi se evaporă-n sudori/ de rouă dulce, Ori?” sau „Lumina tremurând/ în corpuri de cristal/ ce cresc pe sub pământ./ ...Crepuscul roz, astral”. Poetul este un sentimental rafinat aplicând o cenzură lirică, mereu atentă, întreţinută cu vigoare, construcţia poemului fiind rotundă. Fluxul evocării e purtat de tensiuni subterane şi conotaţii fizice şi filozofice, într-o alternanţă studiată, rumoarea are mereu un aer complice. În plină evocare se deschide o fantă neprevăzută prin care trece răcoarea surprizei: „Acolo el se naşte/ Şi vremea e de fier./ Acolo, ştii: se moare-/ A fost un ofiţer”. (*Insistenţă metafizică*).

Observaţia nu este lipsită nici de acru reflexiv şi, chiar când tema lirică devine gravă, o anumită tandreţe a tonului aureolează discursul îmblânzindu-i suflul dramatic şi cel metafizic: „în crângul rădăcinos luminează printre frunze/ albastrul câmpiilor solare.../ Lacul este pământ mustos/ îşi abate apele magice asupra melodiei neîncetate a

marelor/ Lunii...Şi Dumnezeu prisoseşte din împărăţia-I acest spectacol/ bizar al lumii... „.

Semnul cel mai limpede că mai presus de obiectul confesiunii stau conştiinţa acesteia, reflexul retoric al mărturisirii, poetica amintirii, este faptul că rememoraţia e declanşată, cel mai adesea, chiar prin asumarea convenţiei; „Şi regele florilor suspină petalele...Trandafirii mei s-au scuturat în vânt/ Aud fantomele minţii, mergând în zale./Şi, Transformându-se în Cuvânt...” (*Peisaj*). Substanţa psihologică devine, în acest caz, o proiecţie superioară a poeticii. Acesta e întreg farmecul poeziilor lui Silviu Doinaş Popescu: educarea sensibilităţii prin inteligenţă şi instinct artistic.

Poesis: Amiază pe mare

Silviu Doinaş Popescu

Poezie

Și noaptea gândul mi-l îneacă
În rouă de pe cer
Oceane, rugăciune, apă,
Un roșu giuvaier.

Trei arbori nisipoși
O rugă spre Olimp,
Și boabe de ardei,
Pietrificate în timp.

În spațiu apare o nimfă
Ce cântă a legământ,
Prin ceruri: vene, limfă
Și gândurile-n lut.

Pamflet din flori de tei,
Coroana și spinii de lut
Au răsărit din mine și
Sufletul mi-e mut.

În timpuri vechi

În timpurile vechi din Atlantida
Într-un castel din stele
Din peștera lui Platon în gândurile mele,
Răsar cinci trandafiri. Semiramida
Și falnice galere.

Îmi zâmbește din grota grădinilor sfinte.
Un înger și cuvinte,
Bătrânul filosof plânge - nfășurat în cvinte.
Enigma cântului rămâne totuși ploaia.
Și macii răi din minte.

Simbolică

Trei ape de sub soare
Ce tremură în matcă
Trei ape arzătoare
O simfonie mută
De sunete ascunse
Deci arta nu-i pierdută.

Natura se revelă
Stingându-se în câmpii

Manole sus pe schelă
Din ceară două aripi...

Mundus imaginalis

Pădurea de tăcere
Strălucitoare în sfere

Prin înălțimi de rouă:
Făpturi de aur-două.

Armuri din flori de cer
Răsar timide, pier

Și picături de gheață
O, biata mea paiată!

Definiția imaginației

Doi ochi ca de safir
Se pierd în fantezii
Doi ochi ca de safir
Ciudate amnezii

Pulsează adânc în cer
Un ochi ca de smarald
Pulsează adânc în cer
Iar mystului i-e cald...

Nuntă în asfințit

Un carnaval latent de gusturi
Și de miresme vii.
Pe cerul înlăcrimat
Albastru curge în râuri
Fierbinți, strălucitoare
Străbat zenitu-n cărduri.
Ceremonii ascunse în hrube mari de odă.
Cad pe deasupra frunze
Ca să devină sodă.

Miticul Orfeu

Cât de albastru e cerul
Scăldat în raze un zeu,
Privește, din nadir
Iar, miticul Orfeu
Îngână-ncet un cântec...

Asasinarea democrației

George Iovan

La o adunare a grupului Bilderberg din iunie 1991, mulțumind marilor ziare pentru minciuna și duplicitatea lor, David Rockefeller a spus: *”Ne-ar fi fost imposibil să transformăm în realitate planul nostru franc-masonic mondial dacă în toți acești ani s-ar fi revărsat lumina publicității asupra noastră. Dar acum lumea e mai evoluată și e pregătită să mărșăluiască spre un guvern mondial. Desigur că suveranitatea supranațională a unei elite intelectuale (de remarcat că referirea privește intelectualii de teapa lui Lenin, Stalin, Beria, Hrușciiov, Brejnev etc.) și bancare este preferabilă autoterminării naționale practicate în secolele trecute.”*

În anul 1953 John Swinton, decanul ziariștilor din America, atunci când i s-a cerut să închine un pahar pentru presa independentă, la un banchet din New York Press Club, a spus: *“Nu există la această dată în istoria Americii o presă independentă. O știți și voi și o știu și eu. Niciunul dintre voi nu îndrăznește să-și exprime părerile în mod cinstit și, chiar dacă ați face-o, știți dinainte că n-ar fi publicate. Eu primesc un salariu săptămânal ca să-mi țin părerile cinstite în afara ziarului pe care-l scriu. Voi, ceilalți, sunteți plătiți ca să faceți la fel și oricare dintre voi ar face nebunia să-și scrie părerile în mod cinstit ar fi imediat expedit pe stradă, căutând de lucru. Dacă mi-aș permite vreo părere cinstită într-unul din nnumerele ziarului meu, slujba mea ar dispărea în 24 de ore. Treaba jurnalistului e să distrugă adevărul*

: să lingă cizmele lui Mamon și să-și vândă țara și neamul pentru pâinea cea de toate zilele. O știți și voi o știu și eu. Și atunci de ce să închinăm pentru presa independentă? Suntem uneltele supuse și slugile bogătaşilor din culise. Suntem Hopa-Mitică; ei trag sforile și noi dansăm. Talentele, posibilitățile și viețile noastre aparțin altor oameni. Suntem doar niște prostituate intelectuale.”

Bine, bine veți spune dvs., dar ce au de-a face GRUPUL INTACT, ANTENELE, companie mass-media privată cu capital românesc, cu cele de mai sus? Mai adaug un lucru esențial: e SINGURA COMPANIE MASS-MEDIA IMPORTANTĂ CU CAPITAL INTEGRAL ROMÂNESC, care mai ființează, acum, în România!

Înzestrați fiind cu un colectiv de adevărați profesioniști ai domeniului, patrioți, iubitori de dreptate ANTENELE au prezentat/prezintă și au militat/militează consecvent pentru promovarea și apărarea valorilor naționale, contribuind la distribuirea de informații reale Măriei Sale Poporul Român, ce au permis declanșarea de acțiuni legale de sancționare a fărâdelegilor, hoțiilor etc., în dauna intereselor României, indiferent dacă acestea au fost săvârșite de companii, persoane fizice autohtone sau străine sau componenți ai puterilor din stat, de formare a unui bloc hotărât de sancționare a derapajelor clare de la normele democratice statuate și de la încălcarea legislației și Constituției, în exercitarea actului de guvernare.

Acest grupaj de informații au fost de natură să inducă un optimism robust în rândul Măriei Sale Poporul Român, solidar și puternic atașat de ANTENE dar, a fost și de natură, cu siguranță, să atragă și atenția celor despre care John Swinton spunea că vor ca *”... Treaba jurnalistului e să distrugă adevărul: să lingă cizmele lui Mamon și să-și vândă țara și neamul pentru pâinea cea de toate zilele...”*

Din păcate s-au strecurat, în programele de informații ale ANTENELOR, și grupaje de interese național, e adevărat mult mai puțin numeroase, care au descumpănit pe Măria Sa Poporul Român și fac extrem de actuale afirmațiile lui John Swinton: *”... Suntem uneltele supuse și slugile bogătaşilor din culise. Suntem Hopa-Mitică; ei trag sforile și noi dansăm...”*

Aceste considerente mă determină să afirm că opiniile exprimate potrivit cărora atacul în forță asupra ANTENELOR are drept substrat principal politic, anume, perspectiva imediată a alegerilor, reprezintă un motiv colateral, adevărata cauză fiind aceea a necesității stringente a căderii ultimei redute mass-media cu capital românesc, și înregimentarea ei în rândul mass-media comandate, în sensul afirmațiilor lui David Rockefeller și John Swinton!!

**Faptul că acest atac concertat, premeditat, nu a avut finalitatea scontată, se datorează, vă rog să fiți de acord, intervenției Președintelui Senatului, d-l CĂLIN POPESCU TĂRICEANU care, **

☑ convins fiind de absurditatea acțiunii ilegale împotriva ANTENELOR, ÎN FOND UN ATAC ASUPRA LIBERTĂȚII PRESEI/MASS-MEDIA, s-a erijat în lider incontestabil care, având suport legislativ puternic, a antrenat mediul politic românesc, în primul rând Senatul României, în susținerea demersurilor Grupului INTACT, în fond în susținerea libertății presei, a libertății de opinie, piloni de bază ai democrației!

În acest context, bine conturat și fără putință de întoarcere prin intervenția d-lui Călin Popescu Tăriceanu, ar fi o mare greșeală ca, „venirea la înaintare” a primului ministru, în fond „guvernul meu”, și mai ales opiniile exprimate nuanțat, să fie privite ca fiind la rezezeală încropite, în afara girului celor care au plănuțit acțiunea și mai ales, ca, în lumina reacțiilor ce vor fi/au fost dezvoltate ulterior, grefate pe declarațiile d-lui Cioloș, să nu fie astfel ticluite încât să dea posibilitatea președintelui să „o dea la întors”, apărând

ca o personalitate rezonabilă, rațională, cu simțăminte profund naționale.

Nimic din acțiunile anterioare ale președintelui, anume intervenția în favoarea firmei austriece, „ucigașa” pădurilor din România, promulgarea Legii 217/2015, formarea „guvernului meu” în strânsă corelare cu evenimentele de la „Colectiv”, după propriile sale declarații etc., etc., nu îndrituiesc o gândire care să conducă la asemenea concluzii, bine relevate de proverbul românesc, „lupul schimbă părul, dar năravul ba!”.

Sigur că, în cazul de față, perfect ancorat în tâlcul adânc al principiului promovat de marele voievod Ștefan cel Mare, pe durată întregii sale domnii, „niciodată nu trebuie să ai doi dușmani în același timp”, înțelepciunea trebuie să prevaleze și președintelui trebuie să i se acorde girul vorbelor exprimate. Păi, nu-i așa, „vorbele sunt făcute ca să ascundă gândurile!”

De aceea ar fi o mare eroare ca acțiunile viitoare ale Grupului Intact să nu fie bine gândite, evitându-se greșeli ce ar putea fi fatale în condițiile realității încercărilor de suprimare din 2014, recidivate în 2016 și care, atenție, eu nu cred că vor înceta! V-ați gândit, spre exemplu, la posibilitatea, bine dirijată și împachetată, de a se subția, treptat, comenzile de publicitate?!

Sigur că suportul popular este extrem de important, eu alăturându-mă dvs cu trup și suflet, dar nu uitați că, la nivelul Uniunii Europene, când Constituția a fost respinsă de masele populare, a fost înlocuită cu *Tratatul de la Lisabona*!

ROMÂNIA

CEXRECS

Ce valoare reprezintă omul în matematică?

Abu Abdullah Muhammad bin Musa al-Khwarizmi, un savant, astronom/astrolog, matematician și scriitor persan, cunoscut ca fiind descoperietorul cifrei zero și considerat de unii a fi Părintele algebrei, a fost întrebat ce valoare reprezintă omul în matematică. Răspunsul său a fost: „Dacă omul are bun simț și caracter = 1; Dacă mai este și frumos = 10; Dacă mai are și bani = 100; Dacă se mai trage dintr-un neam nobil = 1.000; Însă dacă dispăre simbolul bunului simț și al caracterului, adică 1, rămân doar zerourile.”

Litanie

Lazăr Popescu

Lumea-mi pierde deodată
Nu mai am mamă, nici tată...
Din stinsa copilărie
Doar frânturi mai vor să vie!
Mângâiat-am în icoane
Aurul de pe coroane
Cu privirea-nrouată
Nu mai am mamă, nici tată...
Doar privirea-nrouată
Vine-o vreme, vine-o vreme
Cu tăcerea să ne cheme
Spre durere și tăgadă
Cerule sus să se mai vadă,
Să ne mai mângâie-n clipă
Fălfăirea de aripă...
Nu mai am mamă, nici tată
Doar privirea-nrouată
Ochii plânși a rugăciune
Ar tot spune și-ar tot spune...

Poeme

Camelia Ardelean

În sfera gândirii...

În sfera gândirii se cerne-absolutul,
Ca praful de nori pe câmpii ancestrale,
Privindu-ne-n ochi simțăminte murale,
Percepem lucizi că tăcerea ni-e scutul.

Se-așterne-n poncifuri șuvoi de iluzii,
Striviți, neuronii se-ascund în caverne,
Și-anunță decesul secundele terne,
Atunci când speranța sucombă-n perfuzii.

Mai degeră suflete-n aspra velință
A sorții captive-ntr-un cerc imuabil,
În dreptul păcatului inavubil
Stă lecția crâncenă de umilință.

Plătim fericirile paliative
Cu-apusul domol, în sclipiri retrograde,
Numiți partizanii iubirii nomade,
Păstrăm picătura de cer în stative...

Te-aș iubi

Te-aș plămădi din lut, așa cum ești
Ascuns în labirintul minții mele,
În brațe să te țin, să-ți spun povești,
Tu să-mi alungi doar gândurile rele.

Ți-aș dărui apoi un suflet cald,
Ca roua de pe flori în miezul verii,
Te-aș înveli cu ochii-mi de smarald,
Cum luna mângâie mantia serii.

Și te-aș iubi... cum n-ai mai fost iubit,
Ca-ntr-un poem nescris pe astă lume.
Știind că pentru mine-ai fost ursit,
Aș respecta orbește vechi cutume.

Și m-ai iubi, topind, ca un vulcan,
Adâncurile mele înghețate,
Aș înota, sirenă-ntr-un ocean
De liniște, nu de singurătate.

Iar amândoi, pe-un nor incandescent,
Înfierbântați de lava pasiunii,
Ne-am contopi într-un vârtej ardent,
Uitând de noi, de ce vor zice unii.

Întemnițată de iubirea ta,
Sclavă ți-aș fi întreaga noastră viață,

Pe-o stea cu tine-aș naufragia,
Nu ți-aș da drumul până dimineată.

Un acvilon subit mă sabotează

Un acvilon subit mă sabotează,
În avanpostul stinselor iubiri
(Când poți pe-o ață drame să înșiri,
Nici conștiința nu-ți rămâne trează!).

Un boț de suflet putred în simțiri –
Noi răsărituri brusc mi se ridează,
Iar vechiul puzzle viața o mimează:
Aceași nuntă – revocații miri.

Mi-am adunat din bâlciuri măiestria
De-a cerne nori, cu aer de chefliu
Ce-și plimbă-ades aracii de pe via

Din câmpul fad, prin visul străveziu,
Sperând să schimb treptat anatomia
Păcatului, ce parcă-i mult prea viu...

Cad frunze...

Cad frunze de-ntuneric din cerul de cerneală,
Pe valurile nopții să plâng, am obosit.
Iubirea mă-mpresoară acut, perfida boală
Îmi macină cu vervă tot trupul istovit.

Mă-ngână liliecii, înfiorând pădurea,
Alerg înfrigurată-n coșmaruri, tremurând,
Se sting în mine vise și gândul mi-e aiurea,
La patima nebună, din mine devorând.

Se cern prin noi iluzii cu chip de neființă,
Din fructul pasiunii eu nu voi mai gusta,

- În volbura de temeri, curg ploii de neputință,
Amar mi-e gustul răni lăsat de gura ta.

Prin calde simțăminte, mă lupt cu îndoiala,
În șiruri cristaline răzbat tăcute ploii,
Sub falduri reci de ceață rânjește șovăiala,
Pleznindu-mă cu clipe zdrobite de șuvoi.

Mai am o năzuință și-apoi renunț la luptă,
Predându-mă durerii cu chip de catifea:
Cu franjurile frânte din inima cea ruptă,
La geamul amintirii să-mi împletești perdea!

Drumul spre mine

Pe drumul spre mine mai șchioapăt puțin,
Mi-e glezna strivită de marginea gropii.
În sufletu-mi ars – chinuit beduin,
Pustiul de vise-și adună azi snopii.

Umbrela de gânduri m-acoperă-ncet,
Pășesc temător sub plăpânda corolă.
Prin resturi de clipe-o potecă de-ascet –
Confuză, constat că posedă parolă.

Pe-o altă cărare subtil mă strecor,
Bizar, mă pătrunde-un deșert de tăcere,
M-apasă lent cerul din noul decor,
Din creștet coboară și până-n viscere.

Un drum către mine încerc să gădesc,
Smerită de umbra plutind pe cuvinte,
Dar corbii durerii barbar mă lovesc,
Am ceață pe gene, nu văd înainte...

E prea devreme...

E prea devreme, astăzi, să te strig,
Biet călător prin sufletu-mi apatic,
Ți-e mersul obosit, ne-ndemânatic,
Prin universul unde-i tot mai frig.

E prea curând, din gânduri, să te chem,
Căci puerila, blânda-mi insistență,
Nu m-a convins dacă a ta absență
E binecuvântare sau blestem.

E prea târziu, acum, să mă dezleg
De nopți târzii, când te aveam sub tâmple,
Pășind timid prin visurile-mi simple,
Croite de un solitar strateg.

Cândva credeam că ai aprecia
Dacă ți-aș spune că-ntre cer și soare,
Surâsul tău, sublima închisoare,

E singurul temei de-a mai spera.

Străină sunt chiar și de chipul meu,
Mă cern tăcut prin resturi de-ntunerice,
Privesc la umbra ta dansând eteric -
Un astru cu apus instantaneu...

Străini

Azi suntem bieți străini, ciocnind același zid
Cu margini de granit, nou zugrăvit în humă,
Avem același vis cu gust alcaloid
Și-același orizont, redus la o cutumă.

Nu mai putem spera, deși avem un țel,
În lanțuri lungi de fier se zbate-a noastră vină
De-a fi doar muritori, cazați într-un hotel,
În care cel plecat, nicicând n-o să revină.

Privim la cerul Tău c-un zâmbet istovit,
Ne-mpreunăm, umili, iar palmele a rugă.
Deși ne dezrobești, noi tot am zăbovit
În patima stupidei mentalități de slugă.

Azi suntem bieți străini, debusolați total,
Ni-e răsăritul orb și-apusu-i o scânteie.
C-un puls țipând grăbit, visăm cvasitotal,
Trăind păcatul Evei, edenica femeie...

Cât te iubesc...

Cât te iubesc, febrilă, o știe însăși marea,
Sub pura, diafana perdea de pescăruși,
Lumina-n curcubeul ce frânge depărtarea
Și florile plăpânde pe sobri, reci scoruși.

Ne-am fost promiși pe viață din timpuri depărtate,
Când răsăritul încă nu se-oglindea pe cer,
Iar stelele de gheață oftau, îndurerate,
Ca martore-n crearea unui destin-mister.

Te gust c-un dor fanatic în fiecă secundă,
Cobor pe trepte-n flăcări din vastul meu adânc,
Vibrez sub a ta voce, tăcerea-ți mă inundă,
Culcușul meu de vise-i pe umărul tău stâng.

Simt dezmiardarea lunii-n privirea-ți de mătase,
Norocu-și lasă briza peste prezentul meu,
Cândva, reptila sorții hain se revoltase,
Acum mă strânge-n brațe căldura ta de zeu.

Cât te iubesc!... Mă doare a clipei vagi risipă,
Aș vrea să fiu cu tine pe-al nemuririi ram!
Mi-ești veșnic alter ego, nu ți-o declar în pripă,
M-a năpădit iubirea, ești tot ce azi mai am!

O monografie nouă în Oltenia de sub Munte-*Monografia Comunei Peștișani*

Mihai Sporiș

Pentru realizarea unor lucruri durabile, frumoase și de mare utilitate sunt necesare mai multe condiții prielnice și simultane. Voință, conștiință și putință revărsate în multe modalități de manifestare. În mod sigur voinței trebuie să-i vină în întâmpinare știința facerii, când cele materiale sunt asigurate. Atunci când putințele materiale și prilejul sunt nefavorabile, răbdarea și perseverența în gândul binecuvântat, în ideea realizării a ceva, devin esențiale. Realizarea, punerea în operă cu alte cuvinte, cade în sarcina celor *nouă meșteri mari, calfe și zidari și cu... un coordonator zece care-i și întrece*. În cazul legendarului Manole, el se distinge din anonimul meșterilor prin iubirea revărsată în operă. Nu i-a zidit acesteia marea lui însoțire în viață și dincolo: sufletul Anei? Pentru unicitatea celei făptuite nu se va fi dat izvor să ostoiască setea celor ce vor trece prin... lucrarea sa pământeană?

Am primit recent „Monografia Comunei Peștișani” de la Moise Bojincă, unul dintre autori, alături de Vasile Arimia și Constantin Codiță. Lucrarea a apărut la Editura „ACADEMICA BRÂNCUȘI” din Târgu Jiu în 2015. Am studiat-o și am încercat să-mi răspund la mai multe întrebări într-o analiză comparativă cu multe alte lucrări monografice apărute pe o arie largă în numita Oltenie de sub munte, pe Valea Lotrului, în Loviștea tradițională, prin Argeș, Mehedinți, Țara Făgărașului. Mi-am pus întrebarea, privind autorii de monografii și am urmărit cu ocazia lansărilor interesul publicului.

Studierea unor monografii trebuie să aibă ceva special să te atragă, să te ia de mână și să nu-ți dea pace mai ales că acestea sunt lucrări-document și vorbesc abstract despre realități probate riguros cu aparate critice acreditate. Dacă Loviștea îmi era loc natal, Valea Lotrului: vreo două decenii de viață tânără în profesie, despre localitățile vâlce ne vor fi scris prietenii (cum să nu vezi cum au făcut-o și să le dai un semnal?), ce te poate determina să studiezi Monografia Peștișanilor? În cazul de față, de oriunde te-ai afla între români, în țară, pe planetă! Iată câteva imbolduri spre o mărturisire completă, fără a avea pretenția unui studiu specializat, aici fiind doar un ecou de la un cititor

de multe alte monografii către care m-am dus cu partizanatul unei afecțiuni speciale pentru locuri și oamenii dragi. Amintesc, înainte de a vorbi despre cartea primită, câțiva dintre prietenii, autori de monografii: Florea Vlădescu, Ion Dănuț (învățători) Costea Marinoiu, Gheorghe Stanciu, Petria Dobrin, Nicolae Daneș, Nelu Barbu, Valentin și Vetuța Ciocan (profesori); Ion Soare, Corneliu Tamaș, Dumitru Garoafă (lucrători la Arhivele Statului), Marian Pătrașcu, Gelu Efrim, Dumitru Bondoc (ingineri), Nicolae Moga, Ion Marinescu, Constantin Mănescu, Dumitru Popa (preoți), Tecla Fuiuagă, Teodosia Barac (monahii) Grigore Aldescu Aldea, Ion Bratu, Nicolae Sporiș, Nicolae Mazilu, Ilie Gorjan (militari-colonei și generali), Gheorghe Mămularu, ... Ploscaru (medici) Ilie Fârtat, Petre Petria, Fenia Driva (bibliotecari) ș.a Enumerarea lor, edificându-ne asupra unui profil profesional al... meșterilor. În ei s-a aflat o conștiință a memoriei necesare, voința și acțiunea, devenite fapte la dispoziția celor ce vor veni. Inspirată fiind, în monografia primită în dar, vorba lui Valeriu Anania, privind menirea unei cărți dăruită ca aceasta: *moșilor și strămoșilor noștri, tuturor înaintașilor știuți și neștiuți, până la izvoarele neamului, ca pe o sărbătoare a rădăcinilor,... căroră le datorăm conștiința că tot ceea ce avem mai bun de la ei e moștenire care trebuie păstrată, apărată și transmisă celor ce, noi înșine, le vom deveni stămoși.*(1)

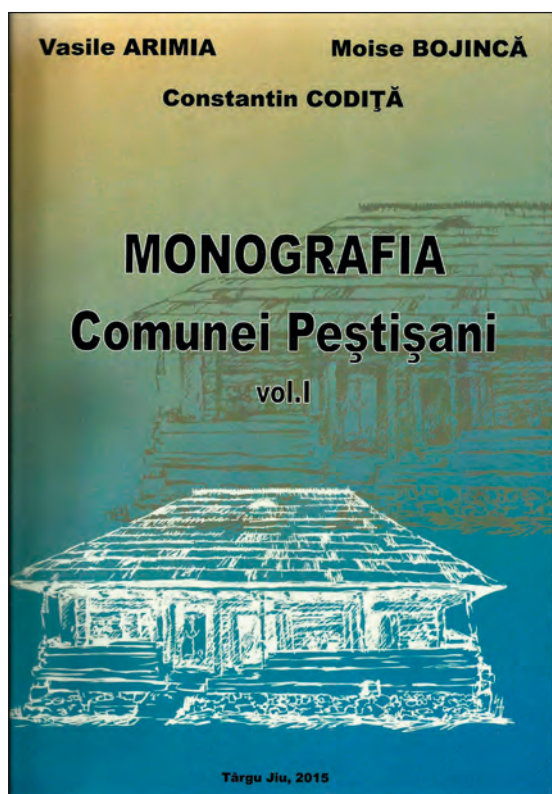
Ce ne-a dat determinarea studiului, în parte am răspuns, indirect, prin generalitate. Iubesc oamenii și locurile. Iubind locul binecuvântat al Gorjului și cercetându-i spiritul viu al libertății moșnene - pământul natal al Loviștei, fiind amprentat de această modalitate a vieții socio-politice într-o devălmășie a obștilor de oameni liberi! - am devenit mai interesat de adâncirea în amănunt. Istoricul, universitar craiovean, Dinică Ciobotea, în lucrarea sa de doctorat despre Istoria Moșnenilor(2) arăta în anexele la lucrare, Gorjul, ca fiind cel mai moșnenesc pământ din Oltenia și din Muntenia de sub munți (șesul fiind dominat de sate de clăcași!). Apoi pornirea întru recuperarea culturală a lui Constantin Brâncuși (asumată de cercul nostru informal, România: Grădina Maicii Domnului)

ne-a purtat în ultimii zece ani, foarte des pe la Hobița, Peștișani, Târgu Jiu, încât toate drumurile, și spre alte... plaiuri, le deturnam, special, prin mirificul Gorj. Pe domnul Constantin Codiță l-am cunoscut la un simpozion organizat la Peștișani, recomandat fiindu-ne de un prieten comun: Ștefan Stăiculescu. Apoi ne-am revăzut la multe alte evenimente dedicate lui Constantin Brâncuși. Prietenii prietenului îți pot deveni ușor prieteni...! Pe Moise Bojincă îl voi fi avut complice, tot intermediat de gorjanul Ștefan, la parastasele organizate lui Constantin Brâncuși pe la Mănăstirea Polovragi și pe la Cămărășeasca (Târgu Cărbunestii). Am promis o carte, din partea „cercului” dedicată sculptorului născut la Hobița-Peștișani și am lansat-o la Congresul dedicat de daciștii lui Brâncuși la Târgu Jiu. Moise Bojincă s-a aflat printre organizatori, alături de prietenii Ion Mocioi și Zenovie Cărlugea. Iubind Gorjul, făcând o pasiune pentru universalul Brâncuși, câștigând atâția prieteni (cu fiecare ocazie numărul lor creștea : Ion Popescu-Brădiceni, Vasile Ponea, Dumitru Dănaș, Adina Andrițoiu, Sorin Lory Buliga), iată-mă prins într-o plasă fără scăpare, dar binecuvântată, ca toate iubirile cele noi.

Chemat fiind să prefățez niște lucrări monografice (3) mi-am permis să formulez răspunsul – valabil

și pentru Monografia Peștișanilor: *Ce este o monografie? Poate o descriere, la un moment dat a unor locuri cu tot freamătul vieții trecute, venind până la momentul consemnării. Altfel spus, dacă s-a depășit momentul publicării acestei „fotografii”, lângă ea au loc alte evenimente, transformări intervenite în vechea stare de lucruri, care își cer dreptul la istorie. O monografie trebuie să rămână o lucrare permanent deschisă, iterativă (4) (lucrarea de față având și meritul să redea și variantele vechi!) ce își sporește povestea cu suma poveștilor noi ale oamenilor trăitori ai meleagului. Ca să poți adăuga, din când în când (aminteam de întrunirea sincronă a condițiilor necesare!), valoarea noilor fapte și pe autorii lor, monografia ca o formă necesară de exprimare a spiritului locului (carte de vizită, certificat de naștere, blazon, act de proprietate, legitimare a omului cu locul etc.) trebuie să poată permite noile adăugiri fără a impieta asupra adevărului de ansamblu, teaurizat cu atâta trudă de înainte mergători. Sunt situații rare, peste timpul vieții oamenilor chiar imposibile, ca un om cu chemare să poată da continuitate în timpul vieții lui la mai multe actualizări ale monografiei. Cazul acesta și-a avut în nonagenarul Vasile Arimia omul potrivit, profesionalizat în munca de arhivist cu tenacitatea disciplinei militare, până la victoria finală. Apoi șansa însoțirii în misiunea, ca o pre-dare de ștafetă, a altui militar Constantin Codiță și a universitarului Moise Bojincă să se împlinească necesar cele trei puncte de sprijin principale să susțină... planul. Subliniind iterațiile precedente să amintim „Monografia Comunei Rurale Peștișani”, autor învățător-diriginte Gheorghe Popescu apărută la Imprimeriile Statului, în 1904, la București. Apoi munca învățătorului Pantelimon Goga, păstrată în manuscrisul „Monografia Comunei Brădiceni, Raionul Târgu Jiu” (Tehnoredactată în 2015 la Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, sub îngrijirea doamnelor Mariana Tudor Davițoiu și Nina Goga) și dată spre valorificare și conformare rigurilor științifice, în monografia actuală, integratoare (după schimbarea împărțirii administrației locale!), autorilor.*

Monografia este o carte care nu se citește, ci se retrăiește (aici avem dovada celor trei „cuvinte... lămuritoare”, în care autorii au retrăit facerea

cărții... amintind aici și meșterii mai mici, „calfele” și „zidarii” unei opere colective de mare complexitate și spuneam, foarte riguroasă științific.), *apoi se lasă de zestre, cu experiențele adăugate, pentru cei ce vor veni de departe, ori se vor ivi din firea locului, cu amprenta moșilor lor. Este un izvor al vieții, energie și har, din care ne ostoim căutarea de noi înșine și ne împodobim cu folos viața*. (5) Monografia aceasta este darul oamenilor locului și au trudit la ea și când erau departe de casă, poate cu o tensiune a dorului care trebuia să se arate iubire adevărată. Monografia locului natal, ori acelui care te-a convertit, este ceva care te conține apriori, sau te va sorbi prin asimilare, dacă ai intrat sub farmecele inefabile ale locului. *Ea poate lucra în firea ta, în modul cel mai conștient posibil, atunci când o cercetezi cu acribie* (6) (ce muncă titanică, numai privind cele 605 note de subsol, materialul fotografic liliput, să poată să-și facă loc, tabelele cu mii de nume, hărțile, materialul statistic, dicționarul de tălmăcire a cuvintelor intrate în uitare, ori cu iz doar local-regional!). Monografia aceasta are o utilitate mai largă decât în mod obișnuit. Unul dintre fiii săi este *l'omo universale* și lumea largă vrea să știe din ce pământ a fost zidit și ce suflare dumnezeiască l-a mântuit cu atâta har. În acest raport dintre cele pentru lăuntru, și cele pe înțelesul lumii largi, monografiile în general, aceasta în mod special, trebuie să păstreze un echilibru. Altfel spus într-o societate globală, numită a cunoașterii, este

nevoie de un spor de conținut, pentru a da consistență însemnului identitar și în același timp de sinteze generalizatoare, valabile oriunde. Adică raportul armonnic între tradiționalul specific și cele esențiale, general valabile omenescului de pretutindeni, nu trebuie pierdut. Facem trimitere doar la un amănunt al lucrării acesteia în care se vedește din plin armonizarea: fiecare din cele 14 capitole ale monografiei este anunțat, sintetic, de un motto din gândirea universalității, ori din sinteza românească: Rembrandt van Rijn, Matei Silviu, Bernard Shaw, Barbu Constantinescu, Miguel de Unamuno, Octavian Paler, Sextil Pușcariu, Gavril Stiharul, Michel de Monaigne, Omar Khayam, etc. Monografia Comunei Peștișani este o bază de date bine structurată pentru orice cercetător interesat și în același timp o dare de seamă, uneori panou de onoare, vorbind despre fapte și oameni al căror model de izbândă în viață stă exemplul de urmat. Este impresionant tabloul cu mari personalități pe care le-a dat pământului românesc acest plai gorjean. Să confirmăm că am găsit răspunsuri la cele căutate și să mulțumim autorilor pentru cartea dăruită, cu zisa altui gorjean celebru: „carte frumoasă, cinstei cui te-a scris!”

Bibliografie:

1. Valeriu Anania, *Rotonda plopilor aprinși*, *De dincolo de ape*, Ed. Polirom, Iași, 1999, P.66-67 ;
2. Dinică Ciobotea, *Istoria moșnenilor*, Ed. Tipo Moldova, Iași 2010 (și Teza de doctorat, studiată înainte de publicare);
3. pr.N.Moga, *Comuna Mălaia, 495 de ani de atestare a locurilor natale*, Ed.Info, Craiova, 2010, p 13-15;
4. op.cit (3);
5. op.cit.(3);
6. op.cit.(3)

Poeme: Istoria lui Abrasax

Ion Popescu-Brădiceni

Nostalgii

Când eram copil la mama,
– ce mai ploaie, ce mai vânt! –
prindeam mrele și luam seama
cum apare-orice cuvânt.

Cum se naște din năframa
mamei mele un discurs
ca să-l chem pe zeul Kama
să mă apere de urs.

În pădurea ca arama
– ce mai ploaie, ce mai vânt! –
se-ascusesse Dalai Lama
și-l chemau să-mi ardă-n gând

toate marile-mi mirări.
Vânam lupi, mistreți și vulpi.
Din abstractele visări,
tu, iubito, să te-ntrulpi

așteptam, copil uimit,
cu-al tău corp să mă înlănțui.
Abia azi mi-am însușit
mamă, sfatul tău și dăntui.

Focurile de pe Munte

Ochii se înălțau cu focurile dulci:
„Omule, cunoscut printre albușuri
ca templier,
ai de ispășit
într-o altă parte a Turnului.
Noi, executorii tăi,
ți-am botezat Gândul
să nu te sărutăm
orbi/
oarbe.

Omule, enorm pentru liniștea
noastră,
fructele Conștiinței ți-ai răstignit!
Nu te gândești că e prea
primejdios
să vorbești cu noi, așa,
la miezul Noptii?

Tu cauți un răspuns altfel
decât pentru un Arbore,
altfel decât al unei corăbii

pe Marea Egee.

Umbra ta n-o să-ți mai fie urcuș
spre Muntele proiectat în Infinit.
Rădăcinile tale n-o să mai aibă
aripi de rouă în Epopee!”

Nătăfleții

N-am cules via și-a bătut bruma.
Vai, și strugurii s-au stafidit,
cum începe să-mi îmbătrânească
și mie pielea de pe trup
încă de pe acuma.

Iubita-mi înfruntă și ea
timpul cu un eroism special.
Eu, într-o cafenea,
compun acest poem
de parc-aș picta un totem.

La fereastră, brusc, ca din senin,
nechează un cal
alb ca neaua.
Mi se înspumează cafeaua
și tresar înspăimântat:

e Calul cel întraripat,
strălucitor și transcendental.

Iar coama îi e plină
de greierii-cântăreți
parcă descinși din Eutopia lui Lucian Blaga.
Îmi așez desaga și cântul
de-o parte și alta a șeii
și-mi iau avântul
spre Regatul meu de Idei
tulburând pe arheii
cei mereu iubăreți,
dar, vai, paradoxal,
niște bravi nătăfleți.

Muntele și Deșertul

De traversezi această mare-adâncă,
vaporul tău se va lovi de-o stâncă.
Oglinda apei țândări se va face
și uriașă, nesfârșita pace,
se va cutremura din temelii
și-n inversare morții vor fi vii.

De navighezi pe bolta înstelată,
întregul cer din aripi o să bată.
Corabia-ți de transcendență beată
de-a îngerilor răstignită ceată
purtată peste nouri și ecouri
se va răsfrânge-n tragicele rouri.

Și-n vraja zilei încleștate tâmple
vor birui hazardul ce-o să-și împle
mereu imprezibila stupoare
c-un nou limbaj cumva vrăjit de soare
ce nu se vede dar există cert –
cum peste munți, așa și în deșert.

Iarnă și stup

În fiecare seară noi vizionăm câte un
film cu aștri și vagabonzi,
în fiecare seară noi mergem la cinematograful
să vizionăm un film cu oameni de zăpadă
și statui de lumină.
În toate filmele apare câte o câmpie pe care
ierbile foșnesc ca niște inutile
perdele ale timpului.
În toate filmele apare câte o apă curgătoare
care-și împreună mâinile de nisip,
își desfigurează făptura ca să
își taie albie prin munții înalți
și compacti ca ideile.
În fiecare film apare câte un lup
sosit din conștiința iernii
pentru a modifica imaginea de iarnă
pe care o transpune într-o alta: de stup.
Strada este dreaptă:
dreaptă ca o platformă petrolieră
în Oceanul Atlantic.
Strada este netedă:
netedă ca o cutie de cremă,
ca pielea negresei ca oglinda extremă.
Strada este rotundă
și pe mijlocul ei merg rotind ochii
după linia dreaptă
dată în undă.

Mitul meu

Acestea-s miturile mele:
ca Eros să exist primar,
ca Logos zămisliind să par
prințul hrănit cu logostele.

Aceasta-i partea mea de zid
și mă îndrept tânjind spre el.
Iar ochii mi-s cârpiți de vis.

Sunt, iată, cel mai îndârjit
căutător de alt model
(nu m-ați crezut dar eu v-am zis!)

Iar tu, cea care mi-ai dat Cale
spre Stările Fundamentale,
oh, rogu-te, de-o fi nevoie
să urci pe Arca-mi Metanoie
să-mi fii suprema împlinire
și mitul meu de nemurire.

Resurecția Scrisorii

Eugen Velican

Ca formă de expresie poetică sau poetic-retorică, scrisoarea își are modelul în „Satirele” și în „Epistolele lui Horațiu”, făcând carieră în literatura latină și, mai târziu, în cea europeană. Într-un „Preambul” la „Scrisorile” lui M. Eminescu, Petru Creția (c.f. Mihai Eminescu, „Constelația Luceafărului. Sonetele. Scrisorile editate și comentate de Petru Creția”, Edit. Humanitas, București, 1994) amintește numele lui Iuvenal și pe acela al lui Boileau. Firește că lor li se alătură Gr. Alexandrescu și M. Eminescu.

Scopul scrisorilor, ca de altfel, al oricărei opere aparținătoare clasicismului era să placă și să mobilizeze. Prin intermediul unor versuri lungi și viguroase, al unor expresii memorabile dădeau învățătură, judecau, biciuiau moravuri, deplâneau măreția și puritatea unor neamuri, ale unor persoane care ajunseseră într-o stare jalnică. Se consideră că reușita scrisorilor se află în strânsă legătură nu doar cu tensiunea ideilor, ci și cu puritatea verbului.

Este dincolo de orice îndoială că cele opt scrisori din volumul lui Marius Marian Șolea, „Podul dintre cele două distanțe” (Editura Timpul, Iași, 2013), ediție bilingvă, româno-aromână, pe de o parte revigorează o specie cla-

sică, iar pe de alta se impun prin natura lor etico-didactică și prin puterea verbului. Descinzând din aromâni, poetul, aidoma romanticii, este mândru de gloria înaintașilor și mâhnit de starea jalnică a contemporanilor. Antiteza a fost valorificată în multe din creațiile poetice ale sec. al XIX-lea.

Legătura poetului cu aromânii era învederată și în alte cărți lui M. M. Șolea. Cine a citit volumul Un peșchir și o țără de dragoste (Edit. Muzeul Literaturii Române, 2004) își amintește că era dedicat în primul rând „aromânilor și însingurării lor” și abia în al doilea rând bunicii sale Maria, ale cărei rostiri le-a folosit pentru a încerca să le eternizeze. Aceeași dureroasă și regretabilă însingurare ne întâmpină și în A doua scrisoare pentru aromâni: „aromâni mai însingurați în voi înșivă/ ca propria dispariție în interesele lumii/ nu vă trebuie nici țară, nici pământ/ pentru a vă îngropa, dihonă dintre voi a fost de ajuns/ ca să vă acopere cu totul”.

Urmașii glorioșilor dr odinioară trăiesc doar iluzia libertății, existentă fiind astăzi hotărâtă de „zeci de zei pitici și infirmi”. Poetul a cărui viață nu e altceva decât o moarte continuă va precede – sorilor simte cum în el „se înecă ultimul aromân/ în sânge românesc”.

Declinul contemporanilor este stigmatizat în versuri care trec dincolo de satiră, devenind un veritabil pamflet: „Cu aromâncele tinere vă purtați ca și cum ar fi niște târfe [...] Sunteți mai jos decât pământul pe care / călcați / dezbrăcați de lumină, îmbrăcați în pământ, / înălțimea și zborul parcă nici n-ar fi fost”. Faima, dârzenia și veșnicia înălțimilor

au fost înlocuite cu o viață lipsită de sens, cu un trai „pentru nimeni” sau eventual, pentru sine, ceea ce, conchide poetul, nu înseamnă nimic. Se pare că asemenea metamorfoze înregistrează și cei ce locuiesc la nord de Dunăre; și lor le sunt caracteristice lăcomia, egoismul, vidul sufletesc.

Neputința aromânilor de a deosebi iluzia de realitate ne trimite cu gândul la Cavalerul Tristei Figuri din romanul lui Cervantes. Poetul dorește să le deschidă ochii, să-i determine să priceapă că sunt niște robi, că „libertatea exterioară e numai o iluzie”. Adaptarea la veșnicie a fost înlocuită cu una la efemer, iar idealurile înalte au fost substituite cu unul singur care nu mai are nimic spiritual, exprimat în patru cuvinte: averea, mâncarea, odihna și chefel.

Când consideră că o merită, interpretarea contemporanilor ia forma unei apostrofe, tonul devenind violent și brutal: „nu vă este rușine când citiți în cărți părăsite / ce strămoși luminoși ați avut? / bezna palidă din prezentul vostru nu se cutremură / în apropierea acestor lumini?” Contrastul dintre trecut și prezent devine un laitmotiv al vorbitorului: „credeți că ei au trăit ca voi să aveți ce să omorâți?” Urmăriți de un profund sentiment de rușine, cei de azi nu mai citesc și nu mai scriu despre vitejii păstori de odinioară „care și când coborau din înalt / coborau să ridice detașați civilizațiile altora”. (A treia scrisoare pentru aromâni).

Indignarea poetului la gândul că aromânii de azi seamănă cu „toți pierduții” atinge apogeul în A cincea scrisoare pentru aro-

☑ **mâni.** În spiritul epistolelor expediate de Sfântul Apostol Pavel romanilor, colesenilor, evreilor, filipenilor, corintenilor etc., M. M. Șolea invocă divinitatea: „Doamne Dumnezeule, de i-ai făcut odată pe acești armâni,/ așa cum i-ai făcut, / de ce îi lași acum să uite cine sunt,/ să seme-ne cu toți pierduții”. O imploră apoi să le ierte mândria de a-și fi legat vrednicia și vitejia, doar de timpul istoric, „cu nu am vrut-o (vrednicia n.m. E. V.) pentru a fi cu tine, să contemple totul între cer și pământ”, o roagă stăruitor să nu-i lase să plece spre moarte, să le arate că adevărata libertate nu există decât în Dumnezeu, „nu pe coclauri și-n legi de cetate / nici în discursuri și vise!”.

Pentru a-și descifra rosturile, îi îndeamnă să se apropie de sfinții aromâni care le vor picura lumină în inimi, „acestea să înceapă să ardă / ceară pentru ziua învierii să fiți”.

Uneori formulările devin aforistice, amintind de poezia gnomică: „Omul nu are viață scurtă / e suficientă pentru a-i găsi un rost” sau, „lumina rămâne în floare / în sămânța ei și-n tot ce va urma apoi / chiar când nu mai este floare” (A șaptea scrisoare pentru aromâni).

Încercarea de a comunica este sortită eșecului, podul dintre cele două distanțe, metaforă polivalentă, pare a nu se putea edifica. Poetul nu prevestește nimic bun, dimpotrivă se erijează într-un fel de Casandra. S-ar putea ajunge la o cecitate generală, „veți orbi și voi cu toții”, cauzele acestei stări de lucru fiind străvezii.

Răutatea, sfâșierea din pricina suferinței de a nu fi nimic, sfâșierea reciprocă – fie că e vorba de bine, de nădejde sau de dragoste – colcăiala, ședințele și serbările,

toate acestea se constituie ca surse ale căderii. Remediul îl găsim în strigătul „salvați-vă de voi înșivă”.

Regretul că i-a pierdut pe aromâni este sincer și dureros. Fiecare scrisoare ar putea fi considerată un act dintr-o dramă spirituală izvorâtă din decepțiile și amărăciunile „armănamei”.

Volumul vine să completeze zestrea poetică a lui M. M. Șolea, să-i confirme talentul. Credem că pentru evitarea înțelegeri aproximative, dialogul celei de a patra scrisori trebuie tradus din aromână în românește.

În sprijinul aserțiunii că ne aflăm într-un moment al resurecției scrisorii, vine și volumul lui Adrian Frățilă, Scrisoare generației următoare (Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 2013). În această antologie de poezie patriotică, sunt incluse și două scrisori: „Scrisoarea tânărului volintir” și „Scrisoare pe un colț de cer”, prima amintind de „O scrisoare de la Muselim Selo” de George Coșbuc, cealaltă evocând triste episoade din al Doilea Război Mondial. Întregul volum se impune atât printr-un sentiment patriotic rafinat și discret, cât și printr-unul care curge ca un șuvoi din titlu și până la ultimul vers al poemului. În anumite situații trăirile sunt sincere, de parte de disensiunile patriotarde.

Poetul valorifică virtuțile muzicale ale limbii române, distinguându-se, așa cum o face în toată creația sa, printr-o perfecțiune a formei.

Un volum binevenit pentru cititorii ispitiți de incifrarea mesajului, de acel gen poezie care își propune ermetizarea discursului poetic. De cele mai multe ori ermetismul nu este unul de substanță, ci doar formal.

Diasporei, cu drag

Valentin Cernei

lubiți zidari și dragi bucătărese,
Îngrijitori de babe și bătrâni,
Vă mulțumesc că sunteți buni
români
Și a-nceput de țară să vă pese.

Voi cei care trimiteți euroi
În țara asta plină de prostie
Să o scăpați de crunta sărăcie,
Veniți să vă luați țara înapoi!

Acum e minunat și câinii toți
Își poartă-n cozi în liniște covrigul,
A dispărut și foamea, dar și frigul
Și nu mai vezi picior de mafioți.

Aveți motive clare de mândrie:
Din hobby, munca s-a făcut servicii,
Lucrează oamenii parcă-s furnici,
E libertate și democrație.

Sistemul sanitar s-a transformat –
Nu mai există nicio boală gravă,
Mâncarea-i toată bio, nu otravă
Precum era atunci când ați plecat.

V-așteaptă țara să o ridicăți
La rang de societate-occidentală,
Că știți că ne-ați lăsat în pielea
goală...
Veniți acum să ne și îmbrăcați!

Veniți să faceți noul paradis,
Fără chineji și ruși, doar cu
germanii,
Noi punem țara, voi veniți cu banii
Și reînființăm micul Paris.

Așa că luați-vă din timp bilete,
Să nu vă-nghesuiți precum la vot
Și-apoi să credeți iar că-i
vreun complot,
Deci, cătinel, poftiți pe îndelete!

V-așteaptă înapoi întreaga țară,
E minunată-acum, cum v-ați dorit,
O să aveți un trai preafericit,
Veniți, vă rog..., că mergem noi
afară!

Poeme: Viața adevărată

Ana Gogălniceanu

Fulg din aripă de înger

Fulg din aripă de înger,
Peste tot m-ai însoțit,
Din preaplinu-ți cu iubire
Liniște mi-ai dăruit.

Înger călător prin lume,
Semeni pulbere de vise;
Du cu tine gânduri bune
Și cuvintele-mi nespuse.

Aripă de înger blând,
Descălecător din stele,
Rămân doar cu tine-n gând
Și cu dorurile mele.

Inventar

Din când în când,
Ca la un magazin de rând,
Mai facem câte-un inventar
Al zilelor trăite în zadar
Și trecem iute în registre
Imaginare-n gând și-n vise
Amiezile târzii cu soare
Și nopțile cu vânturi rare
Și supărările cumplite,
Dezamăgirile trăite,
Furtuni din suflete pustii,
Și-n zile rare, bucurii.

Rugăciune

Fă-mă, Doamne, cânt
Să pot să descânt
Și fă-mă izvor
Pentru călător.

Fă-mă rugăciune
Pentru iertăciune
Și candelă vie
Să-mi arate mie,
Prin ceața deasă,
Drumul spre casă.

Fă-mă alinare
Pentru cel ce n-are!
Fă-mă, Doamne, șoaptă
Pentru cel ce-așteptă.

și nădejde,
sfidând trecerea timpului,
cioplesc la lumina frunzelor
veștede
chipul tău –
în gând...

Gânduri

Dacă ai pune urechea pe inima
mea,
ai auzi un ocean de suspine.
Dacă ți-ai ascunde privirea
după șuvițele de păr
răvășite de vânt,
mi-ai vedea sufletul -

și el răvășit de iubire.

Dacă mi-ai atinge obrazul,
o, dacă ai face-o,
cred că m-aș preschimba într-o
stea.

Lacrimă și lut

Mamă de dor
Aripă în zbor
Susur de izvor
Mamă de vis
Cu părul nins
Dusă în abis
Mamă de nicăieri
Lacrimă în cer
Șoaptă și mister
Vis de început
Dor neîntrerupt
Lacrimă și lut
Dusă în trecut...

Dorință

Cât aș vrea
să pot destrăma
tivolul ăstei lumi
bântuite de amintiri
dureros de frumoase
și să pot atinge
măcar cu un vis
poalele lumii tale.

Meditație

În fiecare dimineață,
îndată ce soarele își rimelează
genele
cu pulbere de aur,
ne punem pe fețe măștile,
care mai triste,

care mai vesele.

Mai privim o dată spre oglinda
sufletului
și cu pași,

care timizi,

care grăbiți,

ne îndreptăm spre destin.

În fiecare zi

mai scăpăm câte un suspin,
care de bucurie,

care de tristețe

și apoi îl trecem în agendă

la capitolul

„Viața adevărată”.

Chipul tău, în gând

Vreau să-ți cioplesc
la lumina toamnei chipul –
piedică în calea uitării;
cu daltă de amurg liniștit
vreau să cioplesc...

În liniștea serii

dalta lunecă ușor...

Și tot migăind cu râvnă

Decolteuri la balul epigramei

Paula ROMANESCU

„*Bruma e a toamnei, toamna e anotimpul coacerii, al maturității.*

Numai cine are talent literar coapt, hrănit cu multe lecturi și scrieri, poate să culeagă la re-pezeală fructul proaspăt și succulent al epigramei” Passionaria Stoicescu

Ne-a obișnuit cu candoarea și grația poeziei pentru copii, cu fagurii amari ai poeziei din stupul singurătății cu zumzet de lumini.

Ne-a răsfățat cu harul zicerii, dând firescului din cuvânt strălucire de diamant și căldură de lacrimă cântătoare.

Ne-a surprins, uluindu-ne cu ironia sa bine coaptă în țestul de lut însuflețit al înțelepciunii, prin recentul volum de epigrame – „Decoltate”(Editura Detectiv Literar, București, 2015) - un adevărat regal de spirit cu care dă cu tifla prea cenușiilor noastre idei încorsetate în false pudori.

Și totuși, câtă luciditate sprintară în insectarul cu numele de viață din lumea noastră veșnic prihănită de gânduri ce se-ațin de-a curmezișul inimii cu bruma ei de rațiune de care rațiunea cică n-ar avea știre.

Citindu-i epigramele „decoltate”, cu care Passionaria Stoicescu intră pe poarta mare a creației literare de acest gen, fără intenția de a detrona pe nimeni (în regatul epigramei sunt tot atâtea tronuri câte hohote de râs sănătos!), te întrebi dacă nu cumva „decolteul” este chiar în mintea cititorului, necum în „inocenta” spusă a autoarei care se declară obsedată „fără rușine, de scris și de citit / epigramând în genul trivial”, ca să ne și mărturisească de ce o face: „Vorbește clar redactorul

din mine / Precum că-s obsedată ... textual”.

Și, mă rog, ce-am fi vrut de la această exigentă poetă care a buchisit ani buni ca redactor de cartele pentru atâția confrăți (nu chiar toți cu notă de trecere la examenul de limbă și literatură română până la a le fi dat talentul brânci în lumea celor care mai cuvântă din chiar tagma literaților cu patalnama!).

Tot „decolteu” să fie și semnalata bizarerie a celui „fenomen contemporan / pe care te jenezi să-l recunoști: / oare-i iubește Dumnezeu pe proști / de sunt atât de mulți și ... tot apar?”, sau „porcăria” repetată (din lipsă de fantezie?!) de niscai dedulciți la păcat când „multe alte noi greșeli așteaptă”?

Eternele povești cu el și ea: soție, soț, amantă, soacră, noră, iubit(ă) de o viață sau de-o oră, bos, secretara jună, blondă, brună, gay și gheișe, toată lumea bună, și tetea, și piranda, și popi, și deputați (ba chiar și președinți adevărați!), sunt de poetă atacate grațios, fără cruțare, cu ... armamentul glumei din dotare.

Să facem o escală printre acestea toate:

„Să zicem „da!” unirii între gay” (zice poeta foarte politically correctly!), dar o scrântește mai la vale: „De ce? Doar reproduce-rea-ntră ei / i-ar mai opri să reapară iar!” (Ce-i cu discriminarea asta imputabilă, madam, s-ar rățoi la autoare Sfânta Europa!)

Dar de minunea bisericească prin care un biet popă a tot strâns bani din tot satul pentru un clopot ca, pân' la urmă, „tot bănelul strâns / doar de-un Audi 7 i-a ajuns!”, asta cam la ce „decolteu”

s-ar potrivi?

Dar de „pudoarea” celui președinte care, zice-se, ar fi propus în șagă (poeta dixit și, știe ea ce spune, ba chiar și noi mai știm câte ceva!) ca „numele orașului Băicoi / să se preschimbe pudic în Măidragă .”?

Dar ce-ați avea de comentat despre curatul adevăr cum că „femeia îmbogățită îndestul / independentă-i față de mascul” în vreme ce el, amărătul, „posesor de mari averi / e dependent la culme de ... muieri!”

Și, în sfârșit, (că altfel v-aș răpi chiar bucuria de a descoperi singuri acele perle ascunse-n scoica-epigramă a Passionariei Stoicescu!), să ne oprim la calamburul-furul – ilustrare perfectă a timpului cu care s-a nimerit să fim contemporani:

„Ești hoț la musulmani? Te-au amputat! / Adio mâini făcând vreo furăciune... /Ești ... imputat la altă națiune / iar la români ești sigur... deputat!”

Vai, nu vă fie cu supărare, doamnelor și domnilor deputați (ne)pătați, autoarea n-a făcut decât o mică licență poetică – un decolteu epigramistic îngust cam cât o lamă pe tăiș de brici...

Prin proaspătul său volum de epigrame, Passionaria Stoicescu și-a adjudecat un loc de prim rang între epigramaștii români contemporani.

Și dacă vreuna dintre „decoltate” vi se va părea prea ... verde, întrebați-vă dacă n-ar trebui să mai încheiați o copcă la „mâna casnică a gândirii” care-a uitat de mângâiere și, îngăduiți totuși epigramelor acestea să ia parte la balul hazului (că, necazuri sunt cu diuum!).

Poeme

Radu Cârstoiu Arbore

Psalm 1

Vârtutea mea ești, Doamne, Tu ești tăria mea,
Ești sprijin în ispite spre-a nu mă clătina,
Ești calea libertății, odihna necurmată,
Ești viața fără de moarte, lumina necreată.

Te-am căutat în toate c-un microscop ateu
Găsind misterul vieții, liantul curcubeu
Ce naște și menține izvorul de lumină,
Ești alfa și omega, particula divină.

Privind cu telescopul puzderia de stele
Ce dă noi orizonturi nemărginirii mele
Și-n armonii celeste sunt minunat create,
Tu ești perfecțiunea, ești totul și în toate.

Ești muzica celestă din orgile astrale,
Ești răsăritul vieții vestită în chimvale,
Cuvântul ce dă viață, ce ține-ntreaga fire,
Fluidul armoniei, noianul de iubire.

Desăvârșirea firii neconținut lucrată
Își are-n Tine sursa de Creator și Tată
Iubirea-n armonie urcând la apogeu,
Izvorul de viață și unic Dumnezeu.

Din chipul Tău sunt, Doamne, ca-n armonii divine,
În vreme de repaos să te-oglindești în mine.
Sfințenia Ta, Doamne, înnoiește trupul meu
Să-ncapă ne-ncăputul, cel Unic Dumnezeu.

Psalm 2

Un Univers aparte Tu, Doamne, ai creat
Și Cosmosul uimit-e cât e de minunat.
Planeta cea albastră și-atâta de frumoasă,
Cunună a iubirii mi-ai dat-o mie casă.

Și toată panoplia de-atâtea frumuseți
Ce întregesc făptura dând farmec astei vieți,
Cum numai în iubire slujește armonia,
Pe toate, Tu, Stăpâne, le-ai pus în România.

Și munții de granit, cu râuri în cascade,
Sub cetina umbroasă, cu turmele nomade,
Cu fauna și flora de pe-un picior de plai,
Mi-ai dat ca zestere mie din preasfințitul Rai.

Cu dealuri înverzite de vie și de pomi,
Cu binecuvântata ambroziei arome,
Cu holdele mănoase din frageda câmpie,
Cu delta și cu marea, de toate mi-ai dat mie.

Din colbul cel de stele, atât de minunat,
Ca perlă a coroanei, la viață m-ai chemat.
Nimicul din nimic, în marea-Ți bucurie
Să Te urmez ca viață ferice-n veșnicie.

Pământul românesc mi-ai dat să-mi fie vatră,
Să nu mă smulgă vântul din munții mei de piatră,
Să nu mă plec la idoli, doar Tu să-mi fii stăpân,
Mi-ai dat o viață-n lume în neamul meu român.

Să țin cărarea dreaptă, să nu orbesc
Urmând ortodoxia în neamul creștinesc,
În vremuri de răstribite un drum mi-ai luminat
Prin bunii mei părinți pe care mi i-ai dat.

Să fiu ceea ce sunt nimic n-a fost prea greu,
Că-n tot ce-am făcut e ajutorul Tău
Și drumul mult prea lin pe care am urcat
E marea Ta iubire, iar eu ...un răsfățat.

Pentru-atâtea daruri în care lenevesc
Aș vrea stăpâne, Doamne, smerit să-ți mulțumesc,
Dar prea legați de lume trecut-au anii mei
Și-atunci talanții-daruri, cum am lucrat cu ei?

Gânduri de cititor

“Veșmântul unui gând” de Valentin Chepeneag

Am citit cu interes volumul de poeme pe care mi-a dăruit-o Valentin Chepeneag, intitulată **Veșmântul unui gând**, chiar dacă ea (în poemele meșteșugite înșiruite) cuprinde o multitudine de gânduri înfășurate și reliefate cu o logică plină de subiectivitatea autorului. Este o carte melancolică, interesantă, cu o poezie cu iz strămoșesc, de suflet candid, ale anilor de început în ale poeziei. Pe autor îl doare îndepărtarea de tradiții, de satul care ne-a dat și ne dă identitatea ca neam.

Actul de inițiere și compunere a poeziei – (nu zic creație pentru că mi se pare prea pretențios spus, deoarece unul singur este creatorul Divinul – poetul este un imitator), este dureros, durerea celui lovit de esențe și pe care vrea să le exprime și spre satisfacția sufletească a semenilor. Am mai putea adăuga că este o zvâcolire sinceră, un clocot, un vulcan, un tumult de valuri, o nefericire, un chin pentru că poetul vrea să ajungă pe un nou pisc, în ultimă instanță e un act de curaj – deoarece poetul îi pune cititorului pe tavă sufletul său.

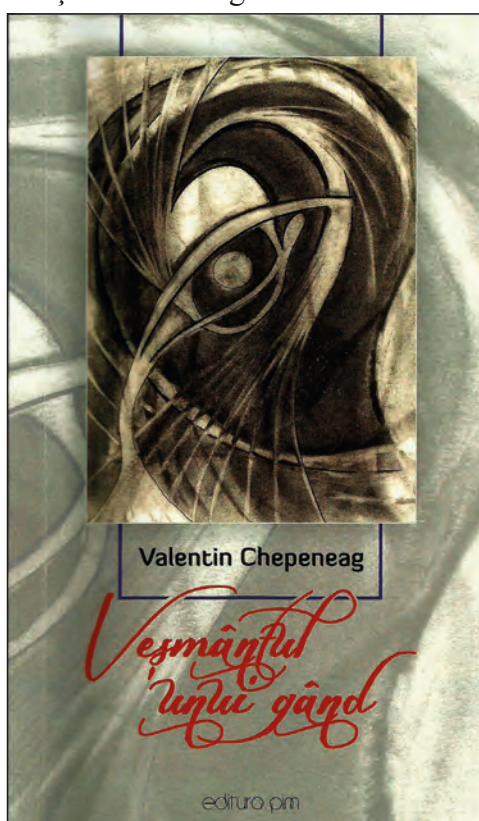
Dintru început, vreau să remarc faptul că se simte formarea poetului și în cenaclu, deoarece nu bate câmpii, se concentrează și nu se repetă în strofele aceluiși poem și chiar în poeme cu aceiași tematică. În carte veți întâlni sintagme deosebit de frumoase,

elevate, precum: “...colțuri de brumă, // ...cu privirea-ți voi cerne colinde, // ...a murit sub maluri de cuvinte, // Purta opinci din versurile mele, // ...miroase a brumă coaptă și a must, // ...înveliți într-un cearșaf de frunze, // ...lângă pleopa unui munte unde doru să nu-i doară, // ...au înflorit zăpezile pe dealuri, și altele, pe care vă invit să le descoperiți D-stră citind cartea.

Autorul se simte legat intrinsec de mama, de tata, de rude și de sat în general, iar cartea conține multe poeme legate de părinți. Veți întâlni poemele: *Scrisoare târzie (1)*, *Întâlnire nocturnă*, *Fără speranță*, *Părinții-s de ceară*, etc. În patru strofe poezia *Satul* a condensat tot satul copilăriei sale. Din poemul *Reîntregire* veți afla despre - un fiu al neamului ce moare pentru neam; dar și o iubire nocturnă sub un cearșaf de Frunze – în poezia *Încă o noapte*. În poeziile *Îndemn* și *Recviem* veți întâlni un simț patriotic nedeșănțat, iar din poemele *Cum s-a scris istoria?* și *Cânte lui Tudor, Unde-au plecat?* se decantează spiritul de sacrificiu pentru țară și îndemnuri suave, de a păstra glia neciuntită. O remarcă concretă și la îndemâna oricui, “că toate îmbătrânesc de ziua lor” întâlnim în poemul *Ultima ninsoare*.

Găsim în carte “prea multă iarnă, zăpadă, gheață, fulgi, vânturi”, dar cu toate acestea se deconspiră o inimă caldă, o stare sufletească înălțătoare a poetului. Are încredere oarbă în natură, care pe toți îi ține cu drag la pieptul său – vii sau morți. În poemul *Corupția* se întrevede cum unii încearcă să mituiască moartea ca să rămână în viață, chiar dacă e în zadar. Să nu fie în zadar și autocritica din poemul *Viciul*. În poezia *Tristete* vrea să sugereze că se lasă de stilul poeziei clasice, iar noi îl așteptăm cu o carte în alt stil. Vreau să fac o observație la poemul *Psalm(3)*- “creația în tăcerne se așterne și nu din neglijență”. Visurile noastre devin troițe la limita satelor-frumoasă sintagmă și sugestie. *Brâncuși* un poem remarcabil și de o deosebită metamorfoză.

Volumul de față conține o serie de poeme cu dedicație, dar dintre ele se detașează *Doliu peste țară*. *Cenaclu în rai* cu referire la poetul Adrian Păunescu, poem în care îi extrapolează valoarea și îl așează între marii făuritori de limbă și iubitori de neam – Arghezi, Bacovia, Pillat, Sorescu, Caragiale, Teodorovici, Vieru.

Simpleroze la poezia Ninei Ceranu

Eugen Evu

„Încep poemul acesta ca și cum m-aș ruga...”

Nina Ceranu, cu ani în urmă fiind noi colegi la Filala Timiș a URȘ, mi-a impus respectul dintâi prin proza de tinerețe, marcată de nostalgia dunăreană și imprimată de un lirism al regresivității în memorie pe constanta sentimentală.

Deasemeni, prin îngrijiri speciale, antologice, ale prozei feminine din Banat și prin lucrările ei critice la revista Orient Latin, olaltă cu Ilie Chelaru.

În recenta antologie selectivă din poezia ei, în expresie bilingvă cu Viorica Bălțeanu, trepidează acel orientalism latinesc, neolatinesc, într-o extractivă și apollinică rostire existențială, filosofică. Poetessa, o voi numi așa, deoarece în italiană substantivul pentru POET este POETA... (de unde o ambiguitate formală) pretextează descriptiv un itinerar Napolitan, ceremonios-ritualic, o inițiere a călătorului unde va ” în Piața Concordiei, să taie-n patru măruș discordiei și să vadă ce se mai poate fac pentru zilele noastre numărate...” (pag. 110). Tăierea în patru, hermeneic zicînd, este altcumva cea a nodului Gordian, vs cea a lui Nichita Stănescu (Noduri și semne). Este cea a Semnelor și a citirii chipului, necum a asemănării.

Cuvintele, în paradeigma ispitei Concordei, ca act hierofanic, al Cunoașterii, este departe de parapanta feminismelor etalate de o Ana Blandiana, sau Nora Iuga-Almosino (mai degrabă neutraliste), și aluziv via ortodoxă, simbolistică a Azimei ca hrană (semantică) a Sinei... (cit. pag. 116).

Admirabilul simț cultivat

filologic al Ninei Ceranu este echivalat în italiană de excelența traducătoare Viorica Bălțeanu, în cheia lui Nicu Steinhardt, cu un Sine masculin, deși, citez: și din prima zi azima aruncată de sinele meu- mireasă, a căzut la malul mării.

Mai la propriu zis, acel Sine este cel din mitosofia românilor, femininul SINEA, recte Ego-ul. nu EL(ohim) ci Ea, in extenso Sinea lumii, așa cum conceptualizau un Freud sau Heidegger. Religiozitatea Ninei Ceranu este una profund maternalistă, așa cum o știam din neo-liberalismul feminist al Mihaelei Miroiu, sau

al brădenței Sânziana Braniște, bunăoară...

(Într-o fotografie a mea la Timișoara, o păstrează privind peste umăr, așa cum privește acum cartea ei, poetizînd proza lumii...).

Sin dal primo giorno(a face-rii? n) il pane azzimo gettato, dal mio ego-sposa, e caduto sulla riva del mare...

Nina Ceranu are arta rară, cu zvîc patetic, nirvanic, a actului primordial, genesis. Descrierea acestui act este literalmente una a unui orgasm mareic!, splendid, aproape extrasenzorial, sublunar, (v. Lilith și teoria dublei semințe,

Sapho ș.a. n.) necum valpurgic:

„Însă ea (Marea, Oceanul primordiei, n) tenace, cu talazurile neliniștite, ori cu lovituri discrete, dureroase, se bucura și suferea, dădea semnale celor ascunși în pântecul ei tainic...

„Ma esso tenace, coi marosi inquenti, o con discreti colpi dolorosa gioiva e soffrira”.

Onor tizul semiotician Eugen Dorcescu vede clar sâmburii ... **fructului tăiat în patru al ceremonialului itinerant**, ”condițional itinerant, ”de peregrin” al ”omului în general (ha-adham, adamic, igitur androgin, n.

(v. coperta a patra). Am fi curioși ce ar adăuga Paul Aretzu acestora scrise?

Prin Pulberea de sub piciorul său, tandemul Nina Ceranu-Viorica Bălțeanu, avem bucuria uneia dintre cele mai remarcabile cărți de poezie ale lui numărului 2015. Nisipul și Marea... Ișus a scris doar odată, nu știm ce, cu piciorul, pe nisipul Mării... Pe coperta cărții, Nina a pus semnificativ desenul lui Constantin Răducanu, Turbion...

Index

Pe umărul hermeneic al Ninei Ceranu nu este porumbelul Arcei lui Noe, despre care pr. Iosif Tripa scria la 1930 că: ” porumbelul acesta este icoana creștinului adevărat care nu iubește duhul acestei lumi păcătoase...; ce nu-și află odihnă picioarelor sale”... ” nu așa a fost cu corbul...” Idem. De Nevermore? Pe umărul ei stă blând silful.

* **Pulberea de sub piciorul tău/La polvere sotto il piede tuo**, editura Eubee, 2015

L-am cunoscut pe dr. Dan Cioată

Ion Pința

Medicul meu cardiolog, dr. Adela Morega, a observat în urmă cu vreo două luni pe electrocardiogramă că am niște vase înfundate pe inimă care nu se pot rezolva prin medicație.

-Trebuie să vă programați într-o clinică universitară pentru intervenție.

-La Timișoara locuiește fiul meu cel mare...

-Da, la Timișoara au un Institut de Boli Cardiovasculare foarte performant...

-Și dacă între timp apar probleme ?

-Atunci vă duceți mai repede.

-Măă... duc mai repede ?

-Aa, nu... vă programează la urgență...

Între timp n-au apărut probleme. Între timp am căutat pe net și am găsit: Pădurea Verde Timișoara, Institutul de Boli Cardiovasculare, Spitalul de Cardiologie Pădurea Verde, cum recunoaștem un bun cardiolog, etc, etc. Între timp, mai tare ca orice net, soția mea mi-a făcut o programare pentru prima zi din vacanța de primăvară la dr. Dan Cioată. Discuta-se cu nu știu câte persoane care veniseră la Pădurea Verde cu probleme grave de tot și se întorseseră fără ele.

Și iată-mă cu fiul meu dimineața la prima oră în sala de așteptare. „Să nu te duci în blugi, să-ți iei costumul și cămașa galbenă !” îmi zisese autoritară soția. Așa am făcut. În sala de așteptare, o sumă de bolnavi. Suferință și speranță. Niciunul nu era în costum și cravată... O doamnă asistentă a întrebato cine a mai venit și are acte de dat. Am dat dosarul cu biletul de trimitere, ultimele analize, schema de tratament. Am găsit un loc, am scos sudoku și am început să completez. Din când în când, doamna asistentă striga pe cineva. Mai era până să vină dl doctor. M-am auzit strigat. Am lăsat sudoku și am intrat în cabinet. Nu, nu pe mine mă strigase, fusese o asemănare de nume. Îmi cer scuze și înapoi la sudoku. Mă aud strigat din nou. De data asta pe mine mă chema.

-Până vine domnul doctor să facem un EKG.

Abia scot haina, că dl doctor intră în cabinet.

-O să vă consulte în ordinea sosirii...

Înapoi la sudoku. Timpul trece repede. Îmi vine rândul. Domnul doctor mă primește ca pe un vechi și bun prieten, deși ne vedeam pentru prima oară. De fapt, nu pentru prima oară, fusesem colegi la Liceul Tudor Vladimirescu, eu cu trei ani mai mare. Oricum, nu ne știam de atunci. Primul lucru, elec-

trocardiograma. Doamna asistentă îmi fixează senzorii, stau liniștit. Văzând probabil cruciulița mea simplă de la gât, domnul doctor zice:

-Ce înseamnă pentru noi să purtăm crucea Lui Hristos ?

-Suferința... încearcă fiul meu un răspuns.

-Nu, crucea Lui Hristos este iubirea Lui pentru oameni, pentru toată Zidirea. Nu suntem datori să primim osânda Lui, suntem datori să-i iubim pe semenii cum i-a iubit El !

-Dumnezeu ne-a creat să fim în comuniune, să fim frați și surori, nu să cunoaștem, continuă domnul doctor, toate sistemele care ne aduc informație în exces în detrimentul comuniunii între noi, sunt diabolice.

Mi-am adus aminte că am citit undeva despre afirmația unui ierarh de prin sec. al XVI-lea că tiparul e o invenție diabolică și că am gândit imediat „vai, ce ignorant !”. Am citit în continuare justificarea „ignorantului”: „de-acum orice netrebnic o să umple lumea cu aiurelile lui, cine va mai putea stăvili acest exces de mediocritate ?” și mi-a fost rușine de primul gând.

Domnul doctor pledează pentru întoarcerea la ortodoxia Sfinților Părinți, a țăranelor simpli. „Trebuie să fim mădulare unii altora. Medicul tratează, dar Dumnezeu vindecă. Uneori vindecarea nu se produce, cu tot efortul echipei medicale. Atunci medicul trebuie să recunoască smerit că rânduiala divină e deasupra lui, deasupra priceperii lui, oricât ar fi ea de avansată”.

Eram acolo, pe canapea, gol trupește (de la brâu în sus...) și sufletește. Nimic din ce știam până atunci, pilde, citate, cele două iubiri cum a spus Blaise Pascal, spuse ale Sfinților Părinți, nimic nemi mai venea în minte. „Crucea lui Hristos este iubirea Lui pentru oameni”. Da, desigur, de aceea a spus El „crucea Mea e ușoară”, „cine vrea să-Mi urmeze, să se lepede de sine (adică de firea cea păcătoasă...), să-și ia crucea și să vină după Mine”.

Apoi domnul doctor ne oferă cu autograf cartea domniei sale „Medicina ca misiune”, o carte de dialoguri cu scriitoarea Mariana Pândaru despre misiunea duhovnicească a medicului, despre medicul – teolog și teologul – medic, misionar permanent. „Dar din darul Lui Dumnezeu și al omului”.

Apoi, cu stetoscopul, cu răbdare, medicul îl ascultă pe profesor. „Ce operație aveți aici ?”

☑ „De pancreatită” „Când ?” „Acum 20 de ani”. „Cine v-a operat ?” „Doctorul Cristi Vodislav” „Da, era cu doi ani mai mare ca mine” „Acum să ne uităm peste analize. Deocamdată la inimioară nu sunt probleme grave. Să-mi dați un telefon să vă programez pentru investigații după 8 iunie. Aveți un diabet cu valori mici ale glicemiei, dar care nici nu trebuie să crească. Trei lucruri să nu vă lipsească: tensiometrul, glicometrul și cântarul. Și zilnic să consumați doi litri și jumătate de apă.

Ne-am despărțit ca doi buni prieteni. Fiul meu s-a dus în sfârșit la serviciu, va recupera întârzierea sau va rămâne peste program. Vremea e închisă și rece, nu mă prea îmbie la plimbare. Așa că îmi caut o poziție comodă într-un fotoliu mai la fereastră, cu picioarele așezate americănește pe un scaun ceva mai sus și deschid cartea „Medicina ca misiune”. Lectura e captivantă, nu atât de captivantă cum fusese pledoaria doctorului – teolog despre misiunea medicului, despre importanța covârșitoare a vieții duhovnicești autentice atât a bolnavului cât și a medicului său. Poetul din mine (de fapt versificatorul...) simte nevoia să exprime fascinanta întâlnire de dimineață în versuri. Las pentru moment cartea deoparte și, dintr-o suflare, scriu:

Ca să fie cineva un bun creștin,
Întâi de toate, trebuie să poată
Să-l iubească pe aproapele său deplin.
A spus-o doctorul Dan Cioată.

Ca să fie cineva un bun creștin,
Trebuie să iubească din inimă toată
Zidirea cu care Domnul l-a făcut vecin.
A spus-o doctorul Dan Cioată.

Ca să fie cineva un bun creștin,
E de-ajuns să-și arunce ochii roată
Peste viața lui și peste-al lui destin.
A spus-o doctorul Dan Cioată.

La sfârșitul cărții „Medicina ca misiune” e atât telefonul cât și mailul doctorului. I-o trimit pe mail. Desigur o va citi mai devreme sau mai târziu. O scriu și pe telefon, poate mesajul îl va citi și mai curând. Și peste doar câteva minute, doctorul mă sună. Desigur resping apelul și-l sun eu. „Nu era nevoie, domnule profesor, am și eu nelimitat în rețea. V-am citit poezia. Dvs le-ați citit pe ale mele ?” „Nu. Aveți și versuri în carte?” „Da, mai la sfârșit” Nu ajunsesem până la sfârșit.

dr. Dan Cioată

Pășește încet pe sufletul meu,
Atinge-l încet cu o rază.
Sărută-l în taină,
Că el te veghează
Și spune-i încet...
Visează.

Deschid cartea și, după pagina 173 găsesc un grupaj de poeme selectate din volumul Taina iubirii publicat la Editura Danimar. Iată:

Smerenie

Doresc să știi
Că vreau să fiu un nimeni...
Un nimeni al acestui pământ
Să fiu doar al Tău, Doamne,
Și Tu să-mi dai un nume,
Să-mi dai numele meu
Ce în Cuvânt răsare
Și Tu l-ai spus mereu:
Iubire, smerenie, răbdare...

Bine, dar asta e Poezie, nu versificație !

Nu vă doresc să ajungeți să-l cunoașteți pe doctorul Dan Cioată. Dar dacă-l veți cunoaște, vă doresc să vă fie întâlnirea un prilej de bucurie. Să puteți spune precum cei ce-L ascultau pe Iisus „niciodată n-a vorbit cineva ca Omul acesta !” Să-i primiți în inimă mesajul aflat spre finalul cărții: „Țineți candelă ortodoxiei aprinsă, ca neamul acesta să nu piară. Întoarceți-vă la firescul și simplitatea vieții, mărturisiti-L pe Dumnezeu în tot locul și în tot timpul.” Pentru că doctorul Dan Cioată nu spune „du-te și fă așa”, ci „vino și vezi !”.

Citându-l pe Părintele Serafim de Sarov al cărui salut de întâmpinare era „vino, bucuria mea!”, exprimând deopotrivă bucuria întâlnirii și iubirea pentru aproapele, doctorul Dan Cioată spune: „Să fim deci frați în bucurie, dar și în suferință, să ne zidim unii pe alții, pentru că nici o întâlnire nu este întâmplătoare; primim și dăruim Iubirea venită de la Dumnezeu. Iată dovezi că Dumnezeu lucrează prin oameni, cu oameni și pentru oameni.”

Cronica de carte

De partea cealaltă a ploii e mitul, e sacrul, e ludicul? E limbajul ca o sărbătoare (cel poetic categoric)!

– un comentariu de Ion Popescu-Brădiceni –

Viorel Surdoiu încearcă prin această a treia carte de versuri libere dar și ri(t)mate să ne comunice anumite lucruri pe care numai el le-a văzut „de partea cealaltă a ploii” (fiind in/ voluntar, cumva transmodernist? – mă întreb oarecum ne/dumerit!).

Motivul ploii a fost simbolist iar azi nu poate fi decât trans-simbolist, cum ai lua-o și cum ai da-o! G.Bacovia a celebrat ploaia în versiuni proprii memorabile; Ana Blandiana, la fel. Dar simbolul ploii are o pleiadă de semnificații, asupra cărora n-aș mai insista, întrucât m-aș îndepărta-mă de scopul acestei cronici de întâmpinare.

Alegerea poetului în a accepta tradiția tematică a ploii mie mi se pare totuși simptomatică unei comodități netransgresive: e și aceasta o atitudine de a nu contrazice până la capăt vechile modele; de a nu provoca orizontul de așteptare într-o manieră... revoluționară, pe care o înțeleg.

Exercițiul compoziției lirice e cel mai dificil cu puțință și a-l încărca cu o interioritate de structuri magice e și cel mai pretențios/ prețios comportament auctorial. Mizând pe asemenea intenții, Viorel Surdoiu își expandează totodată propriile limite în speranța de a se salva din marasmul și din fantasmale lor. Normal: nu-i iese întotdeauna, acceptând conformismul meta- și trans-retoric ca de pildă în „Ipostază 5”: „E prea mult gri în jurul nostru/ ca să vezi/ dar/ zorile îți iscălesc numele/ în privirea mea”.

În „Eligere”, poetul însuși ne atenționează persuasiv: „Am ales

tăcerea/ prea multe cuvinte nu-și află cuibul/ aleile pavate cu vocale stridente/ și consonanțe sparte-n timpane/ se alungesc încontinuu/ ca niște ecouri neînțoarse/ negăsind motiv de reflectare” (Primus, p.88).

Fiind așadar și autopoietic și autoreferențial, Viorel Surdoiu își continuă, la fel de lucid, au-

toare reflectarea asupra „scriptului” său în acești termeni expliciți: „Am ales netrecerea/ oprind-mă locului/ pașii caționează hazardul căutării/ îl fac acceptabil/ dadaist/ duduind/ ditirambic/ în onoarea lipsei de onoare/ scriptul contemporan/ al sensului/ al mersului/ eresului are/ aruncate-n tulburi oceane lumești/ nelimpezi” (Secundus, p.89).

În rezumat, ce s-ar întâmpla atât de important/ decisiv/ determinativ „de partea cealaltă a ploii”? Reapriinderea ca/ și cu/ o rugă a neantului? un ultim

pelerinaj spre ființare, spre locul creației? Dând din umeri, învăluit de neîmplinirile recurente, poetul constată nemulțumit: „ceva îmi scapă dincolo de eternitate” și de aici lanțul de rateuri onomatopice/ nomotetice/ de nedumeriri pe care și le asumă aproape eroic.

Această voință de a scrie constant cu orice preț poezie nu se lasă „tradusă” decât într-o secretă magie poetică, decât luându-te la trântă cu blestemata „urzeală” a textului. Asta fiindcă – recunoaște iarăși învins poetul – „numai vântul/ știe toate poveștile pământului”, deci „nu obligatoriu și Cuvântul”. În „Spre ființare”, poetul se află, vai, pe „un drum de cuvinte călcate în picioare”, iar cuvintele lui se pierd în praful drumului.

Impresia care nu-mi dă pace este, critic pronunțându-mă, că actualele micro- și macro-poeme nu-s închegate, coagulate, integrate, par „cioburi sparte” dintr-o oglindă și risipite peste tot, dorința poetului de a le regrupa, rearanja într-o nouă „poveste”, într-o nouă unitate neconcretizându-se Kairotic întotdeauna.

Ce vreți! Riscurile meseriei de poet – vorba lui Pavese – asumate sub semn de „tainică sărbătoare/ când în zori de zi se deschid umbrele/ și pașii trecătorilor fără față/ într-un dans aritmic/ ocolind/ evitând/ fandând/ printre oglinzile cerului revărsat pe/ tro-tuare” (Umbrelele).

Tot „contorsionând imagină-rul/ provocator/ închinător/ invocator” – adică indecis stilistic și poetic – Viorel Surdoiu se

☑ dedă deseori la „scurte repertorii/ executate pe tonuri de marș”, pierzându-și demersul original/ original „în amalgamul de sunete/ cascade/ rocade/ promontorii” ca în „Omul aproximativ” al lui Tristan Tzara, pe această direcție, Aurel Ștefanachi fiindu-i superior în suprarrealista-i aventură din „Închiderea jocului”.

Atunci când redescoperă, auroral, dicteul ludic à la manière de Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Cezar Ivănescu ș.a., columnistul Viorel Surdoiu trebuie reținut ca un poet adevărat, având la îndemână arta armoniei prozodice, știința muzicii incantatorii, o anumită alchimie a rostirii în „cadențate litanii”. „Răsărind către apus” e o izbândă antologică pe acest palier.

În aceeași salutară „paradigmă” pot fi situate: „Zbura-va”, „Dorul ce doare”, „Lasă”, „Așteptând toamna”.

Încolo, sunt de acord cu poetul că „arta e mai presus de o curgere/ liniștită prin vaduri/ căci maluri nu are/ decât pentru ochii închiși/ pentru degetele ferecate în palmă/ arta e ca o naștere/ din harul ființei/ ca o dragoste împărtășită/ cu fiecare ivire a soarelui/ când pământul se lasă sedus de lumină/ când pe obrazul muntelui/ ca o rană se topește ultima rază/ ca o dragoste împărtășită/ cu fiecare urmă lăsată mărturie/ pe giulgiul înfășurat peste/ sufletul îmbrățișat de Harite” (Împărtășire).

Și ce-aș mai cere eu poetului columnist natural-artificial Viorel Surdoiu? Ceva simplu, al naibii de simplu! Să-și tipicizeze poemotextele în genul/ pe măsura/ și la nivelul din „Tipic”, care ni se revelează ca încă o incontestabilă reușită: „O! dimineață/ O!/ fierbe cafeaua pe înaltul Myticas/ zeul își pune sandalele de urzici/ și toga cocoloșită/ arsă de fulgerele de peste secole/ își tampo-nează ușor cu un nor/ tenul de afrodită și nasul de vultur/ mersul său e înalt țopăit/ abia își ține echilibrul olimpic/ tipic ființelor cu fițe divine/ ce-au sărbătorit/ de când lumea se știe/ îndoind nectarul cu har, ah, dimineața, iar?/ orătăniile se agită în curte/ și cerberul latră-n zadar”.

Ei, în aceste transmitologii reveriante și reoriginante, rezidă farmecul unor asemenea regăsiri de sine. În asemenea recuperări ale poeziei sacre. Și iar m-am reîntors în/ și la/ transmodernism? Concluzia se instituie brusc: de partea cealaltă a ploii e mitul, e sacrul, e ludicul, e limbajul ca o sărbătoare (cel poetic categoric), ca un discontinuum periculos și ca o diseminare anticongruentă predominant.

Poeme

Mariana Popeangă Cornoiu

Deșertul din noi

Atâta apă-afară
Și-n noi atâta sete...
Neobosit cărară
Izvoarele sub pleoape
Să stingă din pârjol
Un bulgare de ceară
În clipele curgând
Aproape din aproape
Învăluindu-ne
Pân' ni se face seară!
Atâta foc în noi
Și-atâta apă-afară.

Destine

Tot deapănă timpul
Din ghemele vieții
Fire de lumină
Să lege stelele
La gâtul cerului...
Încurcându-ne-n ele,
Cădem la umbra
pământului.

Devenire

Poate-s moartă și
nu știu,
Că mi-e sufletul
târziu. . .

Au uitat să mă îngroape
Și-n suflet se face
noapte,
Adunând cerul sub
pleoape,
Iar pe buza înserării
Adun izvoarele mării . . .
Sare pun din lacrimă,
Valuri fac din patimă,
Stelele răsar din dor,
Marea fiind oglinda lor.

Arcă, de la Dumnezeu,
Să mă poarte-n Raiul
său,
Că, de nu, m-oi duce-n
iad,

Unde sufletele ard.
Azi pe rugul de apus

Amintirile mi-am pus
Și din oricare scânteie
Se vor naște alte stele,
Iar din lutul care-am fost
O să creasc-un câmp
mănos.
Și pe câmp, și pe coline
Simt iarba crescând din
mine.

Floarea de nu-mă-uita,
Răsărind din palma
mea,

Oi privi-o dintr-o stea...
Suflete, nu fi nătâng,
Nu asculta ce îndrug!
Trezește-te din visare
Că mai ai de stat sub
soare!
Haide, suflă-n lumânare!

De o viață aștept

Nu știam că iubirea e cerc
Și-am aflat într-o zi...
Și de-atunci tot încerc
Să-i măsoz c-un compas
Perimetrul și raza
Și-o tangentă trasând,
Să-i stabilesc baza.
S-o fixeș într-un punct,
Să rămână așa,
Ca pe ceru-nstelat
Pâlpâire de stea,
Iar în aria lui,
Fiindcă am zis că e
cerc,
Să ne-nchidem în doi,
De o viață aștept.

Statuia lui Decebal

(expl. din pag. 1)

Statuia regelui dac Decebal este o statuie înaltă de 40 m care este cea mai înaltă sculptură în piatră din Europa. Se află pe malul stâncos al Dunării, în apropiere de orașul Orșova, România. Acolo este sculptat într-o stâncă uriașă capul lui Decebal, ultimul rege al Daciei.

Dimensiuni

Statuia lui Decebal este înaltă de 40 m și lată de 25 m. Ea a fost sculptată după modelul celei din stânca Muntelui Rushmore și este cea mai mare statuie din Europa: are cu doar șase metri mai puțin decât Statuia Libertății, cu opt mai mult decât monumentul lui Christos din Rio de Janeiro, dar cu aproximativ 10 metri mai mult decât înălțimea legendarului Colos din Rhodos. Locul realizării sculpturii este în apropiere de orașul Orșova, în zona cataractelor de la Cazanele Mici (golful Mraconia), pe malul stâng al Dunării, unde adâncimea fluviului este cea mai mare: 120 de metri. Câteva dimensiuni ale statuii sunt:

lungime ochi: 4,3 metri

lungime nas: 7 metri

lățime nas: 4 metri.

Construcția statuii

Ideea construirii acestei statui i-a aparținut istoricului și omului de afaceri român Iosif Constantin Drăgan, și a durat 10 ani (1994-2004) pentru ca cei 12 sculptori-alpiniști să o termine, realizarea ei costându-l pe Drăgan, în final, peste un milion de dolari.

În comparație cu sculpturile realizate pe Muntele Rushmore, a căror realizare a durat timp de 14 ani (1927-1941), la acel proiect lucrând peste 300 de sculptori-alpiniști, statuia regelui Decebal s-a desfășurat pe parcursul a zece ani, la realizarea ei lucrând 12 oameni.

Executarea acestei lucrări s-a desfășurat sub conducerea sculptorului român Florin Cotarcea, ea realizându-se în ciuda pericolului reprezentat de înălțimi, căldură și vipere. Pe pontonul din golful Mraconia unde se află cea mai mare sculptură în piatră din Europa se poate ajunge doar cu barca. Pentru modelarea stâncii s-a folosit peste o tonă de dinamită.

Executarea lucrării a început în vara anului 1994, cu defrișarea pomilor care împădureau stânca. Apoi s-a trecut la curățarea rocilor, a stâncilor masive care puneau în pericol viața oamenilor. Nu s-au putut folosi nici un fel de utilaje, toate instrumentele de lucru fiind transportate cu barca și cu saci de 40-50 de kilograme în spinare.

Statuia lui Decebal privită de pe Dunăre

Legătura cu pontonul a fost asigurată prin două stații de emisie-recepție. De la baza stâncii până la schelă, alpiniștii-sculptori au trebuit să se cațere timp de o jumătate de oră. S-a lucrat în două ture de câte 6 ore: de la 7,30 la 13,30 și de la 13,30 până la 19,30. Lucrările s-au desfășurat în perioada martie-octombrie a fiecărui an. O operațiune la fel de grea și riscantă este cea de manevrare a schelelor. Uneltele de lucru folosite de către sculptori-alpiniști au fost cele clasice: ciocanul pneumatic, spițul și barosul. Datorită condițiilor dificile de lucru, au avut loc și câteva accidente. O echipă de cinci persoane care lucrau pe schelă au căzut în gol câțiva metri, ca urmare a smulgerii a două pitoane de susținere de pe cablul de susținere montat de jur-împrejurul stâncii. Din fericire, alpiniștii nu au suferit răni grave. De asemenea, unul dintre alpiniști a fost mușcat de o viperă ascunsă într-un punct de susținere, dar i s-a injectat imediat serul antiviperin. Ca urmare a trepidațiilor, dar și a stâncii care începea să se macine, nasul lui Decebal (care avea o înălțime de șapte metri) s-a fisurat și era în pericol să se desprindă și să cadă. S-a renunțat la acel bloc imens de piatră, o parte mare din nasul lui Decebal fiind dinamitat, pentru mai multă siguranță. Nasul regelui a fost remodelat și întărit cu armătură de fier și ciment. Construcția statuii lui Decebal a fost finalizată în anul 2004.

Semnificația statuii

Chiar în fața statuii, dar pe malul sârbesc, se găsește de aproape 2000 ani o placă memorială antică („Tabula Traiana”), monument ridicat de adversarul regelui Decebal, împăratul roman Traian, pentru a marca marșul trupelor imperiale romane spre Dacia și a comemora victoriile Imperiului Roman asupra regatului dac în anul 105. Sub fața lui Decebal se găsește o inscripție în latină: „DECEBAL REX - DRAGAN FECIT” („Regele Decebal - făcută de Drăgan”). Iosif Constantin Drăgan a scris numeroase volume despre istoria dacilor și a tracilor („Noi, tracii”; „Imperiul Romano-Trac”, „Mileniul imperial al Daciei”), intenționând să construiască în orașul Cluj și o copie în mărime naturală a Columnei lui Traian, proiect oprit deocamdată. Prin construcția acestei statui modelată în munte, Iosif Constantin Drăgan a dorit să demonstreze înțâietatea românilor în formarea culturii europene, pornind de la premisa că identitatea culturală a românilor poate fi definită în primul rând prin componenta ei daco-tracă.

Brâncuși - Blaga, o preumblare

Viorica Răduță

Eminescu a fixat ovoidul cosmic ca pe o imagine întretăiată de axe, totdeauna într-o plutire care statuează *intervalul, seninătatea, linul, etc.* Regăsim această figură concentrată a totului, în cele trei dimensiuni reprezentată, inclusiv mișcările ondulatorii simultane, ”înafară”, larg, înăuntru, concentrat, și la Blaga.

Figura ovoidală, cu efectul tridimensionalității, atât în formele interiorizate, con/concentrate, cât și în cele exterioare, manifestate în afară, ca într-o demonstrație a relativizării elementelor (toate sunt de una), realizată de Eminescu prin imaginea *plutirii în cruce*, este marca imaginarului brâncușian, dar și a celui blagian, cu o mai acută păgânătate la ultimul. De altfel, *Cumințenia Pământului*, considerată jumătatea *Sărutului*, accentuat păgână într-o latură/parte, are în următoarele sculpturi pe tema cuplului doar un multiplu, după cum e aproape și de *Măiastra*; corespunderile vin și din ocularitatea asimetrică a acesteia, nu doar din pământea formă a pântecului. Figura femeii este înglobatoare, cuprinzând uranicul și chtonicul, asemenea viitoarelor forme (feminine, în primul rând) la Blaga. În plus, *Cumințenia ...* trimite, și prin numire, la echilibru, conținut în și din multiplicare, păgânătate. Și variantele unui tip, să spunem, de *Pasăre, Muză ...etc.*, la Brâncuși, cu dinamica dinăuntru unei singure forme ovoidale, evidențiază plinul, multiplul necesar unității, în genere. În *Știința despre om și tradiție*¹ Gilbert Durand evidențiază tocmai trăsăturile tridimensionale, sinonime multiplicării, relativizării, prin urmare, tipice omului arhaic, cel care fundamentează perspectiva artistică atât la Brâncuși cât și la Blaga, unitatea de măsură care-i apropie, fundamental. Antropologul atrage atenția asupra identității, specifice trăirii arhaice, unui interior revelat/ intuit - cu exteriorul, acesta din multiplicare făptuit. De remarcat viziunea proximală cunoașterii blagiene, cu tot ce înseamnă „vălul”, aparența, și misterul, lăuntricul ascuns – descoperit prin „criza”, orbirea ca iluminare, scoasă la suprafața limbajului prin *metafora revelatorie*, o imagine sau un simbol, de fapt, integratorul ovoid, dar nu doar în afară, ci și înăuntru. Aici este „misterul”, în tridimensionalitatea formelor de interior și exterior, comune imaginarului celor doi artiști.

La Brâncuși, *Templul iubirii*, de pildă, proiectat pentru spațiul indian, are forma oului, și înăuntru

și dinafară. E vorba de cele trei dimensiuni, adunate, concentrate în stare de meditație, de spațiu închis cu pereții circulari și cu zborul triunghiurilor-păsări, provocat/ e odată cu momentul coloanei din mijloc, așezată în cruce. Starea de trezire se petrece abia în lumina amiezii, ritualică, atunci când pe orificiul din „creștet”/ plafon apare soarele care fură păsările și Spiritul (lui Budha), ieșind din locul închis, dar le și coboară, ucide, în acvaticul pătruns, adâncit întocmai ca în spațiul eminescian. Ovoidul interior, mișcat în toate cele trei laturi prin puterea luminii, este identic tuturor formelor circulare la Brâncuși, polisate sau nu, de la capetele de femei la ochiul „ambigen”, de la *Păsări* la *Săruturile* care tind spre ovalizare, de la oricare formă ghemuită, circulând în sine, ca *Printesa X*, la *Coloană ...* Aceea în care romboizii sunt vizați în repetiție demnă de un contur circular, pe ansamblu, dar și în parte, cum fiecare sculptură lucrează sferic, până și pe fragmente. Observația tendinței ovalizării nu este deloc nouă, dar lectura dorită de sculptor, aceea a „unei forme într-una singură”, dublată de conștiința efectului sculpturilor sale, „bucurie curată”, conduc împreună la unitatea alcătuită din multiplu, formulă și a „misterului” blagian, de sorginte păgână, oricâte surse ar fi disputate sau demonstrate pe acest subiect. *Cumințenia ...* nu este o piesă izolată ori fragmentară, prin urmare, ci una întregă, atotcuprinzătoare, în care meditația introduce o permanentă circulație între opusele feței, ca în semicercurile oculare, chtonicul intră în relație fără sfârșit cu solaritatea, așa cum remarcata formulă a îngenuncherii relevă celălalt circuit, al

☑ trupului sacralizat în poziția sinelui, unității, cum ar veni, de regăsit în toate figurile ulterioare, „androgine”, cum s-a tot spus. Fetele „pământului”, risipite în opera lui Blaga, sunt compuse după aceeași formulă „plurală”; adăugăm aici și multiplii Orbului orfic, de la Zamolxe la Pan sau oricare altă ființă din lumea plus sau minus *misterului*, de fapt luminii dispusă în forma ovoidului, ontologic la Eminescu, reprezentat sculptural de Brâncuși, activat, personalizat de Blaga, în cele din urmă, dar tot pe linia ambiguității interiorului cu exteriorul. Formal, în conformitate cu traseul omului arhaic, acestea devin „locuri analoge”², ceea ce relativizează, altfel spus creează similitudini: între spațiul închis și deschis, între centru și circumferință, între element și întreg, între lumină columnară și oval, între centrifugal și centripet, ș.a.m.d. Astfel, ondulația existențială care vine dinspre Eminescu e reprezentată în orice ovalizare, îndeosebi luminoasă, din sculpturile brâncușiene, dar și în spațiul ambiguu din imaginarul blagian. Adăugăm faptul că ovoidul, în pluralul formelor sale și în opera lui Blaga, nu e vizat doar din exterior, ci, ca în templul pentru Indor, apare în reprezentări dinăuntru, cu toate dimensiunile prezente. A se vedea natura lui Pan, cuplul de „sus”, din „lan”, „stalactita”, peștera lui Zamolxe, trupul-biserică al Mirei, etc., toate plasate în spațiul închis al Creației, dar înalt, larg, adânc, conjugând cel mai des aurul, soarele, cu pământul, acvaticul, în momentele privilegiate ale luminii, celei continuu învăluite, primordiale.

Tempul este și el aparținător, al *locului*, *dintâi*, *cum ar veni*. Până și elementele, compusele, sunt cosmogonice. Sculpturile brâncușiene își conțin dar și exteriorizează, cu timpul cel sincretic înglobat, facerea. Să menționăm *Începutul lumii*, sinonim oricărui ochi cosmogonic din atâtea piese sculpturale, oricărui oval înălțat sau culcat, etc., să numim, deocamdată, la Blaga ochii născători ai iubitei din *Izvorul nopții*. Fiind vorba de simboluri „arhaice”, cu un comportament înglobator, acela al identității, actualizării din și prin multiplu, trasat în *Arhaic și universal*³ de Sergiu Al. George, elementele cosmogonice de tipul ovoizilor brâncușieni sau „mirabilei semințe” la Blaga devin „spații”, sunt și conținătoare și conținut, cum s-ar spune își expun, odată cu trezirea prin/ pe stâlpul cosmic al luminii din locul, („obiect” tridimensional), interiorul în forma desăvârșită, sferică, ovoidală, de fapt obiectivă și subiectivă în același timp. Deși considerăm că *arhaismul* unui Brâncuși sau Blaga este, după

cum le asociază în titlul cărții Sergiu Al. George, și *universal*, deci creator de multiplii ai unei forme unice, particularizate și generalizate simultan, merită relansate similitudinile evidențiate dintr-o „upanișadă”⁴, cu revelații asupra ambiguității discutate a imaginilor și simbolurilor brâncușiene sau blagiene interior-exteroare, mai ales cu ceea ce numim forma pură, ovoidul: „Se ajunge la ideea simetriei spațiului-lumină exterior, cel care face posibilă lumea formelor obiective, cu spațiul luminii interioare, cel al conștiinței ca principiu al formelor subiective; este o simetrie ontologică cu imense consecințe epistemologice deoarece *forma* (s. n.) devine veriga dintre inteligibil și sensibil, fiind elementul lor comun” (*Arhaic și universal*, p. 37).

Templul pentru Indor explicitează viziunea spațiului închis, de meditație, embrionar, dar conținutul, rugăciunea, trăirea locului, se compune larg, din toate dimensiunile, din *stâlpul columnar* cu brațe, nu întâmplător în patru direcții, lumina mergând și în sus și în adânc, și din și pe circumferință, de fapt pereții circulari, ovoidul interior cu triunghiurile plutitoare în momentul manifestării. Aceasta se produce când roata solară umple locul, tridimensionalitatea mișcătoare, cosmogonică, similar oricărui deschis, nelimitat. Imaginea ovoidului plutind în toate direcțiile, văzut dinăuntru și dinafară, tot de una, compact și largit deodată, „spune” în momentul trezirii, revelației, că fiecare formă sculpturală de tip ovoidal, oricâte variații, multipli ar avea, e atotcuprinzătoare, concentrată, iar monolitul, ca figura *Orbului* blagian, se află în cerc, „corolă”, în poziție de revelație tocmai a „misterului”, conținutului și conținătorului, sacre. Lumina din creștet, iradiind tot compusul rotund, universal, dă seama de conștiința facerii, punctată prin simboluri, fie pasăre solară, fie ochiul izvorător, fie cuplul axial în clipa unității (*Sărutul* la Brâncuși, cuplul izvorător, „numai noi doi”, la poet) ș.a.m.d.

Cu toate că pare închis, ca și spațiul din imaginarul lui Blaga, de la „stalactită” la trecătorul trup sau Dumnezeu în om, templul brâncușian acceptă, ca accedea la interval, în clipa ritualică a instalării misterului, iluminării, ca vârful să-i fie pătruns în ceea ce Eminescu numea „nepătrunsul”. Prin urmare, lumina columnară se duce și în jos, în apă, și pe circumferință, roata solară, distribuind conținutul, revelația, în și la nesfârșit acest afară devenind identic, prin ovoida formă, cu înăuntru. Blaga nu propune altceva în, de pildă, *Cântecul bradului*,

☑ cel luminat ritualic în chiar clipa unității, reîntregirii fără capăt, dată de aceeași periodică verticalizare luminoasă când prin „creștetul” lovit de „fulgerul alb” trunchiul devine similar oricărui „stâlp” brâncușian, cu moarte-viață în simultaneitate. În *Vreau să joc*, dionisiacul se exprimă tot prin „săgeată” luminoasă, ca ovoizii înălțați la Brâncuși, „în valuri de lumină”, cum precizează poetul, deși momentul este al „nemărginirii”, în virtutea deschiderii prin iluminare, interiorizare a pământescului, unde zace, e înglobat, ca omul în meditație din templu, chiar Dumnezeu. Ieșirea din spațiul-trup se face ca în toate interioarele care conțin exteriorul în momentele revelației, uimirii, armoniei, adică pe axa lumii, purtată prin ondulație în lărgime, cu uranicul și chtonicul circulând între ele, întretinând ovoidul, dinamizându-l și fixându-i întâlnirea celor trei dimensiuni, axe, ca în *leagănul mormânt* al naturii eminesciene. Așa se explică de ce multe sculpturi brâncușiene, situate pe linia imaginilor și simbolurilor ovoidale din opera lui Eminescu, sau multiplii păgâni din imaginarul blagian au funcții de nuntă-moarte ca într-o alegorie care numai din deficit de viziune poate fi interpretat ca un complex ontologic.

Monolitică, sculptura *Cumințenia Pământului* demonstra circuitul interior nesfârșit al celor două formule de ființare, ochii au funcții (de) opuse dar în circulație, unite prin urmare păgân, așa cum în opera blagiană, oricâte ipostaze ar fi surprinse în cazul lui Orfeu cel împământenit, dac, am spune, e vizată de fiecare dată condiția orbirii, concentrării înăuntru, drept cunoaștere a totului. Aceasta într-o necesară multiplicare fiindcă formula blagiană e de cuprindere a misterului în marele ovoid⁵, dar și în fiecare fragment al său. *Alterii*⁶, nu distrug formula spațiului ovoidal, ci îi lărgesc circumferința, pentru ca rotirile de sus și stihiiile să se continue unele pe altele, nu altfel decât întregite, cum ar fi ipostaza „cerbului cu stea în frunte” care vede misterul cu lumina sa călăuzitoare, ondulatorie mai întâi, verticală după aceea, cu instalarea roții solare tot „sus”, ca la toate spațiile interioare în concentrare, ghemuire, ca în cazul oricărei entitate i-luminate, în armonie cu sine, deci cu natura însăși (figurile panice au asemenea funcție, alcătuire).

Însăși prezența, constantă tocmai în momentele de revelație, a voluptății păcatului traduce starea de multiplu⁷, tipică omului blagian, total ca întregul ovoidal, dar unul de ins *arhaic*, vizionar, cum a fost și Brâncuși. Adresa sculpturilor sale, „pentru

orbi”, indică, la fel ca misterul vizat în multiplul lui, o vedere unitară, ascunsă, interioară, concentrată la ipostazele sale, deci în manifestare, totodată, cu Fârtate și Nefârtate. *Pasărea sfântă*, explicit brâncușiană, devine și la Blaga, tocmai în volumul „somniații”, al rupturii ontice - vizat de critică, o „alteritate” asumată tot luminii, dar într-un multiplu înglobator. De fapt, avem de-a face cu o imagine care vine dinspre Eminescu, aceea a *leagănului mormânt*⁸, „întruchipată”/ întrupată⁹ în poemul blagian de simbolul păsării prinsă în ondulația tipică universului (ovoidal) de felul „pământului transparent” chiar, în rotirea de sferă străbătută de axa lumii, aici „fosfor cojit”, unde co-există toate dimensiunile spațiului, ca și opusele moarte-viață ș. a. m. d.

Un alt corespondent al păsării brâncușiene, concentrat în sine și manifestat deodată afară, înalt, adânc și în cerc, într-o relativizare a dimensiunilor tipică arhaicului, se află, astfel, în *Autoportret*. De fapt, ovoizii brâncușieni deschid și închid o figură/ entitate către/ din ea însăși, asigură *apariția*, dar înglobează, sincronizează dimensiuni spațiale, timpul în cele din urmă, devenind cosmogonice cu fiecare luminare. Însuși Brâncuși, nu întâmplător, verifica efectele de lumină asupra sculpturilor sale polisate infinit, parcă, după cum le și fotografia în adiționări, sinteze, ceea ce trimite la elementele prime, unindu-le, prin urmare, în multiplul dat de starea totală, revelatorie într-o „mister”, neînțelesul care odată pătruns, luminat, devine mai... neînțeles, adică chintesență, nu altfel re-prezentat/ ă în și de figurile imaginare blagian. În opera acestuia toată *rostitirea*, forma, ține de unitate, lumina interioară, „lumina mea”, egală „tăcerii” matriciale. Ieșirea din ea înseamnă trezire la Celălalt, „lumina altora”, rostul, exteriorizarea, care intră, însă, în similitudine cu interiorul dacă e stabilit un „dincolo” de „marea trecere” prin unitate, cea reprezentată ovoidal, dar nu fără dinamismul punctului de intersecție dinăuntrul sferei, „templului” activat, dacă amintim din nou de Brâncuși. La un poet care vizează Natura în formula ei păgână, cu perechile opuse în floare, se impune starea de re-ființare deplină în Mamă, starea de sine și pentru sine, egală tăcerii. Cântecul e nemanifestat, dar absorbit în interiorul luminos al formei sferice (ca trezirea, vederea în și pentru *Orb*, alt motiv cu multiplii săi, *alteri*), asemenea eului în trunchiul gorunului dintr-o poemă cunoscută etc. De fapt, spațiul este, și în *Autoportret*, închis, trupul fiind receptat ca analogon al rostirii matriciale ☞

(„zăpada făpturii ține loc de cuvânt”), nu al rostului¹⁰, deci în starea de *mister*, cea a interiorului revelat, am spune, deci cu forma compactă, monolitică, ceea ce ne amintește de sculpturile luminate și în afară la Brâncuși. Condiția de „mut” invită la același semn al înglobării orfice, comparația, „ca o lebădă”, fixând corporalitatea, una cu *misterul* înăuntru, dublat în formă, locuit, exterior; avem în vedere că Blaga va reda în alte poeme și celălalt *trup*, al *transcendenței care coboară*, prin motivul Ledei. „Sufletul”, *alter*, ajunge expunere, „căutare” ondulată, cea din orizontul stilistic cunoscut, dar „mută”, adusă la sine, prin urmare unitară cu trupul prim. Spațiul este lărgit, cosmic, ascunsul „mut” umple prin rostirea, manifestarea, concretețea „făpturii”-identitate, circuitul naturii întregi care se suprapune trupului cu vocația, căutarea lăuntrică a cuvântului. Trupul și cuvântul, cel dinăuntru, revelator, sunt entități care se confundă.

Viziunea este arhaică la Blaga, așa cum sunt și formele brâncușiene, multiple, variante ale unei identități reprezentate ovoidal. Ruptura dinăuntru „figurii”, criza în „obiect” nu mai este distrugătoare, ci făcătoare; ovoidul devine conținut și conținător, simultan. Un Graal. Astfel, multiplii lui Orfeu, la Blaga, sunt înglobați în „de una”, orbul are ochi pentru toate dimensiunile, cu toate că privește antropomorf și se locuiește înăuntru. Titanul și somnul lui îl conține pe Dumnezeu.

Note bibliografice

^{1.} „Pentru omul tradițional, omul este multiplu, întocmai ca aparența universului, dar cunoașterea acestui univers – într-un limba unic, „limbajul pasărilor”; la alchimist – și trecerea la acțiune demonstrează unitatea creației de la care omul interior nu va avea decât să ia exemplu pentru a face efortul unificării. Aroganței rațiunii, omul tradițional îi opune (...) modestia omului lăuntric, dialogând cu cerul sau cu Mefisto, dovedindu-se multiplu în căutarea unificării de sine”, 2006, Editura Ideea Europeană, p. 35.

^{2.} Gilbert Durand consideră că o calitate a omului tradițional ar fi tocmai *gândirea/trăirea* acestui loc, tridimensional, prin aceasta multiplu, cu disponibilități la similitudini în serie, cum aflăm adesea la Eminescu, Brâncuși sau Blaga. Citez: „El (spațiul, n.n.) este o întindere vitală cu un sus și un jos, un interior și un exterior, un în față și în spate, o stângă și o dreaptă, un zenit și un nadir, un nord, un orient... și această întindere se omologhează în serii „simpatetice” - faste sau nefaste – captând în trecere toate întinderile concrete posibile: corpul omenesc, punctele cardinale, universul astronomic, geografia”, Știința despre om și tradiție, p. 39. În continuare G. D. se află în aproximarea spațiului „trăit”, „cunoscut”, cam în felul în care se revelează *misterul* personajelor chtonice de

felul lui Pan, Moșneagului, Gămanului, lui Isus Pământul din opera lui Blaga.

^{3.} „Un simbol arhaic poate apărea însă în diverse contexte mitice și rituale; fiecare context în loc să provoace un proces de selectare semantică, dimpotrivă, determină procesul invers, de cumulare și de însumare a sensurilor”, p.28, Editura Herald.

^{4.} „...aceeași upanișadă, prin omologările dintre lumină și conștiința absolută, va preciza că aceasta din urmă, atât sub forma obiectivă (*Brahman*) cât și subiectivă (*atman*) este identică respectiv cu spațiul exterior și cu cel interior: „ceea ce se numește Brahman este acest spațiu exterior omului, însă acest spațiu, care este exterior omului, acest spațiu este același cu cel interior omului”(III;12, 7-8)”, op. citată, p. 37.

^{5.} Nu sunt întâmplătoare sintezele stabilite de Sergiu Al. George la sculpturile brâncușiene, mai ales cea privitoare la „coloană, cuplul și poarta”, ceea ce indică, dacă definim figura ochiului gemelar ca interior manifestat, că toate dimensiunile spațiului sacru (ca templul-ou), sunt prezente concomitent afară și înăuntru. Forma ovoidală, de ansamblu sau pe porțiuni, este însăși imaginea unității din multiplu, a identității în varietate.

^{6.} Rodica Marian fixează funcția de întregire, nu de ruptură, a multiplului, chiar și în cazul eului blagian, ceea ce trebuie punctat având în vedere spațiul ovoidal constant la poetul „misterului” : „Această alteritate în care celălalt nu e un străin, ci o altă ipostază a eului, un alt eu, se manifestă revelatoriu... dată fiind apetența poetului pentru unitatea și misterul lumii, în care eul este o parte a întregului, iar între eu și lume, ca univers, nu sunt relații de deznădăjduită scindare”, *Meridian Blaga*, 7, Casa Cărții de Știință, 2007, p. 151.

^{7.} Gilbert Durand indică pentru înglobarea în unitate a multiplului și pe Mefisto, Nefărtatele românesc, dar condiția este de revelație dinăuntru, de ceea ce descoperă omul ca similar interiorului său, substanța, ordinea (nu departe de misterul blagian, de iluminările sculpturilor lui Brâncuși), plurală, prin urmare atotcuprinzătoare.

^{8.} Imaginea este atotcuprinzătoare; avem de-a face cu vasul sacru dar și cu substanța lui, în imaginea pasării „de aur”, care asimilează „focul”; psyché, cu „cântecul de aur”, în acest caz demonstrându-se, datorită prezenței mormântului, „negri maci de sub pământ”, caracterul bivalent a oricărei figuri/ simbol din imaginarul blagian. A se vedea viziune simbolurilor în *Structuri antropologice ale imaginarului*, Gilbert Durand, Univers Enciclopedic, 2000.

^{9.} Marin Mincu punctează performanța formei brâncușiene (reluată pe sinonimia pasăre-cântec și de Blaga, de altfel): „Sculptorul a redat, cu materialele specifice plasticii, fără a se sluji de cuvânt, ideea de „cântec” concretizată într-o pasăre”, *Lucian Blaga, Poezii, Antologie ...* de Marin Mincu, Albatros, 1983.

^{10.} Este vorba de o stare totală, cu multiplul inclus, substanța, altfel spus „identitate”. Emmanuel Lévinas punctează tocmai acest mod de a fi în/ prin rostire: „Rostire de dinaintea oricărui rost (..) Această identitate e pre-originară, anarhică, mai veche decât orice început; ea nu este conștiința de sine, una care se are pe sine în prezent ci este expunerea extremă la convocarea Celuilalt, deja împlinită ...”, Astfel sau dincolo de esență, *Humanitas*, 2006, p. 297.

Să ne amintim

Silviu Doinaş Popescu: „Amiază pe mare”

Andrei Popete – Pătraşcu

Sâmbătă, 13 iulie 2002, în cadrul Festivalului de Literatură „Tudor Arghezi”, la Biblioteca Judeţeană « Cristian Tell » din Târgu Jiu a avut loc lansarea volumului de poezii „Amiază pe mare” al tânărului poet Silviu Doinaş Popescu. Autor al unei plachete de versuri, „Idea de gheaţă”, premiată în cadrul aceluiaşi festival, anul trecut, cu premiul Editurii „Alexandru Ştefulescu” la secţiunea „Cuvinte potrivite”, Silviu Doinaş Popescu este elev în clasa a XII-a la Colegiul Naţional „Ecaterina Teodoroiu” din Târgu Jiu, specializarea uman, secţia filologic.

„Amiază pe mare” a văzut lumina tiparului la Editura CLUSIUM din Cluj-Napoca, în urmă cu doar câteva săptămâni. La lansare au fost prezenţi numeroşi poeţi şi scriitori gorjeni, dar nu numai. Au luat cuvântul doamna director a Bibliotecii Judeţene - Alexandra Andrei, directorul general al Editurii CLUSIUM - Valentin Taşcu, Ion Popescu-Brădiceni, Paul Aretzu, Ioana Dinulescu - redactor la Radio Oltenia - Craiova ş.a.

Prezentul volum este, dacă vreţi, o mostră de autentică maturitate a gândirii poetice adolescente, care propune totodată o individualizare capabilă să exprime talentul autentic şi harul

tânărului nostru poet. Silviu Doinaş Popescu nu este înainte de toate fiul ilustrului Ion Popescu-Brădiceni - şi el un mare poet -, ci un tânăr prin venele căruia pulsa sânge poetic chiar înainte de a se naşte, îmbrăţişând poezia, Silviu a ales calea ce duce la astre, ca un fapt asumat, neavând nevoie decât de un condei şi o călimară.

„Lumea sa (după modelul lui Apollinaire) nu este supusă dizolvării şi extincţiei lente, ea este „stigmatizată „de o speranţă a germinării şi reînvierii..” (Al. Florin Ţene).

Poezia sa este una de notaţie ce urmează calea trasată şi în primul volum *Idea de gheaţă*, dar sunt evidente progresele în ce priveşte o mai bună şlefuire a versului alb, precum şi „*tăierea chirurgicală*” a rimei. O radiografie a tot ceea ce înseamnă metatextualitate încărcată cu viziuni contradictorii relevante pentru un spirit creator încă tânăr. În încercarea sa de a surprinde o nouă viziune a contorsionismului liric, Silviu Doinaş Popescu este încercat de reducţionism. El practică cu rezultate laudabile „*notaţia relevatoare, suprapunerea, redimensionarea realului, tehnica contrastelor, reducerea la substrat, stilizarea, selecţia absolută, simbolizarea, transportul în absolut (viziunea tâlcurilor supreme ale existenţei), abstractizarea, abolirea lumii concrete pentru a ne oferi epura ei ideală*” (Ion Popescu-Brădiceni).

Lăudabilă aşadar viziunea oarecum nouă a tânărului poet, conştient de menirea sa. Refuzând oprirea frânată la limita dicteului automat, Silviu „*luptă alături de condei*”, cristalizând, „*...uimit de pulsaţia pământului*”, „*cânturile gheţii*” (*Credo*). Poetul admiră „*sunetul efemer al luminii*” (Frecvenţe înalte), asemeni unui „*samurai pierdut de calea cea dintâi*” (*Fluviul vrăjit*).

Tânăr şi nefiresc de matur, el vine să confirme nevoia de redefinire a noi principii în poezie. Nu putem decât să felicităm tânărul autor şi să îi urăm multă inspiraţie şi cât mai multe versuri...

O întrebare către... ?

Toată lumea tace. Atunci, eu întreb. Dar către cine să întreb?

Antigona Grecu

O întrebare către?

Către revista *România Eroică*, publicația care nu-i uită pe Eroii Neamului Rumânesc.

În Ardeal/ Transilvania - Ardeal sînt m a g h i a r i v. UDMR și v. MADOSZ, astăzi/în secolele al XX-XXI-lea.

Un termen-nou acesta căci la/ după 1861 li se mai spunea tot așa cum li se spusese în Ardeal și după invazia acestora/a ungurilor din secolul al XIII-lea, adică ungari-unguri.

Istoriografia-ungară-de-atunci consemnase unguri, ca și mai departe. Consemnase unguri, unguri și nu maghiari.

Ideea apare, va apărea târziu—după o jumătate de mileniu abia. Se născuse la „1746” odată cu *copia* cea „descoperită”—se spune—a unei cronici, *copie* descoperită la Viena.

Precizăm (deschidem aici o paranteză): o astfel de copie la o cronică de demult „se descoperise” și-n istoria/pentru lumea scandinavă! „Se descoperise” la Roma cu două secole mai devreme (!), era imediat după 1500, și tot spre serviciul Romei (v. G. Pantecan, *Dacia...*, 2010).

Viena Habsburgică susținea întărirea catolicismului.

Atunci: ce legătură au ei — m a g h i a r i, întrebare, cu Ungaria și cu ungurii din Ungaria-de-azi-și-acea-de-ieri? E drept, ei în limba de azi își zic—de-o vreme, numai de-o vreme—magyari, dar toate popoarele lumii îi numesc cu numele lor din totdeauna, anume: ungari.

De-aici apar și alte întrebări:

Ce ne poate spune Ministerul

de Interne despre ei, despre maghiari—cei diferiți după nume de vecini/de ungurii din țara Ungaria?

Dar Ministerul de Externe? Parlamentul României? Guvernul?

Dar Domnul Președinte, ca *sas*/german—el (doar sașii au venit în Ardeal ca oșteni în secolul al XII-lea, la chemarea Sfintei Coroane Hungare)? Ce știe Domnia Sa despre m a g h i a r i? Despre maghiari, într-o Europă—azi, Europă care știe de și numai de Republica Ungară?

Înțelegem: Europa azi are cunoștința de, are-cunoștință-de-existența-unui-stat-Ungaria fost Hungaria-medievală; Hungaria așadar, la formare/la apariție timp de numai, de numai cîtăva vreme, după împămîntenirea în Panonia a dinastiei franco-napolitane de credință catolică/latină, Hungaria-medievală ca regat cunoscută în istorie până la ocupația otomană la 1526, va redeveni Ungaria stat după, abia la 1920—Republica Ungară. Cât și de poporul ungar are Europa cunoștința, da, de un popor al Ungariei-Panonice. Era pe-atunci cînd se constituise un stat papal, la început ca Hungaria „arpadiană”.

Cine sînt m a g h i a r i i din MADOSZ (MADOSZul ungurilor din România imediat constituit după 12 septembrie 1944)? De fapt ei ungurii din MADOSZ.

Și cine sînt m a g h i a r i i din UDMR (din Uniunea Democrată a Ungurilor din România, cei numiți ei constant la noi, în loc de unguri maghiari, nu unguri ci

maghiari).

Și cei din: la Hongrie (Ungaria pentru franțuji)-Ungarn-Ungarien-Ungheria în celelalte limbi apusene, Vengria-Ungaria pentru vecinele noastre Rusia și Bulgaria. Și putem continua astfel pe harta lumii fără de nicio ezitare. Cît și despre popor la fel.

După model m a g h i a r, termen într-o limbă străină—cf. MADOSZ (*Magyar Dolgozók Szövetsége*), apare în limba română a rumânului un termen nou?

Nu.

Apare ceva mai înainte de MADOSZ, cu puțin.

Cînd? Și cum?

Oricum, asta știm sigur: apare la noi termenul m a g h i a r.

În Țara Noastră trăiesc unguri sau maghiari?

Și unguri și maghiari?

Precizăm:

În Ungaria locuitorii sînt ungari-unguri. Și inima Ungariei—orașul Budapesta, este capitală ungară.

Rugăm o DEZBATERE pe seama unui termen-nou—de un secol?—în Ardeal privind termenul m a g h i a r. Termen-nou și printre noi—aici la București.

Cu recunoștință,

București, decembrie 2015

Vocea Patriotului Național (la 1861, în scrisoarea Părintelui Zaharia Boiu se semnalează pericolul unguririi în Ardeal)

(scandinavii află (!) de la Roma că ei se trag din Gog și Magog, era imediat după anul 1500 cînd un prelat catolic

☑ îndepărtat de protestanți din Scandinavia se retrage la Roma și redactează... (v. G. Pantecan, București, 2010))

Anexă

Se cuvine să precizăm următoarele:

Secuii-s cei ce-au servit Apusul-expansionist Medieval în ținta acestuia Răsăritul Europei.

Când Apusul expansionist l-a angajat mercenar Secuiul a fost avangardă, neconținut, statului medieval nou creat Hungaria; apoi Monarhiei habsburgice (a se vedea simbolistica timpului/biserica de la Daia-Dalja). Și în situație de retragere a fost ariergardă. Ținta pentru care este angajat rămîne-constant-înaintarea neconținut în Răsărit—Marea-acea-Mare vom preciza noi!

Aducătorul de izbândă-el este jertfit pas cu pas. „Și cât sînge a curs!” sînt cuvintele istoricului-arhivist Pál-Antal Sandor de la Tîrgu-Mureș, academician extern în Ungaria-Debrețin, de fel din inima lor de la Miercurea-Ciucului.

Ocupat și angajat—braț armat—în serviciul Apusului, Secuiul s-a aflat sub obligație cruntă (ne spune Olahus: Nicolaus Olahus, *Atila*-după ediția Kollarius, Caput XVIII, IV, Viena, 1763)—nemiloasă, amenințat cu moartea și-numai-atît ci și cu „moartea întregului neam”, înțelegem deposedarea integral de avut, de bunuri a familiei (avea să i se radă casa din temelie).

Destoinic mercenar Apusului el va fi secole la rînd subjugatul: suportă catolicizarea—extrema catolicismului franciscan în Răsărit o aflăm la Șumuleu-Ciuc

/ Miercurea-Ciucului, își pierde portul. Își va pierde și autonomia. Și în cele din urmă va avea parte și de-o limbă nouă-impusă (secolul al XIX-lea), aidoma celei tot la acel timp impusă și-n Panonia, la Pesta și-n Buda, centrul de azi al Ungariei. La curte se vorbise latina! Documentele de Cancelarie și actele Curiei-Papale sînt în latina-medievală.

O cercetare întreprinsă recent—2015 / Al XVI-lea Congres Internațional de Dacologie organizat azi-vară de O.N.G. Societatea Internațională „Dacia Revival International Society” afiliată la O.N.U. în 2015, sediul ei la New York, cercetare întreprinsă de către cdor. av. (r.) ing. Nicolai Mazăre, ne aduce în atenție (v.: *A fi păgîn de 961 de ani nu este o rușine cînd vom ști precis de ce*, București 2015) și o serie întregă de date-cu-toatele-de-ultimă-oră privind studiul genomului uman pe o arie întinsă în lume azi. Cercetarea genetică asupra populației panonice ne dă de gîndit. Susține, astfel, și cu date de ultimă oră teza cea veche din 2006 cînd se spusese răspicat: ungerii n-au venit din Asii, nu au venit de niciunde! Afirmația de acum un deceniu rezultase din studiu îndelungat, un studiu aprofundat—multidisciplinar (v. Antigonă Grecu).

Ne-adresăm astăzi în Memoria Eroilor Noștri răpuși în lupta dîrză pentru dezrobirea Ardealului, Ardealul Pămînt Rumânesc Străvechi—îndelung stăpînit-de-Apus—samavolnic ocupat, pas cu pas, ocupat atît material cât și spiritual sub numele latinesc Transsilvania.

Căzuți pe cîmpul de bătaie în Marele Război și/cît și pentru

Eliberarea Bucovinei și a Transisiei (Trans-Carpatia i se va fi spus de alții, denumirea este în limbă străină) și nu numai le-a urmat în Războiul Sfînt și Jertfa oșteanului nostru în lupta pentru eliberarea Ardealului, Ardealul reocupat în ,40—smuls samavolnic din nou, cît și de eliberare a Panoniei / Ungariei și de-aici înainte, mergînd el tot mai departe... pînă la Porțile Vienei.

Iar jertfa continuu adusă de moși și de strămoși:

un rug pentru Doja/Dózsa; roata pentru Horia, Cloșca și Crișan; Avrămuț,...

„Ștergerea”, care a urmat, a limbii lor strămoșești; portul neaoș pierise de mult—doar li se impusese unul nou, cel corespunzător condiției de mercenar pentru Apus și de purtător în suflet de-o altă credință, nouă—înnoită impus mereu; rămăsese un semn la ei de demnitate veche, le rămăsese poarta-o păstraseră impunătoare, lucrată din lemn trainic de stejar și acoperită cu șită de brad veșnic viu, poartă pe care săpaseră însemnele bine păstrate de ei, strămoșești-neaoșe și le știau, simboluri de vechime de multe ori milenară, asemenea pretutindeni ea porții care-n Maramureș marchează și astăzi teritoriul gazdei-stăpîn, stăpînul pe-acel pămînt al ei străvechi(cf. Studii vechi de etnografie; cf. Și relativ recent Bilțiu P.); ștergerea, reținem, citim noi supra, a limbii lor strămoșești

credința Apusului impusă rumânului drept-slăvitor astfel încît în Calendarul Creștin Ortodox îl găsim cu sfințenie așezat pe Moș Todoran, cel ce-a fost martirizat cîndva de Apus(de Habsburgi) la venerabilă vîrstă, la cei 104 ani

el nu se clătina în credința-i apărându-și-o demn până la capăt, înfruntând cu tărie sufletească teribila încercare pregătită neamului lui rumânesc. Așadar:

jertfa continuu adusă în amarnica istorie a rumânului din Ardealul-medieval, Ardealul-medieval devenit pe parcurs pentru Apusul-Medieval-de-limbă-latină, în binecunoscuta latină-medievală, devenit Transilvania—Transilvania, înțelegem Țara de dincolo de Munți/Țara-de-peste-Munți, este vorba de Munții Apuseni, de Carpații Apuseni (știm bine: silva,-ae în latină medievală, v. Dicționarul de latină medievală, însemna Munte, azi doar pădure), **totul**

TOTUL ne obligă să nu uităm.

Și ne obligă și să înțelegem.

Cerem participare la studiul care se impune și din partea specialiștilor în Istoria Limbii Ungare de la Universitatea-București, și-a celor, desigur aceștia cu mult mai numeroși, de la Universitatea Clujeană.

Amintim aici cele aduse la lumină în cercetarea de la vecini, era la începutul anilor ,80/semnat Ferenc Bakos, Budapesta, editura Academiei Ungare, 1982, datele acestea-s vechi de-acum, cu lămuriri asupra limbii-ungare-de-azi: se dovedea, ca și mai demult—în alte studii— existența în limba ungară a unui foarte mare număr de cuvinte rumânești, peste 2000.

Acest STUDIU pe care îl cerem astăzi se impune / îl vom face IN MEMORIAM.

București, Decembrie 2015

V. P. N.

Poetul Tudor Voinea prin „ledera labirintului”

(O testamentară carte de poezie)

Nicolae Dragoș

Între tinerii care, acum vreo 20 de ani, rețineau atenția redactorilor secției de poezie a revistei „Luceafărul”, (alcătuită din poeți de aleasă Vocație: Grigore Hagiu, Ion Gheorghe și Mircea Dinescu), l-am remarcat și pe Tudor Voinea. Era pe atunci – sau cel puțin aceasta este imaginea ce i-o păstrez – un tânăr grav, parcă mai în vârstă decât anii ce-i avea. Gravitatea omului se reflecta firesc și armonios în solemnitatea, în emoția concentrată a versurilor sale. Trăsătură pe care o întâlnesc, adâncită – de trecerea anilor, în recentul volum de poeme „Iedera labirintului”, apărut în 1996, la editura „Zodia fecioarei” din Pitești.

Alcătuit din trei cicluri, primul purtând titlul volumului, căruia i se adaugă ciclurile „Cai de rasă” și „Lacrima zeilor”, acest **examen liric de maturitate** pe care Tudor Voinea îl susține în fața cititorilor constituie pe deplin confirmarea unei vocații. Poetul știe că statuile (citește, poemele) nu pot fi cioplite din ape, și nici țărnel (citește, idealul) din prielnice „aripi de mărgean”, că numai „atolii rătași sub pleoape” (citește, poate, Amintirile singurătății sau ale sfârșirilor sufletești) pot fi „delată zăvorâtă în ocean” (adică, am spune, partea fecundă, viață ce se cuprinde în imensitatea lumii și a timpului ca într-un ocean zăvorător, tezaurizator de zone prielnice regenerării continue; că de pe „catafalcul ars în tem-

plul tinereții” va veni, cândva, popasul final pe o floare, sugrumat „de liniștea luminii”, că viața – deși încheiată – e totuși navigatoare. Căci „delta se va odihni pe scut”.

Sub semnul acestui lucid avertisment liric, al acestei concentrate arte poetice, își ordonează Tudor Voinea mesajul său către viitorime. Parcă animat de voința de a rezuma, de ași condensa amintirile, trăirile, în ceea ce au avut ele esențial, încredințându-le neuitării.

Într-o stare de permanentă încordare, o tensiune izvorâtă din aspirația unei comunicări cât mai exact, ca semn al unei datorii sacre către sine și către cuvântul izbăvitor și inalterabil, își va trăi prezentul sau își va retrăi trecutul cu tot ce a crezut a avea el fundamental. El evocându-și părinții, decantând ur-

☑ mele binefăcătoare ale unei iubiri devastatoare prin proba unor altitudini moral irepetabile, descoperind însemnele realității, ale vieții – de la peisaj la miturile disimulate într-un spațiu geografic, identificabil în eternitatea ființei dar repetând simboluri ale acesteia.

Mama va fi, astfel imaginată într-o dimensiune, aș spune, cosmică, precum o ființă supraomenească, din stirpea sfinților „Mama și-a uitat ochii / închiși într-o oglindă / cu palmele sprijinind toamna” (superbă, imensă imagine!), și, tot cosmic, este asemănată unei ploii de stele, „iscată din seninul / unui vis despre ziuă”.

În tiparele unei viziuni asemănătoare va căuta să-și imagineze un portret al tatălui, văzut dincolo de reperele fizionomice ușor identificabile, înfățișându-l ducând în spate umbra fiilor, dând un sens de a fi însuși soarele, prin metamorfozarea în acest chip a umbrei într-o viziune filmică: „n-am crezut că soarele / era un imens bolovan / ce apăsa umerii tatălui meu”.

Un vâl de puritate, năzuită din adâncul unei sensibilități aparte, pare a învălui cu discreție voluptate cuvintele poemelor, poetul năzuind mereu a spune mai mult decât aparenta lor înfățișare. Totul se petrece așa cum scrie poema „Incendiu” (desigur un incendiu sufletesc, un rug al interogației în numele unei difuze certitudini), ca o „destrămare / de ninsori / incendiind singurătatea”.

Pentru Tudor Voinea, fiecare e o ființă sacră, o minunată fructă a lumii. În poemul concentrând simbolurile multiple ale unei existențe eterne „Ochiul tău”,

contemplându-se în momentul abandonării pentru totdeauna a celor lumești, el va consemna dramatic: ochiul i-a rămas deschis / deși cucuta alungase orice lumină / și patimă din veșnicia promisă”. Cine va fi fiind această misterioasă ființă? Un Socrate al altui veac? Însuși Iisus, al cărui ochi va rămâne să cerceteze lumea și de dincolo de viață? Omul însuși, care prin viața trăită și faptele împlântate în memoria altora, rămâne să vegheze prin amintirile celor ce-i supraviețuiesc? Oricine! Importantă ni se va părea a fi revelația ce o are poetul contemplând ochiul și viu al unui trup inert. Ea constă în „vina de a ști că drumul / era o iluzie” ceea ce îl va pierde, „peste încă un mileniu de iubire”, și-l va determina să o ia de la capăt, întru descifrarea tainei, începând „cu alfabetul / și cu inelele stejarilor”. El va retrăi timpul trăit de cel trecător, având, pe această cale, temeritatea de a repeta gestul biblic: „Îmi va rămâne destul curaj / să-ți spun: **ridică-te și umblă**”.

Ca un halou – uneori vizibil, alteori insinuat cu o delicată discreție, pentru a nu violenta prin vreun accent în plus sensibilitatea celor ce-i vor recepta dramaticele îngrijorări privitoare la imperturbabila apropiere de despărțirea ultimă – peste multe din poeme plutește aburul trecerii dincolo: „Eu sunt altul / atunci când mângâi / valul trist al fluviului / du-te și trage în urmă / luntrea împreună / cu sângele meu / spre izvoare”. De aici acuta, irepresibila nevoie de a trăi în spațiu de puritate; poetul relevându-se sieși cuprins de „un dor de zăpezi”, încât de viu se zidește în zăpadă. Sunt

versuri desprinse din poemul „Colindul ninsorii” în care este pictat portretul unei ierni împovăraătoare cât o toamnă bacoviană („Ninge din nou, până și pe oglinzi / și pe steaua mea, uite cum ninge, / chiar și tu zăpezii mă vinzi / și zăpadă simt și în meninge”).

Omul, în viziunea lui Tudor Voinea, este o jertfă repetată. Sub semnul jertfirii prin viața trecătoare, sunt puse mai toate poemele sale. Cum este și tulburătorul poem „Sinucidere”, în care numai prin dezvelirea formelor „tuturor sunetelor alcătuirii” și prin „cântec de privighetoare și lacrima zeului”, mai e posibil ca omul trecător să rămână „lângă trofeul insinuat”, „în carnea unei stele”, urmărit de propria moarte „precum valul / ce se sinucide de-o veșnicie / pe țărături”.

Idealuri vagi, pândite de inefabile reverii fără timp, o venerare continuă a unei frumuseți abstracte, o supralicitare a dragostei ca rațiune de a fi („fără ea oglinzile își strigă disperarea”), fac memorabile poeziile de dragoste ale poetului care „uitat în cântec, albește de tristețe și de atâta eternitate”.

Printr-o livrescă dar superbă declarație autorul imaginează astfel șansa păstrării în memorie: „Te-aș ține minte / ca pe un poem eminescian”.

Scrise în metrica versului popular, poeme de această coloratură depășesc dicteul ritmicității prin versuri de pregnantă expresivitate. Desprindem cu pensea cuvântului din generoasele oferte de rară sugestivitate: „lacrima bătută-n cuie”, „lacrima din colivie”, c-am umblat din stea în stea / un mileniu și ☑

ceva, floare sfântă, floare nouă / tu purtai în ochi doar rouă / și durerea ce rămâne / îngropată în rugăciune, / steaua mea sărmană stea / oare când vei lumina / și singurătatea mea.”

În mod esențial, acest volum rămâne o mărturie a credinței că poetul se salvează prin întrebuințarea cu har a cuvintelor; autorul înfățișându-se cel mai adesea în ipostaze reflexive, fiind conștient de superioritatea înțelepciunii fructului „care se îndoiește până și de pomul / care l-a purtat”. El știe auzi cum „unde va într-o umbră” picătura de lumină „se izbește de fereastră / în spatele căreia / privește o lacrimă albastră” (cu o vădită sugestie din Blaga – „cum se izbesc în geamuri razele de lună”). El trăiește „în această galaxie de singurătate” și e conștient, eminescizându-se, de dreptul la nemurire al poetului: „visez prea mult / pentru a mai învăța să mor” (o parafrază a cuceririi a celebrului „Nu credeam să învăț a muri vreodată”). După cum o clipă de iubire adevărată este echivalată cu veșnicia: „Valurile încremenesc / la atingerea cărnii tale / (...) / statuile toate își vând / nemișcarea / în schimbul unei clupe de iubire”. Seismograf ultrasensibil al vieții, „își spală armura / în râul misterios al cuvintelor”, aprinde, ca un demiurg, „felinare / miliarde de stele”; își descoperă prietenii „printre filele / unde cade vârtos ninsoarea” și „simte durerea frunzelor ce visează / la primăvara care nu mai vrea / să vină”. E îngrijorat că „nici moartea / nu mai vrea să dea pe gresie / luciul teribil / al propriului cântec”, și

mai ales întristat de „veștejirea singurului cuvânt”, când „trenul ninsorii” se apropie de gara sa – o frumoasă metaforă pentru pierderea în alb, învăluit de giulgiul iertător al naturii.

Mai știe poetul că victoria e prea tristă „după ce timpul / ca un bulgăre de nea / își va opri rostogolirea / în veșnicia unei stele”; și că timpul se va târî până va deveni „iederă pe trupul său” Conștient de imanența trecerii va redacta un testament subtil, în ceasul când i se pare „că se stârnește / din memorie ninsoarea / cuvintelor ce nu se lasă înțelese”. Ninsoare în care deslușește „cenușa poemului” unde cea căreia îi destinează „tristul act” se privește „precum pasărea în luciul / lacrimii”.

În poemul „Osânda” dedicat fiului său, își află ochiul ostenit de când îl privește cum crește „sub streășina lumii”, și se grăbește să-i transmită ștabela vieții: „e vremea să pornești / purtând ranița mea pe umeri / cu semințe să semeni / în ținutul la care eu n-am putut ajunge”.

Nimic mai potrivit în a încheia aceste câteva impresii despre tulburătorul volum al unei tristeți demne, caligrafiată cu metafore și cuvinte de o remarcabilă sugestivitate ca vibrațiile unei lame oțelite, decât subtilitatea acestui mesaj liric, al unui autor care își imaginează poezia (și prin ea pe cei ce i-au sprijinit-o, dându-i stările de grație al unor sentimente profunde) – asemeni unui „asediu de ninsori și-o pasăre vie / zidită-n cântecul acesta care se termină”.

Un cântec smuls dintr-o existență așezată sub semnul unei ultra sensibilități, cum mai spunem și dăruit timpului luminos

inspirat, „situare în cuvinte”, de o gravitate deloc artificială. Un cântec care are toate șansele să nu se termine, odată cu prima lui rostire și să fie rostit în repetări ce-l pot înnobila continuu și, poate investi cu pecetea veșniciei.

P.S.

Când scriam cu aproape 20 de ani în urmă, comentam la remarcabila carte de debut în poezie a lui Tudor Voinea, nu puteam să-mi închipui că stăpânit perfid de glonțul (nu de rubin) al Nemiloasei cu coasa - avea să-și facă din „Iedera labirintului” un trist testament - nu-i bănuiam atunci poetului grăbitul trist sfârșit anticipat în versurile cărții sale, ca o premeditare îngăduită doar poezilor autentici. Pare-mi-se că o parte din acest text - apărut în ziarul Gorjeanul, după câte m-a încredințat poetul Spiridon Popescu - au fost cunoscute de autorul „Iederei” ce ar fi dorit-o urcată pe coloanele unui templu, dar ea s-a înstrăinat pe zidurile încâlcite și nu o dată nedrepte ale labirintului vieții.

Restituirii Poeme

Tudor Voinea

Poveste de iubire

Și pentru că povestea mea nu mai are haz
potrivi-ți-mi șaua și pinteni de aur
să pot privi după vizieră
prin inelele cântecului meu
cum zboară lumina
o dată cu vorba de care mă lepăd
precum o togă incendiată de tril de privighetoare
și dacă n-am să-mi pot duce scutul
pe care m-au purtat printre furci zeii
vulturul va sfâșia muntele
hotărându-se în sfârșit pentru o pradă
mult mai ușoară aruncată pe balanță
pentru toată înțelepciunea lumii aceste
pentru care la Colchida
am lăsat o parte din vise
pregătindu-mă să mă tăvălesc
prin roua acestui sfârșit de veac
ca un prinț descălecat din ținutul marin
al celei mai frumoase povești de iubire.

A fost odată

Doamnă, nu mai e timp
să te iubesc din alt Olimp,
ochiul meu visează brumă
să-i spun calului: hai, du-mă
unde și-a dus iapa mutu
să nu mă mai bată vântu.
Și lumina din oglinzi
pentru care-o să mă vinzi,
nu pe ziuă că-i noroc,
ci din fluierul de soc;
poate așa o fi blestemul
să îi fur la noapte ghemul
și să ies din labirint
iar c-o stea să-ncerc să mint
umbra mea de ieri uitată,
lacrimă ce-a fost odată.

Poetul

Sub pleoapa acestui ev încins
poetul este-o lacrimă ce arde
pe umerii istoriei prelins
și-n cântecu-i răzbat possade.

el poartă aștrii în priviri
ca niște cronici ale altor zile
ce pomenesc de vajnici miri

cu ia sfârtecată de cămile.

când buciumul se-ntunecă în jale
el din fântâni adapă miorițe
și doinele ne sunt albastre zale
purtate peste secole de suferințe.

iar azi poetul est-un faur
ce toarnă-n forme noi cuvinte
prezentului acestuia, de aur
cioplit din steaua lui fierbinte.

Lacrima lui Orfeu

Când nu era decât lumină
descojită de cuvânt
lacrima lui Orfeu
s-a preschimbă în liră
pentru tot atâtea milenii al căror număr
se pierd în infinit
și din această numărătoare
pusă la index de eternitate
a țâșnit cel mai tulburător cuvânt
ce ne conține invincibili
în memoria luminii.

Se chema

Se chema nașterea mea, taină
și nu știu de când mi-ai deschis poarta.
erau mii de catarge pe mările din apus.
țărnițele și-au renegat albastrele valuri.

se chema și somn sau piatră.
mă cunoșteau stelele căzătoare,
chiar și buzele tale ca apoi
să mă lepăd de noapte și soare.

se mai chema împlinire, vis
fulgerat de bemolii din harpa-mi
iar tu îmi dădeai putere și cuvânt
să înțeleg ordinea din lucruri.

Mulțumesc, tată

La nașterea mea tatăl meu a săpat un puț în grădină
creșteam eu el săpa mereu
și când am învățat să visez
deja era o movilă în fața casei noastre.
eu visam mereu și movila creștea
dar nici-o dată nu l-am întrebat
ce căuta el în puțul acela.

venise vremea să zidesc și eu
un colț de zare și mă bucuram
că nimeni nu are zid ca al meu
(zidul meu îl făcusem din stele și înălțimea lui
rivaliza cu semeția Carpaților)
trecuseră ani, zidul meu se continua
undeva în univers
și-ntr-o zi tata a murit.
I-am îngropat în grădină la rădăcina unui măr.
curios mi-am aruncat privirile în puțul
săpat de tatăl meu.
din puț izvora o fântână
și-atunci o lacrimă mi-a înflorit pe obraz și am spus:
mulțumesc, tată.

Colindul frunzei

Motto: lumină gri

Frunză verde, frunză gri,
unde mori de nu mai vii
că-mi sunt visele pustii?
unde arzi, unde mă chemi
rătăcind prin sterpe vremi
fără să te poți așterni?

Frunză gri, de dor mărunț
eu te-aud, eu te descânt
și n-am loc pe ăst pământ
și n-am loc în nici-o stea
când tu nu poți fi a mea,
numai eu te pot ierta,

numai eu te pot întoarce
din uitarea ce te toarce
prin deșert și iarmaroace.

Nu ești urs să-ți cânt întruna
și nici lacrimă, nici una
atunci când e beată luna,
atunci când mi-e dor și plâng
cu un ochi de vis nătâng
că nu pot să mi te strâng.

Aripi de mire

Fii zborul meu de aur pe cer ca o rețuță
și aburește lumina din ultima zeire,
sămânța noastră nu poate fi vândută
când i-au crescut în palme semne de zidire.

și lasă-ți încă tineri vulturii cerești
s-aprindă focul în tinda mea săracă,
de bună seamă la noapte cucerești
limanul de sub tinda mării albe, seacă.

sau poate-i un tulnic de vânzare
întroienit de stele aici lângă Carpați
de se-aburește dorul uitat în altă zare
aceeași zare poate a primilor bărbați.

dar dacă-i tulnic și trebuie pământ
pământu-i cununie cu laptele din Ane
încât pe scut vom duce ultimul cuvânt
de pe columna sybilină a legiunilor romane.

și-n contopirea zării îți află dezlegare
ca să-mplinești veștirea visului din liră,
desigur toți poezii deschis-au porți de sare
încât un veac de aur acum ne respiră.

Istorie

Lumina țării prieteni e în talpă
și-n brazdele mustind de oseminte,
de veacuri doinele ne scaldă
și lacrimi și durerea uitată în morminte.

se tot înalță ceru din țărână
cu tot ce-a fost înmiruit de sânge
năluci de-a valma într-o rână
în gropile istoriei ce astăzi plânge.

zăpezi mai ard încă în vânt
ca niște lumânări încremenite-n ape,
s-au tot topit țărani pe pământ
curgând cu miorițe mari în pleoape.

și-atunci când n-a mai fost credință
și nici izvoare jalea să le ducă
s-au ridicat statui de suferință
cu grâu-n gură drept poruncă.

Curajul de-a fii eterni

Salcâmi cu tâmple ruginite-n geruri
deasupra casei mele picură egal
păsări de lut ce se izbesc de ceruri
întunecând visări în noapte triumfal.

urcă uitarea în dorul meu bogat
și-n stele o umbră încă-mi dă ocol
cu setea celui dintâi descălecat
pe stema-ntoarcerii din marea de atol.

din cântecul meu lumina-azi coboară
ca șoapta ta iubito legănată-n ierni
și-a izvorât din dragostea de țară
curajul de-a-nvăța să fim eterni.

**TOȚI ROMÂNII ȘI TOȚI INTELCTUALII DE PE TERRA TREBUIE SĂ CITEASCĂ
ARTICOLUL DE MAI JOS!**

**Punctul de vedere al prof. dr. Maria-Luminita Rollé –
Universitatea din Edinburgh**

În Europa de Vest nu se cunoaste istoria României și cei care o vizitează acum văd sărăcia materială de astăzi, și nicidecum milenara ei bogăție culturală și spirituală.

În plus, propaganda maghiară din SUA se bazează pe milioanele de dolari ale D-lui Soros, care finanțează edituri și opinii la București, în timp ce în Elveția am auzit de la un doctor în istorie (la Geneva, în iunie 1999) că Transilvania a apărut în secolul XIII și de la un ambasador francez în România (la Lausanne, în noiembrie 1998) că poporul român a dispărut timp de 1000 de ani ca să reapară, ca prin miracol, în secolul XIV !

Cu toate acestea, nimeni nu menționează că cea mai veche scriere din Europa a fost atestată arheologic în 1961, tot în Transilvania, în satul Tărtăria, pe râul Someș, în județul Alba, de către Profesorul Nicolae Vlăssă, de la Universitatea din Cluj. În afară de România, Tăblitele de la Tărtăria, datate 4.700 î.e.n., au făcut ocolul lumii anglo-saxone (Colin Renfrew, Marija Gimbutas) și au creat debateri aprinse pe tot globul. Deși românii știu să scrie acum 7000 de ani, acest detaliu esențial nu este nici în ziua de azi, după mai mult de 40 de ani, cunoscut publicului românesc și nu apare în manualele de istorie.

Ce ne spun specialistii din România ? În 1998 s-a publicat « Istoria României » (Editura Enciclopedică, București) de către un colectiv academic sub conducerea unei « autorități în materie », Prof. dr. Mihai Bărbulescu, culmea culmilor, de la aceeași Universitate (din Cluj), care nu spune că Profesorul Vlăssă a descoperit Tăblitele. La pagina 15 a acestui impresionant volum, Tăblitele de la Tărtăria sunt menționate cu semnul întrebării într-o foarte scurtă frază, fără nici un comentariu: « Într-o groapă de cult de la Tărtăria, s-au găsit (...) trei tablete de lut acoperite cu semne incizate (scriere ?), cu analogii în Mesopotamia.»

Dar Dl. Bărbulescu nu-și aduce aminte oare că scrierea proto-sumeriană apare cu 1000 de ani mai târziu și că cea cicladică, proto-greacă, după 3000 de ani ? El a uitat că metalurgia în Europa apare tot în Transilvania, în jur de 3500 î.e.n. ? Că tracii sunt primul mare popor indo-european care intră în Europa tot în jur de 3500 î.e.n., cu mai mult de două

milenii înainte ca celtii, etruscii, romanii, germanii, sau slavii să apară pe harta Europei ? Și că tracii ocupau tot teritoriul între Munții Ural și Tatra de la est la vest și de la Marea Baltică la Dunăre și Marea Neagră de la nord la sud ?

De asemenea, și în același context, nici un specialist în istoria României nu atrage atenția asupra altui “detaliu” primordial, și anume că limba traco-dacică este cu mii de ani anterioară latinei (care apare abia în secolul VI î.e.n.) și că, în consecință, limba română nu se trage din latină, pentru că, deși din aceeași familie, există istoric înaintea latinei, deci este o limbă proto-latină.

Latina se formează din etruscă și greacă, care, deși amândouă indo-europene, sunt scrise cu un alfabet fenician, răspândit în lumea mediteraneană a epocii. În plus, etruscii ei însși erau o bransă a celtilor, coborâți în sudul Alpilor în jur de 1200 î.e.n. La rîndul lor, celtii erau o bransă a tracilor care migrau spre vestul Europei, și erau numiți ca atare, adică traco-iliri până în secolul VI î.e.n., când se deplasează din Noricum (Austria) spre Alpii elvetieni, unde se numesc helveti.

Atâtea detalii ignorate despre originea, continuitatea, și însăși existența poporului român dau de gândit. Cine schimbă și interpretează istoria României?

În mozaicul de limbi și popoare de pe harta Europei, singurii care au o continuitate de 9000 de ani pe același teritoriu, și o scriere de 7000 de ani, sunt românii de azi. Transilvania nu a fost maghiară și nici nu putea fi când strămoșii maghiarilor de azi locuiau în nordul Mongoliei, sursă turco-finică nu numai a ungarilor, dar și a bulgarilor (care năvălesc în România și în teritoriile Bizantine din sudul Dunării în secolul VI), a turcilor și a finlandezilor din zilele noastre. Hunii pătrund în Europa până la Paris, Roma și Constantinopol sub Atila în secolul V, dar se retrag spre Ural până în secolul IX, când năvălesc din nou în Panonia, teritoriu ocupat la acea dată de daci liberi (80%) amestecați cu slavi (20%).

Poporul și limba dacă sunt deci cu mult mai vechi decât poporul roman și limba latină, dar cele două limbi erau foarte asemănătoare, și de aceea asimilarea s-a făcut atât de repede, în câteva secole. Ovidiu, poet roman exilat la Tomis pe malul

Mării Negre, nu numai că a învățat dăca imediat, dar în sase luni scria deja versuri în limba lui Zalmoxis ! Invadarea Daciei, de fapt a unui coridor spre Muntii Apuseni, a avut ca scop precis cele 14 care cu aur pe care Împăratul Traian (de origine iberică) le-a dus la Roma ca să refacă tezaurul golit al Imperiului. Peste mai mult de 1000 de ani, după căderea Constantinopolului sub turci în 1453, tributul plătit sultanilor otomani va fi tot în aur, în formă de “techini”. Si tot în aur se plătesc în ziua de astăzi anumite interese în România, după ce tezaurul national de 80 tone-aur a fost vândut de Ceausescu la licitație în Zürich si cumpărat de Banca Angliei.

Cele 14, nu care romane ci milioane de români din afara României înțeleg si simt acum, mai bine ca niciodată, sensul versurilor transilvane “Muntii nostri aur poartă, Noi cersim din poartă-n poartă!”

În aceeasi ordine de idei, Imperiul Bizantin, care a durat mai mult de 1.000 de ani (330-1453), în timp ce Europa de Vest dormea sub jugul Bisericii Romane si a analfabetismului, este complet necunoscut pe aceste meleaguri. Cultura si civilizatia europeană si-au mutat centrul de la Roma la Constantinopole în 330, când Bizantul devine capitala Imperiului Roman. Desi se studiază istoria si limba Greciei antice, Imperiul Bizantin este nu numai complet ignorat în istoria Europei, dar chiar considerat “barbar” si “incult”. Nici un istoric elvetian nu a fost capabil să-mi dea un singur nume de scriitor Bizantin, nici măcar Ana Comnena !

Nimeni nu cunoaste aici cultura si civilizatia Bizantină, religia ortodoxă (“ortodox” este în limbile occidentale un termen peiorativ), si cu atât mai puțin istoria si traditia română. Faptul, esential, că analfabetismul nu exista în Bizant, dar exista în Europa de Vest în aceeasi perioadă este si mai necunoscut. Academiiile “păgâne” (socratice, pitagorice, orfice, druidice, etc.) au fost toate închise în secolul VI, iar când în cele din urmă universitățile au început să apară în Occident în secolul XIII (Oxford, Cambridge, Padova) ele erau controlate de Biserica Romană si studiau teologia. Numai călugării si clericii stiau carte, se îmbogăteau prin exproprierea de pământuri în favoarea mânăstirilor, si luau puterea în toate țările vestice, prin misionarism si prozelitism la început (prin teroare si Inchizitie mai târziu), până în secolul XI, când ultimul tinut liber, al vikingilor din Scandinavia, cade sub puterea Romei Papale.

Renasterea italiană apare ca o consecință clară si directă a căderii Constantinopolului (1453), cu emigrarea în masă a savantilor Bizantini către Italia. De exemplu, numai Cosimo de Medici primește 5000 de savanti exilati din Bizant într-un singur an la Florenta, acolo unde în curând vor scrie Petrarca, Dante si Boccaccio, si unde vor picta Michelangelo si Leonardo da Vinci.

Între timp, cultura Bizantină este păstrată si cultivată în țările Române (de exemplu la Putna), care nu numai că își păstrează autonomia față de Imperiul Otoman, plătind-o în aur – ca de obicei -, dar voievozii români trimit anual aur în Grecia pentru a sustine mânăstirile ortodoxe (de exemplu la Muntele Athos).

În Occident, o scurtă istorie a României apare în 1943, scrisă de Mircea Eliade în engleză la Lisabona si publicată la Madrid (“The Romanians, a Concise History”, Stylos, Madrid, 1943), si republicată peste alti 50 de ani în România (“The Romanians, a Concise History”, Roza Vânturilor, Bucuresti, 1992).

În timp ce prima istorie serioasă a Bizantului apare, tot în engleză, de abia în 1988 (Lord John Julius Norwich, “A Short History of Byzantium”, Penguin Books, London, 1988, 1991, 1995, 1997). Cu toată bunăvointa lui de a reabilita “misterioasa” istorie a uitatului Imperiu Bizantin, din nefericire nici măcar Lord John Julius, de la Universitatea din Oxford, n-a avut acces la texte Bizantine, pentru simplul motiv că nu stie greaca, nici veche nici nouă.

În final, se pune întrebarea de ce nouă milenii, atestate arheologic, de civilizatie neîntreruptă pe teritoriul României sunt ignorate nu numai în Europa de Vest dar si în România ? Cu ce se ocupă istoricii români ? Si reprezentantii României peste hotare ? Cine promovează cultura milenară a României ? Dacă dentistii, si nu profesorii de română, vor să facă scoli în română la Geneva, să nu ne mirăm dacă profesorii vor deschide în curând cabinete dentare în acelasi oras.*

În 1996, când am fost la Bucuresti pentru a face cercetări în mitologia tracică la Academia Română, spre uimirea mea, mi s-a pus întrebarea de ce mă interesează tracii si dacii, când acesta era subiectul de predilectie a lui Ceausescu**, fapt pentru care subiectul trebuie acum total ignorat. La rândul meu, mă întreb ce contează 50 de ani de comunism în comparatie cu cele 9 milenii de istorie românească?

*articol de pe internet,
deci nu există diacritice*

Poeme

I.D.SICORE

Ori, Ori...

„Cred că generația care vine are obligația de-a readuce poporul român la stadiul de nație” –
Tudor Gheorghe

AȘTEPTI, țară, să fii scoasă de vânzare?...
să fii iar vândută pe-un simplu răvaș?...
încă tu mai sperii semne de-ndreptare –
toate-s vorbe goale, asta ți-a rămas!...

REVINO în tine, țară milenară,
lipsa de trezie (o, îi boală și doare!),
cine-și pierde neamul pe el se omoară –
libertatea-i vorbă de n-are valoare!...

AM crezut prea mult în ce ni se zise...
... vorbele n-aduc decât alte vorbe...
dincolo de ele îs destule plânse –
(uf!) minciuna la noi se visează-n robe!...

NE mutarăm, Doamne, oamenii pe-aiurea...
credeam că așa ne salvăm și țara...
uitarăm tradiții, ne uităm menirea –
ce facem: ne-ndreptăm de șale, ori tot lungim boala?...

Plămădeala...

„Pășii încet, cu grijă tăcută, feții mei...”
– Tudor Arghezi

ȘTIAM eu, iubire, că ești versatilă...
dar de la un timp tu uitași iubirea,
prea te schimbi iubire din dragoste în ură –
numai ochii cârnii ți-aduc „fericirea”...

Al ajuns, iubire, așa cum îi vântul...
chipul tău iubire nu-i pe care-l vezi,
în iubire auzi altfel și cuvântul –
iubirea îi, Doamne, doar ce-n tine crezi!...

CĂCI o pasiune nu se schimbă-n grabă...
nu-i precum o briză pe care-o respiri,
de când lumea-i lume, ea nu-i decât oarbă –
răspunsul îl afli numai în simțiri!...

Ooo! – iubirea nu-i gust și nici aventură...
... cum și poezia nu-i de definit...
ea este ce crezi, nu ce scoți din gură –
glasul ei îi simplu, cum l-ai plămădit!...

Dumnezeule? Dăduși scăpărătoare la copii...

AZI cerule, te contemplăm cu teamă
din ce în ce ești iarăși tulburat,
mărul ispitei din nou ni-i fluturat
de data asta nu Eva ne îndeamnă –
Adam se pare Doamne, că-i turbat!...

CE liniște cu-albastrul tău ne inspirai
om simplu, Tata te-avea precum o carte,
Carul Mare, Toiegele se situau departe
cum și Steaua Polară, ce ne orientai –
o, seară de seară citeam în tine toate...

ȘTIAM și orele pe timp de noapte...
pe tata cu ceasu-n mână-l controlam,
- vezi loane că știu ora pe-aproape,
fără de bani de cer ne foloseam –
credeam că-s vremuri făr'-de moarte!...

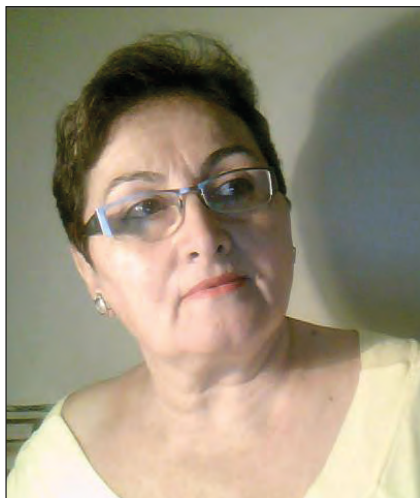
ACUM cerule ne deveniși o spaimă...
rachete, sateliți deasupra de noi ții,
ajuns-am să nu știm cât suntem vii
și cât încă nu vom muri de teamă –
Dumnezeule, dăduși scăpărătoarea la copii!...

CHIAR Doamne, ne dorești ca să pierim?
ne-ai pus în mână propriul jungher,
mai lasă-ne Părinte și un pic de fler,
ca cel puțin să facem ce gândim –
de ce cu el, pe noi să hăcuim?

„Lica” (fragment de roman)

Valeria Certăzeanu Zorilă

Clocotea strada de bocetul Ioanei când fu să plece Badea pe ultimul său drum, iar lumea da buluc de prin curți, făcându-și trei rânduri de cruci. Atunci, durerea ei, slobozită în cuvinte, răzbea peste lacrimile și părerea de rău a tuturor celor din cortegiu, izbindu-se de marginile mahalalei.

Era vaietul unei femei deznădăjduite dizolvat în frământări compuse și recompuse din toată simțirea ei. Era bocetul întregii simțiri omenești în fața sorții careia nu ai cum să i te împotrivești, bocet ce căpăta intensitate pe măsura ce se apropiau de destinație.

La cotitura drumului către mormânt, cortegiul format din vecinii de pe mahala, rude, dar mai ales de țărani de pe la Curpen și Văləri ale căror veșminte albe, tradiționale, în jocurile de lumină și umbră ale soarelui răsfrânte peste verdeța pomilor din cimitir îi făceau să pară ca niște ființe ancestrale venite să-l conducă pe Badea, priveau la cel care luase cu el toate tristețile și durerile vieții.

Tocmiți la nunți dar și la înmormântări, gorniștii, așezați înaintea carului în care zăcea cel

decedat, slobozeau niște sunete din goarnele lor de, pe unele persoane mai slabe de înger le podidea lacrimile de curgeau șiroaie.

Colindat de vântul singurătății, neclintit de decenii, gol de vise, dar plin de morminte, cimitirul, comunitate mare, tăcută, unde cei vii vin în pelerinaj să se închine celor drepți, așezat pe tăpșanul de sus al orașului, într-un loc ferit, îi primi trist în sânu-i de verdeță unde flăcările macilor răzleți ardeau regește sub căldura soarelui amiezii.

Copacii, printre a căror ramuri sta aninat un vânticel de vară păreau a cânta și ei mortului în tremurul slab al frunzelor ultima simfonie trupului vremelnic aruncat din corabia vieții, la unison cu slujba pe care preotul Tomoială, în odăjdii bogate, cu o burtică destul de respectabilă, griju-liu, ținu s-o facă cât mai scurtă ca să nu răscolească amintiri adânci celor prezenți pentru cei atât de oboșiți de somnul veșniciei.

Dangătele clopotului, trase de-o mână zdravănă, statornice, suiau în înaltul cerului, clătînându-l. Rare, ele răsunau în fiecare inimă de se-nfoia părul în cap, amintind tuturor că n-au venit cu nimic în lumea aceasta și nu vor lua nimic din ea, fapt pentru care, instinctiv, pe cei mai mulți îi cuprinse o neliniște interioară.

Doar ulmii de la marginea ținutului acela tainic unde adas-tă toți călătorii vieții stau încremeniți în capete de poteci, tăcuți și nedumiriți de nepăsarea celor duși față de cei care veneau în vizită la ei. Părășiți până și de pă-sări, asemeni unor statui părăsite

și ele la margine de lume, ei, în greaua încercare cu timpul, duceau aceeași viață lipsită de bucurii ca a locatarilor rânduți în morminte. Singura diferență era că ei se bucurau de lumină pe când ceilalți priveau doar neputincioși printre crăpăturile pământului.

În jurul gropii, unde bălăriile luate din fugă cu coasa stau răs-firate-n potecă, fumul de tămâie, zornăitul cadelnițelor și glasul grav al popii acompaniat de cel al cântărețului, dădeau clipe-lor celor prezenți nu numai o miș-cătoare spaimă de moarte ci și un sentiment de înfrățire în fața vremelniciei vieții.

Sub privirile celor prezenți, lă-sată deasupra cosciugului împo-dobit pe laturi cu ramuri de ste-jar, Ioana, când fu ca sicriul să coboare în mormânt, în credin-ța că Badea îi aude glasul, dădu frâu liber sentimentelor ei de deznădejde, smulgându-și părul din cap, strigând printre șiroaie de la-crimi pe omul ei cu toată puterea ce-i mai sălășuia în vine, dezmor-țind cu jeluirea sa vie din zacerea lor și morții din mormintele des-părțite prin grilaje, prin mejdini de verdeță care le delimitau pro-prietatea ca și la cei vii.

Dar, cel mai greu îi fu Ioanei când cosciugul ajunsese în fundul gropii și când auzii pământul că-zând peste scânduri.

Atunci durerea ei, desfășura-tă ca firul tors din furcă, trecu din ureche în ureche, stârnind gon-guri lungi și trăgănate în inimile celor prezenți, gonguri mereu mai sonore și pline de jale, dar și în-grijorări pentru văduva care abia mai rezista gândului că îl

pierdu-se pe Badea al ei, pentru totdeauna.

Temători că i-ar putea sta inima de atâta zbcium, doi dintre vecini, cu o sfortare unică o săltară fiecare de câte-o subsuoară și, ducând-o printre două rânduri de morminte, o scoaseră din cimitir și o urcară cu caznă în trăsura vechi tocmită de Tilică, unde birjarul adormise pe bancheta ce scârțâia la fiecare hurducătură.

Înfrântă de soartă zăcu moleșită într-o tăcere țiuitoare, cu gustul lănced al pierderii soțului ei în gură, cuvintele nevrând să mai iasă, ecoul lor ațipindu-i în gât.

Ar fi fost bine dacă rămânea acolo, pe pământul reavăn, să jelească în hohote, dar n-o lăsase nimeni.

Departate de groapă, alte femei ce însoțiseră cortegiul funerar își plângeau și ele rudele ce le muriseră de curând în timp ce, câteva bătrâne cătând la morminte vechi cu bălării crescute și la cele noi cu pământ reavăn peste care florile nu se uscaseră încă începură a se tângui :

Doamne, Doamne, ce-am fi noi fără biserică sau cimitir, dodă Vetă?

N-am fi nimic, ce să fim... Fără cimitir este ca și cum n-am exista .

Crezi, se interesă muierea lui Muraru din dorința de a se lămuri.

Cum să nu cred.

În fața unei cruci de lemn aplecate se auzi glasul Filoftei, femeie subțire cu părul cânepiu, cu gura mică și nas obraznic:

- Muncești, străngi și deodată se alege praful. Ia uite ici, bietul Iancu, s-a dejghinat muncind pentru fie'sa Sofica, a crescut-o, a îmbucăturit-o iar crucea lu'tasu stă

să cadă, năpădită de pir.

Sub cerul albastru, apăsată de gânduri, Sâța declară:

- Câteodată și mormintele mor, nu numai cine le umple Filofteio.

Milica lu'Moangă socoti de cuviință să zică, în treacăt, lovind-o pe Filoftea exact în inimă.

- Să presupunem că Aneta n-o să-ți facă una ca asta.

Aruncându-și ochii scânteiatori asupra priveliștii, Florica lu'Bobirci, lungă și uscată, ca să împace spiritele, le încredință la un moment dat:

- Ia uite, și pe aici ca și pe la noi... bogați și săraci. Îi recunoști după cruci. Ia priviți la asta ce cruce falnică are. Toată-i din marmură. Și pe mormântul ăla ce înger sculptat veghează. Nu ca prostimea.

- Lasă dodă, să nu-ți pară rău. Ale noastre's mai ușoare de dus în cărcă pe lumea ailaltă, să știi, se băgă iar în vorbă Milica lu'Moangă, gândind că măcar pe lumea de dincolo săracii să scape de povară.

- Când n-o să se mai cunoască ce este pe aci, o să vândă primăria mormintele părăsite, schimbă vorba fiind tot atât de încredințată de acest lucru cum era sigură că autoritatea tot autoritate rămâne atât pentru cei vii cât și pentru morți.

Trăgând cu ochiul la mormânt să vadă dacă a-nceput împărțea colacilor și a paharelor cu vin, Lia lu'Târbina, îmbrăcată în negru, de, fără voie, te gândeai la acele sfinte care luau asupra lor toate durerile și tristețile vieții, își dete cu părerea încă năucită de soarta lui Badea:

- Sunt ei uitați cei vii, dar'minte morții, dodă Vetă, după care îi îndreptă crucea lui Iancu, gândind că face o pomană, nu înainte de

a completa ; că de aia e bine ca omului să-i fie milă de el mai întâi și apoi de alții. Că greutăți... cu carul. Și, ce este mai rău e că le duci singur.

- Dodă, ce mai încolo și'ncoa, și noi și morții noștrii ducem aceeași greutate... singuratarea... Așa că n-are rost să ne văităm. Sunt și ei amărâți ca și noi.

- Ai dreptate, fată. Nu mă vait. Sunt doar mâhnită. Prea singuri. Noi pe aici cu grija pentru trai, ei pe acolo, dar macar nu mai au griji ca noi.

- Ferică de ei, intră în vorbă și muierea lui Crăcea, rudarul, cu răceala omului judecat care spune adevărul. Au scăpat de chinuri.

- Păcat însă de Badea, om tânăr, sublinie Florica, moartea oamenilor tineri având o înrăurire dureroasă asupra vieții ei... Ce grea năpastă și pe capul Ioanei. Și, nu mai fu în stare să continue.

- Bine, bine ! a repetat Aneta. Dar, gata, nu mai plânge ! Știi că n-o să fie bine pentru dumneata. Hai, stăpânește-te ! Că, ce să zic, caută ea să învieze situația din jur, pe al lu'Frățuțu l-a uitat Dumnezeu. Are o sută de ani și nu se vaită de nimic.

Filoftea interveni încruntată căci nu se putu împăca cu pornirea vecinei .

- Fă, mai tacă-ți fleanca. Nea Nicu se tot roagă să-l ia Dumnezeu, dar parcă se roagă la pereți.

Cum privirile cumetrelor sentoarseră către ea, reluă repede cu o privire acră, ce o scutea de ostelile altor explicații.

Păi ce, te pomenești că mi-o fi frică de tine. Ia, îl aud și eu de peste gard...Ee !

Mai trag și eu câteodată cu urechea.

Și vorbiră, vorbiră cu

voce joasă despre lumea lor, despre ce-a a morților cu care, negreșit, aveau să se întâlnească și ele pe lumea cealălaltă, vorbirea una supărată pe alta până când, Bondoloaca, care tăcuse cumpănind vorbele lor, interveni pentru a le astupa gura cu experiența ei de viață.

Oricum o fi, bine e pe lume că n-avem minte când suntem tineri, că eu una, de-aș fi avut-o atunci pe asta de-acu și aș fi știut că-i atât de grea viața n-aș mai fi dorit s-o trăiesc... Mă duceam după omul meu.

Muierea lu'Crăcea nu se putu abține.

Taci dodă, că uite, te-ai luat cu unele, cu altele, ți-ai crescut copiii, i-ai căpătuit pe la casele lor și ți-a trecut timpul.

Ai dreptate, am uitat să mai și mor...

Te-a uitat moartea, dodă, să știi...

M-o fi uitat mumă, nu zic ba, că are și ea grijile ei ca tot omu... Că eu, una, mi-am făcut și tronul. Îl am în pivniță... Fă, da, știi ce mă miră pe mine ?

- Ce ?

- Cum de trăiești tu cu plămâni în pioneze ?!

- Am băut gaz.

- Îți răzi de mine, fomeie bătrână ?

- Nu, țafă. Iau o linguriță di-mineața pe nemâncate.

De cum trecu soarele către Jieț, cimitirul cu înfățișarea-i tristă și crucile-i în paragină rămase împietrit în vreme, cortegiul, risipit, luând drumul de întoarcere, firesc, ca o repetare a legii firii zilelor și anilor ce se succedau din geana de lumină și până-n miezul nopții.

Început de toamnă

Se scutură-n zare salcâmi.
S-aude un vuiet prelung.
Iar plopii, trufașii, bătrânii,
Din ramuri se bat și se frâng.

Din ramuri cad frunzele moarte,
Covor se aștern pe pământ.
Cocorii-s pe drumuri departe
Și plouă, plouă mărunț.

E semn că vine iar toamna
Și totu-i în jur mohorât.
Iar toți o așteaptă pe doamna
Ce vine cu ploaie și vânt.

E tristă livada și satul
Și totul e trist pe pământ.
Din haosul negru, înaltul,
Cad stropii de ploaie mărunț.

Gorjeanul Brâncuși

Desculț tu ai plecat de la HOBÎȚA
Înspre Cetatea Banilor la școală.
La poartă te-a condus măicuța
Că pleci și casa ei rămâne goală.

Iar din Cetatea Banilor. PARISUL
Oraș plin de lumină și căldură
Să mergi în el, acesta ți-a fost visul:
Din piatră și din bronz să-i faci armură.

Sărutului i-ai dăruit o poartă
Iar pe aleea spre-a tăcerii masă
Și scaune dăltuite tot din piatră
Din mâna ta au reușit să iasă.

Din fața porții, dar mult mai departe,
Ai înălțat spre infinit coloană

Poeme

Nicolae Gugu

În TÂRGUL de la JIU le-ai pus pe toate
Să se mândrească urbea ta GORJANĂ.

Cei răi te-au pus atunci pe goană,
Tot la PARIS a fost al tău sfârșit.
Și cu tractoare tras-au de coloană.
Dar n-a căzut. E tot spre INFINIT.

Blestemul pensionarului

Dă, Doamne, o calamitate
Peste vile și palate
De sus până-n temelie
Ca nimic să nu rămâie
Dă-le bombe-n limuzine
Apă fiartă în piscine
Să-i mănânce buba neagră
Și să zacă de pelagră.
Să le fie traiul plin
De durere și venin
Dă-le cancer și ciroză
C-au ajuns cât o batoză.
Nu fi cu ei milostiv
Dă-le EBOLA și HIV.
Și din bogătași și mari
Făi, Doamne, pensionari.
Să vedem cum trăiesc ei
Cu vreo cinci sute de lei
Cum achită taxele
Și plătesc impozitele
Cum își văd de sănătate
Și cum își strâng bani de moarte
Vede-i-aș în nas cu vată
În costum și la cravată
Patru scânduri să le fie
Patul lor pentru vecie
Patru scânduri mari de brad
Să-i călăuzească-n IAD.

Părinților țărani

Acolo la poale de deal
Acolo în satul natal
Acolo în grădini cu pomi fructiferi
Acolo trăiesc ei stingheri
Bătrânii țărani
Singuri de ani.
Copiii plecară mânați de nevoi
De seceta neagră, de vânturi, de ploi
Războiul le-aduse în case
doar moarte
Și lipsă de hrană și lipsă de carte
Iar ei bătrânii țărani

Sunt singuri de ani.
Unii-s plecați prin orașe prin țară
Să uite necazul și viața amară
Mai vin câteodată Aduceri-aminte
Îi mai îndreaptă la tine, părinte,
Aduc cu ei pe nepoți
S-adună cu toți.

Acasă când vin, țărane, tu plângi.
La piept părintește îi strângi
Și din sărăcie le dăruie la toți
Ce-ai pe acasă, ce poți
Ce-ai strâns într-un an
Din muncă, bătrâne țaran.

Și când peste o zi sau două ei pleacă
Pe fața zbârcită plânsul te-neacă
Săruți pe frunte nurori și nepoți
Săruți pe copiii tăi toți
Și singur rămâi încă un an,
Bătrâne țaran.

Trec zile și satul rămâne pustiu
Acasă cu tine nu e nici un fiu
Rămâi și aștepți iarăși un an
Să vezi cum s-adună, bătrâne țaran,
Și vin iar toți
Copii, nurori și nepoți.

Nimic nu se schimbă până la moarte
Când iarăși ei vin de departe
Și iarăși s-adună cu toții acum
Să te petreacă pe ultimul drum
Pe tine ce-ai fost an de an
Un simplu țaran.

Rămâne doar crucea de veghe
Și mulți trecători or să întrebe
Al cui e mormântul. Al cui
Și mulți vor răspunde. Nu știu
C-așa mor uitați peste ani
Bătrânii țărani.

In memoriam Adrian Păunescu

Te-ai dus, Maestre, pentru veșnicie,
Pe drumul fără întoarcere ai plecat
Tu care ai fost un Rege în poezie
Cenaclul Flacăra să-l moștenim ne-ai dat.

Le-ai dat celor săraci speranță în viață
Iar celor ce nu erau cumiți

Prin poezia ta le-ai dat povață
S-asculte „Ruga ta pentru părinți”.

Pe stadioane toți cântam cu tine,
Copii și tineri ba chiar și bătrâni
În toți era speranța de mai bine
Crezând că pe cei răi o să-i dărâmi.

Rugăm pe Domnul ca să-l odihnească
Pe Păunescu Adrian poetul!
Pe tineri îi vom face să-l cunoască
Și să-l citească încetul cu încetul.

Deși te-ai dus, în inimile noastre
Vei dăinui ca sfântul între sfinți.
Te-am pomeni mereu, dragă maestre,
Citind din „Ruga ta pentru părinți”.

Nepoților noi le vom da îndemnuri.
Maestre, opera să ți-o citească.
Tu ne-ai spus „Iubiți-vă pe tunuri”
Și nu cedați din glia strămoșească.

Te-ai dus, Maestre, pentru veșnicie
Citindu-ți opera noi facem legământ.
Cine o încerca ca să ne ia din glie
În glie va găsi al său mormânt.

Reculegere la mormântul părinților

Acolo-n RAI gândesc că vi-e mai bine
Căci ocrotiți de Domnul Bun și Sfânt
Nu mai cerșiți ca noi un colț de pâine
Nu mai aveți nici grija unui mâine
Cum noi avem aicea pe pământ.

Acolo-n RAI voi ați scăpat de toate
De vremuri grele, lipsuri și nevoi
Și ne-ați lăsat să dăm din mâini și coate,
Ne-ați părăsit pentru eternitate
Până murim, să suferim și noi.

Vom suferi căci asta ne e soarta
Unii mai mult și alții mai puțin
Toți așteptând să se deschidă poarta
Până vom spune toții suntem gata
Să fim iar împreună, noi venim.

Și va veni la rândul-i fiecare
Sătui de suferință, boli și bătrânețe
Vom aștepta cumiți ca poarta mare
Cu scârțâitul ei din balamale
Să se deschidă să vă dăm binețe.

Resemantizarea conceptului de lectură

Daniel Popa

Pătrunderea în spațiul ficțional al literaturii are nevoie, de cele mai multe ori, de un traseu inițiativ necesar pentru a reuși surprinde în mod eficient relația scriitor-operă-cititor. Diversitatea hipertextuală și hipotextuală a operelor literare actuale a contribuit fie la intensificarea dihotomiei scriitor-cititor, fie la pierderea identității de scriitor prin încercarea acestuia de a se apropia cât mai mult de cotidian plonjând astfel inevitabil în banalitate.

Actul de lectură a textului literar diferă clar de la lector la lector în funcție în primul rând de nivelul orizontului său cultural și apoi de cel al propriilor așteptări. De multe ori, textul se desprinde semantic de propriul autor și își reconstruiește sensurile în universul cititorului. Semnificantul este cel care reușește în textele lirice prin fluctuațiile de combinații sonore coroborate cu cezura să trezească anumite stări cititorului care să afecteze sensurile inițiale ale textului. Vorbim aici de prima lectură a textului ce conturează orizontul de lectură progresiv și definește un timp al percepției estetice. Acest prim demers al receptării textului este cel care stârnește sau nu interesul cititorului acesta rezonând sau nu cu textul la nivel emoțional sau măcar intelectual. Cât, cum, cu cine și când se realizează această simbioză depinde de fapt latura axiologică a textului.

O a doua lectură a operei poate apărea dacă cititorul are un minim simț critic și simte nevoia să își explice trăirile în raport cu textul și de aceea va căuta detaliu

semnificativ al textului prin analiza acestuia. Acum sensurile cresc paradigmatic și sintagmatic provocând mai mult mental cititorul care, pe lângă analiză, compară și sintetizează. Față de lectură, afirmă M. Călinescu, „relectura e altceva: un proces cu o finalitate structurală, reflexivă, autoreflexivă; un mod al atenției care presupune încetinirea lecturii, cântărirea critică a detaliilor, un anumit profesionalism al lecturii”. Totuși să precizăm că dacă un cititor naiv va relua lectura textului nu o va face pentru a-i aprofunda sensurile așa cum o va face un cititor cu „un anumit profesionalism”, ci pentru a repeta stările din prima lectură. El se mulțumește cu rezultatul primei lecturi care este, de fapt, scopul prim al literaturii ca artă, acela de a emoționa. Deci relectura textului nu va duce neapărat la interpretarea acestuia. Felul cum textul este interpretat ține de asemenea de nenumărate mutări și permutări personale putând exista variante diverse ale interpretării unui text chiar ale aceleiași persoane în funcție de dimensiunea temporal-istorică în care se desfășoară.

Cele două tipuri de lectură au fost evidențiate de mai multe ori și amintim aici pe Paul Ricoeur ce făcea diferența între lectura de gradul I și lectura de gradul al II-lea, pe Michael Riffaterre ce plusa prin lectură euristică și hermeneutică și, în timp ce italianul Umberto Eco promova termenii de lectură naivă și lectură critică, la noi, Matei Călinescu propunea lectura liniară și lectura circulară.

Rămâne ideea că, indiferent de termenii folosiți, necesitatea abordării celor două tipuri de lectură e absolut necesară pentru un text literar pentru a realiza un minim demers hermeneutic al acestuia așa cum remarca și Matei Călinescu: „Oare nu prin relectură devenim conștienți de deschiderea textului, de gradul lui de indeterminare, de pluralitatea sa ireductibilă și de propriul nostru rol, extraordinar de important, în definirea și articularea sensurilor sale? Nu descoperim prin practica relecturii că una și aceeași carte nu reprezintă doar mai multe lucruri pentru unul și același cititor, în momente sau situații diferite din viața sa?”

Bibliografie

1. Călinescu, Matei, *A citi, a reciti. Către o poetică a relecturii*. Ediția a II-a, Editura Polirom, 2007
2. Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, Ediția a II-a. Traducere de Ștefania Mincu și Daniela Crăciun, editura Polirom, 2007.
3. Ricoeur, Paul, *De la text la acțiune. Eseuri de hermeneutică II*, Editura Echinoc, Cluj Napoca, 1999
5. Adrian, Romilă, *Matei Călinescu și paradoxurile recitării*, Luceafărul de dimineață, Nr. 24-25/2009

La umbra unui fag rotat

Ion C. Gociu

„Parcă a fost ieri!” - își aduse aminte domnul Constantin Burcescu despre acele zile de repaus trăite la începutul lunii septembrie 1952. Ca un pensionar venerabil, venise în satul natal să-și mai vadă locurile în care s-a născut, a crescut și a fost martorul atâtor evenimente, multe neuitate, chiar dacă de atunci s-au scurs zeci de ani.

Acum, de casa părintească avea grijă Lory, sora lui mai mică, pensionară, trecută și ea de a doua tinerețe, mamă a doi copii și bunică a tot atâți nepoți. Băieții o făcuseră soacră de două ori și erau duși la casele lor în orașele unde aveau serviciul. Din când în când mai veneau doar în concediu, la câte o sărbătoare a satului sau a familiei, care îi aduna pe toți laolaltă. Deși nu divorțase, bărbat nu mai avea. Individul o părăsise pentru alta, iar plecarea lui nu era regretată de nimeni.

De data aceasta, el, fratele cel mare, venise cu soția să zăbovească mai multe zile. Vremea se mai răcorise, ploile se retrăseseră în munți, timpul

era frumos, iar surioara lui îl pierdea din ochi.

...Soarele se ridicase deasupra satului și, deși era luna iulie, dogoreala nu mai era amenințătoare. După micul dejun, la masa așezată în băutura casei sub corcodușul cu fructele în pârgă, sorbea dintr-o ceașcă din porțelan chinezesc, un lichid cu pretenții de cafea. N-avea cui reproșa ceva despre calitatea ei îndoielnică, fiindcă el o adusese. Cele două cumnate, soția și sora, discutau despre toate. Grăbite, se ridicaseră de la masă și plecaseră, ...că mai aveau și treabă de făcut. Erau prin grădina din spatele casei să adune zarzavaturile trebuincioase la prepararea mâncării pentru masa de prânz: ciorbă de găină și varză călită, garnisite cu carne de cocoș.

Ca-ntr-o femeie, care nu se văzuseră de multă vreme, sporovăiau tot timpul; puneau țara la cale, lăsându-l pe Costică mai mult singur lângă paharul cu vin și ceașca aproape plină, bună/rea, dar se numea cafea.

Vremurile se schimbaseră, satul nu mai era ca altădată când colcăia de lume. De când pământul le fusese luat de CAP-uri[1] cei de vârsta lui și urmașii lor, țărani sadea, plecaseră care încotro, să-și găsească de lucru pe șantierele înființate pentru asigurarea locurilor de muncă, garanție a traiului populației apte de muncă.

După armată, care-l făcuse om bun de înșurat, Costică se căsătorise cu Lizica, terminase facultatea la f.f[2], și a lucrat ca inginer petrolist până cu doi ani

în urmă, când a fost pensionat.

Privind cu nostalgie la fructele atârinate deasupra lui, gândurile îi evadară în vremea când își ajuta mama să le facă rachi - tatăl murise - și se atârna de povestea vieții Cătălinii lui Muie, nașa cum îi zicea el, care locuia în casa delavale de a lor, acum rămasă părăsită, cu băutura plină de iarbă și pălămizi. Cătălina, deși era o femeie blajină, a fost o ființă mult bârfită pentru comportarea ei în relațiile cu bărbații. Trăind mai mult singură a avut o existență tumultoasă, dar prea puțin cunoscută în intimitatea ei de lumea satului, fiindcă, niciodată nu s-a jeluit cuiva.

*

...După un an de la încorporare, își aduse aminte Costică, se întorsese acasă, în permisia anuală. Făcea stagiul într-o unitate de geniu. Se scursesese o treime din durata de trei ani a serviciului militar obligatoriu, timp în care s-a acomodat greu cu programul cazon. În cazarmă și la instrucție se combinau noile reguli sovietice impuse, cu cele vechi ale Armatei Române, care, deși fusese decimată după abdicarea Regelui Mihai și devenise Armată Populară, în rândul militarilor unele deprinderi, mai mult rele decât bune se mai păstrau. Programul zilnic era atât de încărcat, încât îi sufoca pe tinerii recruți. Încorporați din toată țara, unii dintre ei erau neștiutori de carte, alții absolvenți de școli primare și chiar medii. Din cele 365 de zile ale anului, soldații beneficiau numai de 15 zile libere în

afara cazărmii, pe care le petreceau în familie sau unde doreau ei. Restul, se desfășurau la instrucție în unitate sau la muncă practică, construcții de drumuri și poduri. Învoiri cu ora, primeau numai o parte, duminica și în zilele de Sărbători Naționale.

Costică, așa cum era alintat de ai lui, revenise acasă, în satul în care s-a născut. Aici își petrecea vacanțele și pe vremea cât a fost elev la liceul din orașul, cândva reședință de județ.

Ploile se ostoiseră, căldura nu mai era înăbușitoare, iar diminețile își deschideau generos perdelele, oferind celor care îl priveau spre desfătare, cerul luminos ca sticla. În casa părintească locuia numai bunica sa, cea care îngrijea gospodăria și pe soră-sa, fiica cea mică a familiei, pe

Și gândurile, prin ceața timpului, îi zburară spre ce-a fost odată. Pentru că băiatului de atunci îi făcea plăcere de a mai merge pe izlazul unde, vara în copilărie, ducea vacile la păscut.

Într-una din diminețile admirabile, se pregătise pentru această treabă. Când soarele se ridicase de o suliță, de pe drum, chiar la poarta casei, l-a strigat nașă-sa Cătălina, vecină, cumnată cu nașul său de botez. Erau și rude; bărbatul ei fiind văr al bunicului său dinspre mamă.

Înarmat cu un baston, parcă îl vede și acum, făcut de el din lemn de corn - o amintire - păstrat cu grijă la streășina șoprului unde sălășuiau animalele, ca să nu se piardă, el a scos vitele din obor - două vaci, un mânzat, doi viței - și împreună cu nașă-sa au mânăturma spre izlaz, locul cu iarbă deasă. În amintirile lui, același meleag de zben-gu-

atunci elevă la școala primară, ființă zglobie, năstrușnică și afectivă. Văzându-l întors acasă, puștanca era tare fericită. Între ei doi era o diferență de opt ani. Legăturile de iubire îi sporeau fetiței sentimentul de apropiere și de siguranță... Simțea că i-a venit protectorul! Nana era acasă! Pe vremea aceea, cu apelativul Nana și matala, se adresau copiii, fraților mai mari.

Acum, Lory devenită și ea bunică nu i se mai adresa ca-n copilărie *cu nană și matala*, ci pe nume, Costele! ...și bineînțeles la persoana doua singular, tu.

ială cu prietenii, copii de toate vârstele ai satului, care erau destui. În acel an vara fusese secetoasă. Nici știuleții porumbilor nu crescuseră cum trebuie. Rămânseseră capete de cocoș. După ploile din luna august, natura se schimbasese, iarba reînverzise și vitele o rupeau, înghițind-o cu lăcomie.

Unde iești tu, tinerețel!? ...se gândea el acum, cu nostalgie, la vremurile de atunci.

Note:

1. Cooperativa Agricolă de Producție
2. Formă de învățământ fără frecvență

Mâini Adunate În Poală de Aurica Istrate

Lucia Pătrașcu

Nesomnul unei nopți pentru citirea volumului...

Nesomnul altor nopți pentru desțelenirea gândurilor...

Și...o explozie de înțelegere!...

Volumul „**Mâini adunate în poală**”- povestiri - semnat de **Aurica Istrate**, editura *InfoRapArt*, Galați, 2015, 132 de pagini, vede lumina tiparului după alte două cărți publicate de autoare: **Petarde reci**, versuri, editura *Contrafort*, Craiova, 2011 și **Toamna cuvintelor desculțe**, versuri, editura *InfoRapArt*, Galați, 2012.

Cele 15 povestiri, cu titluri sugestive (*Mușcătura din lună, Vremea lupilor, Blestemul, Grădina, Întoarceri, Casa de la vale, Potopul, Ursul și vițelul, Mâini adunate în poală, Bădița, Întoarcerea Veronicăi, Bădița Mihai, Minte sondajele, U.P.U., Gânduri*), adună în paginile cărții întâmplări ce ar putea părea ca aparținând genului de proză scurtă. Fapul că acțiunea fiecărei povestiri nu este plasată într-un spațiu imaginativ, dimpotrivă, și că personajele se întovărășesc între ele prin diferite grade de rudenie, aparținând aceluiași areal spațial rememorativ, ne convinge definitiv că autoarea și-a rostuit demersul creator în interiorul unei zone biografice, demers ce se constituie într-o adevărată geografie literară.

Scriitoarea Aurica Istrate a pornit să se scalde în apa amintirilor ce dăinuie din vremea când era o „**țandără de fată**”(Gânduri, pag. 124), copila pentru care mama a „**croit cămășuță cu altiță, pentru tine, fetiță!**” (Întoarceri, pag. 87), cu *locul de rădăcină* la Oglinzi, în casa ce „**adăpostise odată șase perechi de ochișori căprui**” (*idem*, pag. 58), alături de „**perechea mamă a ochilor căprui**” și „**perechea tată**

a ochilor căprui” (*idem*, pag. 58). Într-o căutare continuă, se întoarce pe plaiurile copilăriei sale și, măiestria condeierului surprinde cu puterea gândului condiția umană a oamenilor care au poposit în acest *loc geometric* al trecutului propriu, vorbind despre viața acestor persoane-personaje cu trăiri obișnuite, într-o viață care ar fi putut rămâne simplă și neștiută, dacă, la o intersecție neașteptată a destinului, tragismul unor întâmplări nu ar fi schimbat-o definitiv.

Întâmplările încep detașat, cu Tincuța a lui Costache a lui Țârlic, care rămâne grea în timp ce este de ajutor pe la canton, la gospodăria unuia, „**Gâtlan pădurar peste lanțul codrilor ce străjuiește Cetatea Neamțului**” (*Mușcătura din lună*, pag. 5). Bănuiala că feciorul care se va naște ar putea fi al aceluia, amărăște viața lui Costache, cel ce avea din neam, oricum, „**paharul în sânge**” (Întoarceri, pag. 69). Când Victor, băiat mare, află de această bănuială se bucură: „- **Mulțumesc-ți, ție, mamă, că nu-s fecior de bețiv...că țârlicii ăștia au paharul în sânge...Acum plec și eu la bodegă, ca tot flăcăul...**” (*Mușcătura din lună*, pag. 23). Sfârșitul povestirii este neașteptat. Peste ceva timp, Costache, cuprins de deznădejde, se spânzură, în timp ce: „**Două făpturi nedeslușite lovesc cu pumnii în poartă. Între ele, așternută pe jos, o umbră...- Ia-ți feciorul, Tincuțo! S-o îmbătat și s-o încăierat cu unii.**” (*idem*, pag. 25). Se naște o întrebare chinuitoare: oare, al cui fecior era Victor?

Am exemplificat cu această povestire (la fel sunt și celelalte!) pentru a preciza modul în care autoarea individualizează tipologia țăranului rămas în sat sau risipit în lume,

semănat pe diferite ogoare sociale, ca și semințele duse de vântul împrejurărilor (pe front, la școli, cu serviciul la oraș), de unde, într-un fel sau altul, fiecare se întoarce acasă pentru a trăi acolo, pentru a se recupla la realitatea amintirilor care persistă și astăzi sau, pur și simplu, pentru a se odihni alături de străbuni la fel ca Ilie, care nu s-a mai întors din armată „**decât plânset**” (Întoarceri, pag. 63), pentru a poposi în așternutul gliei neamului său.

Prozatoarea folosește din plin mijloacele artistice ale creației literare desăvârșite, pentru a transfera propriile emoții și hârjonește în ochii cititorului *metaforele, comparațiile, personificările, alegoriile...* În cartea sa nimic nu este obișnuit: „**în urma tălpilor mamei ploaia sângerează**” (*Potopul*, pag. 93); „**sprâncenele...ca un pâlc de mărăcini**” (*Grădina*, pag. 52); în năvala lupilor „**Dealul cobora. Cobora cu scânteii cu tot**” (*Vremea lupilor*, pag. 35); „**Luna, cu o mușcătură vie pe chip, sare gardul.**” (*Mușcătura din lună*, pag. 24); „**Dealul flămând mușcă din soare**” (*Grădina*, pag.51); „**Poarta grădinii mă cheamă...suspină încet, se învoiește, mă lasă să trec**” (*idem*, pag.50); „**...pietrele ațipesc din nou**” (*idem*, pag. 54); „**Maranda...vântură o**

cruce” (idem, pag. 54).

*Descrierea este procedeul prin care excelează scriitoarea. Faptul că se oprește asupra unui chip, dovedește că ea, „**Draga Bunicului**” (Întoarceri, pag. 61) nu-i poate uita pe niciunul. Nici pe bunica Ioana, „**o furnică harnică și curată**” (idem, pag. 62), păstrată în poveștile celor ce au știut-o, nici pe bunica Oruța, venită în familie să poarte de grijă celor cinci orfani de mamă, ea însăși o fată „**mititică, puțin stafidită**” (idem, pag. 63), nici pe bunicul Constantin, cel cu suflul „**ca o fântână proaspăt sfințită**” (idem, pag. 59), bătrân cu „**barbă albă, cu mustăți întoarse, cu ochi de sihastru, cu vorba domoală, așezată vorbă...**” (idem, pag. 60). Sau părinții, Ion și Maria, cei care „**Se roagă pentru neruga noastră, pentru gândul cel bun...**” (idem, pag. 56). Sau „**ochii mătușii, albaștri de te înecai în ei**” (idem, pag. 51), „**Maranda, cu basmaua trasă aiurea pe cap, cu fața pământie, crăpată ca un ogor lipsit de ploaie**” (idem, pag. 51).*

Prozatoarea nu se extrage din carte, jucându-se într-o încercare de ficțiune de care are nevoie fiecare scriitor...Nu...**Aurica Istrate** trăiește cu adevărat! Pentru că este de acolo, din eternitatea moldavă a Ozanei *cea frumos curgătoare*, căreia i se adresează cu patos: „**Ozană, Ozană, / Leagăn de ape, / Rai din povestea / Lui badea Ion, / Mă crede, Ozană, / Mă iartă, Ozană, / De casă, de casă, / Tare mi-e dor...**” (Întoarceri, pag. 57), de lângă pădurea foșnitoare „**raiul copilăriei mele**” (idem, pag.73), unde „**tare aș vrea să mă pierd...doar eu și gândurile mele.**” (idem, pag.76). Lasă aici păianjenii neîmplinirilor, să-și vadă de treaba lor și, făcând o diferențiere între cele două stări

de eu, zboară la o altfel de întâlnire pentru a săruta florile de măr ale amintirilor.

Acolo, într-o casetă prețioasă, sunt păstrate chipurile celor dragi, acolo îi vine în amintire figura istorică a lui **Ștefan** cu plăieșii lui, acolo este **Marele Ion** Creangă, cel care zâmbește „**din piatra înfiptă în grădina școlii Humuleștilor**” (Întoarceri, pag. 57). Tot pe acolo vor fi colindat și ispitirile de gând ale lui **bădița Mihai** Eminescu, către care prozatoarea închină o epistolă de dor: „**Mi-e anevoie, bădiță, să purced până la ferestruica matală s-o dezgheț cu răsuflarea gândurilor mele**” (Bădița Mihai,

pag. 119). Acolo sunt toți cei pe care-i știe, trăitori în altă lume, mai bună și mai dreaptă, de unde ei „**veghează veșnic**” (Întoarceri, pag. 55). Tot acolo este „**cireșul sădit de tata**” sau mărul „**cu brațe întinse, așteptând să-și îmbrățișeze nepoata...Mă așez pe genunchii lui de rădăcini...**” (Grădina, pag. 50), pentru a-i asculta o nouă „**...poveste cu tâte**” (idem). Acolo dăinuie amintirea mamei, tristă și răbdătoare „**cu mâinile adunate în poală**” (Mâini adunate în poală, pag. 113). Acolo este pământul natal rămas să o aștepte, pentru că vânturătorii de lume și de vieți „**nu au putut lua cu**

ei pământul...Pământul. Și tată, și casă, și hrană. Pământul” (Bădița, pag. 115). Este lecția pe care autoarea, această ostenitoare pe drumul amintirilor, a învățat-o din vorba rămasă de la bunica Oruța: „**Un petec de pământ este asemeni osemintelor bunilor noștri...Pământul, pământul înseamnă rădăcină**” (Întoarceri, pag. 72).

Scrierea acestor povestiri s-a născut din poezia sufletului autoarei, un suflet, care, iată, se îmbracă în hlamida pură a amintirilor și se așterne cu o tandrețe nesfârșită, în această scriitură plină de gingășie. Dacă am putea considera acest volum de proză ca o scoică în care **Aurica Istrate** adună doruri, gânduri, sentimente „**La început a fost neliniște. Eu eram centrul neliniștii lumii. Prin mine treceau toate. Bucurie, durere, apus, răsărit, furtună, curcubeu..., toate.**” (Întoarcerea Veronicăi, pag.117) pe care le depune în straturile de sidex ale nostalgiilor, am înțelege cum se izvodește o perlă, ce va fi lăsată zestre celor ce vor veni.

Volumul „**Mâini adunate în poală**”, semnat de **Aurica Istrate**, este un volum de proză scurtă, valoros în acest moment, în care literatura română abundă în lirica poetică, în timp ce proza și dramaturgia suferă de o oarecare recesiune nemeritată. Sunt vremurile în care se scrie multă poezie, foarte multă chiar, mai mult sau mai puțin bună. Iată, în acest volum, povestiri care ne adună, pe noi cititorii, în jurul unei făclii de lumină a amintirilor, pentru ca întoarcerea spre ele să fie *Acasă*. „**M-am întors la fântână, / M-am întors la țărână, / M-am întors la izvor. Un fir de iarbă / Aș vrea să mă soarbă / De pe răzor.**” (Întoarceri, pag. 89). O întoarcere, ca o închinare sfântă!

Felicitări, Doamnă **Aurica Istrate!**

Breviar publicistic

Ion Trancău

Adnotările publicistice estivale au devenit o preocupare cultural – literară personală, de mai mult timp încoace. Am rămas dator revistei *România literară*, în întregul ei, și d-lui *Cronicar*, autorul ultimei pagini din fiecare număr. Nu am uitat să mă consider un sub *Cronicar*, pentru publicația noastră, *caietele Columna*.

Mai întâi, două precizări publicistice de maximă importanță: în numerele 16 – 17 și 18 – 19, revista *România literară* i-a comemorat pe doi titani, clasici ai literaturii universale, Miguel Cervantes și William Shakespeare, la patru secole de la trecerea lor în eternitate.

Am citit, în *România literară*, nr. 23 din 3 iunie 2016, editorialul lui Nicolae Manolescu cu titlul *Ai noștri tineri*, omonim cunoscutului sonet satiric eminescian. Editorialul manolescian apărea la aniversarea a 150 de ani de la debutul lui Eminescu în revista *Familia*, din Pesta, actualmente, din Oradea. Criticul N. Manolescu și-a manifestat receptivitatea și comprehensiunea față de poezii tineri talentați din început de secol și mileniu. Două pagini, 14 și 15, sunt consacrate aniversării scriitorului *Mircea Cărtărescu – 60*. N. Manolescu, profesorul și mentorul *Cenaclului de Luni* semnează un *text parțial refăcut* din *Istoria critică...*, sub un titlu latinesc, *Primus inter pares*, încheindu-l astfel: *sexagenarul Mircea Cărtărescu este un poet și un prozator deopotrivă de incomparabil*. În același număr al hebdomadaruului literar național, Răzvan Voncu subscrie opiniei lui N. Manolescu, după care M. Cărtărescu este atins de *aripa geniului*, mai ales când autorul romanului *Solenoid* restaurează *naturalețea literaturii într-un secol plin de mistificări*

și de automistificări. Pentru Ion Bogdan Lefter, M. Cărtărescu se menține drept un scriitor *Singular și reprezentativ (...)* pentru *postmodernitatea autohtonă și de oriunde*.

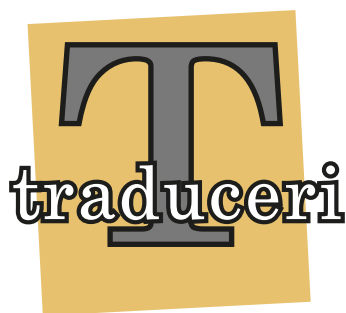
Revista timișoreană *Orizont*, nr. 6 din 2016 aniversează aceleași șase decenii ale personalității și operei lui M. Cărtărescu. În paginile 16, 17 și 18, Mircea Cărtărescu a prezentat propriul roman *Solenoid*, vizitând câteva orașe ale țării, inclusiv Arad și Timișoara. Excepționale, prin interpretare și valoare, sunt aprecierile autorului transcrise cu fidelitate de Alexandru Oravițan. În același număr al revistei *Orizont*, Mircea Mihăieș, redactorul ei șef, consideră *revenirea d-lui Nicolae Manolescu la cronica literară drept unul dintre cele mai importante evenimente culturale ale anului*. Într-un singur caz, *cel despre Solenoid, criticul și istoricul literar* (N. Manolescu) *riscă o judecată critică puțin apăsată*, observă M. Mihăeș.

Pe prima pagină a revistei *România literară*, nr. 24 din 10 iunie 2016, citim, alături de poza Poetului: *Eminesciana* sub care semnează patru critici și istorici literari, Mihai Zamfir, Alex Ștefănescu, Mircea Popa și Ion Buzași. *Numele eminescian al Blajului* este titlul colaborării eminescologice a profesorului Ion Buzași, în care reproduce salutul adolescentului Eminescu la întâlnirea cu *Mica Romă*, mulțumindu-I Lui Dumnezeu. Alex Ștefănescu semnează un comentariu intitulat *Despre Egiptul*, iar Mircea Popa semnează *O poemă necunoscută închinată lui Eminescu*, o parodie asemănătoare nefericitei epigrame a lui Macedonski (*Macabronsky*). Mihai Zamfir semnează, iritat de aniversările și comemorările festive un articol

cu trei semne de punctuație, *Iar Eminescu?... Iar!* Mihai Zamfir consideră că, în intervalul de timp postdecembrist, *comemorările lui Eminescu riscă să se transforme în simple borne kilometrice, în succesiuni programate de parastase solemne*. De asemenea, se arată ironic față de *nefericitul adaos 15 ianuarie*, ca fiind *Ziua Culturii Române*. Admiră data importantă de 15 iunie – *ziua începerii posterității eminesciene*.

Din *România literară*, nr. 30 – 31, din 22 iulie 2016, în pagina 9, citim *cronica literară de nicolae manolescu* cu titlul *Urmuz, un caz literar elucidat*, referindu-se la cartea cu 272 de pagini, *Urmuz în conștiința criticii* de Constantin Cubleşan. N. Manolescu crede că această carte de critică a criticii *ar fi putut constitui un moment important în receptarea operei lui Urmuz*. Cronica lui Nicolae Manolescu cuprinde multe reproșuri critice: *dispunerea greu de înțeles a materiei (...), neclar cronologică, având în vedere schimbarea la față a criticii urmuziene; înaintarea șovăielnică din trecut spre prezent; modul descriptiv în care sunt prezentate contribuțiile critice (...), reducția la simple constatări lipsite de culoare personală (...), destule repetări ... papagalicești, care nu spun nimic*.

Regret că editorialul manolescian n-a purtat titlul *Două cărți critice despre Urmuz*. Autorul editorialului ar fi avut posibilitatea, după *lecturi infidele*, să se refere și la volumul meu, *Urmuz & Tudor Arghezi*, apărut la Editura *Revers* din Craiova în anul 2014. Dacă Nicolae Manolescu ar fi citit și cartea mea, s-ar fi convins de ambiguitatea care învăluie, în continuare, personalitatea și opera nefericitului prozator avangardist.

traduceri

- De ce nu-ți aparține să nu-ncerci să te-apropii!
- Poate doar de-mi tai mâna, poate doar de-mi scot ochii...

- *Ne vole pas car l'argent ne te rend pas heureux!*
- *Si je me coupe la main, si je me crève les yeux...*

- Să nu hulești ! Mai bine-i să pui miere-n cuvânt.
- Se vede că de veacuri n-ai mai fost pe pământ...

- *Faut pas médire ! Vaut mieux faire des chants de sa voix.*
- *De ne plus avoir mis Tes pieds sur terre, ça se voit...*

- Să nu minți ! Fie-ți asta poruncă-ntre porunci ,
În viață ! - Dar în moarte ? - Vom mai vedea atunci...

- *Prends garde, ne mens jamais dans la vie, ici-bas !*
- *Mais dans la mort ? – Voyons, on en reparlera...*

- Să nu ucizi ! Nu tu ești stăpân pe-al vieții timp.
- Dar dac' o face altul am dreptul să consimt?

- *Il ne faut pas tuer ! Respecte toute forme de vie !*
- *Mais si le fait un autre, pourrais-je lui dire :*
« *Vas-y !* » ?

- Să nu juri strâmb ! Dreptatea-i măsură de lumină.
- Balanța judecății sub aur se înclină....

- *Ne fais pas faux serment, la Justice est aurore !*
- *La balance s'incline mieux sous le poids du veau d'or...*

- Alți dumnezei să nu ai , vorbele să-ți dezlege !
- Când dai de greu, limbajul cine și-l mai alege ?

- *Que je reste pour toi le seul Dieu, pauvre ange !*
- *Quand le mal nous déchire qui choisit son langage ?...*

- Ai fost creat din lutul inert și-ai primit duh.

- Sunt doar asemeni Ție – lut, apă și văzduh...

- *Je te créai de terre, une âme je te donnai ...*
- *Je suis terre, eau et souffle... Donc, Ton image crachée...*

- Făptură de lut, nu-mi lua numele în deșert !
- Asemeni Ție, Doamne, am învățat să iert.

- *Mon Nom à la légère, homme, ne le prends jamais !*
- *Semblable à Vous, Seigneur, je saurai pardonner.*

- Răbdare ! Te așteaptă și viața dreptilor.
- Și-n ea numai odihnă? Vreau truda zilelor...

- *Patience! D'outre bord t'attend une vie-lumière!*
- *Que faire de cette longue paix? J'aime mieux la douce guerre.*

- Să îți iubești părinții, ești fructul lor curat !
- O, fructele iubirii cu gust de greu păcat...

- *Respecte tes parents, tu es leur fruit sacré.*
- *Ô, les fruits de l'amour au goût de doux péché...*

- Mi-e sufletul de umbre plin, umbrele dor.
- Când vei fi umbră totul îți va părea ușor.

- *Mon âme est pleine d'ombres, les ombres me font mal.*
- *Quand tu deviendras ombre, combien sereine ton âme !*

- A nins. Cât alb ! Drum nu e, punct de reper nici unul...
- Când va suna secunda, sigur vei afla drumul.

- *Tombe la neige. Tout est blanc. Ni âme qui vit ni chemin...*

- *Quand ton départ viendra, tu trouveras le ciel...*

- Erai etern și bun înainte de-a te naște,
Omule, de acum așteaptă-ți învierea că vine...
- Pe la Paște ?

- *Homme, tu fus éternel bien avant de naître.*
- *Attends les derniers Pâques. – Je renaîtrai ?*
– *Peut-être....*

- Doamne, câte zăvoare pune-ntre noi văzduhul !
- Uf ! Uite încă unul din cei săraci cu duhul...

T traduceri

- Dieu, entre Vous et moi – des verrous d’infini !
- Bah! Encore un de ces pauvres d’esprit...

Când glasul suferinței celui sărman n-ajunge
Să-ți tulbure auzul, cin’ va ști când vei plânge ?

*Si à l’appel du pauvre tu fais la sourde oreille,
À l’heure de ta détresse on te rend la pareille.*

Fericit cel ce știe fără umbră de plâns
Să-și ducă greul sorții pe buze c-un surâs.

Et ce qui reste de ta raison tu le verras...

Dacă răspunzi prin rău la bine, orice-ar fi,
Răul, câine de pază, mereu te va-nsoți.

*Si le mal est le prix du bien que l’on reçoit,
En chien fidèle, le mal jamais ne te quittera.*

Cum ai vrea tu să fie omul în lumea mare,
Arată-i-o ! Doar lumii îi ești asemănare !

*Si tu veux que le monde soit bon et raisonnable,
Sois-le toi-même, mon frère, car le monde te
ressemble.*

Nu vorbele, nici gândul oricât de plin de miez
Nu dau vieții măsură când faptele nu-s crez.

*Ni beaux mots ni clarté de raison ne pourraient
Donner sens à la vie, mais les faits...oui, les faits !*

*Heureux celui qui sait, sans maudire ni se plaindre,
Affronter la défaite, le sourire sur les lèvres.*

Numai pe rațiune ai pus și pui temei ?
Mai lasă și iubirea să-ți cânte-n legea ei...

Conduis-toi comme si l’amour n’existait pas

Pune stavilă vorbei la primul semn de ceartă,
Altfel, valul mâniei chiar în infern te poartă.

*Ne te laisse emporter quand la haine t’envahit,
Sinon, la houle des mots ignore le Paradis...*

Creație și traducere de Paula Romanescu